T.C.
DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KAMU HUKUKU ANABİLİM DALI
KAMU HUKUKU PROGRAMI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

VERGİ YARGILAMASI HUKUKUNDA ANAYASA MAHKEMESİNE BİREYSEL BAŞVURU

Pınar DEMİRAL

Danışman
Prof. Dr. Yusuf KARAKOÇ

İZMİR-2023

TEZ ONAY SAYFASI

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum *"Vergi Yargılaması Hukukunda Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuru*" adlı çalışmanın, tarafımdan, akademik kurallara ve etik değerlere uygun olarak yazıldığını ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

…./…../2023

Pınar DEMİRAL

ÖZET

Yüksek Lisans Tezi

Vergi Yargılaması Hukukunda Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuru

Pınar DEMİRAL

Dokuz Eylül Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü

Kamu Hukuku Anabilim Dalı

Kamu Hukuku Programı

12 Eylül 2010 tarihli halk oylamasıyla kabul edilen Anayasa değişikliği ile Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruları karara bağlama görev ve yetkisi verilmiştir. Bireysel başvurunun kabulü, anayasa yargısının insan haklarını garanti etmek amacı bakımından Devlet iktidarı karşısında zayıf durumda olan kişinin temel hak ve özgürlüklerinin etkin şekilde korunmasında-norm denetimi ile gerçekleşemeyecek korumanın sağlanması açısından- önemli ve kilit bir role sahiptir.

23 Eylül 2012 tarihinden sonra kesinleşen nihaî işlem ve kararlara karşı Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin ortak koruma alanında kalan temel hak ve özgürlüklerin kamu gücünün işlem, eylem veya ihmali sebebiyle ihlâl edildiği iddiasında bulunan herkes bireysel başvuruda bulunma hakkına sahiptir. Başta vergi olmak üzere kamu gelirlerinin elde edilmesi amacıyla kişilerin temel hak ve özgürlüklerine kamu gücü tarafından müdahale edilmektedir. Anayasa'nın 125'inci maddesinin emredici hükmünün ve hukuk devleti ilkesinin bir gereği olarak idarenin her türlü eylem ve işlemi yargı denetimine tâbidir. Bu bağlamda kamu gelirlerinin hukuka uygunluk denetimi vergi yargısı tarafından gerçekleştirilmektedir. Dolayısıyla vergi ödevlileri de gerek vergi idaresi gerekse vergi yargısı organlarınca gerçekleştirilen işlem, eylem veya ihmallere karşı bireysel başvuruda bulunma hakkına sahiptir.

Bu çalışma ile vergi yargılaması hukukunda Anayasa Mahkemesine bireysel başvurunun hukukçu bakış açısıyla değerlendirilmesi, on yıllık

içtihadının ortaya konularak vergi yargılaması hukukunda bireysel başvuruya yönelik tesbit ve önerilerin sunulması amaçlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Vergi Yargılaması Hukuku, Anayasa Mahkemesi, Bireysel Başvuru, Vergi Yargısı, Anayasa Yargısı, İnsan Hakları

ABSTARCT

Master's Thesis

Individual Application to the Constitutional Court in Tax Jurisdiction Law

Pınar DEMİRAL

Dokuz Eylül University

Graduate School of Social Sciences

Department of Public Law

Public Law Program

With the Constitutional Amendment accepted with the public voting on 12 September 2010, the Constitutional Court has been given the duty and authority to decide on individual applications. The acceptance of the individual application has an important and key role in the effective protection of the fundamental rights and freedoms of the person who is in a weak position against the State power in terms of the purpose of the constitutional judiciary to guarantee human rights and in terms of providing the protection that cannot be achieved with the norm review.

Anyone who claims that the fundamental rights and freedoms within the common protection area of the Constitution and the European Convention on Human Rights have been violated due to the action, act or omission of the public power have the right to lodge an individual application against the final proceedings and decisions that became final after 23/9/2012. The fundamental rights and freedoms of individuals are interfered with by the public power in order to obtain public revenues, especially taxes. As a requirement of the imperative provision of Article 125 of the Constitution and the principle of the rule of law, all acts and actions of the administration are subject to judicial review. In this context, the legality audit of public revenues is carried out by the tax jurisdiction. Therefore, taxpayers also have the right to make an individual application against transactions, actions or omissions carried out by both the tax administration and the tax jurisdiction.

With this study, it is aimed to evaluate the individual application to the Constitutional Court in tax jurisdiction from the perspective of a lawyer, and to present the determinations and suggestions for individual application in tax jurisdiction law by revealing its ten-year judicial decision.

Keywords: Tax Procedural Law, Constitutional Court, Individual Application, Tax Judgment, Constitutional Judgment, Human Rights

VERGİ YARGILAMASI HUKUKUNDA ANAYASA MAHKEMESİNE BİREYSEL BAŞVURU

İÇİNDEKİLER

TEZ ONAY SAYFASI ii
YEMİN METNİ iii
ÖZET iv
ABSTARCT vi
İÇİNDEKİLER viii
KISALTMALAR xv
TABLOLAR LİSTESİ xvii
EKLER LİSTESİ xviii

GİRİŞ 1

BİRİNCİ BÖLÜM
ANAYASA MAHKEMESİNE BİREYSEL BAŞVURU

I.GENEL ÇERÇEVE 5
II.ANAYASA MAHKEMESİ 6
A.Genel Açıklama 6
B.Anayasa Mahkemesinin Statüsü, Görev ve Yetkileri 6
1.Genel Olarak 6
2.Anayasa Mahkemesinin Statüsü 7
3.Anayasa Mahkemesinin Görev ve Yetkileri 7
C.Anayasa Mahkemesinin Denetim Yolları 9
1.Genel Olarak 9
2.Soyut Norm Denetimi 10
3.Somut Norm Denetimi 12
4.Bireysel Başvuru Yolu 13
D.Anayasa Mahkemesi Kararları 15

1.Genel Olarak 15
2.Karar Çeşitleri 16
3.Kararların Etkisi, Kesinliği ve Bağlayıcılığı 17
III.BİREYSEL BAŞVURU 19
A.Genel Açıklama 19
B.Bireysel Başvuru Yolunun Hukukî Niteliği 19
C.Bireysel Başvuru Yolunun İşlevleri 20
1.Genel Olarak 20
2.İnsan Haklarını Koruma ve Geliştirme (Sübjektif) İşlevi 22
3.Hukuk Düzenini Koruma ve Geliştirme (Objektif) İşlevi 23
4.Başvurunun "Ön Filtre" İşlevi 24
5.Yasama, Yürütme ve Yargı Organlarını Etkileme İşlevi 25
D.Bireysel Başvurunun Diğer Denetim Yollarıyla Karşılaştırılması 28
E.Bireysel Başvuru Yolunda Anayasa Mahkemesinin Yetkisinin Kapsamı 31
1.Genel Olarak 31
2.Bireysel Başvuru Hakkının Konusu 33
3.Bireysel Başvuru Hakkına Sahip Olanlar 38
4.Bireysel Başvuru Hakkının Süresi ve Zaman Yönünden Yetki 39
IV.BİREYSEL BAŞVURULARIN İNCELENMESİ VE KARARLAR 41
A.Genel Açıklama 41
B.Ön İnceleme 41
C.Kabul Edilebilirlik İncelemesi 42
1.Genel Olarak 42
2.Kabul Edilebilirlik Şartları 43
3.Kabul Edilebilirlik İncelemesi Sonucunda Verilebilecek Kararlar 47
D.Esas İncelemesi 48
1.Genel Olarak 48
2.Esas İncelemesinin Kapsamı 49
3.Esas İncelemesi Sonucunda Verilebilecek Kararlar 50
a.Genel Olarak 50
b.İhlâlin Olmadığına Dair Karar 50
c.İhlâl Kararı 51

(1) Genel Olarak 51
(2) Yeniden Yargılama Yapılmasına Dair Karar 52
(3) Tazminat Ödenmesi Kararı 55
(4) Genel Mahkemelerde Dava Açılması Kararı 56
(5) Yapılması Gerekenlere Hükmetme 57
d.Düşme Kararı 58
e.Pilot Karar 59

İKİNCİ BÖLÜM

VERGİ YARGISINDA VERİLEN KARARLARA KARŞI BİREYSEL BAŞVURU

I.GENEL ÇERÇEVE 61
II.VERGİ YARGILAMASI HUKUKU BAKIMINDAN BİREYSEL BAŞVURUNUN KABUL EDİLEBİLİRLİK ŞARTLARI 65
A.Genel Açıklama 65
B.Usûle İlişkin Kabul Edilebilirlik Şartları 65
1.Genel Olarak 65
2.Anayasa Mahkemesinin Yetkisi 66
a.Genel Olarak 66
b.Kişi Bakımından 66
c.Yer Bakımından 67
d.Zaman Bakımından 68
e.Konu Bakımından 72
(1) Genel Olarak 72
(2) Vergi İdaresinin Bireysel İşlemleri, Eylemleri ve İhmalleri 73
(3) Vergi Yargısı Mercileri Tarafından Verilen Kararlar 74
3.Başvuru Süresi 75
4.Başvuru Yollarının Tüketilmiş Olması 77
a.Genel Olarak 77
b.İdarî Başvuru Yolları 80
c.Yargısal Başvuru Yolları 82

C.Esasa İlişkin Kabul Edilebilirlik Şartları 84
1.Genel Olarak 84
2.Vergi Yargılaması Hukukunda Özellik Arz Eden Hususlar 85
III.VERGİ YARGILAMASI HUKUKUNDA BİREYSEL BAŞVURU KONUSU EDİLEBİLECEK HAK VE ÖZGÜRLÜKLER 86
A.Genel Açıklama 86
B.Mülkiyet Hakkı 87
1.Genel Olarak 87
2.Mülkiyet Hakkının Kapsamı 88
3.Mülkiyet Hakkına Müdahale Ölçütleri 92
4.Vergi Yargılaması Hukukunda Özellik Arz Eden Hususlar 95
C.Âdil Yargılanma Hakkı 105
1.Genel Olarak 105
2.Âdil Yargılanma Hakkının Kapsamı 106
3.Mahkemeye Erişim Hakkı 112
a.Genel Olarak 112
b.Vergi Yargılaması Hukukunda Özellik Arz Eden Hususlar 115
4.Makul Sürede Yargılanma Hakkı 117
a.Genel Olarak 117
b.Vergi Yargılaması Hukukunda Özellik Arz Eden Hususlar 118
5.Hakkaniyete Uygun Yargılanma Hakkı 120
a.Genel Olarak 120
b.Silahların Eşitliği ve Çelişmeli Yargılama İlkesi 120
(1) Genel Olarak 120
(2) Vergi Yargılaması Hukukunda Özellik Arz Eden Hususlar 122
c.Susma ve Kendini Suçlayıcı Delil Sunmaya Zorlanamama Hakkı 127
(1) Genel Olarak 127
(2) Vergi Yargılaması Hukukunda Özellik Arz Eden Hususlar 128
d.Gerekçeli Karar Hakkı 130

(1) Genel Olarak 130
(2) Vergi Yargılaması Hukukunda Özellik Arz Eden Hususlar 132
6.Masumiyet Karinesi 133
7.Kendisine Suç İsnat Edilen Kişinin Sahip Olduğu Asgari Haklar 135
D.Özel ve Aile Hayatına Saygı Hakkı 137
1.Genel Olarak 137
2.Vergi Yargılaması Hukukunda Özellik Arz Eden Hususlar 140
a. Genel Olarak 140
b. Özel Hayatın Gizliliği 141
c.Konut Dokunulmazlığı 146
d.Haberleşme Hürriyeti 147
E.Eşitlik İlkesi ve Ayrımcılık Yasağı 148
1.Genel Olarak 148
2.Vergi Yargılaması Hukukunda Özellik Arz Eden Hususlar 150

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

VERGİ YARGILAMASI HUKUKU ALANINDAKİ BİREYSEL BAŞVURU KARARLARININ DEĞERLENDİRİLMESİ

I.GENEL ÇERÇEVE 154
II.BİREYSEL BAŞVURU İSTATİSTİKLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ 154
A.Genel Açıklama 154
B.Bireysel Başvuruya Konu Edilen Vergi Türleri 155
C.İnceleme Konusu Yapılan Haklara Göre Şikâyet Dağılımı 157
1.Genel Olarak 157
2.Âdil Yargılanma Hakkı 158
a.Genel Olarak 158
b.Gerekçeli Karar Hakkı 160
c.Mahkemeye Erişim Hakkı 160
d.Hakkaniyete Uygun Yargılanma Hakkı 161
e.Makul Sürede Yargılanma Hakkı 161

f.Diğer 161
g.Âdil Yargılanma Hakkı (Genel) 161
3.Mülkiyet Hakkı 162
4.Suç ve Cezaların Kanuniliği İlkesi 164
5.Eşitlik İlkesi ve Ayrımcılık Yasağı 165
6.Kapsam Dışı Haklar 165
7.Etkili Başvuru Hakkı 166
D.Bireysel Başvuru Konusu Edilen Vergi Uyuşmazlıkları 166
1.Genel Olarak 166
2.Örnekler 166
E.Şikâyetler Hakkında Verilen Kararlar 175
1.Genel Olarak 175
2.Kabul Edilemezlik Kararı 176
a.Genel Olarak 176
b.Açıkça Dayanaktan Yoksunluk 178
c.Başvuru Yollarının Tüketilmemiş Olması 179
d.Yetkisizlik 179
(1) Genel Olarak 179
(2) Kişi Yönünden Yetkisizlik 180
(3) Konu Yönünden Yetkisizlik 180
(4) Zaman Yönünden Yetkisizlik 180
e.Anayasal ve Kişisel Öneminin Olmaması 181
f.Süre Aşımı 181
g.Düşme 181
h.Başvurunun Reddi 181
i.İncelenmesine Yer Olmadığı 182
3.Esas 182
a.Genel Olarak 182
b.İhlâl Kararı 182
(1)İhlâl Kararlarına İlişkin Giderim Yöntemleri 182
(i) Genel Olarak 182
(ii) Yeniden Yargılama 184

(iii) İhlâl Tesbiti 185
(iv) Tazminat Ödenmesi 185
c.İhlâl Olmadığına Dair Karar 186

SONUÇ 187
KAYNAKÇA 194
EKLER

KISALTMALAR

AİHM	Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi
AİHS	Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi
Any.	Anayasa
AnyM.	Anayasa Mahkemesi
AnyMK.	Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usûlleri Hakkında Kanun
Bkz./bkz.	Bakınız
B. No.	Başvuru Numarası
CİMER	Cumhurbaşkanlığı İletişim Merkezi
Çev.	Çeviren
D.	Daire
Der.	Derleyen
dp.	Dipnot
Dş.	Danıştay
Dş. D.	Danıştay Dairesi
DşİBK.	Danıştay İçtihadı Birleştirme Kurulu
E.	Esas
Ed.	Editör
E.T	Erişim Tarihi
GK	Genel Kurul
H.	Hakkı
İYUK.	İdari Yargılama Usûlü Kanunu
K.	Karar
KDV	Katma Değer Vergisi
KT.	Karar Tarihi
m.	Madde
Mük.	Mükerrer
No	Numara
ÖTV	Özel Tüketim Vergisi

prg. /§	Paragraf
RG.	Resmî Gazete
s.	Sayfa
ss.	Sayfa aralığı
T.C.	Türkiye Cumhuriyeti
vd.	ve devamı
VDDK.	Vergi Dava Daireleri Kurulu
VERİA	Veri Ambarı Sistemi
VUK.	Vergi Usûl Kanunu

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: Şikâyetlerin Bireysel Başvuru Konusu Edilen Vergi Türüne Göre Dağılımı s.155
Tablo 2: İnceleme Konusu Yapılan Haklara Göre Şikâyet Dağılımı s.157
Tablo 3: Adil Yargılanma Hakkı Kapsamında İncelenen Şikâyetlerin Dağılımı s.159
Tablo 4: İnceleme Konusu Yapılan Haklara ve Verilen Kararlara Göre Şikâyet Dağılımı s.175
Tablo 5: Kabul Edilemezlik Kararlarının Gerekçelerine Göre Şikâyet Kapsamında İncelenen Hak Bağlamında Dağılımı s.177
Tablo 6: İhlâl Kararlarına İlişkin Giderim Yöntemlerinin Haklara Göre Dağılımı s.183
Tablo 7: Adil Yargılanma Hakkına İlişkin İhlâl Kararlarının Giderim Yöntemleri Yönünden Dağılımı s.184

EKLER LİSTESİ

EK 1: İncelenen Bireysel Başvuru Kararlarının Listesi ek s.1
EK 2: Katma Değer Vergisi ile İlgili Bireysel Başvuru Kararlarının Listesi ek s.12
EK 3: Gelir Vergisi ile İlgili Bireysel Başvuru Kararlarının Listesi ek s.16
EK 4: Damga Vergisi ile İlgili Bireysel Başvuru Kararlarının Listesi ek s.20
EK 5: Gümrük Vergisi ile İlgili Bireysel Başvuru Kararlarının Listesi ek s.22
EK 6: Elektrik ve Havagazı Tüketim Vergisi ile İlgili Bireysel Başvuru Kararlarının Listesi ek s.23
EK 7: Kurumlar Vergisi ile İlgili Bireysel Başvuru Kararlarının Listesi ek s.23
EK 8: Özel Tüketim Vergisi ile İlgili Bireysel Başvuru Kararlarının Listesi ek s.24
EK 9: Motorlu Taşıtlar Vergisi ile İlgili Bireysel Başvuru Kararlarının Listesi ek.s.24
EK 10: Banka ve Sigorta Muameleleri Vergisi ile İlgili Bireysel Başvuru Kararlarının Listesi ek s.25
EK 11: Emlak Vergisi ile İlgili Bireysel Başvuru Kararlarının Listesi ek s.25
EK 12: Vergi Türü Belirtilmemiş Bireysel Başvuru Kararlarının Listesi ek s.26
EK 13: Vergi Dışındaki Kamu Gelirlerine İlişkin Bireysel Başvuru Kararlarının Listesi ek s.28
EK 14: İncelenen Bireysel Başvuruların Şikâyet Konusu Edilen Hak ve İlkelere Göre Listesi ek s.28
EK 15: Bireysel Başvuru Sonucuna Göre Adil Yargılanma Hakkına İlişkin Bireysel Başvuruların Listesi ek s.43
EK 16: Bireysel Başvuru Sonucuna Göre Mülkiyet Hakkına İlişkin Bireysel Başvuruların Listesi ek s.54
EK 17: Kabul Edilemezlik Kararı Kapsamında Değerlendirilen Diğer Karar Türleri[1] ek s.62
EK 18: Gerekçelerine Göre Kabul Edilemezlik Kararı Verilen Bireysel Başvuruların Listesi[2] ek s.63

[1] 3 adet alt başlığı var.
[2] 7 adet alt başlığı var.

EK 19: Kabul Edilemezlik Kararı Verilen Bireysel Başvurulardaki Haklar[3] ek s.72
EK 20: Adil Yargılanma Hakkına İlişkin İhlâl Kararı Verilmiş Başvurular[4] ek s.82
EK 21: Mülkiyet Hakkına İlişkin İhlal Kararı Verilmiş Başvurular ek s.85
EK 22: Yeniden Yargılama Yapılması İçin Gönderme Kararı Verilen Bireysel Başvurular ek s.89
EK 23: Sadece İhlâl Tesbiti Yapılan Bireysel Başvurular ek s.94
EK 24: Tazminat Ödenmesine Hükmedilen Bireysel Başvurular[5] ek s.95
EK 25: İhlâl Olmadığına Dair Karar Verilen Bireysel Başvurular[6] ek s.97

[3] 6 adet ana başlığı var.
[4] 4 adet alt başlığı var.
[5] Maddi ve manevi tazminat olmak üzere iki alt başlığı var.
[6] Adil yargılanma hakkı ve mülkiyet hakkı olmak üzere iki alt başlığı var.

GİRİŞ

Aşamalı olarak gerçekleşen insan haklarının pozitif hukukta tanınması sürecinde Devletin vergilendirme yetkisi her daim hak ve özgürlük bildirilerinde, sözleşmelerde, beyannamelerde nihayetinde anayasalarda yer almıştır. Anayasaların ve anayasacılık düşüncesinin özünü oluşturan Devletin sınırlandırılması ile hak ve özgürlüklerin Devlet karşısında korunması amacının doğal sonucu olarak anayasa hukuku ile vergi hukuku yakın ilişki içindedir. Zira başta mülkiyet hakkı olmak üzere temel hak ve özgürlüklerin korunması en başta Devletin vergilendirme yetkisinin sınırlandırılması ile mümkün olup bu sınırlandırma gereklidir. Doğal hukuk anlayışına göre insanın olduğu her yerde insan hakkı vardır. Devletin olduğu her yerde de vergilendirme yetkisi vardır. Hâl böyle olunca Benjamin FRANKLIN'in "*Bu dünyada ölüm ve vergi dışında hiçbir şey kesin değildir."* sözü ile *"Nefestir insanı yaşatan, vergidir devleti kalkındıran"* sloganı aslında bir gerçekliği farklı şekilde ve anlayışta ortaya koymaktadır. Vergisiz bir Devlet düzeninin imkânsızlığı, kişi ile Devlet arasında bir menfaat çatışmasını zorunlu, bu menfaatler arasında bir dengenin kurulmasını ise gerekli kılmaktadır.

Vergilendirme yetkisine sahip olan Devlet, kamu giderlerine finansman sağlamak amacıyla çeşitli malî yükümler getirirken kamu gücünü kullanarak esasında kişilerin temel hak ve özgürlüklerine müdahale etmektedir. Bu müdahalelerin hukuka uygun olmaması halinde ise temel hak ve özgürlükler ihlâl edilmiş olmaktadır. Devletin kişilerin keselerine el atmalarına imkân tanıyan vergilendirme yetkisi karşısında bir hukuk devletinde çeşitli yollarla kişilerin hak ve özgürlüklerinin korunması, ihlâllerin önlenmesi, bir ihlâl varsa bunun ortadan kaldırılması ve sonuçlarının giderilmesi mümkündür. İlk aşamada Anayasa ve kanunlarla getirilmiş kurallara idare tarafından uyulması gereklidir. Ancak idarenin bu kurallara aykırı davranması halinde kişilere birtakım idari ve yargısal yollara başvurma hakkı tanınmaktadır. Bu bağlamda vergi yargısı ve anayasa yargısı kişilerin hak ve özgürlüklerinin korunması ile ihlâllerin giderilmesi için iç hukuktaki yargısal koruma yolları olarak karşımıza çıkmaktadır.

Vergi ödevlileri ile idare arasında vergi kanunlarının uygulanması sırasında ortaya çıkan uyuşmazlıkları çözmekle vergi yargısı görevli olup vergi yargılaması hukuku kurallarına uymak zorundadır.

Anayasa yargısında Anayasa Mahkemeleri çeşitli denetim yolları aracılığıyla kanunların anayasaya uygunluğunu ve temel hak ve özgürlüklerin korunmasını gerçekleştirmeye çalışmaktadır. Türk Anayasa Mahkemesi açısından bu denetim yolları soyut ve somut norm denetimi ile bireysel başvurudur. Bireysel başvuru, 2010 tarihli halk oylamasıyla kabul edilen ve 23 Eylül 2012'den itibaren kesinleşmiş nihaî işlem ve kararlara karşı işletilebilen nispeten yeni bir denetim yoludur. Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin ortak koruma alanında kalan temel hak ve özgürlüklerinin kamu gücünün işlem, eylem veya ihmali ile ihlâl edildiği iddiasında olan kişilere bu iddialarını doğrudan Anayasa Mahkemesi önüne taşıma hakkı tanınmıştır.

Bireysel başvuru hakkına ilişkin olarak 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun[7]'un 45'inci maddesinin 3'üncü fıkrası yasama işlemleri, düzenleyici işlemler, Anayasa Mahkemesi kararları ve Anayasanın yargı denetimi dışında bıraktığı işlemler aleyhine doğrudan bireysel başvuru yapılmasını yasaklamıştır. Bu itibarla vergi kanunları, tüzük, yönetmelik, genel tebliğ gibi işlemler tek başlarına bireysel başvuru konusu edilememektedir. Bu işlemlere dayanılarak tesis edilen bireysel işlemlerin temel hak ve özgürlükleri ihlâl ettiği iddiasının ise başvuru yollarının tüketilmesi şartı sebebiyle ilk olarak idari ve yargısal yollarda ileri sürülmesi gerekmektedir. Başka bir deyişle bireysel başvurunun konu bakımından kapsamı halihazırda neredeyse sadece kesinleşmiş yargı kararlarına indirgenmiştir. Bu sebeple çalışma, vergi yargılaması hukuku ile sınırlandırılmış olup çalışmada vergi yargısı organları tarafından verilen kararlara karşı yapılan bireysel başvurular incelenmiştir.

Devlet ile vergi ödevlisi arasında vergilendirme yetkisi çerçevesinde bir alacak-borç ilişkisi kurulmakta, menfaat çatışması yaşanmaktadır. Alacaklı olan Devlet, vergi idaresi aracılığıyla vergilendirme işlemlerini gerçekleştirmektedir. Bu kamu alacağı, borçlu vergi ödevlisinin mülkünden tahsil edilmektedir. Bu sebeple

[7] 30.3.2011 tarih ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usûlleri Hakkında Kanun, (RG. 3.4.2011-27894).

vergi, esas olarak mülkiyet hakkına yönelmiş bir müdahaledir. Bu amaca ulaşmak için gerçekleştirilen vergilendirme işlemlerinde vergi idaresi, vergi ödevlilerine ilişkin hemen hemen her türlü bilgi ve belgeye kolayca ulaşabilmektedir. Vergi idaresinin vergi ödevlisi karşısındaki bu ayrıcalıklı ve avantajlı durumu vergi ödevlilerinin özel ve aile hayatına saygı hakkına müdahale niteliğindedir. Diğer yandan vergilendirme işlemleri bakımından vergi ödevlilerinin birbirleri karşısındaki durumları da temel hak ve özgürlükleri ihlâl eden müdahale niteliğinde olma riskini barındırmaktadır. Şöyle ki vergi idaresinin vergi ödevlileri arasındaki farklı uygulamaları haklı ve makul bir gerekçeye dayanmıyorsa vergilendirme işlemleri yoluyla eşitlik ilkesine ve ayrımcılık yasağına aykırılık iddiası ileri sürülebilmektedir. Aynı şekilde bu işlemlere karşı işletilen vergi yargılaması sürecinde âdil yargılanma hakkının ihlâl edildiği iddiası da gündeme gelebilmektedir.

Vergi/mali yüküm ile temel hak ve özgürlükler arasındaki bu menfaat çatışması, temel hak ve özgürlük ihlâlleri, bireysel başvurunun nispeten yeni bir uygulama olması, Anayasa Mahkemesinin vergi yargılaması hukukuna ilişkin on yıllık içtihadının hukuki açıdan değerlendirilmesi ihtiyacı gibi sebeplerle bu çalışmada, vergi yargılaması hukuku özelinde Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru konusu ele alınmaktadır. Bu gerekçeyle vergi ceza hukuku kapsam dışı bırakılmıştır. Vergi yargılaması hukuku ile sınırlandırılmış bu çalışmada inceleme yapılırken öğretideki görüşlerden, Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi içtihatları ile Anayasa Mahkemesi istatistiklerinden yararlanılmıştır. Çalışma bu yönüyle bir insan hakları hukuku dogmatiği çalışmasıdır. Bu amaç ve yöntemle hazırlanan çalışma, üç bölüm ile genel değerlendirme ve sonuç kısmından oluşmaktadır.

Birinci bölümde genel çerçeveyi çizebilmek ve bireysel başvurunun anlaşılabilmesi amacıyla Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru yolu incelenmiştir. Bireysel başvurunun anayasa yargısı içerisindeki yerini doğru tesbit edebilmek için ilk olarak bireysel başvuruları karara bağlayan Anayasa Mahkemesinin statüsü, görev ve yetkileri, denetim yolları ve kararları açıklanmıştır. Bireysel başvuru yolunun hukuki niteliği, işlevleri, diğer denetim yollarıyla karşılaştırması yapıldıktan sonra ise bireysel başvuruda Anayasa Mahkemesinin yetkisi, bireysel başvuruların incelenmesi konuları ve bireysel başvuru kararları ele alınmıştır.

İkinci bölümde bireysel başvuru yolu, vergi yargılaması hukuku özelinde bireysel başvuruya ilişkin şartlar ve bireysel başvuru konusu edilebilecek temel hak ve özgürlükler yönünden incelenmiştir. Tekrardan kaçınmak için bu bölümde bireysel başvuruya ilişkin şartlar vergi yargılaması hukukunda özellik arz eden hususlarla birlikte açıklanmıştır. Vergi yargılaması hukukunda bireysel başvuruya konu edilebilecek temel hak ve özgürlükler yönünden inceleme ise vergilendirme işlemleri sebebiyle en çok başvuru konusu yapılan ya da ihlâl edilme potansiyeli yüksek olan haklarla sınırlandırılmıştır.

Üçüncü bölümde, ilk iki bölümde yapılan açıklamaların bireysel başvuru uygulamasında kararlara nasıl yansıdığını tesbit edebilmek amacıyla vergi yargılaması hukukuna ilişkin olarak Anayasa Mahkemesine yapılan bireysel başvuruların on yıllık içtihadı çeşitli alt başlıklara ayrılarak istatistiksel olarak değerlendirilmiştir.

Çalışma, vergi yargılaması hukukunda Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruya ilişkin tesbit ve öneriler ile bitirilmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM
ANAYASA MAHKEMESİNE BİREYSEL BAŞVURU

I. GENEL ÇERÇEVE

"*Anayasa mahkemesi, kanunların anayasaya uygunluğunu denetlemekle görevli yargı organı olarak*" tanımlanmaktadır[8]. Kanunların anayasaya uygunluğunun yargısal denetimi, anayasanın üstünlüğü ilkesinin temenni olmaktan öteye geçerek, anayasanın üstünlüğünün güvence altına alınması bakımından hukuk devleti ilkesinin gerçekleşmesi için bir gerekliliktir[9]. Zira demokrasinin korunması için temel hak ve özgürlüklerin pozitif hukuk açısından geçerliliğinin bulunması tek başına yeterli değildir. Bu bakımdan temel hak ve özgürlüklerin devlet iktidarı karşısında güvence altına alınması için Anayasa Mahkemeleri kurularak yargısal denetim görevi Anayasa Mahkemelerine verilmiştir[10]. Yargı denetimine izin verilmesi, demokrasinin gelişimiyle çelişmediği gibi temel hak ve özgürlüklerin korunmasının sağlanması açısından da önemlidir[11]. Bu anlamda anayasanın koruyucusu olan Anayasa Mahkemesinin hukuk devleti ve sosyal devletin teminatı olduğu ifade edilmektedir[12].

Çalışma kapsamında vergi yargılaması hukukunda Anayasa Mahkemesine bireysel başvurunun anlaşılabilmesi için öncelikle Anayasa Mahkemesine bireysel başvurunun açıklanması gerekmektedir. Bu bağlamda bu bölümde bireysel başvurunun anayasa yargısındaki yerinin tesbit edilmesi amacıyla bireysel başvuruları karara bağlayan Anayasa Mahkemesinin statüsü, görev ve yetkileri, denetim yolları, kararları incelenmektedir. Akabinde bireysel başvuru yolu açıklanmaktadır.

---

8 Kemal Gözler**, Anayasa Hukukunun Genel Teorisi Cilt II**, Ekin Yayınları, Bursa, 2011,(Genel Teori), s.698.

9 Erdoğan Teziç**, Anayasa Hukuku,** Beta Yayıncılık, İstanbul, 2014, ss. 210-211.

10 Zafer Gören, **Türk Anayasa Yargısında Bireysel Başvuru,** Yetkin Yayınları, Ankara, 2013, (Bireysel Başvuru), s.7

11 Teziç, s.217.

12 İbrahim Kaboğlu ve Eric Sales, **Darbe ve Demokrasi Sarkacında Türk Anayasa Hukuku,** (Çev. ve Ed. İrem Berksoy), Legal Yayıncılık, İstanbul, 2018, s.252.

II. ANAYASA MAHKEMESİ

A. Genel Açıklama

Anayasa yargısı alanında görevli kılınan bir yüksek mahkeme olan Türk Anayasa Mahkemesi hukukumuza ilk kez 1961 Anayasası[13] ile girmiştir[14]. 1982 Anayasası'nda[15] da Anayasa Mahkemesinin varlığı devam ettirilmiştir. 12 Eylül 2010 tarihli halk oylamasıyla kabul edilen Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının Bazı Maddelerinde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun[16] ile yapılan anayasa değişikliği çerçevesinde Anayasa Mahkemesinin oluşumu, işleyişi, görev ve yetkilerinde önemli düzenlemeler yapılmıştır[17].

Bu başlık altında Anayasa Mahkemesi incelenecek olup bu bağlamda Anayasa Mahkemesinin statüsü, görev ve yetkileri, denetim yolları ile Anayasa Mahkemesi kararları açıklanmaktadır.

B. Anayasa Mahkemesinin Statüsü, Görev ve Yetkileri

1. Genel Olarak

Anayasa Mahkemesinin kuruluşu, işleyişi, görev ve yetkileri ve vereceği kararlara ilişkin anayasal düzenlemeler Anayasa'nın 146'ncı ve 153'üncü maddeleri arasında düzenlenmiştir. 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun ve Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü[18] de anayasa yargısının anayasa altı düzenlemeleridir.

---

13 9.7.1961 tarih ve 334 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, (RG. 20.7.1961-10859).
14 Kaboğlu ve Sales, s.251.
15 7.11.1982 tarih ve 2709 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, (RG. 9.11.1982 -17863).
16 7.5.2010 tarih ve 5982 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının Bazı Maddelerinde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun, (RG.13.5.2010-27580).
17 Kaboğlu ve Sales, s.252.
18 Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü, (RG. 12.7.2012-28351).

2. Anayasa Mahkemesinin Statüsü

Anayasa Mahkemesi, Anayasa'da yargı organının bir parçası olarak yüksek mahkemeler arasında sayılmıştır. Genel yargı teşkilatı dışında özel ve bağımsız bir mahkemedir[19]. Bu bakımdan yalnızca başvuru üzerine harekete geçen, salt Anayasa ve hukuk kurallarına göre verilebilecek bir kararla çözümlenecek uyuşmazlıklar konusunda karar vermeye yetkili gerçek bir yüksek yargı organıdır. Bu sebeple Anayasa Mahkemesi de karar verirken siyasal iktidarın araçlarını değil; hukuku kullanmaktadır[20].

1982 Anayasası anayasallık denetiminde sadece Anayasa Mahkemesini yetkili kılarak özel mahkeme sistemini (Avrupa modeli anayasa yargısı) benimsemiştir[21]. Anayasa Mahkemesinin diğer yüksek mahkemelerden farkı hukuk tekniği bakımından değil; anayasal organ statüsünden ve anayasallık denetimi yapması sebebiyle siyasetle daha iç içe geçmiş olmasından kaynaklanmaktadır[22].

3. Anayasa Mahkemesinin Görev ve Yetkileri

Anayasa Mahkemesinin görev ve yetkileri belirlenirken devlet gücünün kullanılmasının dengelenmesi ve sınırlanması, devlet organlarının iyi çalışması ve devletin yönetilemez duruma gelmesinin önlenmesi amaçlarından hareket edilmektedir. Anayasa ve anayasa yargısı barış ve adaletin temeli olarak insan haklarını garanti etmeyi amaçlamaktadır. Başka bir deyişle anayasa ve anayasa yargısı devlet organlarının iyi çalışmasını sağlayarak, devlet gücünün kullanımını dengeleyip sınırlayarak devlet organları bazında genel; insan haklarını kişi bazında garanti etmek yönünden ise özel olarak birtakım görevler üstlenmiştir[23].

Anayasa Mahkemesinin görev ve yetkileri Anayasa'nın 148'inci maddesinde düzenlenmiştir. Buna göre itiraz yolu (somut norm denetimi), iptal davası (soyut norm denetimi) ve bireysel başvuruların karara bağlanması dışında Anayasa Mahkemesi, kendisine Anayasa ile verilen diğer görevleri yerine getirir. Anayasa Mahkemesinin

---

19 Zafer Gören, **Anayasa Hukuku**, Yetkin Yayınları, Ankara, 2018, (Anayasa Hukuku), s.294.
20 Gören, Anayasa Hukuku, s.295.
21 Kaboğlu ve Sales, s.251.
22 Ergun Özbudun, **Türk Anayasa Hukuku,** Yetkin Yayınları, Ankara, 2014, ss.408-409.
23 Gören, Anayasa Hukuku, s.279.

norm denetimi temel görevi dışında Anayasa tarafından verilmiş başka birtakım görevleri de bulunmaktadır. Anayasa'nın 148'inci ve Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usûlleri Hakkında Kanun'un 3'üncü maddesi ile Anayasa Mahkemesine şu görevler verilmiştir: Kanunların, Cumhurbaşkanlığı kararnamelerinin ve Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğünün Anayasa'ya şekil ve esas bakımlarından uygunluğunu denetlemek, itiraz davalarını karara bağlamak, bireysel başvuruları karara bağlamak, Yüce Divan sıfatıyla yargılama yapmak, siyasî partilerin kapatılmasına ve Devlet yardımından yoksun bırakılmasına ilişkin davalar ile ihtar başvuruları ve dağılma durumunun tesbiti istemlerini karara bağlamak, siyasî partilerin mal edinimleri ile gelir ve giderlerinin kanuna uygunluğunun denetimini yapmak veya yaptırmak, milletvekillerinin yasama dokunulmazlıklarının kaldırılmasına veya milletvekilliklerinin düşmesine ya da Cumhurbaşkanı yardımcıları ve bakanların dokunulmazlıklarının kaldırılmasına Türkiye Büyük Millet Meclisince karar verilmesi hâllerinde, ilgili milletvekili veya bir diğer milletvekilinin Anayasa, kanun veya Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü hükümlerine aykırılık iddiasına dayanan iptal istemlerini karara bağlamak, Mahkeme üyeleri arasından Anayasa Mahkemesi Başkanı ve başkanvekilleri ile Uyuşmazlık Mahkemesi Başkanı ve Başkanvekilini seçmek ve Anayasada kendisine verilen diğer görevleri yerine getirmek.

Anayasa Mahkemesi, özellikle norm denetimi ve bireysel başvuruları karara bağlama görevlerini yerine getirirken yorum yoluyla özel ve kamu hukuku dallarının anayasa hukuku tarafından yönlendirilmesini, şekillendirilmesini ve dönüşüme uğramasını sağlar. Anayasa yargısı anayasanın üstünlüğünün bir sonucu olarak diğer hukuk dallarının gelişimine katkı sağlayıp, ilişkili olduğu konuyu anayasallaştırmasının yanında hukukîleştirmektedir[24].

[24] İbrahim Ö. Kaboğlu, **Anayasa Hukuku Dersleri**, Legal Yayıncılık, İstanbul, 2014, (Anayasa Hukuku), ss.44-45.

C. Anayasa Mahkemesinin Denetim Yolları

1. Genel Olarak

Anayasa mahkemeleri kendiliğinden değil, başvuru yoluyla harekete geçen organlardır. Mahkemeyi harekete geçiren başvurunun kim tarafından yapıldığı mahkemece yapılacak denetimin türünü belirlemektedir[25]. Türk Anayasa Mahkemesi için bu denetim yolları; soyut norm denetimi, somut norm denetimi ve bireysel başvurudur.

Normların anayasaya uygunluğunun denetimi Anayasa Mahkemesinin temel görevi olup[26] soyut ve somut norm denetimi vasıtasıyla gerçekleştirilmektedir. Kanunlar, Cumhurbaşkanlığı kararnameleri, anayasa değişiklikleri (şekil bakımından), TBMM İçtüzüğü, norm denetiminin konusunu oluşturmaktadır. Buna karşın devletlerarası andlaşmalar, olağanüstü hallerde ve savaş hallerinde çıkarılan Cumhurbaşkanlığı kararnameleri, parlamento kararları ve İnkılâp Kanunları norm denetiminin konusu dışında bırakılmıştır. Norm denetimi yoluyla yasama organının yetkilerinin sınırları belirlenerek yasama organının siyasal iradesine sınırlar çizildiği ifade edilmektedir[27].

Bir diğer denetim yolu 12 Eylül 2010 tarihli halkoylamasıyla kabul edilen Anayasa değişikliği çerçevesinde Anayasa'nın 148'inci maddesinin 5'inci fıkrasına eklenen bireysel başvurudur. Bireysel başvuru hakkının kabulü ile Türkiye'deki insan haklarının Avrupa asgari standartlarına uygun hale getirilmesi sürecinin hızlandığı ifade edilmektedir[28]. Uluslararası ölçekte zaman içerisinde anayasa mahkemelerinin fonksiyonunda meydana gelen temel hak ve özgürlükler odaklı değişim ve anayasa mahkemelerinin vatandaşlar nezdinde meşruiyetinin güçlendirilmesine katkı sağlamaktadır. Bunun yanı sıra mevcut anayasal denetim yollarının yetersizliği, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine yapılan bireysel başvuruların ve mahkûmiyet kararlarının çokluğu gibi sebeplerle bireysel başvuru yolunun Türk Hukukunun

---

25 Kaboğlu, Anayasa Hukuku, ss.298-299.
26 Bülent Tanör ve Necmi Yüzbaşıoğlu, 1982 Anayasasına Göre Türk Anayasa Hukuku, Beta Yayıncılık, 17. Bası, İstanbul, 2018, s.494.
27 Gören, Anayasa Hukuku, s.306.
28 Kaboğlu ve Sales, s.54.

Avrupa İnsan Hakları Hukuku ile bütünleşmesi, temel hak ve özgürlüklerin etkin şekilde korunmasının sağlanması amacıyla iç hukukta son bir çare olarak kabul edildiği ifade edilmektedir[29].

2. Soyut Norm Denetimi

Soyut norm denetimi, Anayasanın 150'nci maddesinde "İptal davası" başlığı altında şu şekilde düzenlenmiştir:

> *Kanunların, Cumhurbaşkanlığı kararnamelerinin, Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğünün veya bunların belirli madde ve hükümlerinin şekil ve esas bakımından Anayasaya aykırılığı iddiasıyla Anayasa Mahkemesinde doğrudan doğruya iptal davası açabilme hakkı, Cumhurbaşkanına, Türkiye Büyük Millet Meclisinde en fazla üyeye sahip iki siyasî parti grubuna ve üye tamsayısının en az beşte biri tutarındaki üyelere aittir.*

Kanun ve kanunun çeşitli kurallarının Anayasanın tüm normlarına uygunluğu bakımından çok kapsamlı bir denetim sağlayan bu yolu harekete geçirmek hak ve yetkisi mezkûr maddede sayılan sınırlı ve küçük bir çevreye tanınmıştır[30]. Bununla birlikte olağanüstü hallerde ve savaş hallerinde çıkarılan Cumhurbaşkanlığı kararnameleri ve İnkılâp kanunlarına karşı iptal davası açılması yolu, Anayasanın sırasıyla 148 ve 174'üncü maddeleri uyarınca kapatılmıştır. Yine iptal davası açılması belirli bir süreye bağlandığından süresi geçtikten sonra bu yol işletilemeyecektir[31]. Kanunlar ve Anayasa değişikliklerinin şekil bakımından denetlenmesinde Anayasa'nın 148'inci maddesinin 2'nci fıkrası ve Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usûlleri Hakkında Kanun'un 37'nci maddesi uyarınca dava açma süresi, kanunun Resmî Gazete'de yayımlanmasından başlayarak on gündür. Cumhurbaşkanlığı kararnameleri ve TBMM İçtüzüğü'nün esas ve şekil bakımından; kanunların esas bakımından denetlenmesinde iptal davası açma süresi Anayasa'nın 151'inci ve mezkûr Kanun'un 37'nci maddesi uyarınca bunların Resmî Gazete'de yayımlanmasından başlayarak altmış gündür. Hak düşürücü, kanunî ve kesin süre

---

[29] Musa Sağlam, "Bir Hak Arama Yolu Olarak Bireysel Başvuru", **Anayasa Mahkemesi'ne Bireysel Başvuru Hakkı Sempozyumu Kitabı,** Türkiye Adalet Akademisi, Anayasa Mahkemesi ve Anadolu Üniversitesi, 26.11.2010, Eskişehir, ss.30, 43.

[30] Gören, Anayasa Hukuku, ss.306-307.

[31] Abdullah Eren, **Anayasa Hukuku Dersleri**, 3. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2021, s.1105.

olarak kabul edilen iptal davası açma süresine uyulup uyulmadığı Anayasa Mahkemesi tarafından re'sen dikkate alınmaktadır[32].

Soyut norm denetiminde diğer denetim yollarından farklı olarak sadece iptali istenen normun şeklî ve maddî bakımdan anayasaya aykırılığı iddia edilmektedir. Anayasa Mahkemesi de denetimini iptali istenen normun şekil ve esas yönünden anayasaya uygunluğu bakımından gerçekleştirmektedir[33].

Anayasa Mahkemesi, soyut norm denetimi yoluyla somut bir uyuşmazlık veya temel hakların kamu gücü ile zedelendiği iddiası olmadan da anayasaya uygunluk denetimi yapabilmektedir. Başka bir deyişle soyut norm denetimi, kanunun uygulandığı somut bir dava veya olay olmaksızın Anayasa'da belirtilen bazı organ ve kişilerin bir kanun aleyhinde anayasaya aykırılık iddiasıyla Anayasa Mahkemesinde dava açmasıdır. Denetimin soyut olarak adlandırılmasının sebebi de iddia ve denetimin herhangi bir dava ile ilgili olmaksızın gerçekleştirilmesinden ileri gelmektedir[34]. Zira bu denetim yolunda halihazırda normun açık ve belli bir duruma uygulanması söz konusu değildir. Burada Anayasa Mahkemesini harekete geçiren kişi ve kurumlar da siyasî niteliktedir[35]. Soyut norm denetiminde kişilerin menfaatlerinin doğrudan doğruya korunması hedefi bulunmamaktadır. Bunun yerine hukuk düzeninin anayasaya aykırı normlardan arındırılarak anayasanın üstünlüğü ilkesinin gerçekleştirilmesi amaçlanmaktadır. Bu sebeple de dava açma yetkisi sadece belli makam, kurum ve topluluklara tanınmış olan iptal davasının kamusal bir amacı ve niteliği olduğu ifade edilmektedir[36].

---

[32] Yavuz Atar, **Türk Anayasa Hukuku,** 14. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2021, s.338.
[33] Gören, Anayasa Hukuku, s.307.
[34] Özbudun, s.436.
[35] Kaboğlu, Anayasa Hukuku, s.299. Bkz. Yusuf Karakoç, **Türk Hukuku'nda Vergi Kanunlarının Anayasaya Uygunluğunun Yargısal Denetimi**, Yetkin Yayınları, Ankara, 2017, (Yargısal Denetim), s.31.
[36] Atar, s.335.

3. Somut Norm Denetimi

Somut norm denetimi (itiraz yolu), Anayasa'nın 152'nci maddesinde[37] "anayasaya aykırılığın diğer mahkemelerde ileri sürülmesi" başlığı altında düzenlenmiştir. *"Yasanın bir mahkeme önüne getirilen uyuşmazlığa uygulanması sırasında anayasaya aykırılık sorununun ortaya konması[38]"* şeklinde tanımlanabilen somut norm denetiminin işletilebilmesi için mezkûr maddenin birinci fıkrasında sayılan şartların gerçekleşmiş olması gerekmektedir. Buna göre bakılmakta olan bir davada davayı gören mahkeme, davaya uygulanacak olan kanun veya Cumhurbaşkanlığı kararnamesi hükümlerini[39] re'sen anayasaya aykırı görmeli[40] ya da taraflardan birisinin ileri sürdüğü anayasaya aykırılık iddiasının ciddi olduğu kanısına varmalıdır[41].

Anayasa Mahkemesi, içtihatlarında il ve ilçe idare kurullarını, vergi itiraz ve temyiz komisyonlarını, sorgu hâkimlerini ve hakemleri "mahkeme" olarak kabul etmezken; askeri makamlar nezdinde kurulan disiplin mahkemelerini "mahkeme" olarak kabul etmiştir[42].

---

[37] "…***Madde 152 – "****Bir davaya bakmakta olan mahkeme, uygulanacak bir kanun veya Cumhurbaşkanlığı kararnamesinin hükümlerini Anayasaya aykırı görürse veya taraflardan birinin ileri sürdüğü aykırılık iddiasının ciddi olduğu kanısına varırsa, Anayasa Mahkemesinin bu konuda vereceği karara kadar davayı geri bırakır.*

Mahkeme, Anayasaya aykırılık iddiasını ciddi görmezse bu iddia, temyiz merciince esas hükümle birlikte karara bağlanır.

Anayasa Mahkemesi, işin kendisine gelişinden başlamak üzere beş ay içinde kararını verir ve açıklar. Bu süre içinde karar verilmezse mahkeme davayı yürürlükteki kanun hükümlerine göre sonuçlandırır. Ancak, Anayasa Mahkemesinin kararı, esas hakkındaki karar kesinleşinceye kadar gelirse, mahkeme buna uymak zorundadır.

Anayasa Mahkemesinin işin esasına girerek verdiği red kararının Resmî Gazete'de yayımlanmasından sonra on yıl geçmedikçe aynı kanun hükmünün Anayasaya aykırılığı iddiasıyla tekrar başvuruda bulunulamaz."

[38] Kaboğlu, Anayasa Hukuku, s.301.

[39] (AnyM. E.2021/93, K.2021/58, 22/09/2021, § 2).

[40] 1982 Anayasası'nda bir dava sırasında anayasaya aykırılığın ileri sürülmesi kamu düzeninden sayıldığı için mahkemeler anayasaya aykırılığı kendiliğinden ileri sürme hakkına sahiptir (Teziç, s.246).

[41] Bkz. *"...Anayasa'ya aykırılık iddialarını Anayasa Mahkemesine getirebilme yolunu mahkemelere açık tutan bu kuralın işleyebilmesi; görülmekte olan bir davanın bulunması, Anayasa'ya aykırılığı öne sürülen Yasa hükmünün bu davada uygulanabilmiş olması ve mahkemenin aykırılık savını ciddî görmesi ya da kendiliğinden o hükmü Anayasa'ya aykırı bulması gibi şartların gerçekleşmesine bağlıdır…"* (AnyM., E.1978/14, K.1979/6, 23/01/1979).

[42] Atar, s.343.

Mezkûr anayasal düzenleme gereği kanun ve Cumhurbaşkanlığı kararnamesi dışında kalan normlar, somut norm denetimine konu olamazlar. Bu sebeple üçüncü şahıslar için hak ve yükümlülük doğurmayan ve fakat soyut norm denetimine konu edilebilen Türkiye Büyük Milet Meclisi İçtüzüğü ile Anayasa değişiklikleri, genel mahkemelerde görülen bir davada "uygulanacak kanun" olamayacağı için somut norm denetimi yoluyla Anayasa Mahkemesi önüne götürülemeyecektir[43].

Türkiye'de kanunların anayasaya uygunluğunun yargısal denetimi için özel mahkeme sistemi benimsendiğinden somut norm denetimi vasıtasıyla ileri sürülen anayasaya aykırılık iddialarını derece mahkemeleri bekletici mesele yapmak zorundadır[44]. Bununla bağlantılı olarak Anayasa'nın 152'nci maddesinin 3'üncü fıkrasındaki düzenleme ile somut norm denetiminde Anayasa Mahkemesine beş aylık bir karar verme süresi kuralı getirilmişse de bu süreye uyulmaması halinde bir yaptırım öngörülmemiştir[45]. Anayasa Mahkemesinin anayasaya aykırılık itirazıyla ilgili vereceği karara kadar davayı geri bırakan mahkeme beş aylık sürenin sonunda, karar verilmemişse yürürlükteki kanun hükümlerini uygulayarak davayı sonuçlandırır. Somut norm denetiminde sürelerle ilgili olarak Anayasa'nın 152'nci maddesinin son fıkrasında getirilen on yıllık denetim yasağı yalnızca Anayasa Mahkemesinin işin esasına girerek verdiği ret kararlarına ilişkindir[46].

4. Bireysel Başvuru Yolu

12 Eylül 2010 tarihli halk oylamasıyla birlikte değiştirilen Anayasa'nın 148'inci maddesinin 5'inci fıkrası ile Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruları karara bağlama görev ve yetkisi verilmiştir.

Anayasal temelini Anayasa'nın 148'inci maddesinin 5'inci fıkrasından alan bireysel başvuru yoluna ilişkin diğer düzenlemeler Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usûlleri Hakkında Kanun'un "Bireysel Başvuru" başlıklı Dördüncü Bölümü'nde (m.45-51) ve Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nde (m.59-84) yapılmıştır.

---

43 Gören, Anayasa Hukuku, s.310; Eren, s.1106.
44 Teziç, s.246; Any. m.152/3.
45 Eren, s.1112.
46 Atar, s.347.

Buna göre *"Herkes, Anayasada güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerinden, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi* ***ve buna ek Türkiye'nin taraf olduğu protokoller***[47] *kapsamındaki herhangi birinin kamu gücü tarafından, ihlâl edildiği iddiasıyla Anayasa Mahkemesine başvurabilir. Başvuruda bulunabilmek için olağan kanun yollarının tüketilmiş olması şarttır." (Any. m.148/3).*

Türkiye'de bireysel başvuru yolunun kabulüne ilişkin olarak Anayasal değişikliğin madde gerekçesinde Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Türkiye aleyhinde yapılan başvuruların çokluğu gösterilmiştir. Başka bir deyişle, bireysel başvuru yolunun kabulünde amaç, temel hak ve özgürlüklerin ihlâli iddiaları için iç hukuk yolu ihdas etmektir. Bunun yanında kişi hak ve özgürlüklerinin bireysel başvuru ile daha iyi korunacağı, kamu organlarının anayasa ve kanunlara daha uygun davranmalarının sağlanacağı da belirtilmiştir. Bu nedenle bireysel başvuruya ilişkin düzenlemelerin Türkiye'deki temel hak ve özgürlüklerin korunmasının zayıf olduğu ve bireysel başvuruyla bu korumanın pekiştirileceği ön kabulüyle yapıldığı ileri sürülmektedir[48]. Yine Anayasa Değişikliği Kanun Teklifi'nin[49] ve Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usûlleri Hakkında Kanun'un değişiklik gerekçeleri ve mevcut düzenlemeler dayanak gösterilerek bireysel başvurunun, usûl hükümleri dışında, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve eki protokollerde yer alan hak ihlâli iddialarına ilişkin olarak tamamıyla Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine yöneltilmiş bir başvuru olduğu ifade edilmektedir[50]. Bununla birlikte esasen temel hak korumasındaki bu zayıflığın anayasal hükümlerdeki eksikliklerden değil; kanunlarla somutlaştırma konusundaki yetersizlik, yargısal ve idarî yorum ile uygulamalar gibi anayasa dışı etkenlerle ilgili olduğu da belirtilmektedir[51].

---

47 Metinde koyulaştırılarak gösterilen bu ibare 6216 sayılı Kanun'un "bireysel başvuru hakkı" başlıklı 45'inci maddesindeki düzenleme ile getirilmiş olup, Anayasanın mezkûr maddesinde yer almamaktadır.

48 Bertil Emrah Oder, "Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuruda (Anayasa Şikâyeti) Etkin ve Etkili Kullanım Sorunları", **Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuru "Anayasa Şikâyeti", Hukuk Adamları Birliği Sempozyum Kitabı,** (Ed. Musa Sağlam), HUKAB Yayınları, Ankara, 13.05.2011, s.98.

49 Anayasa Mahkemesi Başkanlığı, **Türkiye Cumhuriyeti Anayasası (Gerekçeli),** 2. Baskı, Anayasa Mahkemesi Yayınları, Ankara, 2019, ss. 921-923.

50 Mahmut Kaşıkçı, **Vergi Yargılaması Hukukunda Yargılamanın Yenilenmesi,** Filiz Kitabevi, İstanbul, 2017, ss. 245, 247.

51 Oder, s.98.

Oysa temel hakların tanınması ve korunmasının sağlanması, hukuk devleti idealinin en üst düzeyde mükemmelliği olarak görülmektedir[52]. İnsan haklarının yeni ideolojisinin mağduru hukuk tüketicisi yapma arayışı olduğu[53] göz önünde tutulursa yeni bir hukuk mekanizması olan bireysel başvurunun bu arayışın bir sonucu olduğu, bu amaca hizmet ettiği söylenebilir.

Bireysel başvuru yolunun kabulüyle birlikte kişinin devlete karşı ileri sürdüğü savunma hakları olan temel hakların salt kâğıt üzerinde yazılı varlığıyla yetinilmemiş ve kişilere tanınan bu hakların anayasa mahkemeleri aracılığıyla devlet iktidarı karşısında somut bir yargı güvencesi altına alınması sağlanmıştır. Başka bir deyişle, temel hakları korumak amacıyla bu haklara anayasada yer verilmesi anlayışının devamı olarak bazı devletler kamu gücünün işlemlerine karşı kişilere bireysel başvuru hakkı tanımıştır[54]. Ancak temel hak ve özgürlüklerin korunması için bu denetim yolunun etkin hale getirilmesi gerekmektedir[55]. Bireysel başvuru hakkı tanıyan devletlerin bir kısmı tüm kamu güçlerinin bütün eylem ve işlemlerine karşı bireysel başvuru imkânı tanımışken; bazı devletler bu hakkı kamu gücünün belli bazı işlem ve eylemleriyle sınırlı olarak tanımıştır[56]. Türkiye'de bireysel başvuru hakkı kamu gücünün bazı işlem ve eylemleriyle sınırlı olarak tanınmıştır.

D. Anayasa Mahkemesi Kararları

1. Genel Olarak

Anayasa Mahkemesi, anayasaya uygunluk denetimi kapsamında norm denetimi sonucunda esas incelemesinde iptal ve ret kararı verebilmektedir. Norm denetimi sonucunda usûle ilişkin olarak Mahkemece ilk inceleme hakkında verilen olumlu-olumsuz kararlar yanında, bağlantılı davaları birleştirme ve birlikte açılan davaları ayırma kararları ile görevsizlik nedeniyle dilekçenin reddi kararları da

---

52 Gören, Anayasa Hukuku, s.311.

53 Bakır Çağlar, **Bir Anayasacının Seyir Defteri,** Su Yayınları, İstanbul, 2000, ss.13-14.

54 Gören, Anayasa Hukuku, s.312.

55 Şafak Evran Topuzkanamış, "1982 Anayasasında Temel Hak ve Özgürlükler", **Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Prof. Dr. Durmuş Tezcan'a Armağan, Cilt:21, Özel Sayı, İzmir, (Temel Haklar), 2019, s.1787.

56 Hasan Tunç, **Karşılaştırmalı Anayasa Yargısı**, Yetkin Yayınları, Ankara, 1997, ss.41-42.

bulunmaktadır[57]. Bireysel başvuru sonucunda ise başvurunun reddi kararı, kabul edilemezlik kararı, ihlâlin olmadığına dair karar, ihlâl kararı ve düşme kararı verilebilmektedir.

Bu başlık altında norm denetimi sonucunda verilen iptal ve ret kararları incelenecek olup[58], bireysel başvuru sonucunda verilebilecek kararlar üzerinde ileride kapsamlı olarak durulmaktadır. Anayasa Mahkemesinin anayasaya uygunluk denetimi görevi dışındaki görevleri sonucunda verdiği kararları ise incelenmemektedir.

2. Karar Çeşitleri

Anayasa Mahkemesi norm denetimi sonucunda esas incelemesi kapsamında denetlediği normlar hakkında ret ya da iptal kararı vermektedir.

Anayasa Mahkemesi gerek soyut gerekse de somut norm denetimi yoluyla önüne gelen normların esasının incelenmesi neticesinde Anayasaya aykırı olmadığına kanaat getirirse ret kararı vermektedir. Ret kararı, aynı norma karşı on yıl süreyle tekrar itiraz yoluna başvurulamaması sonucunu doğurmaktadır. Bu kararının Resmî Gazete'de yayımlanması, aynı norm için tekrar itiraz yoluna başvurabilmek için geçmesi gereken on yıllık sürenin başlangıcıdır (Any. m.152/4).

Anayasa Mahkemesi esastan inceleme neticesinde normun Anayasaya aykırı olduğu kanaatine varırsa iptal kararı vermektedir. Anayasa Mahkemesi sadece normun Anayasaya aykırılığını tesbit ederek iptaline karar vermeye yetkili olup, kuvvetler ayrılığının bir gereği olarak[59], kanun koyucu gibi hareket ederek yeni bir hüküm tesis etme yetkisini haiz değildir (Any. m.153/2). Bu şekilde dava konusu normun geçersiz sayılarak inşai kararla hukuk düzeninden çıkarıldığı ifade edilmektedir[60]. Yasama organı tarafından kanunun ilgası ile norm denetimi sonucunda iptal edilmesinin sonuçlarının hukuken aynı olduğu ifade edilmektedir[61]. Hakkında iptal kararı verilen hükümler, Mahkemece başka bir tarih belirtilmediği sürece, Resmî Gazete'de

---

[57] Ayrıntılı bilgi için bkz. İsmail Köküsarı, **Anayasa Mahkemesi Kararlarının Türleri ve Nitelikleri,** XII Levha Yayınları, İstanbul, 2009, ss.88-104.

[58] Bu kararlar Anayasa Mahkemesinin verdiği kararların içeriğine göre sınıflandırmasında "basit kararlar" kategorisi kapsamında kalmakta olup Anayasa Mahkemesinin "ara kararları" ve "yasama organına çağrı kararları"na değinilmeyecektir. Bkz. Karakoç, Yargısal Denetim, ss.65-67.

[59] Eren, s.1137.

[60] Eren, s. 1127; Köküsarı, s.65.

[61] Karakoç, Yargısal Denetim, ss.68-69.

yayımlandığı tarihte yürürlükten kalkar ve gerekçesi yazılmadan açıklanamaz. Hukukî güvenlik ilkesinin bir sonucu olarak iptal kararları geçmişe etkili olmadığından iptal edilen norma dayanarak tesis edilen işlemler hukukî geçerliliğini koruyacaktır (Any. m.153). Görüldüğü üzere Anayasa'nın 153'üncü maddesi her ne kadar "Anayasa Mahkemesi kararları" başlığı ile düzenlenmiş olsa da Anayasa Mahkemesi kararlarının kesinliği ve bağlayıcılığı dışındaki hükümler norm denetimi sonucunda verilen iptal kararlarının özelliklerine ve iptal kararlarına bağlanan hukukî sonuçlara ilişkindir[62].

3. Kararların Etkisi, Kesinliği ve Bağlayıcılığı

Anayasa'nın "Anayasa Mahkemesinin kararları" başlıklı 153'üncü maddesi ile Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usûlleri Hakkında Kanun'un 66'ncı maddesi Anayasa Mahkemesinin tüm kararları için ortak özellik olan kararlarının kesinliği ve bağlayıcılığı hüküm altına alınmıştır[63]. Bu sebeple Anayasa Mahkemesi kararları kesin olup, herkese karşı ileri sürülebilir etkidedir. Anayasa Mahkemesi kararlarının bağlayıcılığı ise kararların Resmî Gazete'de yayımlandığı andan itibaren başlar[64]. Kararların bağlayıcılığı kesin hüküm etkisinden kaynaklanmakta olup, herkes için bağlayıcı hukukî güce sahip olduğundan erga omnes etkiye sahiptir[65].

Anayasa Mahkemesinin bir üst mahkemesi olmadığından Anayasa Mahkemesi kararları verildikleri anda kesinleşirler. Bu kararların denetimi için başka bir organa ya da Anayasa Mahkemesine başvurulması mümkün değildir[66]. Anayasa Mahkemesinin denetim yetkisi sonucunda verdiği kararların bağlayıcı olması onun etkin bir denetleme ve koruma aracı olduğunu göstermesi bakımından son derece önemlidir.

Anayasa Mahkemesi kararlarının kesinliği ve bağlayıcılığı, Anayasa'nın 153'üncü maddesi dışında, norm denetimi ve bireysel başvuru haricindeki diğer

---

62 Eren, s.1127
63 Eren, s.1129.
64 Kaboğlu ve Sales, s.261.
65 Kaboğlu, Anayasa Hukuku, s.329.
66 Kemal Gözler, "**Anayasa Hukukunun Genel Esasları Ders Kitabı"**, 14. Baskı, Ekin Yayınları, Bursa, 2022, (Anayasa Hukuku), s.485.

görevleri neticesinde verdiği kararlar için Anayasa'nın ve mezkûr Kanun'un çeşitli maddelerinde (Any. m.69, 85, 148; AnyMK. m.48/4) özel olarak düzenlenmiştir[67].

Anayasa Mahkemesi kararlarının bağlayıcılığına ilişkin Anayasa'nın 153'üncü maddesinin tüm mahkeme kararlarının bağlayıcılığına ilişkin Anayasa'nın 138'inci maddesindeki düzenlemeden farklı ve özel olarak yasama, yürütme ve idare organlarının yanında yargı organlarıyla kişileri de kapsadığı ifade edilmektedir[68].

Anayasa Mahkemesi kararlarının gerekçelerinin de bağlayıcı olup olmadığına ilişkin görüş birliği olmamakla birlikte ağırlıklı görüş, gerekçelerin bağlayıcı olmadığı yönündeyken; Anayasa Mahkemesi bir kararında sadece hüküm fıkrasının değil, aynı zamanda gerekçelerinin de bağlayıcı olduğu yönünde karar vermiştir. Ancak son dönemde Anayasa Mahkemesinin içtihat değişikliğine gittiği ve gerekçenin bağlayıcı olmadığını kabul ettiği ifade edilmektedir[69].

Anayasa Mahkemesinin anayasal uzlaşmayı uzun süreli olarak sağlamlaştırması ve onun geliştirilmesinin sağlanması açısından kararlarının kesinliği, etkisi ve bağlayıcılığı önem arz etmektedir. Zira Anayasa Mahkemesi kararlarının uygulanmadığı bir ortamda Anayasa Mahkemesi kendisinden beklenen işlevleri de yerine getiremeyecektir. Bu durum da anayasanın korunması ve anayasaya saygıyı güvence altına almak özelliği ile bağdaşmayacaktır[70]. Yargı organının ve bu bağlamda da Anayasa Mahkemesinin saygınlık ve otorite kazanması için elindeki kanıtlar ve bilgeliğinin yanında[71] Anayasa Mahkemesi tarafından verilen kararların icra edilmesi gerekmektedir.

Anayasa Mahkemesinin gerek norm denetimi gerekse bireysel başvuru sonucunda verdiği kararların tüm hukuk sistemini kapsaması icap etmektedir. Bu

---

67 Eren, s.1130.

68 Fazıl Sağlam, "Anayasa Şikâyeti- Anlamı, Kapsamı ve Türkiye Uygulamasında Olası Sorunlar", **Demokratik Anayasa: Görüşler ve Öneriler,** (Ed. Ece Göztepe ve Aykut Çelebi), Metis Yayınları, İstanbul, 2012, s.453. Any. m.138'deki genel ilkenin tekrarı niteliğindeki bir düzenleme olduğu yönünde bkz. Eren, s.1130.

69 Eren, ss.1134,1135. Dayanak gösterilen kararlar için bkz. AnyM. 4.7.2013 tarih ve E.2012/100, K.2013/84; AnyM. 28.12.2017 tarih ve E.2016/150, K.2017/179; AnyM. 28.12.2016 tarih ve E.2016/21, K.2016/199.

70 Gören, Anayasa Hukuku, s.286.

71 Gören, Anayasa Hukuku, s.279.

bağlamda Anayasa Mahkemesinin verdiği kararlarla özel hukuk sistemini de bir anlamda anayasallaştırdığı söylenebilir[72].

III. BİREYSEL BAŞVURU

A. Genel Açıklama

Anayasa Mahkemesinin bir diğer denetim yolu da bireysel başvurudur. Defaatle ifade edildiği üzere 2010 tarihli halk oylamasıyla kabul edilen ve 23 Eylül 2012 tarihinden itibaren yapılan başvurular için uygulanmaya başlanan bu denetim yolu, diğer denetim yollarından farklı ve Türk Anayasa Hukukunda nispeten yenidir. Bu sebeple bireysel başvurunun hukuki niteliği, işlevleri, diğer denetim yollarıyla karşılaştırılması ve Anayasa Mahkemesinin bu denetim yolundaki yetkisinin kapsamının tesbit edilmesi gerekmektedir. Bu başlık altında söz konusu konular açıklanmaktadır.

B. Bireysel Başvuru Yolunun Hukukî Niteliği

Bireysel başvuru yolunun hukukî niteliği tartışmalıdır. Bireysel başvuru yolunu "olağanüstü bir kanun yolu" olarak kabul eden görüşlerin[73] yanında "talî nitelikte bir hukukî çare" olarak kabul eden görüşler[74] de bulunmaktadır. Olağanüstü kanun yolu ifadesinin olağan-olağanüstü kanun yolları ayrımıyla karışmaya müsait ve bireysel başvurunun ne dar ne de geniş anlamda bir kanun yolu tanımına uygun olması sebebiyle bireysel başvuru; mahiyetine uygun olarak sui generis hukukî yol veya dava, talî nitelikte hukukî çare olarak değerlendirilmektedir[75]. Bireysel başvurunun idarî ve adlî yargı yolları için ek bir hukukî çare olmayıp, iç hukukta anayasa yargısı içerisinde

---

[72] Philip Kunig, "Türkiye İçin Bir Örnek: Federal Almanya'da Bireysel Başvuru", **Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuru "Anayasa Şikâyeti", Hukuk Adamları Birliği Sempozyum Kitabı,** (Ed. Musa Sağlam), HUKAB Yayınları, Ankara, 13.05.2011, ss.49-50.

[73] Tanör ve Yüzbaşıoğlu, s.559; Hüseyin Turan, "Bireysel Başvuru Yolunun Tanımı, Amacı ve Özellikleri" **Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuru Usûlü ve Kabul Edilebilirlik Kriterleri,** (Ed. Hüseyin Turan ve Recep Kaplan), Anayasa Mahkemesi Yayınları, Ankara, 2015, (Bireysel Başvuru), s.6; Eren, s.1172.

[74] Özbey, s.69.

[75] Özbey, ss.69-71.

başvurulabilen, sadece özel olarak anayasa hukukunun ihlâlinin denetlenebileceği kendine özgü istisnaî bir hukuk yolu olduğu ifade edilmektedir. Bu sebeple de bu anayasal yargı yolunun anayasal altı hukuk düzenindeki her türlü hatanın düzeltilebileceği bir olağanüstü temyiz (süper temyiz mercii) olmadığı belirtilmektedir[76].

Bireysel başvuruya ilişkin düzenlemeler çerçevesinde bireysel başvurunun Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Anayasanın ortak koruma alanında kalan haklara dayanılarak kullanılabilen bir usûlî hak olduğu ifade edilmektedir[77]. Bireysel başvuru yolunda bir karşı taraf bulunmayıp başvurunun muhatabı tüm kamu otoriteleri olduğu için bireysel başvuru ne teknik anlamda bir davadır ne de klasik anlamda bir davalı vardır[78]. Temel hak ve özgürlük ihlâli iddialarının öncelikle diğer hukuk yollarıyla giderilmesi esas olduğu için de bireysel başvuru talî niteliktedir[79]. Sonuç olarak bireysel başvuru, idarî ve yargı yollarıyla giderilemeyen temel hak ve özgürlük ihlâllerini ortadan kaldırmaya yönelik istisnaî ve talî nitelikte, bambaşka[80], bir hukuk yoludur[81].

C. Bireysel Başvuru Yolunun İşlevleri

1. Genel Olarak

Bireysel başvuru yolu, kamu gücünün eylem ve işlemleriyle temel hak ve özgürlüklerinin ihlâl edildiği iddiasında olan kişilerin doğrudan Anayasa Mahkemesine başvurmasına imkân tanımaktadır. Temel hak ve özgürlüklerin kâğıt üzerinde kalmaktan çıkıp etkili şekilde hayata geçirilebilmeleri ve korunmaları için

---

76 Hasan Tahsin Fendoğlu, **"Anayasa Yargısı",** Yetkin Yayınları, Ankara, 2018, s.263; Özbey, s.71.

77 Eren, s.1172.

78 Turan, Bireysel Başvuru, s.4.

79 Péter Paczolay, "Anayasa Şikâyeti: Bir Karma Çözüm Mü?", **Anayasa Yargısı Dergisi,** Cilt:25, Sayı:1, 2009, ss.313-314.

80 Şafak Evran Topuzkanamış, **"Bireysel Başvuru Yolunda Yüksek Seçim Kurulu Kararları**", Koç Üniversitesi Hukuk Fakültesi Proje Akademisi, 2017, (Bireysel Başvuru),s.4. https://anayasatakip.ku.edu.tr/wp-content/uploads/sites/34/2017/10/%C5%9Eafak-Evran-Topuzkanam%C4%B1%C5%9F-Bireysel-Ba%C5%9Fvuru-Yolunda-Y%C3%BCksek-Se%C3%A7im-Kurulu-Kararlar%C4%B1.pdf E.T.:2.5.2023).

81 Fendoğlu, s.263.

bireysel başvuru yolu önem arz etmektedir[82]. Bu sebeple demokratik hukuk devleti için çok önemli bir işleve sahip olduğu belirtilmektedir[83]. Bu yönüyle bireysel başvurunun temel işlevinin temel hak ve hürriyetleri anayasa yargısı yoluyla korumak ve geliştirmek olduğu ifade edilmektedir[84].

Bireyin temel hak ve özgürlüklerinin anayasa yargısı yoluyla korunması sübjektif işlev olarak ifade edilirken hukuk düzeninin korunması ve anayasa yargısı içtihatlarının geliştirilmesinin bireysel başvurunun objektif işlevi olduğu belirtilmektedir[85]. Başka bir deyişle, bireysel başvuru hem kişi düzeyinde kişi hak ve özgürlüklerinin korunup hayata geçirilmesine hem de objektif anayasa hukukunun korunması, gelişmesi ve yorumlanmasına hizmet etmektedir[86]. Zira bireysel başvuru kararları başvuruya konu somut olayı aşan bir etkiye sahip olup yasama, yürütme ve yargının uygulamalarına yansıyıp kamu gücünün benzer konularda daha sorumlu davranmasını sağlar[87].

Yukarıda da ifade edildiği üzere, Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru yolunun tanınmasına ilişkin olarak anayasa değişikliği teklifinin madde gerekçesinde Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi nezdinde Türkiye aleyhine her yıl binlerce başvuru yapılması gösterilmiştir. Bireysel başvuru yoluyla insan hakları ihlâli başvurularının incelenmesi ve karara bağlanması öncelikle Anayasa Mahkemesince yapılacağı için Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine götürülecek başvuruların azaltılacağı belirtilmiştir. Bu sebeple bireysel başvurunun kabul edilmesindeki asıl amacın Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine başvuruda Anayasa Mahkemesini bir iç hukuk filtresi haline getirmek olduğu ifade edilmektedir[88].

---

82 Özbey, s.64.

83 Korkut Kanadoğlu, "Anayasa Şikâyeti", **Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuru "Anayasa Şikâyeti", Hukuk Adamları Birliği Sempozyum Kitabı,** (Ed. Musa Sağlam), HUKAB Yayınları, Ankara, 13.05.2011, s.107.

84 Paczolay, s.314.

85 Bahadır Kılınç, "Karşılaştırmalı Anayasa Yargısında Bireysel Başvuru Anayasa Şikâyeti Kurumu ve Türkiye Açısından Uygulanabilirliği", **Anayasa Yargısı Dergisi,** Cilt:24, Sayı:1, 2008, s.26.

86 Özbey, s.82.

87 Özbey, s.82.

88 Ece Göztepe, "Türkiye'de Anayasa Mahkemesi'ne Bireysel Başvuru Hakkının (Anayasa Şikâyeti) 6216 Sayılı Kanun Kapsamında Değerlendirilmesi", **TBB Dergisi,** Sayı:95, 2011, ss.14-15. Bkz. Ramazan Korkmaz, "Anayasa Mahkemesi'ne Bireysel Başvuruda Uyulması Gereken Süreler", **Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt:16, Özel Sayı:2014, Prof. Dr. Hakan PEKCANITEZ'e Armağan, ss.1954-1955,1980. Bkz. Kanadoğlu, s.107.

Sonuç olarak bireysel başvurunun sübjektif ve objektif olmak üzere iki temel işlevinden bahsedilmekle birlikte "ön filtre" ve yasama, yürütme ve yargı organlarını etkileme işlevleri de bulunmaktadır[89].

2. İnsan Haklarını Koruma ve Geliştirme (Sübjektif) İşlevi

Bireysel başvuru, kamu gücü işlemlerine karşı temel hakları korumak düşüncesiyle tanınmıştır[90]. Başka bir deyişle temel hakların korunmasının bireysel başvurunun esas anlamını ve amacını oluşturduğu ifade edilmektedir. Bu sebeple bireysel başvurunun asıl işlevi, birer sübjektif hak olarak temel hakların korunması ve hayata geçirilmesidir. Spesifik bir yargı yolu olan bireysel başvuruda temel hakların devlete karşı korunmasını sağlama imkânı söz konusudur[91].

İnsan haklarını koruma ve geliştirme işlevi olarak ifade edilen bu temel işlevin demokratik hukuk devleti ve demokratik katılım ilkelerinin geliştirilmesine önemli fayda sağladığı ifade edilmektedir[92]. Bu işlevin etkisi Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuru kapsamında bir temel hak ve özgürlüğün ihlâl edildiğine kanaat getirmesi halinde verilebilecek karar çeşitlerinde de görülmektedir. Şöyle ki temel hak ve özgürlük ihlâli sebebiyle yaşanan mağduriyeti ortadan kaldırmak amacıyla tazminat, yeniden yargılama yapılmak üzere ilgili mahkemeye göndermek gibi kararlar verilebilmektedir[93].

Esas amacı temel hak ve özgürlükleri anayasa yargısı yoluyla koruyup geliştirmek olan bireysel başvuru, özel olarak insan haklarını korumaya yönelik olması sebebiyle anayasa yargısı içerisindeki diğer yollardan ayrılmaktadır. Zira temel hak ve özgürlükleri korumak diğer denetim yollarının dolaylı ve ikincil bir sonucu iken bireysel başvurunun doğrudan amacı olarak karşımıza çıkmaktadır. Bireysel başvuru

---

89 Seyithan Kaya, **Anayasa Yargısı ve Bireysel Başvuru,** Adalet Yayınevi, Ankara, 2018, s.134.
90 Gören, Bireysel Başvuru, s.7.
91 Rudolf Mellinghof, "Federal Almanya Cumhuriyeti'nde Anayasa Şikâyeti", **Anayasa Yargısı Dergisi,** Cilt:26, 2009, s.33.
92 Göztepe, s.21.
93 Berkan Hamdemir, **Anayasa Mahkemesi'ne Bireysel Başvuru,** 2. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2018, s.44.

yolunu kabul eden devletler, temel hak ve özgürlüklere ilişkin hak ihlâllerinin takipçisi olduklarını göstermektedirler[94].

3. Hukuk Düzenini Koruma ve Geliştirme (Objektif) İşlevi

Bireysel başvurunun sübjektif işlevinin yanı sıra "anayasaya uygun yorum" yönteminin alanını genişleterek, somut olayı aşıp tüm hukuk düzenine yayılan etkisiyle tüm yargı sisteminin bir bütün olarak iyi işlemesini sağlamak suretiyle hukuk düzenini koruma ve geliştirme işlevi de bulunmaktadır[95]. Bu işlev anayasa hukukunun korunmasına, yorumlanmasına ve geliştirilmesine hizmet etmek olarak ifade edilmektedir. Kişilere demokratik düzenin öznesi ve savunucusu olarak devletin karşısına çıkma bilinç ve imkânı tanıması bakımından vatandaşları anayasa hukukunun etkili biçimde uygulanması için harekete geçirdiği belirtilmektedir[96]. Zira bireysel başvuru ile devlet karşısında zayıf konumda olan vatandaşa temel hak ve özgürlüklerinin korunmasına ve kamu gücü tarafından gerçekleştirilen ihlâllerin savuşturulmasına imkân sağlayan kendine özgü bir hukukî koruma aracı getirilmiştir[97]. Bunun sonucunda bireysel başvuru ile soyut/somut norm denetimi konusu olmayan ve kanun koyucunun hareketsiz kaldığı durumlarda temel hak ve özgürlüklerin ihlâl edilmesi halinde kişiler bireysel olarak, bu yolu işletip temel hakların yargısal korumasını harekete geçirebileceklerdir[98].

Bireysel başvurunun anayasaya uygun yorum ilkesinin kapsamını genişleten ve yargıda birliği sağlayan bu temel işlevi sayesinde Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuru neticesinde oluşturduğu içtihatla zaman içerisinde derece mahkemelerinin vereceği kararlar arasında da birlik sağlanabilecektir[99]. Anayasa Mahkemesinin bu yorum ve içtihatlarının yargı organları yanında bütün ülkede yasama ve yürütme organları ile diğer kurum ve kuruluşlar için uyulacak hukuk kurallarını daha tutarlı ve öngörülebilir hale getireceği de belirtilmektedir[100]. Aynı zamanda bireysel başvuru

---

94 Cem Duran Uzun, "Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuru Yolu (Anayasa Şikâyeti)'', **SETA Analiz, SETA-Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı,** Sayı:50, Şubat 2012, s.10.
95 Turan, Bireysel Başvuru, s.2.
96 Mellinghof, s.33; Gören, Anayasa Hukuku, s.340.
97 Gören, Anayasa Hukuku, s.340.
98 Gören, Anayasa Hukuku, s.338.
99 Göztepe, s.21. Ayrıca bkz. Kılınç, s.27.
100 Kaya, s.135.

yolu ile temel hak ve özgürlükler konusunda Anayasa Mahkemesinin çağın gereklerine uygun yeni yorumlar yaparak içtihatların gelişmesi ve değişmesi imkânına sahip olunacaktır.

4. Başvurunun "Ön Filtre" İşlevi

Bireysel başvurunun anayasa yargısı yoluyla temel hak ve özgürlükleri koruma ve geliştirme temel işlevinin yanında Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine yapılacak bireysel başvurular açısından iç hukuka getirilen ön filtre işlevi de bulunmaktadır. Buna ilişkin olarak Anayasa'nın 148'inci maddesinin 3'üncü fıkrasında da bireysel başvuruda bulunabilmek için olağan kanun yollarının tüketilmiş olması şartı aranmaktadır. Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usûlleri Hakkında Kanun bu ifadeyi 45'inci maddesinin 2'nci fıkrasında idarî ve yargısal başvuru yollarının tüketilmiş olması şeklinde genişletmiş ve bir ihlâl varsa bu ihlâlin öncelikle idare ve yargı yoluyla giderilmesi için bu yolları tüketme şartını getirmiştir. Bu sebeple bu yollar tüketilmeden yapılan bireysel başvurular hakkında kabul edilemezlik kararı verilmektedir. Dolayısıyla idarî ve yargısal yollar tüketilmesine rağmen ihlâl ve sonuçları ortadan kaldırılmamışsa bireysel başvuru yoluyla Anayasa Mahkemesi iç hukuktaki son hukukî çare olarak bu ihlâl iddiasını incelemektedir. Eğer kişiler Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru sonucunda da ihlâlin giderilmediği iddiasında iseler artık bu iddialarını Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine bireysel başvuru yoluyla götürebileceklerdir. Bu anlamda Anayasa Mahkemesine yapılan bireysel başvurunun Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine başvurmadan önce tüketilmesi zorunlu bir yol olduğu ve bu yönüyle de Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine yapılan başvurunun Anayasa Mahkemesine yapılan bireysel başvurunun devamı niteliğinde olduğu belirtilmektedir[101].

Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru hakkının tanınması temel hak ve özgürlüklerin ihlâl edildiği iddiasında olan başvurucu için Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine gitmeden önce etkili bir iç hukuk yolu olması sebebiyle Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi nezdinde Türkiye aleyhine yapılacak başvuruları önemli oranda azaltma işlevine sahiptir. Türkiye açısından bireysel başvuru yolunun kabul

[101] Kaya, s.137.

edilmesinin ön filtre işlevi göreceğinin Venedik Komisyonu Anayasa Yargısına Bireysel Erişim Çalışması'nda da vurgulandığı belirtilmektedir[102]. İç hukukta giderilemeyen ihlâller için Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine başvuru yolu açık olduğundan Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine götürülebilecek dava sayısını önemli ölçüde azaltarak Anayasa Mahkemesinin iç hukukta filtre görevini gördüğüne delil olarak bireysel başvurunun kabul edilmesinden sonra Türkiye aleyhine Avrupa İnsan Hakları nezdinde yapılan başvurulardaki düzenli azalış da gösterilmektedir[103].

5. Yasama, Yürütme ve Yargı Organlarını Etkileme İşlevi

Bireysel başvurunun pratik sonuçları bakımından yasama, yürütme ve yargı organlarını etkileme işlevi de bulunmaktadır. Şöyle ki yargılama sırasında dikkate alınmayan bir hakkın ihlâli iddiasıyla yapılan bireysel başvuru sonucunda yargılamanın yenilenmesine karar verilebilmesi ihtimali karşısında yargı organlarının korumakla yükümlü oldukları temel hak ve hürriyetler konusunda daha hassas davranacakları ifade edilmektedir[104]. Yasama ve yargı organları dışında idarenin de kamu yetkisi kullanması sebebiyle yapacağı iş, işlem veya eylemlerin bireysel başvuruya konu olabilme ihtimalini de göz önünde tutarak daha dikkatli ve duyarlı davranacağı belirtilmektedir[105].

Objektif anlamda Anayasa Mahkemesi yorum ve içtihatları ile bireysel başvuruya ilişkin belirlediği temel ilkeler ile diğer yargı organlarının aynı ihlâli tekrarlamasının önüne geçmiş olmaktadır. Ancak bunun için genel mahkemelerin Anayasa Mahkemesinin bir konuyla ilgili yerleşmiş içtihadına uygun şekilde önüne gelen uyuşmazlığı çözmesi gerekmektedir. Bu durum da doğal olarak zamanla aynı veya benzer sebeplerle Anayasa Mahkemesinin önüne gelen ihlâl iddialarının azalmasını sağlayacaktır. Böylelikle hem temelde genel mahkemelerce anayasaya ve

---

[102] Öykü Didem Aydın, "Türk Anayasa Yargısında Yeni Bir Mekanizma: Anayasa Mahkemesi'ne Bireysel Başvuru", **Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi,** Cilt: XV, Sayı:4, 2011, s.127.

[103] Kaya, s.138.

[104] Kılınç, s.27.

[105] Mehmet Kahraman, "Almanya'daki Anayasa Şikâyetiyle Karşılaştırmalı Olarak Türkiye'de Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuru Yolu", **HUMANITAS- Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt**:1, Sayı:1, 2015, s.144.

anayasa hukukuna uygun karar verilerek uyuşmazlığın Anayasa Mahkemesinin önüne gelmesi engellenmiş olacak hem de hak ihlâlleri azalacaktır[106].

Bireysel başvuru kararlarının yargı organlarını etkileme işlevi ile ilgili olarak vergi yargılaması hukuku özelinde şu örnek dikkat çekicidir: Anayasa Mahkemesinin vergilendirme işleminin dayanağı olan kanun hükmünün norm denetimi sonucunda iptal edilmesi gerekçesine dayanılarak iptal edilen kanunun hükmünün yürürlükte olduğu dönemde yapılan vergilendirme işlemleri için vergi iadesi talep edilemeyeceği, iptal kararının "*geçmişe dönük olarak vergi iadesi şeklinde alacak hakkı doğurucu bir etkiye sahip olmadığı gibi, bu konuda meşru beklenti oluşturmak bakımından da elverişli"* olmadığı**,** geçmişe yürümeyeceğine ilişkin tesbitleri ve yerleşmiş bireysel başvuru içtihadı[107] bulunmaktadır. Danıştay Vergi Dava Daireleri Kurulu

---

[106] Kaya, ss.139-140.

[107] **1. Rabia Kocaaku Başvurusu, Başvuru Numarası: 2013/5053, K.T. 7/7/2015** (Tahsil edilen gelir vergisinin dayanağı olan kanun hükmünün Anayasa Mahkemesince iptali üzerine fazladan ödendiği iddia edilen verginin iadesi için düzeltme ve şikâyet yolundan sonuç alamayan başvurucunun açtığı dava "…*Bu nedenle, hukuki bir sorun teşkil eden ve kanunların yorumu sonunda çözümlenebilecek nitelikte olan davaya konu yapılan işlem hakkında, 213 sayılı Kanun'un yukarıda değinilen, 122. ve 124. madde hükümleri uygulanamayacağından, ileri sürülen hatanın düzeltme ve şikâyet yoluyla giderilmesi imkânı bulunmadığı anlaşılmakla uyuşmazlıkta, düzeltme ve şikâyet yoluna gidilmesi sonucu tesis olunan ret işleminde isabetsizlik görülmemiştir."* gerekçesiyle reddedilmiştir. İdari ve yargısal yolları tüketen başvurucu bu karar üzerine fazladan ödediğini iddia ettiği verginin iade edilmemesi nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasıyla bireysel başvuruda bulunmuştur. Anayasa Mahkemesi başvurucunun mülkiyet hakkı kapsamında korunmaya değer bir menfaatinin bulunmaması nedeniyle konu bakımından yetkisizlik gerekçesiyle kabul edilemezlik kararı vermiştir.)

2. Santa Farma İlaç Sanayi A.Ş. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2013/5554 K.T. 6/2/2014 (Vergi sorumlusu olan özel hukuk tüzel kişisi başvurucunun güncel ve kişisel bir hakkının ihlal edilmemesi, mağdur statüsünün bulunmaması nedeniyle kişi bakımından yetkisizlik gerekçesiyle kabul edilemezlik kararı verilmiştir.)

3. Selçuk Emiroğlu Başvurusu, Başvuru Numarası: 2013/5660 K.T. 20/3/2014 (Bu konuya ilişkin ilk karar olup başvurucunun mülkiyet hakkı kapsamında korunmaya değer bir menfaatinin bulunmaması nedeniyle konu bakımından yetkisizlik gerekçesiyle kabul edilemezlik kararı verilmiştir)

4. Tamer Aslantaş ve Diğerleri Başvurusu, Başvuru Numarası: 2014/5685 K.T. 5/12/2017 (Santa Farma İlaç Sanayi A.Ş.'de işçi olarak çalışan başvurucular şirket tarafından yapılan bireysel başvuru hakkında kişi bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemezlik kararı verilmesi üzerine bireysel başvuruda bulunmuştur. Anayasa Mahkemesi başvurucuların tahakkuk eden vergi tutarının hukuka aykırı olduğu iddiasıyla vergi mahkemesinde dava açma imkânları bulunmasına rağmen bu yolu tüketmeden başvurmuş olmaları nedeniyle başvuru yollarının tüketilmemiş olması gerekçesiyle verdiği kabul edilemezlik kararında kanaatimizce başvuru yolları tüketilmiş olsaydı dahi bu kez konu bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemezlik kararı verileceğini şu paragrafla ifade etmiştir: *"**Öte yandan aynı yönde şikâyetin değerlendirildiği Selçuk Emiroğlu (B.No:2013/5660, 20/3/2014) başvurusunda, norm denetimi sonucu verilen iptal kararının ücret gelirinden olması gerekenden fazla gelir vergisi tevkifatı yapıldığı iddiası yönünden mülkiyet hakkı bağlamında meşru beklenti oluşturmayacağı sonucuna ulaşıldığı da başvurucular tarafından gözetilmelidir"*** **)**

"*Vergilendirme işleminin dayanağı kanun hükmünün Anayasa Mahkemesince iptal edilmesinin, yürürlükte olduğu dönemde bu kanun hükmüne istinaden yapılmış işlemlerin düzeltme ve şikâyet yolu ile vergi hatası kapsamında değerlendirilmesine imkân vermeyeceği hakkında"*ki Bölge İdare Mahkemesi kararları arasındaki aykırılığın giderilmesi talebini 7 Haziran 2023 tarihinde "*Açıklanan hukuksal nedenler ve gerekçeyle aykırılığın, vergilendirme işleminin dayanağı olan kanun hükmünün Anayasa Mahkemesince iptal edilmesinin, yürürlükte olduğu dönemde bu kanun hükmüne istinaden yapılmış işlemlerin düzeltme ve şikâyet yolu ile vergi hatası kapsamında değerlendirilmesine imkân vermeyeceği yönünde giderilmesi"* şeklinde oy çokluğuyla karara bağlamıştır[108]. Ancak ne sözü edilen Danıştay kararında ne de kararda yer verilen derece mahkemesi kararlarında *açıklanan hukuksal nedenler ve gerekçeler* arasında Anayasa Mahkemesinin bahsi geçen bireysel başvuru kararlarındaki tesbitlerine ve içtihadına yer verilmiştir. Dahası karşı oy gerekçesinde söz konusu aykırılığın düzeltme ve şikâyet yolu ile vergi hatası kapsamında değerlendirilmesine imkân vereceği yönünde giderilmesi gerektiği ileri sürülmektedir. Elbette Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru bir kanun yolu değildir ve uyuşmazlığın esasına ilişkin olarak derece mahkemelerinin yerine geçerek karar vermemektedir. Fakat Anayasa Mahkemesi sözü edilen içtihadında 2014 yılından beri defaatle bu gerekçeyle yapılan vergi iadesi taleplerinin alacak hakkı kapsamında korunmaya değer bir menfaatinin olmadığını ifade etmektedir. Dolayısıyla kanaatimizce 2023 yılında verilen bir Danıştay Vergi Dava Daireleri Kurulu kararında ve 2022 yılında verilmiş derece mahkemesi kararlarında konunun Anayasa Mahkemesinin aynı konuya ilişkin bireysel başvuru içtihadına yer verilerek temel hak ve özgürlüklere ilişkin yönüyle de ele alınmış olması gerekmekteydi. Dolayısıyla bu husus eleştiriye açıktır.

Anayasa Mahkemesi temel hak ve özgürlüklerin kamu gücü tarafından ihlâl edildiği iddiasını incelerken dolaylı olarak kanunun anayasaya uygunluğunun denetimini de yapmaktadır. Anayasa Mahkemesinin içtihat ve yorumlarıyla, aynı zamanda tazminata hükmedebilmesi sebebiyle yasama organını da harekete geçirerek anayasaya uygun davranmaya zorladığı belirtilmektedir. Yasama organının ihlâle neden olan kanunu yürürlükten kaldırmasıyla hem yeni ihlâllerin doğmasını engelleyip

[108] VDDK. 7.6.2023 gün ve E.2023/2, K.2023/4, (RG. 22.7.2023-32256).

tazminat ödemelerinin önüne geçmiş olacağı hem de ülke itibarının güçlendirilmesine katkı sağlayacağı ifade edilmektedir[109].

D. Bireysel Başvurunun Diğer Denetim Yollarıyla Karşılaştırılması

Anayasa Mahkemesinin başlıca görevi norm denetimi yapmak ve bireysel başvuruları karara bağlamaktır. Anayasa Mahkemesi norm denetimi aracılığıyla kanunların, Cumhurbaşkanlığı kararnamelerinin, Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü'nün anayasaya uygunluk denetimini yapmaktadır. Bireysel başvuru yolunda esas amaç temel hak ve özgürlüklerin korunmasıyken, dolaylı yoldan anayasaya uygunluk denetimi de yapılmaktadır. Bu denetim yollarının birbiriyle ortak yanlarının olması yanında farklı özellikleri de bulunmaktadır. Bu başlık altında denetim yollarının benzer ve farklı yanlarına değinilecektir.

İptal davası (soyut norm denetimi) , Anayasa değişiklikleri ile kanunların, Cumhurbaşkanlığı kararnamelerinin ve Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü'nün belirli madde ya da hükümlerinin anayasaya aykırılığı iddiası ile Cumhurbaşkanı, Türkiye Büyük Millet Meclisinde en fazla üyeye sahip iki siyasî parti grubu ve Türkiye Büyük Millet Meclisinin üye tamsayısının en az beşte biri tutarındaki üyeleri tarafından açılabilir (Any. m.150, AnyMK. m. 38). İtiraz yolu (somut norm denetimi), bir davaya bakmakta olan mahkemenin davaya uygulanacak kanun veya Cumhurbaşkanlığı kararnamesi hükümlerini anayasaya aykırı görmesi veya tarafların bu yöndeki iddialarının ciddi olduğu kanısına varması halinde ilgili hükmün anayasaya aykırılığı iddiasıyla Anayasa Mahkemesine başvurmasıdır (Any. m.152, AnyMK. m.40). Bireysel başvuru, kişiler tarafından Anayasada güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerden Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi kapsamındaki herhangi birinin kamu gücü tarafından ihlâl edildiği iddiasıyla kanun yolları tüketildikten sonra işletilebilen bir denetim yoludur (Any. m.148/3, AnyMK. m.45). Bu anlamda gerek soyut norm gerekse somut norm denetiminde genel hakların korunmasının hedeflenmiş olması, kişilerin doğrudan bu yolları işletememesi, denetime konu olabilecek işlemlerin kapsam itibariyle daha dar olması, denetim yollarının işletilme zamanlarının farklı olması gibi hususlar temel farklılıklardır.

[109] Kaya, ss.141-142.

Bireysel başvurunun asıl amacı bir temel hak ya da özgürlüğü ihlâl edildiği iddiasında olan kişilerin herhangi bir aracıya ihtiyaç duymaksızın Anayasa Mahkemesine doğrudan başvurabilmesine imkân tanımaktır[110]. Kişilerin temel hak ve özgürlüklerini koruma amacı gütmesi hasebiyle somut norm denetimi yoluyla benzer ve fakat ondan daha kapsamlı olması yönüyle de farklıdır[111]. Bireysel başvuru, somut olayda temel hak ve özgürlüklerin korunması konusunda diğer denetim yollarından daha etkili ve kestirme bir yol olarak kabul edilmektedir[112]. Zira soyut ve somut norm denetimi, anayasaya uygunluk incelemesini temel hak ve özgürlük alanı dışına da taşan bir denetimle yaparken bireysel başvuruda inceleme yalnızca temel hak ve özgürlük boyutuyla sınırlı kalmaktadır[113]. Bu yönüyle bireysel başvuru, kural ve kuralın somut olaya uygulanması ayrımının yapılarak anayasaya aykırı olmayan kuralın temel hak ve özgürlükleri ihlâl edecek şekilde uygulandığı hallerde ilgili kuralı iptal etmeksizin hak ihlâlini gidermeye imkân tanımaktadır[114]. Başka bir deyişle, bireysel başvuru, soyut ve somut norm denetiminden farklı olarak normun somutlaşmasıyla ortaya çıkan hukukî sonuçların denetimine de imkân sağlamaktadır[115].

Bir diğer farklılık norm denetiminin konu bakımından yasama işlemlerini kapsarken, Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usûlleri Hakkında Kanun'un 45'inci maddesi sebebiyle yasama işlemlerinin doğrudan bireysel başvuruya konu edilememesidir. Bu düzenleme ile temel hak ve özgürlük ihlâli iddiasının anayasaya aykırı bir kanuna dayandığı gerekçesiyle doğrudan bireysel başvuru yapılmasının önüne geçilmiştir[116]. Ancak esasen kanunlara karşı doğrudan bireysel başvurunun da tamamen yasaklanmadığı ve zaten dolaylı başvuru yapılmasının mümkün olduğu belirtilmektedir. Kanunlara karşı dolaylı bireysel başvuru yapılarak uygulama işlemi ile uygulama işlemine kaynaklık eden ve ihlâle neden olduğu düşünülen kanunun bireysel başvuru konusu yapılabileceği ve

110 Tanör ve Yüzbaşıoğlu, s.558.
111 Tanör ve Yüzbaşıoğlu, s.558.
112 F. Sağlam, s.423.
113 Oder, s.96.
114 F. Sağlam, s.427-429.
115 F. Sağlam, s.426.
116 Özbey, s.144.

anayasaya uygunluğunun denetlenebileceği ifade edilmektedir[117]. Anayasa Mahkemesi kanunun Anayasaya uygunluğunu bu şekilde dolaylı olarak denetleyebilse de söz konusu kural ile ilgili olarak iptal kararı verememekte, ihlâle yol açan kanun hükmünün gözden geçirilmesi amacıyla[118] kararın bir örneğinin bilgi ve takdiri için yasama organına gönderilmesine karar vermektedir[119].

Soyut ve somut norm denetim yolları insan haklarının korunması temel kaygısıyla düzenlenmediği için insan haklarının etkin şekilde korunmasında yetersiz kaldıkları ve bu sebeple ortaya çıkan boşluğun anayasa yargısı çatısı altında bireysel başvuru yoluyla sağlanabileceği belirtilmektedir[120]. Bu sebeple bireysel başvurunun bir ihtiyaç olarak ortaya çıktığı ifade edilmektedir. Zira bazı durumlarda ihlâl normun kendisinden değil, normun anayasaya aykırı uygulanışından, temel hak ve özgürlüğün

---

[117] Recep Kaplan, "Kanunlara Karşı Bireysel Başvuru", **Bireysel Başvuru İncelemeleri-1**, (Ed. Musa Sağlam, Serdar Gülener, Recep Kaplan), Anayasa Mahkemesi Yayınları, Anakara, 2013, ss.177,191. Kanuna uygun uygulama işleminin kanunun Anayasaya aykırılığı sebebiyle konut dokunulmazlığını ihlal ettiği hakkında bkz. *"...Somut olayda başvurucunun yerinde incelemeye yönelik olarak herhangi bir engelleme girişiminde bulunmamış olması sebebiyle hâkim kararı gerekmeksizin başvurucunun işyerinde yerinde inceleme yapılmıştır. 4054 sayılı Kanun'un 15. maddesine uygun olduğu anlaşılan bu uygulamanın Anayasa'nın 21. maddesinin birinci fıkrasının ikinci cümlesindeki güvenceyi ihlal ettiği açıktır. Bu durumda başvurucunun konut dokunulmazlığı hakkına yapılan müdahalenin Anayasa'nın 21. maddesinin birinci fıkrasının ikinci cümlesine aykırı olduğu, konut dokunulmazlığı hakkının ihlal edildiği kanaatine varılmıştır. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 21. maddesinde güvence altına alınan konut dokunulmazlığı hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir..."* (*Ford Otomotiv Sanayi A.Ş.* [GK], B. No: 2019/40991, 23/3/2023, § 66-68).

[118] *"...İhlal, idari makamların veya derece mahkemelerinin Anayasa'ya uygun yorum yapmalarına imkân vermeyecek açıklıktaki bir kanun hükmünü uygulamaları veya kanundaki belirsizlikler sebebiyle ortaya çıkmışsa bu ihlal kanunun uygulanmasından değil doğrudan kanundan kaynaklanmaktadır. Bu durumda söz konusu ihlalin bütün sonuçlarıyla giderilebildiğinden söz edilebilmesi için ancak ihlale yol açan kanun hükmünün ortadan kaldırılması veya ilgili hükmün yeni ihlallere yol açılmayacak bir şekilde değiştirilmesi ya da yeni ihlallere yol açılmasının önüne geçilmesi için belirsizliğin giderilmesi suretiyle giderilebilir..."* (*Süleyman Başmeydan* [GK], B. No: 2015/6164, 20/6/2019, § 70)

[119] *"...İncelenen başvuruda hâkim kararı olmaksızın yerinde inceleme yapılması nedeniyle konut dokunulmazlığı hakkının ihlal edildiğine karar verilmiştir. İhlalin 4054 sayılı Kanun'un ilgili hükümlerinde yer verilen yerinde inceleme yetkisinin Anayasa'nın 21. maddesinin birinci fıkrasındaki güvencelere uygun olarak düzenlenmemesinden kaynaklandığı anlaşılmaktadır. Konut dokunulmazlığı hakkıyla ilgili olarak tespit edilen ihlal, yargılamanın sonucundan bağımsız olduğundan yeniden yargılamaya hükmedilmesinde hukuki yarar bulunmamaktadır. Bununla birlikte benzeri yeni ihlallerin önüne geçilebilmesi için ihlale yol açan kanun hükmünün gözden geçirilmesi gerekmektedir.* ***Bu çerçevede yukarıda değinilen anayasal ilkeler dikkate alınarak düzenleme yapılması benzeri ihlallerin önüne geçilmesi bakımından bireysel başvurunun amacı ve işlevine de uygun olacağından kararın bir örneğinin bilgi ve takdiri için yasama organına gönderilmesi gerekir."*** (*Ford Otomotiv Sanayi A.Ş.* [GK], B. No: 2019/40991, 23/3/2023, § 184,185).

[120] F. Sağlam, s.426; M. Sağlam, s.38.

normatif etkisinin dikkate alınmadığı bir yorumdan da kaynaklanabilmektedir[121]. Bazı durumlarda da temel hak ve özgürlükleri sınırlayan bir kural anayasaya uygun olup, olayın şartlarına göre temel hak ve özgürlüklere ölçüsüz bir müdahale teşkil edebilirken bazen de hak ihlâline sebebiyet vermeyebilir. İşte yine böyle bir durumda bireysel başvuru diğer denetim yolları ile giderilemeyecek ihlâllerde rol oynayabilecektir. Zira bireysel başvuru, norma dokunmadan normun uygulanması ve yorumlanması sebebiyle meydana gelen ihlâlleri ortadan kaldırmaya imkân vermektedir[122]. Bu özelliği sebebiyle de diğer denetim yollarından ayrılmaktadır.

Anayasa Mahkemesi kararlarının zaman bakımından etkisi de bireysel başvuru ile soyut norm denetiminin farklı yönlerinden birisidir. Şöyle ki soyut norm denetimi sonucunda verilen iptal kararları geçmişe yürümediği için kesin hüküm halini almış mahkeme kararları bu durumdan etkilenmezken; bir mahkeme kararına karşı yapılmış bireysel başvurularda hak ihlâli neticesinde ihlâlin giderilmesi için yeniden yargılama yapılmasına Anayasa Mahkemesi tarafından hükmedilirse kesin hüküm halini almış mahkeme kararları bundan etkilenecektir[123].

E. Bireysel Başvuru Yolunda Anayasa Mahkemesinin Yetkisinin Kapsamı

1. Genel Olarak

Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuruya ilişkin yetkisinin kapsamı Anayasa ve Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usûlleri Hakkında Kanun'da düzenlenmiştir. Bu başlık altında da bireysel başvuru hakkının konusu, bu hakka sahip olanlar, başvuru süresi ve zaman yönünden yetki konuları ele alınmaktadır.

Bireysel başvuruya konu edilebilecek hak ve özgürlükler ile işlemler mahkemenin konu bakımından yetki çerçevesinde incelediği hususlardır[124]. Başvurucu, bireysel başvuruda ihlâl edildiğini ileri sürdüğü hakları belirtmekle birlikte ihlâle konu hakka ilişkin olarak Anayasa Mahkemesi başvurucunun yaptığı

---

121 F. Sağlam, s.426.
122 F. Sağlam, ss.428,429.
123 Özbey, ss. 406-407.
124 Hakan Atasoy, **Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuruda Kabul Edilebilirlik Şartları**, Adalet Yayınları, Ankara, 2015, s.153.

nitelemeyle bağlı değildir. Anayasa Mahkemesi ihlâl iddiasını hangi hak kapsamında inceleyeceği kararını kendisi takdir ettiği için başvurucunun temel hakka ilişkin yanlış niteleme yapması veya hiç niteleme yapmaması başvurunun incelenmesine engel teşkil etmemektedir[125]. Anayasa Mahkemesi bireysel başvuruda anayasa altı normun kamu gücünün işlem, eylem veya ihmali nedeniyle yanlış yorumlanması veya uygulanması sonucunda anayasal bir temel hak ve özgürlüğün ihlâl edilip edilmediğiyle sınırlı bir araştırma yapacak ve fakat kanunun anayasaya uygunluğunu doğrudan inceleyemeyecektir[126].

Anayasa yargısı tarihimiz için kilometre taşı olduğu ifade edilen bireysel başvuru, temel hakları zedeleme potansiyeli taşıyan kanunlara karşı doğrudan başvuruyu kapsamamakta ve temel hakka aykırı bir normdan kaynaklandığı tesbit edilen ihlâllerde ihlâle neden olan normun iptaline cevaz vermemektedir[127]. Bununla birlikte yasama işlemleri aleyhine doğrudan bireysel başvuru yapılamıyor olması, yasama işlemine dayanarak gerçekleştirilen işlem veya eylemin temel hak ve özgürlükleri ihlâli iddiasıyla yapılan bireysel başvuruda uygulama işleminin temel hak ihlâlinin kaynağının kanuni düzenleme olduğunun tesbit edilmesine engel değildir[128].

Kamu gücünün eylem, işlem ve/ya da ihmalleriyle güncel ve kişisel bir hakkının doğrudan etkilendiği iddiasında olan kamu tüzel kişileri hariç tüzel ve gerçek kişilerin ihlâl iddialarının Anayasa Mahkemesince giderilebilmesi için varsa kanunda yer alan idarî ve yargısal yolları tükettikten; yoksa ihlâlin gerçekleştiği tarihten itibaren otuz günlük süre içerisinde bireysel başvuru yapmaları gerekmektedir. Mahkemenin zaman bakımından yetkisinin başlangıç tarihi ise 23/9/2012'dir (AnyMK. m.76/1-a).

---

[125] *Tahir Canan*, B. No: 2012/969, 18/9/2013, §16; *Sevim Akat Eşki*, B. No: 2013/2187, 19/12/2013, § 21.

[126] Özbey, s.144.

[127] Gören, Bireysel Başvuru, s.59.

[128] Aydın, s.137; Akif Yıldırım, "Mahkemenin Konu Bakımından Yetkisi (Ratione Materiae)" **Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuru Usûlü ve Kabul Edilebilirlik Kriterleri,** (Ed. Hüseyin Turan ve Recep Kaplan), Anayasa Mahkemesi Yayınları, Ankara, 2015, s.64. Tesbit ve Türkiye Büyük Millet Meclisine çağrı yapılan örnek bireysel başvuru kararları için bkz. (*Ford Otomotiv Sanayi A.Ş.* [GK], B. No: 2019/40991, 23/3/2023) (*E.Y.* [GK], B. No: 2018/10482, 14/12/2022); (*Yeni Gün Haber Ajansı Basın ve Yayıncılık A.Ş. ve diğerleri* [GK], B. No: 2016/5903, 10/3/2022)

2. Bireysel Başvuru Hakkının Konusu

Anayasa'nın bireysel başvuru hakkını tanıyan 148'inci maddesinin 5'inci fıkrası uyarınca *"Herkes, Anayasada güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerinden, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi kapsamındaki herhangi birinin kamu gücü tarafından, ihlâl edildiği iddiasıyla Anayasa Mahkemesine başvurabilir."* Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usûlleri Hakkında Kanun'un "bireysel başvuru hakkı" başlıklı 45'inci maddesi ise aynı düzenlemeye Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ifadesinden sonra gelmek üzere *"ve buna ek Türkiye'nin taraf olduğu protokoller"* ibaresini ekleyerek düzenlemeyi tekrar etmiştir. Mezkûr Kanun'un 45'inci maddesinin 3'üncü fıkrasında yasama işlemleri ve düzenleyici idarî işlemler aleyhine doğrudan bireysel başvuru yapılamayacağı, Anayasa Mahkemesi kararları ile Anayasa'nın yargı denetimi dışında bıraktığı kararların bireysel başvuru hakkının konusu dışında kaldığı hüküm altına alınmıştır. Bu sebeple söz konusu başlık hem haklar hem de başvuruya konu edilebilecek işlemler açısından incelenmektedir.

Anayasa'nın 148'inci ve mezkûr Kanun'un 45'inci maddesi bireysel başvuruya konu edilebilecek temel hakları Anayasadaki temel hak ve özgürlüklerden sadece Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve buna ek Türkiye'nin taraf olduğu ek protokollerdeki haklarla sınırlamıştır. Bu daraltıcı yaklaşım ise hem Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin içtihatlarıyla[129] hem de bireysel başvuru ile hedeflenen temel hak ve özgürlüklerin etkin bir şekilde korunması amacıyla bağdaşmadığı ve bireysel başvuru hakkını daha başlangıçta daralttığı[130] gerekçesiyle eleştirilmektedir. Ayrıca mezkûr Kanun her ne kadar Türkiye'nin taraf olduğu ek protokol ifadesini kullansa da burada protokole taraf olup olmamanın önemli olmadığı, Türkiye'nin taraf olmadığı bir protokolde tanımlanan hak ve özgürlüğün anayasada karşılığı bulunuyorsa buna ilişkin olarak da bireysel başvuru yapılabileceği ve aksi durumun kabulünün anayasal düzenlemenin amaç ve kapsamına açıkça aykırı olacağı ileri sürülmektedir. Bu sebeple mezkûr Kanun'daki bahsi geçen ibarenin yine Anayasa'daki düzenlemeyi abes bir

[129] İbrahim Ö. Kaboğlu, **Değişiklikler Işığında 1982 Anayasası: Halk Neyi Oylayacak,** İmge Kitabevi, (Halk Neyi Oylayacak), Ankara, 2010, ss.251-52.

[130] Tanör ve Yüzbaşıoğlu, s.535; Kaboğlu, Halk Neyi Oylayacak, s.269. Bkz. Evran Topuzkanamış, Bireysel Başvuru, s.4.

şekilde daraltarak Türkiye'nin taraf olmadığı protokollerdeki hak ve özgürlüklerin anayasada karşılığı olmasına rağmen bireysel başvuru kapsamı dışında bırakılması eleştirilmektedir[131].

Mevcut düzenlemelerden yola çıkarak bireysel başvuruya konu edilebilecek hakların birinci kuşak (klâsik) haklar olduğu; Anayasa'da düzenlenen sosyal ve ekonomik haklar ile diğer hakların başvuru konusu olamayacağı ifade edilmektedir[132]. Bireysel başvuruyu klâsik haklarla sınırlı tutma amacını gerçekleştirmede bir ölçü olarak Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi kullanılmış ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi kapsamındaki anayasal hak ve özgürlüklerle sınırlı bir başvuru yolu pratik nedenlerle tanınmıştır[133]. Bu sınırlama ve ölçünün sonucu olarak Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve ek protokollerde tanınmamış olmakla birlikte anayasada tanınmış temel hak ve özgürlükler anayasanın ve kanunun mevcut düzenlemesi sebebiyle bireysel başvuru konusu yapılamayacaktır[134]. Bununla birlikte Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve ek protokollerde açıkça düzenlenmese bile bazı durumlarda ekonomik ve sosyal haklar, sözleşme ve ek protokollerde yer alan medenî ve sosyal haklar ile olan zorunlu ve yakın ilişkisi sebebiyle Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi içtihatlarıyla Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve ek protokollerde zımnî olarak yer aldığı kabul edilerek incelenebilmektedir[135].

Başvuruya konu edilebilecek Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Ek Protokoller kapsamındaki hakların Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi içtihatları ile genişleme eğiliminde olmaları sebebiyle tam bir listesinin oluşturulamayacağı ifade edilmektedir[136]. Başvuruya konu edilebilecek haklar listesinin mevzuatta belirlenmemesi, genel ifadeler kullanılarak durum tesbitinin uygulamaya bırakılması hakların gelişim ve değişimi karşısında olumlu olarak görülmektedir[137]. Bununla birlikte Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Türkiye'nin taraf olduğu ek protokollerde

---

131 F. Sağlam, s.434. Söz konusu ifadenin anayasa ile çatışmadığı, anayasa hükmünü somutlaştırdığı ve bu sebeple anayasaya aykırılıktan söz edilemeyeceğine ilişkin olarak bkz. Eren, s.1190.

132 Özbey, ss.172,192.

133 F. Sağlam, s.432.

134 F. Sağlam, ss.432-433.

135 Atasoy, s.162.

136 M. Sağlam, s.47.

137 Özbey, s.179. Bireysel başvuru hakkı tanımış ve başvuru konusu edilebilecek hakları listeleme yoluna gitmiş ülkelere örnek olarak Federal Almanya, Avusturya, İspanya, Macaristan, Rusya, Azerbaycan, Güney Kore verilebilir. Özbey, s.174-179.

yer alan ve Anayasa'da da dayanak hükmü bulunan temel hak ve özgürlükler bir çalışmada şu şekilde listelenmiştir[138]: Yaşam hakkı, işkence ve kötü muamele yasağı, kölelik ve kulluk yasağı, zorla çalıştırma ve zorunlu çalışma yasağı, kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkı, mahkemeye başvurma hakkı, kanunla kurulmuş bağımsız ve tarafsız mahkemede yargılanma hakkı, hakkaniyete uygun yargılanma hakkı, masumiyet karinesi, suç isnat edilen kişinin asgari hakları, alenî yargılanma hakkı, makûl sürede yargılanma hakkı, suç ve cezaların kanuniliği, özel yaşama saygı hakkı, aile yaşamına saygı hakkı, konuta saygı hakkı, haberleşmeye saygı hakkı, düşünce, vicdan ve din özgürlüğü hakkı, ifade özgürlüğü hakkı, toplantı ve gösteri özgürlükleri hakkı, örgütlenme özgürlüğü hakkı, siyasî partiler, sendikal haklar, evlenme ve aile kurma hakkı, etkili başvuru hakkı, ayrımcılık yasağı, mülkiyet hakkı, eğitim hakkı, serbest seçim hakkı.

Buraya kadar anlatılanlardan Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin ortak koruması altındaki temel hak ve özgürlüklerin bireysel başvuruya konu edilebileceği sonucu çıkarılabilmektedir. Bir hakkın ortak koruma alanı kapsamında kalıp kalmadığının tesbitinde hakkın kapsam ve içeriği birlikte değerlendirilmektedir[139]. Anayasa Mahkemesinin içtihat yoluyla bir hakkın ortak koruma kapsamında olan haklar kategorisinde olup olmadığını kabul edebilecek olması, insan haklarının korunması ve hak ihlâllerinin en aza indirilmesi için de önem arz etmektedir[140]. Başvurunun ortak koruma alanındaki haklar ile sınırlı tutulması, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nde yer almayan anayasal hak ve özgürlüklerin bireysel başvuruya konu edilmeyecek olması nedeniyle eleştirilirken[141] Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine bireysel başvuru ile iç hukuktaki bireysel başvuru yolunun paralel işlemesine imkân tanıması sebebiyle faydalı da bulunmaktadır[142]. Bu sebeple ortak koruma alanı dışında kalan hakların ihlâli iddiasıyla yapılan bireysel başvurular hakkında kabul edilmezlik kararı verilecektir[143]. Başka bir deyişle, mevcut anayasal ve kanunî düzenlemeler uyarınca hem Anayasa'da hem de Avrupa İnsan Hakları

[138] İnceoğlu, Sibel (Ed.), İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi ve Anayasa, 3. Baskı, Beta Yayıncılık, Ankara, 2013, ss.556-557.
[139] Yıldırım, s.77.
[140] Yıldırım, s.79.
[141] Tanör ve Yüzbaşıoğlu, s.558.
[142] Atar, s.348.
[143] Eren, s.1189; Yıldırım, s.77.; B. No:2013/3912, 6.2.2014, §.16; B.N.2012/1049, 26.3.2013, §.18)

Sözleşmesi ana metninde ya da Türkiye'nin taraf olduğu ek protokollerde yer alan haklar bireysel başvuru konusu edilebilecektir. Dolayısıyla Türkiye'nin taraf olmadığı ek protokollerde tanınan haklar Anayasa'da yer alsa dahi Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuruya ilişkin konu bakımından yetkisi dışında kalmaktadır[144]. Ancak yine belirtilmelidir ki Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi içtihatlarıyla Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Türkiye'nin taraf olduğu ek protokollerde yer alan hakların kapsamına girdiği tesbit edilen haklar bireysel başvuruya konu edilebilecektir[145].

Sözleşmeci devletlerin Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Ek protokollere çekince koyma hakkı bulunduğundan Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuruları incelerken Türkiye'nin başvuru konusu hakka ilişkin olarak çekince koyup koymadığına da bakması gerekmektedir[146]. İnceleme aşamasında Anayasa Mahkemesinin öncelikle başvuru konusunun Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Ek Protokollerde yer alan bir hakla ilgili olup olmadığını araştıracağı; bunlarda yer almayan bir hak ihlâli iddiasıyla yapılan başvuruları da konu yönünden başvuru şartını karşılamadığı için reddedeceği (kabul edilemez bulacağı) ifade edilmektedir[147]. Bu sebeple yine Türkiye'nin taraf olmadığı ek protokollerde yer alan haklar Anayasa'da düzenlenmiş olsa da bireysel başvuru konusu edilmeyecektir[148].

Anayasa'nın 148'inci maddesinde her ne kadar "kamu gücü" ifadesi kullanılmış ve bu ifade esasen yasama, yürütme ve yargı organlarını kapsıyor olsa da mezkûr Kanun'un 45'inci maddesinin 3'üncü fıkrasındaki hüküm sebebiyle yasama işlemleri ve düzenleyici işlemler doğrudan bireysel başvuru konusu edilememektedir[149]. Bunun yanında Anayasa Mahkemesi kararları ve Anayasanın yargı denetimi dışında bıraktığı işlemler de bireysel başvuru kapsamı dışında

---

144 Sevtap Yokuş, "Türkiye'de Anayasa Şikayetini Hazırlayan Şartlar", **Türkiye'de Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuru (Anayasa Şikâyeti)**, (Ed. Sevtap Yokuş), Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2014, s.34; (*Onurhan Solmaz*, B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18)

145 Eren, s.1190; Atasoy, s.295.

146 Özbey, s.186-187.

147 Özbey, s.190.

148 Selin Esen, "Türkiye'de Anayasa Şikâyeti", **Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuru (Anayasa Şikâyeti Anlamı/Kapsamı ve Olası Sorunlar) Paneli Kitabı,** Türkiye Barolar Birliği Yayınları:201, Ankara, Nisan 2011, s.47.

149 (*Süleyman Erte*, B. No: 2013/469, 16/4/2013, §§ 15, 17; *Serkan Acar*, B. No: 2013/1613, 2/10/2013, § 37).

tutulmuştur[150]. Bu sebeple doğrudan yasama işlemleri ve düzenleyici işlemlerle de temel hak ve özgürlüklerin ihlâl edilebilmesi ihtimali varken, bahsi geçen işlemlerin Anayasaya aykırı olarak mezkûr Kanun'la bireysel başvuru kapsamı dışında tutulmasının başvuru kapsamını daralttığı ifade edilmektedir[151]. Bu kural, anayasal düzenlemenin kapsamını daralttığı ve ayrıca bireysel başvuruyu yalnızca kesinleşmiş yargı kararları üzerindeki denetime indirgemesi sebebiyle hem anayasaya aykırı olduğu hem de mezkûr Kanun'un 46'ncı maddesindeki bireysel başvuru şartlarına ilişkin düzenlemeyi anlamsız bırakacak bir çelişki yarattığı gerekçesiyle eleştirilmektedir[152].

Başka bir deyişle, mevcut düzenlemeler sebebiyle bireysel başvuruya konu edilebilecek işlemler, Almanya'daki anayasa şikâyetinin aksine[153] Türkiye'de Devletin tüm işlemleri değil[154]; mezkûr Kanun'da belirtilen kamu gücü işlemleridir. Bu itibarla Anayasada kamu gücü işlemleri ile ilgili sınırlama getirilmemişken mezkûr Kanun'un Anayasada sayılmayan sebeplere dayanarak bireysel başvuru hakkını daraltıcı düzenleme getirmesi eleştirilmektedir[155]. Ayrıca burada bireysel başvuruda bulunabilmek için kamu gücünün Türkiye Cumhuriyeti'ne ait olması ya da Türkiye Cumhuriyeti adına kullanılması gerektiği; bu haller dışındaki kamu gücü kullanımlarının başvuru konusu edilmeyeceği ifade edilmektedir[156]. Aynı zamanda doğrudan özel hukuk kişilerince gerçekleştirilen ihlâllerin de bireysel başvuru konusu edilemeyeceği belirtilmektedir[157]. Özel hukuk kişilerince gerçekleştirilen eylemlerin kamu gücüyle ilişkilendirilmesi ve ihlâlin kamu gücünden kaynaklanması gerekmektedir.

---

[150] Özbudun, s.414. Anayasanın yargı denetimi dışında bıraktığı işlemler ile Anayasada kesin olduğu belirtilen kararlar hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Atasoy, s.189-196.
[151] Esen, ss.49-50.
[152] F. Sağlam, ss.447-448.
[153] Almanya'da yasama, yürütme ve yargının tüm işlemlerine karşı anayasa şikâyeti yoluna başvuru mümkündür. (Gören, Bireysel Başvuru, s.15)
[154] Gören, Bireysel Başvuru, s.25
[155] Gören, Bireysel Başvuru, s.25.
[156] Aydın, ss.136-137; (*Ali Kemal Renklioğlu*, B. No: 2012/171, 12/2/2013, § 15-17.)
[157] Teziç, s.273.

3. Bireysel Başvuru Hakkına Sahip Olanlar

Anayasanın 148'inci maddesi ile Anayasa ve Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usûlleri Hakkında Kanun'un 45 ve 46'ncı maddelerinde bireysel başvuru hakkına sahip olan kişilere ilişkin düzenleme mevcuttur. Buna göre mezkûr Kanun'da temel hak ve özgürlüğü ihlâl edilen "herkes"e bireysel başvuru hakkını tanınmış ve fakat mezkûr Kanun'da ayrıca güncel ve kişisel bir hakkın doğrudan etkilenmesi şartı da getirilmiştir[158]. Anayasa Mahkemesi de içtihatlarında kişi bakımından yetki konusunda üç şartın birlikte gerçekleşmesini aramaktadır[159]:

> *Bu şartlar; şikâyet konusu edilen ve ihlâle yol açtığı ileri sürülen kamu gücünün işlemi, eylemi ya da ihmalinden dolayı başvurucunun güncel bir hakkının ihlâl edilmesi, bu ihlâlden başvurucunun kişisel olarak ve doğrudan etkilenmiş olmasıdır (benzer yöndeki karar için bkz. Onur Doğanay, B. No: 2013/1977, 9/1/2014, § 42).Bu şartların birlikte gerçekleşmesi durumunda Anayasa ve Sözleşme'nin ortak koruma alanı kapsamındaki bir hakkının ihlâli iddiasında bulunan gerçek kişilerin ya da özel hukuk tüzel kişilerinin mağdur sıfatını haiz olduğu, dolayısıyla bireysel başvuru ehliyetinin bulunduğu kabul edilmektedir.*

Gerçek kişinin Türk vatandaşı olması zorunlu değildir. Bu sebeple kamu gücünün işlem ve/ya da eylemleriyle temel hak ve özgürlükleri ihlâl edilen Türk vatandaşı olmayan gerçek kişiler de bireysel başvuru yolunu işletebileceklerdir. Buradaki sınır bu kişilerin yalnızca Türk vatandaşlarına tanınan haklarla ilgili olarak bireysel başvuru yapamayacaklarına ilişkindir (AnyMK. m.46/3). Dikkat edilmesi gereken bir diğer husus tüzel kişilere tanınan başvuru hakkının kapsamına ilişkindir. Mezkûr maddenin ikinci fıkrası uyarınca kamu tüzel kişilerine kamu gücü ve ayrıcalıklarına sahip olmaları sebebiyle bireysel başvuru hakkı tanınmazken; özel hukuk tüzel kişileri açısından bu hak, yalnızca tüzel kişiliğe ait haklarla sınırlı olarak tanınmıştır. Dolayısıyla mezkûr Kanun'un 46'ncı maddesi uyarınca bireysel başvuru yapabilecek kişiler, gerçek kişiler ve tüzel kişiliğe ait haklarının ihlâl edildiği iddiasıyla özel hukuk tüzel kişileridir[160]. Bu itibarla Anayasa'nın 148'inci maddesinin

---

158 Salim Küçük, "Mahkemenin Kişi Bakımından Yetkisi (Ratione Personae)" **Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuru Usûlü ve Kabul Edilebilirlik Kriterleri,** (Ed. Hüseyin Turan ve Recep Kaplan), Anayasa Mahkemesi Yayınları, Ankara, 2015, Kişi Bakımından, s.39.

159 (*Ekoloji Derneği*, B. No: 2018/6345, 21/10/2020, § 29)

160 M. Sağlam, s.50.

üçüncü fıkrasındaki "herkes" ibaresinin mezkûr Kanun'un özellikle özel hukuk ve kamu tüzel kişisi arasında ayrım yaparak bireysel başvuru hakkına sahip olan hak öznelerini daraltıcı bir şekilde somutlaştırdığı ifade edilmektedir[161].

Mezkûr Kanun ile güncel ve kişisel bir hak ihlâli şartı getirilerek kişilere soyut dava hakkı (actio popularis) tanınmamıştır[162]. Bu sebeple Anayasa Mahkemesi içtihatlarında bireysel başvuruda bulunabilmek için mağdur statüsünün kazanılmasında güncel ve kişisel bir hakkın doğrudan etkilenmesi aranmaktadır. Bu şartları taşımayan başvurucular tarafından yapılan bireysel başvurular, kişi yönünden yetkisizlik sebebiyle kabul edilemez bulunmaktadır[163]. İhlâlden doğrudan etkilenme şartı bağlamında mağdur statüsü ile ilgili olarak doğrudan mağdur yanında dolaylı mağdur[164] kavramı da karşımıza çıkmaktadır. Kişisel hak terimi ile kişi ile hak arasındaki yakınlığın anlaşılması gerektiği ifade edilmektedir[165].

4. Bireysel Başvuru Hakkının Süresi ve Zaman Yönünden Yetki

Bireysel başvuru yolunda Anayasa Mahkemesinin zaman yönünden yetkisi kamu düzenine ilişkin olup bireysel başvurunun her aşamasında re'sen dikkate alınmaktadır[166]. Bireysel başvuru hakkına ilişkin anayasal düzenleme 12 Eylül 2010 tarihli halk oylamasıyla kabul edilmiştir. Ancak Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usûlleri Hakkında Kanun'un 76'ncı ve Geçici 1'inci maddesinin 8'inci bendi uyarınca Anayasa Mahkemesinin bireysel başvurulara yönelik zaman yönünden yetkisinin başlangıcı 23 Eylül 2012'den sonra kesinleşen nihaî işlem ve kararlar içindir[167]. Anayasa Mahkemesi bu belirlemenin hukuk güvenliği ilkesinin bir sonucu olduğunu kabul etmiştir. Bu sebeple Anayasa Mahkemesinin bu tarihten önceki bireysel başvuruları geçmişe dönük olarak inceleme yetkisi bulunmamaktadır. Bu

---

[161] Oder, s.91.
[162] Eren, s.1185; Atasoy, s.87; (*Mahmut Tanal (2)*, B. No: 2014/11438, 23/7/2014, § 20).
[163] Bkz. (*Santa Farma İlaç Sanayi A.Ş.*, B. No: 2013/5554, 6/2/2014), (*Tezcan Karakuş Candan ve diğerleri*, B. No: 2014/5809, 10/12/2014) ;(*Ayşe Sevtap Uzun*, B. No: 2013/6260, 13/4/2016.
[164] (*Fatma Çaylan ve diğerleri*, B. No: 2018/34323, 19/10/2021, § 30).
[165] Oder, s.95.
[166] Hüseyin Turan, "Mahkemenin Yetkisine İlişkin Kabul Edilemezlik Nedenleri" **Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuru Usûlü ve Kabul Edilebilirlik Kriterleri,** (Ed. Hüseyin Turan ve Recep Kaplan), Anayasa Mahkemesi Yayınları, Ankara, 2015, Kabul Edilemezlik, s.30.
[167] (*Zafer Öztürk*, B. No: 2012/51, 25/12/2012, § 14-17); (*Ahmet Durmaz*, B. No: 2018/5144, 13/1/2022, § 21)

şartları taşımayan başvurular için zaman bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemezlik kararı verilmektedir [168].

23 Eylül 2012 tarihinden sonra kesinleşen nihaî işlem ve kararlara karşı bireysel başvuru yoluna başvurmak için mezkûr Kanun'da otuz günlük bir süre kabul edilmiştir. Bu Kanun'un 45'inci maddesinin 2'nci fıkrası ve 47'nci maddesinin 5'inci fıkrası gereğince Anayasa Mahkemesi, Anayasada güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerden, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve buna ek Türkiye'nin taraf olduğu Protokoller kapsamındaki herhangi birinin kamu gücü tarafından ihlâl edildiği iddiasıyla ilgili Kanun'da belirtilen diğer tüm başvuru yollarının tüketildiği; başvuru yolu bulunmuyorsa ihlâlin öğrenildiği tarihten itibaren otuz gün içinde yapılan başvurular için inceleme yetkisini haizdir.

Otuz günlük süre bir ön şart olarak, usûl hükmü olup bireysel başvurunun her aşamasında Anayasa Mahkemesi tarafından dikkate alınmaktadır. Aynı zamanda Mahkemece, süre şartının dava açmayı ya da kanun yollarına başvurmayı engellemeyecek nitelikte makul bir süre olması halinde hukukî belirlilik ilkesinin bir gereği olduğu ve mahkemeye erişim hakkına aykırı olmadığı ifade edilmektedir[169]. Bireysel başvuru süresi geçtikten sonra yapılan başvurular hakkında diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenme yapılmaksızın süre aşımı nedeniyle kabul edilemezlik kararı verilmektedir[170]. Bireysel başvuru hakkının kullanımının kesin sürelere bağlanmasının başvurunun istisnaî bir yol olması özelliğinden de kaynaklandığı ve hukukî güvenliğin sağlanması açısından da gerekli olduğu ifade edilmektedir[171].

---

[168] (*Zafer Öztürk*, B. No: 2012/51, 25/12/2012, § 18,20); (*Oktay Ulaş*, B. No: 2017/17782, 3/12/2020, § 59,60)

[169] (*Emrah Özden*, B. No: 2018/15732, 24/11/2021, §22,23) ;(*Duygu Dikmenoğlu Özkan ve diğerleri*, B. No: 2018/29841, 3/2/2022, § 23,24).

[170] (*Taner Kurban*, B. No: 2013/1582, 7/11/2013).

[171] M. Sağlam, s.54.

IV. BİREYSEL BAŞVURULARIN İNCELENMESİ VE KARARLAR

A. Genel Açıklama

Bireysel Başvuru Bürosu tarafından başvuruların şekli yönden incelendiği idari inceleme (ön inceleme) aşamasını geçen başvurular, kabul edilebilirlik incelemesine tabi tutulmaktadır. Bireysel başvuru incelemesi de aslında kabul edilebilirlik ve esas incelemesi olarak gerçekleştirilmekte olup, kabul edilebilirlik incelemesi esas hakkındaki incelemeye geçilip geçilmeyeceğine yönelik olarak başvurunun daha çok usûl yönünden incelendiği aşamadır. Bu inceleme sonucunda kabul edilebilirlik şartları taşımayan başvurular hakkında kabul edilemezlik kararı verilmekte ve başvuruların esas incelemesi yapılmamaktadır.

Bu başlık altında sırasıyla ön inceleme, kabul edilebilirlik ve esas incelemesi aşamaları ile bu aşamalarda verilebilecek bireysel başvuru kararları açıklanmaktadır.

B. Ön İnceleme

Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü' nün 66'ncı maddesi uyarınca Bireysel Başvuru Bürosu tarafından başvuruların şeklî yönden incelenmesidir. Bu incelemenin başvurunun kabul edilebilirliği bakımından bir ön inceleme olduğu ifade edilmektedir[172]. Başka bir deyişle, ön inceleme başvurunun şekil şartlarını taşıyıp taşımadığının incelendiği aşama olup[173] başvuru formunda veya eklerinde bir eksiklik tesbit edilmesi durumunda eksikliğin giderilmesi için on beş günü geçmemek üzere kesin süre verilerek başvurudaki eksikliklerin giderilmesine; süresi içinde mazeretsiz olarak giderilmemesi halinde başvurunun reddedilmesine imkân tanımaktadır. İdarî ret kararı verme yetkisi Komisyonlar Başraportörüne ait olup, tesbit edilen eksikliklerin süresi içinde giderilmediği başvurular yanında, süresinde yapılmadığı tesbit edilen

[172] Özbey, s.340.

[173] Atasoy, s.18; Mustafa Eyyub Demirbaş, "İdarî Ret Kurumu" **Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuru Usûlü ve Kabul Edilebilirlik Kriterleri,** (Ed. Hüseyin Turan ve Recep Kaplan), Anayasa Mahkemesi Yayınları, Ankara, 2015, s.18.

başvurular için de idarî ret kararı verilmesi söz konusu olabilmektedir. İdarî ret kararı[174] şu şekilde tanımlanmaktadır[175]:

> *İdarî ret kararı, Anayasa Mahkemesi Komisyonlar Başraportörü tarafından verilen, ilgilisine tebliğ edilen ve tebliğden itibaren 7 (yedi) gün içinde itiraz edilebilen, süresinde yapılmadığı veya süresinde itiraz edilmediği belirlenen veya belirlenen eksikliklerin (süresinde veya yöntemine uygun olarak) kısmen veya tamamen en çok 15 (on beş) gün içinde giderilmediği anlaşılan yahut mevzuatla konulan şekil şartlarını taşımayan başvuruların filtre edilmesidir.*

Eksiklik bildiriminin de bir defaya mahsus olarak yapılması gerektiği ve giderilmediği takdirde idarî ret kararı verilmesi gerektiği ifade edilmektedir[176]. İdarî ret kurumunun ön inceleme aşamasındaki bir filtreleme yöntemi olduğu ve Mahkemenin iş yükünü azaltacağı belirtilmektedir[177].

Ön inceleme aşamasında dikkat edilmesi gereken bir diğer husus ise Anayasa Mahkemesinin bireysel başvurularda taleple bağlı olması sebebiyle sadece şeklî eksiklikler yönünden başvurucuya tamamlaması için süre verilebileceğidir. Bunun dışında Anayasa Mahkemesi, re'sen inceleme engeli sebebiyle başvurucu tarafından dile getirilmeyen hususlardaki eksikliğin tamamlanması için süre veremeyecek ve temellendirilmemiş şikâyetleri incelemeyecektir[178].

C. Kabul Edilebilirlik İncelemesi

1. Genel Olarak

Ön inceleme aşamasını geçen başvurular, komisyonlar ve bölümler tarafından yapılan kabul edilebilirlik incelemesine tâbi tutulurlar. Esas hakkındaki incelemeye geçilip geçilmeyeceğine yönelik bu aşama başvurunun daha çok usûl yönünden incelendiği aşama olup[179], kabul edilebilirlik şartlarını taşımadığına oy birliğiyle karar verilen başvurular için kabul edilemezlik kararı verilirken; oy birliği sağlanamayan

---

[174] Ön inceleme sonucunda komisyonlar başraportörünün idarî ret yetkisi ile ilgili tartışmalar için bkz. Özbey, ss.343-344.
[175] Demirbaş, s.18.
[176] Demirbaş, s24.
[177] Demirbaş, s.24-25. İdarî ret kurumu hakkında detaylı bilgi için bkz. Demirbaş, ss.18-25.
[178] Demirbaş, ss.23-24.
[179] Özbey, s.340.

başvurular bölümlere havale edilir (AnyMK. m.48/3). Kabul edilebilirlik şartlarını taşıyan başvurular, esas incelemesi yapılması için bölümlere gönderilir. Kabul edilemezlik kararları ise kesin olup ilgililere tebliğ edilmesi zorunludur (AnyMK. m.48/4). Bu yönüyle kabul edilebilirlik incelemesi, başvurunun esasının incelenmesinin gerekip gerekmediği aşamadır[180].

Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü' nün 3'üncü maddesinin 1'inci fıkrasına göre komisyonlar, bireysel başvuruların kabul edilebilirlik incelemesini yapmak üzere iki üyeden oluşan kurullardır. Komisyonlar, Bölümlere bağlı olarak görev yapmakta olup, her Bölümde üç adet komisyon bulunmaktadır. Bölüm Başkanı komisyonlarda yer almamaktadır (AnyM. İçtüzüğü m.32). Komisyonların oybirliğiyle karar alması zorunlu olduğu için oybirliği sağlanamayan başvurular, bağlı olduğu Bölüme havale edilmektedir.

Komisyonların kabul edilebilirlik incelemesini Bölümlere havale etmesini gerektiren bir diğer hal de yine Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 33'üncü maddesinde şu şekilde ifade edilmiştir:

> *Komisyonlar, önlerindeki bir başvurunun Anayasanın uygulanması ve yorumlanması veya temel hakların kapsam ve sınırlarının belirlenmesi açısından önem taşıyıp taşımadığının, başvurucunun önemli bir zarara uğrayıp uğramadığının tesbiti ve başvurunun çözümünün bir ilke kararını gerektirmesi veya alınacak kararın Mahkeme tarafından verilmiş başka bir karar ile çelişebilecek nitelikte olması hâllerinde kabul edilebilirlik hususunu karara bağlamadan başvuruyu ilgili Bölüme gönderirler.*

2. Kabul Edilebilirlik Şartları

Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 48'inci maddesinde bireysel başvuruların kabul edilebilirlik şartları ve incelenmesi düzenlenmiştir. Buna göre bireysel başvuruların mezkûr Kanun'un 45 ila 47'nci maddelerinde belirtilen şartları taşıması gerekmektedir. Bu şartları taşımayan başvurular için kabul edilemezlik kararı verilmektedir. Bunun yanı sıra yukarıda mezkûr maddelerde belirtilen şartları taşımasına rağmen 48'inci maddenin 2'nci fıkrası uyarınca Mahkeme, Anayasanın uygulanması ve yorumlanması veya temel hakların kapsamının ve sınırlarının belirlenmesi açısından önem taşımayan ve

[180] Atasoy, s.18.

başvurucunun önemli bir zarara uğramadığı başvurular ile açıkça dayanaktan yoksun başvuruların da kabul edilemezliğine karar verebilme yetkisine sahiptir. Mezkûr fıkrada düzenlenen hallerin varlığını tesbit etmesi halinde Anayasa Mahkemesi esasa ilişkin bir nedene dayanarak başvuru hakkında kabul edilemezlik kararı verebilecektir. Federal Almanya'daki anayasa şikâyetinde de buna benzer bir anayasal önem şartının arandığı ve bireysel başvuruların açıkça dayanaktan yoksun olup olmadığını belirleme konusunda Anayasa Mahkemesine takdir hakkı tanındığı ifade edilmektedir[181].

Anayasa Mahkemesi, usûl ve esas yönünden kabul edilebilirlik incelemesi yapmaktadır. Usûl yönünden kabul edilebilirlik şartları incelemesinde incelemenin konusunu başvurunun kişi, yer, zaman ve konu bakımından Anayasa Mahkemesinin yetki alanı içinde kalıp kalmadığı, başvuru yollarının usûlüne uygun şekilde tüketilip tüketilmediği, başvuru süresine riayet edilip edilmediği, feragat nedeniyle düşme halinin ya da mükerrer başvuruda bulunma durumunun gerçekleşip gerçekleşmediği hususları oluşturmaktadır[182].

Kabul edilebilirlik şartlarının sayıca fazla olması sebebiyle Anayasa Mahkemesinin kabul edilebilirlik incelemesinde bu şartları hiyerarşik[183] sıralamaya tâbi tuttuğu, üst sırada yer alan bir şart bulunmadığı takdirde diğer şartların varlığı araştırılmaksızın kabul edilemezlik kararı verildiği ifade edilmektedir. Bu yöntemle Anayasa Mahkemesinin gereksiz iş yükü altında kalması da önlenmektedir [184].

Esasa ilişkin kabul edilebilirlik şartlarında açıkça dayanaktan yoksunluk hali Anayasa Mahkemesi içtihatlarıyla belirlenmiş olup şu şekilde sınıflandırılmıştır: Temellendirilmemiş şikâyet, kanun yolu şikâyeti, karmaşık veya zorlama şikâyet, bir ihlâlin olmadığının açık olduğu şikâyet. Mahkemenin bu nedenlerden birinin varlığını

---

[181] Gören, Bireysel Başvuru, s. 31; Bkz. Aydın, s.157. Mahkemenin açıkça dayanaktan yoksun başvuru olması halinde anayasanın yorumlanması ve uygulanması ile temel hakların sınırlarının ve kapsamının belirlenmesi açısından önem taşımayan, çok az bir ihlâlin olduğu, yoğun bir ihlâlin olmadığı başvuruların reddedilmesine imkân tanınmasının bireysel başvurunun kabulü ile amaçlandığı ifade edilen temel hak ve özgürlüklerin korunması hedefiyle bağdaşmadığı ifade edilmektedir. Oder, s.104.

[182] Yunus Emre Yılmazoğlu, "Bireysel Başvuruda Açıkça Dayanaktan Yoksunluk Kriteri" **Bireysel Başvuru Kabul Edilebilirlik Kriterleri Rehberi,** (Ed. Muharrem İlhan Koç ve Recep Kaplan), Anayasa Mahkemesi Yayınları, Ankara, 2017, s.229.

[183] Kabul edilebilirlik hiyerarşisi ve sıralama için aynı yönde bkz. Turan, İncelenme usûlü ss.16-17.; Örnek olarak Bkz. (*Ahmet Yıldırım*, B. No: 2012/144, 2/10/2013, § 31), (*Turgut Tayyar*, B. No: 2013/7168, 15/10/2014, §21).

[184] Atasoy, s.83.

tesbit etmesi halinde başvuruyu açıkça dayanaktan yoksun bularak kabul edilemezlik kararı verdiği ifade edilmiştir[185]. Bir diğer esas yönünden kabul edilebilirlik şartı da anayasal ve kişisel önemdir[186]. Mahkemece şu şekilde ifade edilmektedir:

> *Kanun'da anayasal ve kişisel önemden yoksun başvuruların kabul edilemez bulunabilmesi için iki şart öngörülmüştür: "Anayasal önem" olarak adlandırılabilecek olan birinci şart "başvurunun Anayasa'nın uygulanması ve yorumlanması veya temel hakların kapsamının ve sınırlarının belirlenmesi açısından önem taşımaması", "kişisel önem" olarak adlandırılabilecek olan ikinci şart ise "başvurucunun önemli bir zarara uğramaması"dır.*[187]

Madde metninde "ve" bağlacı kullanılması sebebiyle anayasal ve kişisel önemden yoksunluk kriteri uygulanarak bir başvurunun kabul edilemez bulunması için somut olayda iki şartın bir arada gerçekleşmesi gerektiği ifade edilmektedir[188]. Anayasa Mahkemesi, anayasal ve kişisel önemden yoksun olma şartının kaynağını hâkimin küçük/önemsiz işlerle uğraşmaması gerekliliğini ifade eden *De minimis non curat praetor* ilkesinden aldığını belirtmektedir[189].

Bireysel başvurunun kabul edilebilirlik şartlarından biri olan başvuru hakkının kötüye kullanılmamış olması şartına[190] ilişkin mezkûr Kanun'un 51'inci maddesi ile Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 83'üncü maddesinde özel düzenlemeler bulunmaktadır. Kanunî düzenlemede yalnızca hakkın kötüye kullanılması durumunda uygulanacak yaptırım düzenlenmişken, İçtüzükte hakkın açıkça kötüye kullanılması halinde bireysel başvuru reddedilir denilerek bir kabul edilebilirlik şartı olduğu ifade edilmiştir[191].

---

[185] Yılmazoğlu, s.230; Salim Küçük, "Açıkça Dayanaktan Yoksunluk" **Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuru Usûlü ve Kabul Edilebilirlik Kriterleri,** (Ed. Hüseyin Turan ve Recep Kaplan), Anayasa Mahkemesi Yayınları, Ankara, 2015, Dayanaktan Yoksunluk, ss.191-194. Açıkça dayanaktan yoksunluk halleri ile ilgili ayrıntılı bilgi için bkz. Atasoy, ss.245-260; Yılmazoğlu, ss.229-363.

[186] Anayasal ve kişisel önemden yoksun olma kriterine ilişkin genel ilkeler hakkında açıklama için bkz. *K.V.* [GK], B. No: 2014/2293.

[187] (*K.V.* [GK], B. No: 2014/2293, 1/12/2016, §57)

[188] (*K.V.* [GK], B. No: 2014/2293, 1/12/2016, §58)

[189] (*K.V.* [GK], B. No: 2014/2293, 1/12/2016, §47)

[190] Bireysel başvuru hakkının kötüye kullanılması kriterine ilişkin Anayasa Mahkemesinin yaklaşımı hakkında bilgi için bkz. Muharrem İlhan Koç, "Bireysel Başvuru Hakkının Kötüye Kullanılması" **Bireysel Başvuru Kabul Edilebilirlik Kriterleri Rehberi,** (Ed. Muharrem İlhan Koç ve Dr. Recep Kaplan), Anayasa Mahkemesi Yayınları, Ankara, 2017. ss.15-24.

[191] Osman Doğru, **Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuru Rehberi**, Legal Yayıncılık, (Bireysel Başvuru Rehberi), İstanbul, 2012, s. 113.

Başvuru yollarının tüketilmesi şartı, dayanağını Anayasa'nın 148'inci maddesinin 3'üncü fıkrası ile mezkûr Kanun'un 45'inci maddesinin 2'nci fıkrasından almaktadır. Başvuru yollarını tüketme şartı ise mutlak nitelikte değildir[192]. Bu yönüyle anayasal ve kanunî bir ön şart olan başvuru yollarının tüketilmesi şartının[193] temel hak ve özgürlüklerin etkili bir şekilde korunmasını sağlamak amacıyla birtakım istisnaları[194] bulunmaktadır. Ancak başvuru yollarının tüketilmesine gerek olmayan hallerin neleri kapsadığına ilişkin düzenleme de bulunmamaktadır; içtihat yoluyla gelişmektedir[195]. Zira Mahkeme, istisnaî durumlarda başvuru yollarının tüketilmesi şartının aranmasının amaca uygun bir yaklaşım olmayacağını belirtmektedir[196].

Bireysel başvuru yolunun ikincil niteliğinin bir gereği olan bu şart Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi ve Anayasa Mahkemesi tarafından başvuru yollarının şeklen tüketilmesinin yanında ihlâl iddialarının başvuru yollarında ileri sürülmüş olması gerekliliğini de kapsayacak şekilde yorumlanmaktadır[197]. Tüketilmesi gereken başvuru yollarının aynı zamanda mevcut, erişilebilir ve etkili olması gerekmektedir[198]. Mezkûr Kanun'un 45'inci maddesinin ikinci fıkrasındaki ifade ile kastedilenin dava açılabilmesi için zorunlu olan idarî başvuru yolları olduğu, zorunlu olmayan idarî başvuru yollarının tüketilmesinin gerekmediği; Anayasa'nın 148'inci maddesinin 5'inci fıkrasındaki "olağan kanun yolları" ifadesinin somutlaştırılması olduğu yönündeki yorumun anayasaya uygun olacağı ve fakat kanunun zorunlu tutmadığı idarî başvuru yollarının tüketilmesi şeklînde uygulanması halinde ilgili düzenlemenin Anayasaya aykırı olacağı ifade edilmektedir[199]. Başka bir deyişle, Anayasa'nın 148'inci maddesinde olağan kanun yollarının tüketilmiş olması şartı düzenlendiğinden ve Kanun'daki mezkûr düzenlemede olağan ve/ya da olağanüstü kanun yolu şartı

---

192 Özbudun, s.415. (*Youtube Llc Corporatıon Servıce Company ve diğerleri* [GK], B. No: 2014/4705, 29/5/2014).

193 Murat Şen, "Başvuru Yollarının Tüketilmesi Kuralı" **Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuru Usûlü ve Kabul Edilebilirlik Kriterleri,** (Ed. Hüseyin Turan ve Recep Kaplan), Anayasa Mahkemesi Yayınları, Ankara, 2015, s.86.

194 Bu istisnalar; makûl sürede yargılanma hakkının ihlâli, devam eden tutukluluğun makûl süreyi aşması nedeniyle özgürlük ve güvenlik hakkının ihlâli, başvuru yollarının etkisiz kalacağının açık olduğu haller ve temel hak ve özgürlük ihlâlinin telafisi imkânsız zararlar ortaya çıkarma ihtimalînin bulunması olarak sıralanabilir. (Şen, ss.109-119.)

195 Oder, s. 102.

196 (*Güher Ergun ve diğerleri*, B. No: 2012/13, 2/7/2013). Bkz. Atasoy, s.200.

197 Atasoy, s.202, 205; Oder, s.102. Bkz. (*Bayram Gök*, B. No: 2012/946, 26/3/2013, §19,20)

198 (*Ramazan Aras*, B. No: 2012/239, 2/7/2013, §28, 29)

199 F. Sağlam, s.452.

açıkça getirilmediğinden bireysel başvuru için olağanüstü kanun yollarının tüketilmiş olması şartının yorum yoluyla aranmasının mümkün olmadığı ifade edilmektedir[200]. Bu yönüyle her türlü kanun yolu değil sadece olağan kanun yollarının tüketilmesi aranmalıdır[201]. Aksi kabul anayasaya aykırı olarak ve kişiler aleyhine yorum yapılarak hakkın kullanımının sınırlandırılmasına neden olacaktır. Mahkemece, başvuru yolu açısından bu hususlar re'sen incelenmekte olup, takdire bağlı ve/ya da olağanüstü kanun yollarının tüketilmesi gerekmemekle birlikte somut olay açısından etkili olabileceği değerlendirilen olağanüstü kanun yolunun tüketilmesi beklenmektedir[202].

Başvuru yollarının tüketilmesi şartının esasen temel hak ve özgürlüklerin devletin tüm idarî ve yargısal organları aracılığıyla korunması anayasal yükümlülüğünün[203] bir tezahürü olduğu ifade edilmektedir. Temel hak ve özgürlükler öncelikle Anayasa Mahkemesi dışında idarî mekanizmalar ve yargı yolları aracılığıyla korunmalı ve ihlâller öncelikle burada giderilmeye çalışılmalıdır[204]. Bu kural ile idarî mekanizmaların ve yargı yollarının temel hak ve özgürlüklerin korunmasında etkin olup olmadığına ilişkin denetim de yapılması sağlanmaktadır[205].

Kabul edilebilirlik şartları, bireysel başvuruların filtrelenmesini sağlayarak[206], Anayasa Mahkemesinin gereksiz iş yükü altında kalmasının önlenmesi, bireysel başvurunun amacına hizmet edebilmesi ve işlevlerini gerçekleştirebilmesi açısından önem arz etmektedir[207].

3. Kabul Edilebilirlik İncelemesi Sonucunda Verilebilecek Kararlar

Mahkeme, kabul edilebilirlik incelemesi sonucunda iki tür karar verebilir: Bunlardan ilki, açıkça dayanaktan yoksun olmayan ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirmeyen başvurular hakkında verilen kabul edilebilirlik kararıdır. Bu karar neticesinde başvurunun esasının incelemesine geçilebilmektedir. Diğer karar

---

200 Özbey, s.76-77.
201 Şen, s.89; Aydın, s.148.
202 Şen, s.94. (*Fuat Karaosmanoğlu*, B. No: 2013/9044, 5/11/2014, § 46,47)
203 (*Ayşe Zıraman ve Cennet Yeşilyurt*, B. No: 2012/403, 26/3/2013, § 16)
204 Şen, s.85.
205 Şen, s.87.; Bkz. (*Ayşe Zıraman ve Cennet Yeşilyurt*, B. No.: 2012/403, 26/3/2013, §§ 16-17).
206 Turan, İncelenme Usûlü, s.14.
207 Atasoy, s.287; Turan, Kabul Edilemezlik, s.29.

türü ise kabul edilebilirlik şartlarını taşımayan başvurular hakkında verilen kabul edilemezlik kararıdır. Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 48'inci maddesinin 4'üncü fıkrası uyarınca kabul edilemezlik kararları kesin olup, bu kararlara karşı herhangi bir itiraz yolu öngörülmediği için Anayasa Mahkemesinin bu kararlara karşı itiraz talepli başvuruları değerlendirmeye almadığı, herhangi bir işlem yapmadığı ifade edilmektedir[208].

Kabul edilebilirlik şartları her bir ihlâl iddiası ve başvurucu için ayrı ayrı incelenmekte olup, kabul edilebilirlik şartlarını taşımayan başvurularda komisyon veya bölüm, ilgili başvurucu ve ihlâl iddiaları yönünden başvurunun kabul edilemezliğine karar verecektir[209].

D. Esas İncelemesi

1. Genel Olarak

Kabul edilebilirliğine karar verilen bireysel başvuruların esas incelemesine geçilir. Esas incelemesi kural olarak Bölümlerce yapılmakla birlikte gerekli görülmesi halinde Genel Kurul tarafından yapılır (AnyMK. m.49, AnyM. İçtüzüğü m.28). Esas incelemesi bir temel hakkın ihlâl edilip edilmediğinin tesbitine yöneliktir. Bu kapsamda her türlü araştırma, inceleme yapılabilecek ve bilgi, belge, deliller ilgililerden istenebilecektir (AnyMK. m.49/3).

Esas incelemesine geçilmeden önce kabul edilebilirliğine karar verilen bireysel başvurunun bir örneği mezkûr Kanun gereği, bilgi için Adalet Bakanlığına gönderilmektedir (AnyMK. m.49/2). Başvurunun bir örneğinin Adalet Bakanlığına gönderilmesine ve görüş alınmasına ilişkin düzenleme, yürütmenin taraf haline getirilmesi ve kuvvetler ayrılığı ilkesine aykırılık sebebiyle eleştirilmektedir[210]. Bu durumun aynı zamanda yargı bağımsızlığı ve hak arama özgürlüğü açısından olumsuz sonuçlar doğurabileceği de ifade edilmektedir[211]. Fakat Adalet Bakanlığının yalnızca

[208] Atasoy, s.82.
[209] Atasoy, s.80.
[210] Deynekli, s.85.
[211] Kanadoğlu, s.112.

başvurucu aleyhine olan hususlara ilişkin görüş bildirmediği, aynı zamanda başvurucu ve temel hak ve özgürlükler lehine görüş bildirdiği de tarafımızca tesbit edilmiştir[212]. Yine bir görüşe göre de bireysel başvuru yolunda klâsik anlamda bir davalı olmadığı için, temel hak ve özgürlükleri ihlâl edecek şekilde kamu gücünü kullanan her kurum veya kuruluş başvurucunun karşısında yer almaktadır. Bu sebeple hem yargılamada pratiklik sağlanması hem delillerin kolay toplanabilmesi hem de devletin resmî görüşünün alınması amacıyla bakanlığa bilgi verilmesi yoluna gidilmektedir[213].

2. Esas İncelemesinin Kapsamı

Esas incelemesinin kapsamı ve usûlü Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 49'uncu ve Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 71 ve devamı maddelerinde düzenlemiştir.

Bireysel başvurunun hukukî niteliği, ihdas ediliş amacıyla da paralel olarak esas incelemesinde Mahkemenin yetkisi, Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin ortak koruma alanında olan bir temel hak ve özgürlüğün ihlâl edilip edilmediğini tesbit etmek ve varsa bu ihlâlin nasıl ortadan kaldırılacağını belirlemektir. Mezkûr Kanun bu hususta mahkeme kararlarına karşı yapılan bireysel başvurular için bu durumu ayrıca belirterek, kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlarda inceleme yapılmasına cevaz vermemiştir (AnyMK. m.49/6). Bu yasağın bireysel başvuru yolunun ikincil niteliğinin ve süper temyiz mercii olmamasının bir sonucu olduğu ifade edilmektedir[214].

---

[212] Örnek kararlar için bkz. (*A.N.A.*, B. No: 2014/109, 20/9/2017, § 47-52); (*Akel Gıda San. ve Tic. A.Ş.*, B. No: 2013/28, 25/2/2015, § 25)

[213] Turan, s.5. Örneğin Vergi yargılaması hukukuna ilişkin olarak *Beşir Konu*, B. No: 2018/15128, 13/4/2021 başvurusunda başvurucu çalınan araca ilişkin olarak motorlu taşıtlar vergisi mükellefiyetinin devam ettirilmesi ve vergi tahakkuk ettirilmesi nedeniyle anayasal haklarının ihlal edildiği iddiası ile bireysel başvuruda bulunmuştur. Ancak motorlu taşıtlar vergisi mükellefiyetinin terkin edildiği, geçmişte ödediği vergilerin iade edildiği bilgisini Anayasa Mahkemesi ile paylaşmamıştır. Söz konusu duruma ilişkin bilgiyi Adalet Bakanlığı bireysel başvuruya ilişkin görüş yazısında Anayasa Mahkemesine bildirmiştir (prg.14, 16). Anayasa Mahkemesi de başvurucunun başvurusunun değerlendirilmesinde esaslı olan bir unsur hakkında bilgi vermemesi, bu süreçte vuku bulan ve söz konusu değerlendirmeyi etkileyecek nitelikte yeni ve önemli gelişmeler hakkında Anayasa Mahkemesini bilgilendirmemek suretiyle başvuru hakkında doğru bir kanaat oluşturulmasını engellemesi nedeniyle başvuru hakkının kötüye kullanılması gerekçesiyle kabul edilemezlik kararı vermiştir.

[214] Tanör ve Yüzbaşıoğlu, s.559; Hamdemir, s.340.

Esas incelemesi kural olarak dosya üzerinden yapılmakla birlikte gerekli görülen hallerde duruşmalı olarak yapılması da mümkün kılınmıştır (AnyMK. m.49/4, AnyM. İçtüzüğü m.74).

Bireysel başvuru yoluna gidilmesi başvuruya konu işlem ve kararların icrasını kendiliğinden durdurucu bir etkiye sahip olmadığından esas incelemesi aşamasında Mahkemeye istisnaî olarak tedbir kararı verebilme yetkisi tanınmıştır[215]. Bu kapsamda Mahkeme, yaşam hakkına ya da kişinin maddî veya manevî bütünlüğüne yönelik ciddi bir tehlikenin varlığı halinde temel hakların korunması için resen veya başvurucunun talebi üzerine altı aylık bir süreyle sınırlı olarak tedbir kararı verebilecektir. Bu sürenin sonunda tedbirin devamı konusunda yeni bir karar alınmadığında, başvurucunun hakkının ihlâl edilmediğine ya da başvurunun düşmesine karar verildiği durumlarda tedbirin kendiliğinden kalkacağı hüküm altına alınmıştır. (AnyMK. m.49/6, AnyM. İçtüzüğü m.73).

3. Esas İncelemesi Sonucunda Verilebilecek Kararlar

a. Genel Olarak

Esas incelemesi sonucunda başvurucunun hakkının ihlâl edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. Bunların haricinde davadan feragat halinde Mahkeme düşme kararı da verebilmektedir (AnyMK. m.50/5).

Hakkın ihlâl edildiğine karar verilmesi halinde ihlâlin ve sonuçların ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere de hükmedilir. Yapılması gerekenlere hükmederken Anayasa Mahkemesinin yerindelik denetimi yapamayacağı, idarî eylem ve işlem niteliğinde karar veremeyeceği hüküm altına alınmıştır (AnyMK. m.50/1).

b. İhlâlin Olmadığına Dair Karar

Esas incelemesi sonucunda ortak koruma alanında kalan haklardan herhangi birinin kamu gücü tarafından ihlâl edilmediği sonucuna varıldığı takdirde başvurucunun hakkının ihlâl edilmediğine karar verilir (AnyMK. m.50/1). Bu karar ile

[215] Eren, s.1212.

başvurucunun ihlâl iddiaları reddedilerek bireysel başvuru sonuçlandırılmış olur. İhlâl olmadığına dair kararın bir yönüyle kamu gücünün söz konusu işlem ve/ya da eylemin anayasaya uygunluğunun tesbiti anlamına geldiği ifade edilmektedir[216].

c. İhlâl Kararı

(1) Genel Olarak

Esas incelemesi sonucunda kamu gücünün işlem, eylem veya ihmali neticesinde koruma kapsamında olan bir temel hak ve özgürlüğün ihlâl edildiği sonucuna varan Mahkeme, hakkın ihlâl edildiğine karar verir. İhlâl kararı ile ihlâlin giderilmesi için yapılması gerekenlere de hükmeder (AnyMK. m.50). Zira ihlâl kararının verilmesi tek başına ihlâle neden olan işlemi ortadan kaldırmaz veya işlemin iptal olduğu sonucunu doğurmaz. İhlâl kararının bir yönüyle kamu gücünün işlem, eylem veya ihmaliyle anayasal yükümlülüklerine aykırı davranarak anayasayı ihlâl ettiği ifade edilmektedir[217].

İhlâl kararı tek başına kişi açısından ihlâli gidermediği için kamu gücüne ihlâlin giderilmesinde ihlâl kararıyla birlikte çeşitli yükümlülükler getirilmesi de gerekmektedir. Yükümlülüğün tesbitinde ihlâlin niteliği ve hangi aşamada olduğu belirleyici rol oynamaktadır. Buna göre devam eden bir ihlâl söz konusuysa kamu gücünün ihlâli durdurmakla; tamamlanmış ve sonuçlarını doğurmuş hak ihlâli varsa sonuçları gidermek ve mümkün olduğunca eski hale getirmekle ve her iki durum için de ihlâlin tekrarlanmasını engellemekle yükümlü olduğu ifade edilmektedir. Aksi halde, ihlâl kararının işlevsiz kalacağı, adalet duygusunun zedeleneceği ve bu durumun kamu gücünün meşrûiyetini zayıflatacağı belirtilmektedir[218].

İhlâlin ve sonuçlarının giderilmesi için yapılması gerekenlere hükmederken Anayasa Mahkemesinin yerindelik denetimi yapamayacak ve idarî işlem ve eylem niteliğinde karar veremeyecek olması Mahkemenin bu konudaki yetkisinin sınırlarını

[216] Özbey, s.407.
[217] Doğru, Bireysel Başvuru Rehberi, s.92.
[218] Doğru, Bireysel Başvuru Rehberi, s.92.

oluşturmaktadır[219]. Anayasa Mahkemesinin buradaki yetkisi, ihlâlin ve sonuçların nasıl giderileceğine hükmetmek olup, nihayetinde bu işlemleri tesis edecek olan Anayasa Mahkemesi değil, kararın muhatabı ilgili mercilerdir[220]. Yapılması gerekenlere ilişkin hükmün muhatabının da genellikle ihlâle konu işlem ve/ya da eylemi gerçekleştiren kamu gücü olacağı ifade edilmektedir[221]. İhlâl tesbit eden Mahkeme bu kapsamda, yeniden yargılama yapılması için dosyayı ilgili mahkemeye veya mercie gönderebilir, tazminata hükmedebilir ya da genel mahkemelerde dava açılması yolunu gösterebilir[222]. Ancak bireysel başvuru sonucunda Anayasa Mahkemesince ihlâlin temel hakka aykırı bir hukuk normunun uygulanmasından kaynaklandığı sonucuna varılması durumunda bu normu kaldırma yetkisi bulunmamaktadır[223].

(2) Yeniden Yargılama Yapılmasına Dair Karar

Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50'nci maddesinin 2'nci fıkrası ve Anayasa Mahkemesi İçtüzüğünün 79'uncu maddesinin 1'inci fıkrasının a bendi uyarınca bir mahkeme kararından[224] kaynaklanan ihlâl tesbitlerinde ihlâlin giderilmesi için dosya, yeniden yargılama yapılmak üzere ilgili mahkemeye gönderilir[225]. Dosyanın ilgili mahkemeye gönderilmesinin şartı yeniden yargılama yapılmasında hukukî yararın varlığıdır. Mahkeme, yeniden yargılama yapılmasında hukukî yarar bulunmadığını tesbit ederse başvurucu lehine tazminata kendisi hükmedebileceği gibi başvurucuya genel mahkemelerde tazminat

---

219 Özbey, s.408.

220 (*Şahin Alpay (2)* [GK], B. No: 2018/3007, 15/3/2018, § 57)

221 Hamdemir, s.349; Özbey, s. 407.

222 Özbey, s.419.

223 Gören, Bireysel Başvuru, s.59.

224 İhlâle neden olan davranış birden fazla mahkeme kararından kaynaklanıyorsa dosyanın gönderileceği yetkili mahkemenin seçimi hakkında bilgi için bkz. Özbey, s.423-427.

225 "*…İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilmeden önce ihlalin kaynağının belirlenmesi gerekir. Buna göre ihlal; İdarî eylem ve işlemler, yargısal işlemler veya yasama işlemlerinden kaynaklanabilir. İhlalin kaynağının belirlenmesi uygun giderim yolunun belirlenebilmesi bakımından önem taşımaktadır. İhlalin mahkeme kararından kaynaklandığı durumlarda 6216 sayılı Kanun'un 50. Maddesinin (2) numaralı fıkrası ile İçtüzük'ün 79. Maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) bendi uyarınca kural olarak ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapılmak üzere kararın bir örneğinin ilgili mahkemeye gönderilmesine hükmedilir..."* (*Mehmet Doğan* [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, § 57,58).

davası açılması yolunu da gösterebilir. (AnyMK. m.50/2). Hukukî yararın varlığının tesbit edilmesinde ihlâlin yeniden yargılama neticesinde ilgili mahkemenin vereceği yeni kararla giderilip giderilemeyeceğine bakılması gerektiği, verilecek yeni bir kararla da giderilemeyecek ihlâlin olduğu durumlarda ise yeniden yargılama yapılmasında hukukî yararın bulunmadığı ifade edilmektedir[226].

Önemle belirtmek gerekir ki bireysel başvuru neticesinde verilen yeniden yargılama yapılmasına dair karar, usûl kanunlarında düzenlenen yargılamanın yenilenmesi yolundan farklıdır[227]. Burada yeniden yargılamanın yapılması kanun gereği zorunlu olup, temel hak ve özgürlükleri ihlâl edilen tarafın talebi aranmamaktadır[228].

Derece mahkemelerinin yeniden yargılama yapılmasına karar verilmiş dosyalarda yapması gerekenler Anayasa Mahkemesinin ilke kararında şu şekilde tesbit edilmiştir: İlk olarak, ihlâle neden olduğu veya ihlâli gideremediği Anayasa Mahkemesince tesbit edilen önceki kararını kaldırması gerekmektedir. Akabinde, Mahkemece kararda tesbit edilen ihlâlin sonuçlarını gidermek için gereken işlemleri yapmak durumunda olup, bu işlemler ise somut olayın özelliklerine göre değişmektedir. İhlâl, bir usûli eksiklikten kaynaklanabileceği gibi idarî işlem veya eylemin kendisinden ya da derece mahkemesi kararından da kaynaklanmış olabilir. Usûli bir eksiklikten kaynaklanan ihlâllerde usûl işleminin ihlâli giderecek şekilde

---

[226] Hamdemir, s.351.

[227] "*…6216 sayılı Kanun'un 50. Maddesiyle işaret edilen yeniden yargılama kavramı, ilgili usul kanunlarında düzenlenen yargılamanın yenilenmesi kurumundan belli yönlerden farklılık taşımaktadır. Kuşkusuz ki Anayasa Mahkemesinin yeniden yargılamaya hükmettiği durumlarda da derece mahkemesi kesin hükme bağlanmış bir uyuşmazlığı yeniden ele almaktadır. Bu yönüyle ilgili usul kanunlarında düzenlenen yargılamanın yenilenmesi müessesesi ile Anayasa Mahkemesince yeniden yargılamaya hükmedilmesi arasında bir farklılık bulunmamaktadır. Ancak Anayasa Mahkemesinin, tesbit edilen ihlalin giderilmesi amacıyla yeniden yargılama yapılmasına hükmettiği hallerde, ilgili usul kanunlarında düzenlenen yargılamanın yenilenmesi kurumundan farklı olarak yargılamanın yenilenmesi sebebinin varlığının kabulü ve önceki kararın kaldırılması hususunda derece mahkemesinin herhangi bir takdir yetkisi bulunmamaktadır. Zira ihlal kararı verilen hallerde yargılamanın yenilenmesinin gerekliliği hususundaki takdir derece mahkemelerine değil ihlalin varlığını tesbit eden Anayasa Mahkemesine bırakılmıştır. Derece mahkemesi Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirttiği doğrultuda ihlalin sonuçlarını gidermek üzere gereken işlemleri yapmakla yükümlüdür..."(* (*Mehmet Doğan* [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, § 59)

[228] "*…Başvurucu hakkındaki ihlâl kararında da belirtildiği üzere hak ihlâli ile birlikte ihlâlin sona erdirilmesi için yeniden yargılama yapılmasına hükmedilen durumlarda, derece mahkemelerinin yargılamanın yenilenmesine dair işlemleri başlatmak için başvurucunun bir talepte bulunması gerekli değildir. Anayasa Mahkemesinin bu yöndeki kararının ulaştığı yargı mercileri yeniden yargılama yapılması yönünde resen karar vermek durumundadır…"* (*Aligül Alkaya ve diğerleri (2)*, B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 58, 59; *Kadri Enis Berberoğlu (2)*, §§ 134, 135).

yeniden veya hiç yapılmamış bir işlemse ilk defa yapılması gerekmektedir. Usûli bir eksiklikten değil; işlem, eylem veya kararın esasından kaynaklanan ihlâllerde ise yeniden yargılama yapmakla görevli olan derece mahkemesinin usûle ilişkin bir işlem yapmadan mümkün olduğunca dosya üzerinden ve önceki kararın aksi yönde karar vererek ihlâlin sonuçlarını ortadan kaldırması gerekmektedir[229]. Anayasa Mahkemesi kararından da anlaşıldığı üzere derece mahkemelerinin Anayasa Mahkemesi kararlarının kesinliği ve bağlayıcılığı anayasal hükmü karşısında ısrar kararı vermeleri mümkün değildir.

Bu husus bir başka Anayasa Mahkemesi kararında şu şekilde ortaya konmuştur[230]:

> *Derece mahkemelerinin Anayasa Mahkemesinin ihlâl kararını yerine getirme hususunda takdir yetkilerinin bulunmadığı bilinmelidir. Bu bağlamda derece mahkemelerinin Anayasa Mahkemesince verilen ihlâl kararını etkisiz kılacak ve ihlâl kararı verilmesini anlamsız hâle getirecek şekilde bir karar veremeyeceği hatırda tutulmalıdır. Anayasa hükümlerini yorumlama tekeli Anayasa Mahkemesinde olmamakla birlikte bu konuda nihaî ve bağlayıcı karar verme yetkisi Anayasa Mahkemesine aittir. Anayasa Mahkemesinin somut bir başvuruda Anayasa hükümleri çerçevesinde değerlendirme yaparak ihlâl sonucuna ulaşması hâlinde ihlâl kararının gereğini yerine getirmekle yükümlü olan derece mahkemeleri, Anayasa Mahkemesi kararının bağlayıcılığını sorgulayamayacağı gibi bununla çelişecek bir karar da veremez.*

Ancak uygulamada derece mahkemelerinin yeniden yargılama yapılmasına dair Anayasa Mahkemesi kararının varlığına rağmen önceki kararlarında ısrar ederek Anayasa Mahkemesi kararlarının gereğini yerine getirmedikleri görülmektedir[231]. Anayasanın ve mezkûr Kanun'un emredici hükümlerine aykırı ve keyfi uygulamanın süreklilik arz etmesi, bireysel başvurunun Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine yapılacak başvurular için ön filtre işlevinin; yani, etkili bir iç hukuk yolu olma işlevinin sakatlanması ihtimalîni de gündeme getirebilecektir[232]. Anayasaya aykırı bu

---

229 *(Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, § 60).*

230 (*Sedat Haspolat (2)*, B. No: 2020/22495, 15/6/2021, § 58).

231 (*Kadri Enis Berberoğlu (3)* [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021); Sedat *Haspolat (2),* B. No: 2020/22495, 15/6/2021)

232 Hamdemir, s.356.

uygulama da yine bireysel başvuru konusu yapılabilmektedir[233]. Ancak Anayasa Mahkemesi, bu başvuruyu daha önceki ihlâl kararlarının gereklerinin yerine getirilip getirilmediğiyle ve başvurucunun anayasal haklarının ihlâl edilip edilmediğiyle sınırlı olarak incelemekte, olayları baştan itibaren yeniden değerlendirmemektedir[234].

(3) Tazminat Ödenmesi Kararı

İhlâl kararıyla birlikte ihlâlin ve sonuçlarının ortadan kaldırılabilmesi için verilebilecek karar türlerinden bir diğeri de başvurucuya tazminat ödenmesidir. Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50'nci maddesinin 2'nci fıkrası ve Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 79'uncu maddesinin 1'inci fıkrasının b bendi uyarınca bir mahkeme kararından kaynaklanan ihlâl tesbitlerinde ihlâlin giderilmesi için yeniden yargılama yapılmasında hukukî yarar bulunmayan hallerde başvurucu lehine tazminat ödenmesine karar verilebilir. Tazminat ödenmesine hükmedilebilmesi için yeniden yargılama yapılmasında hukukî yararın bulunmaması ön şartının arandığı şeklînde anlaşılmaya müsait olmasına rağmen, esasında mevcut düzenlemelerdeki "hükmedilebilir" ifadesinin bunun aksini gösterdiği ifade edilmektedir[235]. Zira somut başvurudaki ihlâlin niteliğine göre ihlâlin ve sonuçlarının giderilmesi için hem yeniden yargılama yapılmasında hukukî yarar bulunup hem de tazminata hükmedilmesi gerekebilir. Başka bir deyişle her zaman yeniden yargılama yapılmasına ya da tazminat ödenmesine hükmedilmesi kararı biri diğerine tercih edilecek ya da ihlâlin giderilmesini tek başına sağlayacak tatmin araçlarından biri olmayabilir ve ancak birlikte hükmedildiklerinde başvurucu için yeterli bir giderim sağlayabilir[236].

Başvurucu mezkûr Kanun'un 47'nci maddesinin 3'üncü fıkrası uyarınca Mahkemeden maddî ve/ya da manevî tazminat talep edebilecektir. Mahkeme, bu

---

[233] " *Anayasa Mahkemesi tarafından verilen bir ihlâl kararının gereklerinin yerine getirilmemesi daha önce verilen ihlâlin devam ettiği anlamına gelir. Bu bakımdan Anayasa Mahkemesinin ihlâl kararının gereklerinin yerine getirilmediğine ilişkin iddiaları incelemek de bireysel başvuruları incelemeye yetkili olan Anayasa Mahkemesinin görev alanına girer." (Şahin Alpay (3), B. No: 2018/10327, 3/12/2020, § 39).*

[234] (*Sıddıka Dülek ve diğerleri,* B. No: 2013/2750, 17/2/2016, § 70; *Mehmet Ali Ayhan (2),* B. No: 2016/7967, 22/7/2020, § 54; *Aligül Alkaya ve diğerleri (2)*, § 52).

[235] Hamdemir, s.356.

[236] Doğru, Bireysel Başvuru Rehberi, ss.92-93; Hamdemir, ss.356-357.

talebin miktarıyla bağlı olmadığı için başvurucunun kişilik hakkına yapılan saldırının boyutu ile malvarlığında meydana gelen zararın miktarına göre başvurucuya tazminat ödenip ödenmeyeceği ve tazminatın miktarı konusunda takdir hakkına sahiptir[237]. Bu kapsamda Mahkemenin, maddî tazminat için başvurucu ve Adalet Bakanlığı tarafından sunulan belgelerden ve uzman görüşünden faydalanarak; manevî tazminatın tesbitinde ise başvurudaki somut olaya, ihlâlin niteliğine, başvurucu üzerinde bıraktığı duygusal etkiye göre hakkaniyet esasını benimseyerek bir miktar belirleyebileceği ifade edilmektedir[238]. Bu bakımdan maddî tazminat için tesbit edilen ihlâl ile maddî zarar arasında illiyet bağı ve belgelendirilme aranmaktayken[239] manevî tazminatta başvurucunun üzüntü ve sıkıntısı olduğu varsayımıyla tazminat miktarı tesbit edilmektedir[240]. Sonuç olarak tazminat için talep[241] ve belgelendirme şart olup, hakkaniyete uygun tatmin için eski hale getirmenin mümkün olmadığı, yeniden yargılama ile ihlâlin sonuçlarının giderilemeyeceği durumlarda tazminatın gündeme gelebileceği belirtilmektedir[242].

(4) Genel Mahkemelerde Dava Açılması Kararı

Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50'nci maddesinin 2'nci fıkrası ve Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 79'uncu maddesinin 1'inci fıkrasının c bendinde yer alan düzenlemelere göre ihlâl tesbit eden Mahkeme, ihlâlin giderilmesi için yeniden yargılama yapılmasında hukukî yarar bulunmayan hallerde tazminat ödenmesine hükmedebileceği gibi genel mahkemelerde dava açılması yolunu da gösterebilir. Kanunun lafzî düzenlemesi Mahkemeye tazminata hükmetme veya genel mahkemelerde dava açılması yolunu gösterme konusunda takdir yetkisi tanımıştır. İçtüzüğün mezkûr düzenlemesine göre tazminat miktarının tesbitinin daha ayrıntılı incelemeyi gerektirmesi halinde bu yol işletilebilecektir.

---

237 Özbey, s.430.
238 Doğru, Bireysel Başvuru Rehberi, s.93.
239 (*A.A. ve diğerleri* [GK], B. No: 2017/31079, 10/6/2021; (*B.A.*, B. No: 2016/9123, 18/5/2021, § 78); (*Halit Basık*, B. No: 2016/12037, 18/5/2021, § 53)*;* Hamdemir, s.357.
240 Özbey, s.431.
241 Hamdemir, 359,361.
242 Özbey, s.430.

Yukarıdaki başlıkta ifade edilen husus burada da geçerli olup tazminatın miktarının tesbiti için genel mahkemelerde dava açılması kararı, yeniden yargılama yapılması kararıyla birlikte verilebilecektir[243]. Anayasa Mahkemesi, ihlâli tesbit ederek genel mahkemelerde dava açılması yolunu göstermişse bu davayı açıp açmama yetkisi başvurucuya aittir. Dolayısıyla başvurucunun Anayasa Mahkemesinin kararında tesbit ettiği hususları dayanak göstererek ihlâlin sonuçlarının giderilerek, tazminata hükmedilmesi için genel mahkemelerde dava açması zorunlu değildir[244]. Anayasa Mahkemesince bu yönde bir karar verilmesinin Mahkeme açısından ilk aşamada başvuruyu sonuçlandırma süresini kısalttığı için avantajlı görünse de esasen bu yetkinin sınırlı olarak kullanımının daha doğru olacağı ifade edilmektedir. Şöyle ki başvurucunun tazminat için genel mahkemelerde dava açmak durumunda kalması, bu yargılama sürecinde ihlâlin giderilememesi ve hatta yeni ihlâlleri doğurma riski barındırmaktadır. Ayrıca tazminat hukuku açısından Anayasa Mahkemesince bireysel başvurulara ilişkin olarak, iç hukuktaki diğer alanlardan bağımsız bir şekilde oluşturulması beklenen kriterler ve içtihadın bağımsız yorumlanması beklentisi de bu yolun sık kullanılması halinde karşılanamayacaktır[245]. Buna karşılık daha ayrıntılı incelemeyi gerektirse dahi Anayasa Mahkemesinin genel mahkemelerde dava açılması yolunu göstermeyip, tazminat miktarıyla ilgili kararı kendisi verme yoluna gitmesi halinde, bu yolun tercih edilmesinin mahkemenin iş yükünü artıracağı gerekçesiyle işlevsel olmayacağını savunan görüşler de bulunmaktadır[246].

(5) Yapılması Gerekenlere Hükmetme

Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50'nci maddesinin 1'inci fıkrasında Anayasa Mahkemesine ihlâlin ve sonuçlarının giderilmesi için yapılması gerekenlere hükmetme görev ve yetkisi tanınmıştır. Mahkemenin bu yetkisi genel nitelikli olup, tazminat ve yeniden yargılama tedbirlerinin yeterli ve elverişli olmaması halinde Mahkemeye ihlâlin giderimi için uygun tedbiri belirleme imkânı tanımaktadır[247].

---

243 Hamdemir, s.362.
244 Özbey, s.433.
245 Doğru, Bireysel Başvuru Rehberi, s.93.
246 Özbey, s.434.
247 Doğru, Bireysel Başvuru Rehberi, s.95.

İhlâlin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için uygun giderim yolunun belirlenmesinde ihlâlin kaynağının tesbit edilmesi önem arz etmekte olup, ihlâl mahkeme kararı dışında, idarî işlem ve eylemlerden veya yasama işleminden kaynaklanabilir[248]. Bu kapsamda ihlâle neden olan işlem, eylem veya ihmali gerçekleştiren kamu gücü ve muhatap, buna bağlı olarak da "yapılması gerekenler" somut olaya göre farklılaşabilmektedir. Örneğin idarenin işlem, eylem veya ihmalinden kaynaklanan ihlâllerde idareye gönderme kararı[249]; kanunun uygulanmasından değil bizzat kanunun kendisinden kaynaklanan ihlâllerde sorunun çözümü için keyfiyeti Türkiye Büyük Millet Meclisine bildirilmesi/çağrı[250] yapılması yönünde karar verilebilmektedir.

d. Düşme Kararı

Bireysel başvuruyu sona erdiren karar türlerinden bir diğeri de düşme kararıdır. Kanuni dayanağını Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50'nci maddesinin 5'inci fıkrasından almaktadır. Düşme kararı verilebilecek haller ise Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 80'inci maddesinin 1'inci fıkrasında düzenlenmiştir. Buna göre başvurucunun davadan açıkça feragat etmesi, başvurucunun davasını takipsiz bıraktığının anlaşılması, ihlalin ve sonuçlarının ortadan kalkmış olması, bölümler ya da komisyonlarca tesbit edilen herhangi bir başka gerekçeden ötürü, başvurunun incelenmesinin sürdürülmesini haklı kılan bir neden görülmemesi hallerinden herhangi birinin varlığını tesbit eden Anayasa Mahkemesi, yargılamanın her aşamasında düşme kararı verebilecektir. Mezkûr düzenlemenin 2'nci fırkası ile Mahkemeye, 1'inci fıkradaki hallerden biri gerçekleşmiş olsa dahi incelemeye devam etme yetkisi vermiştir. Dolayısıyla 1'inci fıkrada sayılı hallerin varlığı doğrudan düşme kararı verilmesini zorunlu kılmamakta, Mahkemece 2'nci fıkrada sayılı istisnalar kapsamında kaldığı kanaatine varılan başvurunun incelenmesine devam edilebilmektedir.

[248] (*Mehmet Doğan* [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, § 57)
[249] (*Esat Akkoyun*, B. No: 2018/26625, 13/4/2021, § 50-53)
[250] (*Sabri Uhrağ* [GK], B. No: 2017/34596, 29/12/2020, § 76-79)

İçtüzüğün 80'inci maddesinin 2'nci fıkrasındaki düzenlemenin kamunun menfaatini gözeterek başvuruyu incelemeye devam edilmesine imkân tanıması sebebiyle bireysel başvurunun objektif işlevinin bir sonucu olduğu ifade edilmektedir[251]. Burada "feragat" haline ayrıca değinilmesi gerekmektedir. Feragat durumunda düşme kararı verilip verilemeyeceği hususunun bireysel başvurunun işlevlerinden hangisine daha çok ağırlık verildiğinin göstergelerinden biri olduğu ifade edilmektedir. Buna göre bir hukuk sisteminde bireysel başvurunun objektif işlevine ağırlık veriliyorsa başvurucunun bireysel başvurudan feragat etmesi durumunda düşme kararı verilmeyecektir[252]. Venedik Komisyonu da feragat durumunda kamu menfaatinin gerektirmesi halinde bireysel başvuru incelemesine devam edilmesini tavsiye etmektedir[253].

e. Pilot Karar

Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'da bir düzenleme olmamakla birlikte pilot karar usûlü Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 75'inci maddesinde düzenlenmiştir. İhlâl kararlarını ve ihlâlin sonuçlarının ortadan kaldırılmasına imkân tanıyan bir yol olan pilot karar usûlüne başvurulmasına yapısal sorunların yol açtığı ifade edilmektedir[254]. Yapısal bir sorundan kaynaklanan aynı türde çok sayıda başvurunun bulunması veya yeni başvurulara neden olacağının tahmin edilmesi halinde Anayasa Mahkemesi, re'sen veya Adalet Bakanlığının ya da başvurucunun istemi üzerine pilot karar usûlünü başlatabilecektir. Böyle bir durumda Mahkemenin yapısal sorunu tesbit ederek, çözüm önerilerini de kararında belirtmesi gerekmektedir. Pilot kararla birlikte aynı yapısal soruna ilişkin benzer başvuruların incelenmesi ertelenebilecek olup ilgililerin erteleme kararı hakkında bilgilendirilmesi gerekmektedir. Ancak gerekli görüldüğü takdirde ertelenen başvuruların yeniden gündeme alınarak karara bağlanması da mümkündür (AnyM. İçtüzüğü m.75).

Yapısal sorunların başında ise doğrudan kanundan kaynaklanan temel hak ve özgürlük ihlâlleri; yani, kanunî düzenlemeler olduğu belirtilmektedir. Kanunî

---

[251] Eren, s.1173; Atasoy, s.43.
[252] Kılınç, s.26.
[253] Özbey, s.435.
[254] Eren, s.1213.

düzenlemelerden kaynaklanan yapısal sorunlarda ihlâl, kanunun uygulanmasından değil; bizatihi kanunun kendisinden kaynaklanmakta olduğu için Anayasa Mahkemesi pilot karar usûlüne başvurarak yapısal sorunun giderilmesi için bir anlamda zaman kazanmaktadır[255].

Pilot karar usulünde amaç, benzer başvuruların da ihlâlle sonuçlanmaması için yapısal sorunların idarî mercilerce çözüme kavuşturularak, ihlâlin kaynağının ortadan kaldırılması ve yapısal sorunların düzeltilmesidir[256]. Ayrıca pilot karar usûlünün benimsenmesinin Mahkemenin iş yükünü de önemli ölçüde hafifleteceği ifade edilmektedir[257].

[255] Eren, s.1213.
[256] (*Y.T.* [GK], B. No: 2016/22418, 30/5/2019, § 71)
[257] Hamdemir, s.373.

İKİNCİ BÖLÜM
VERGİ YARGISINDA VERİLEN KARARLARA KARŞI BİREYSEL BAŞVURU

I. GENEL ÇERÇEVE

Devlet, üstlendiği kamu hizmetlerini yerine getirebilmek için ülkesi üzerindeki egemenliğinden kaynaklanan vergilendirme yetkisini kullanırken kişilerden malî taleplerde bulunmaktadır[258]. Malî taleplerin ve kamu gelirlerinin en başında tarihi ve sosyal bir kurum olan vergi yer almaktadır. Günümüzde zorunlu bir ödeme niteliğini taşıyan vergi, kökeni itibariyle gönüllü bir hediyedir. Verginin gönüllü hediyeden zorunlu bir ödeme haline gelmesi ve vergileme amaçları zamanla değişiklik göstermiştir[259]. Vergilemedeki değişim ve gelişmelerin vergi kavramının açık ve kesin bir şekilde tanımlanmasını güçleştirdiği ifade edilmektedir[260]. Anayasa ve vergi kanunlarında verginin tanımı yapılmamakta ve fakat Anayasa'nın "Vergi Ödevi" başlıklı 73'üncü maddesinde vergi ödevi tanıtılmaktadır[261]. Öğretide de vergi kavramına ilişkin çeşitli tanımlamalar yapılmış olmakla birlikte üzerinde uzlaşılmış tek ve net bir "vergi" tanımı bulunmamaktadır[262]. *"Vergi, devletin ve/ya da devletten vergilendirme yetkisi alan diğer kamu idarelerinin kamu harcamalarını karşılamak amacıyla, kanuna dayanarak ve usûlüne uygun olarak, gerçek ve tüzel kişilerden, hukukî cebir altında, karşılıksız olarak ve geri vermemek üzere aldıkları iktisadi*

[258] Nami Çağan, **Vergilendirme Yetkisi,** Kazancı Hukuk Yayınları, Ankara, 1982, ss.3-4; Bkz. Karakoç, Vergi Yargılaması, s.44.
[259] Salih Turhan, **Vergi Teorisi ve Politikası,** 7. Baskı, Filiz Kitabevi, İstanbul, 2020, s.1.
[260] Turhan, s.23.
[261] Akif Erginay, **Kamu Malîyesi,** 16. Baskı, Savaş Yayınları, Ankara, 1998, s.32; Kaneti-Ekmekci-Güneş-Kaşıkcı, s.4.
[262] Turhan, s.24; Kaneti-Ekmekci-Güneş-Kaşıkcı, s.4.

değerler/paralardır[263]*"* şeklîndeki kapsamlı tanım kullanılabilir. Vergilendirme yetkisi dar anlamda salt vergi koyma konusundaki; geniş anlamda ise kamu giderlerinin karşılanması için her çeşit malî yüküm konulmasına ilişkin yetkiyi içermektedir[264]. Bu itibarla vergi hukuku teriminin dar anlamıyla sadece vergilere ilişkin kurallarla ilgilendiği, geniş anlamda ise devletin cebir kullanarak, kamu gücüne dayanarak elde ettiği tüm kamu gelirlerini içerdiği ifade edilmektedir[265].

Vergilendirme yetkisi devlete malî yüküm konulmasına ilişkin sağladığı haklar yanında, vergilendirme yetkisinin sınırlarını oluşturan birtakım ödevler de yüklemektedir. Anayasal vergilendirme ilkeleri[266] ile temel hak ve özgürlükler bu anlamda vergilendirme yetkisinin sınırlarını oluşturmaktadır[267].

Hukuk devleti ilkesinin ve idarenin her türlü eylem ve işlemlerine karşı yargı yolunu açık tutan Anayasa'nın 125'inci maddesinin gereği olarak vergilendirme işlemleri yargı denetimine tâbidir. Bu itibarla kamu gelirlerinin hukuka uygunluk denetimi idarî yargı içerisinde örgütlenmiş vergi yargısı tarafından gerçekleştirilmektedir[268]. Genel vergi hukukunun alt dalı olan vergi yargılaması

---

263 Karakoç, Genel Vergi, s.55; Bkz. Yusuf Karakoç, "Anayasal Vergilendirme İlkeleri Üzerine Bir Değerlendirme", **Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt: 15, Özel Sayı: 2013, (Vergilendirme İlkeleri). s.1259. Öğretideki diğer tanımlara örnek olarak bkz. Erginay, s. 32: "*Vergi, herkesin kamu giderlerini karşılamak üzere, malî gücüne ve ancak kanuna göre ödeyeceği bir yükümlülüktür*." Abdurrahman Akdoğan, **Kamu Malîyesi**, 18.Baskı, Gazi Kitabevi, Ankara, 2017, s.121: "*Kamusal hizmetlerin gerektirdiği giderler ile kamu borçları dolayısıyla ortaya çıkan yükleri karşılamak amacıyla, egemenlik gücüne göre, karşılıksız olarak, gerçek ve tüzel kişilerden alınan cebri niteliğe sahip para şeklîndeki ödemelerdir."*; Kaneti-Ekmekci-Güneş-Kaşıkcı, s.5: *"Vergi, kamusal gereksinimlerin karşılanması için özel kesimden kamu kesimine, hukuksal zor altında, karşılıksız ve kesin olarak yapılan parasal bir aktarım*"; Mutluer ve Dayanç Kuzeyli, s.45: *"Vergi kamu harcamalarını karşılamak üzere devletin egemenlik gücüne dayanarak bireylerden aldığı paradır"* şeklînde tanımlamaktadır.

264 Çağan, s.5.

265 Öncel-Kumrulu-Çağan-Göker, s.3; Karakoç, Genel Vergi, s.57.

266 Bilgi almak için bkz. Karakoç, Vergilendirme İlkeleri; **Vergi Hukukuna İlişkin Anayasal İlkeler (Makaleler),** (Ed. Prof. Dr. Yusuf Karakoç), Yetkin Yayınları, Ankara, 2017; Ümit Süleyman, Üstün, **"Vergi Hukuku ile İlgili Anayasal İlkeler",** Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt: 11, Sayı: 1-2, 2003, ss.251-271; Gözde Erkin, "**Vergilendirme Yetkisinin Tabi Olduğu Anayasal İlkeler",** Ankara Barosu Dergisi, 2012/3, ss. 235-249; Caner Koyuncu, **"Anayasa Mahkemesi Kararları Işığında Anayasal Vergilendirme İlkeleri**", Ekin Yayınları, Bursa, 2016.

267 Çağan, ss.6,166.

268 Öncel-Kumrulu-Çağan-Göker, s.202; Turhan, s.98; Turgut Candan, **Açıklamalı İdarî Yargılama Usûlü Kanunu,** 5. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2012, (İdarî Yargılama), ss.21-28; Bkz. Burcu Demirbaş Aksüt, "Vergi Yargılaması Hukukunun Anayasal Temelleri", **Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Prof. Dr. Burhan Ceyhan Armağanı 1.Cilt, Cilt:12, Özel Sayı, İzmir, 2010, ss.260-262.

hukuku[269], "*vergi yargısı organlarının mükellef veya vergi sorumlusu ya da vergi idaresi tarafından yapılan vergi uygulamaları ile ilgili uyuşmazlıkları incelemek ve karara bağlamak suretiyle vergi kanunlarına uygun bir yargı tasarrufunda bulunmasına yönelik kurallar bütünüdür[270]."* Başka bir deyişle, vergi ödevi ve vergilendirme işlemleri sebebiyle kişiler ve vergi idaresi arasında çıkan vergi uyuşmazlıklarının yargı yoluyla çözülmesine ilişkin kuralların vergi yargılaması hukukunu oluşturduğu ifade edilmektedir[271]. Vergi yargılaması hukukunun konusu ise mükellef /vergi sorumlusu veya ceza muhatapları ile vergi idaresi arasında vergi kanunlarının uygulanmasından kaynaklanan uyuşmazlıkların çözülmesi ve sonuçlandırılması şeklinde açıklanmaktadır[272]. Vergi davasının konusu 213 sayılı Vergi Usûl Kanunu[273] kapsamındaki vergi, resim ve harçların, gümrük vergilerinin, mahalli idare gelirlerinin tarh, tahakkuk ve tahsil aşamalarında gerek bu gelirlerin aslına gerekse de ceza ve zamlarına ilişkin olarak ortaya çıkan uyuşmazlıklardır[274]. Vergi yargılaması hukukuna ilişkin hükümler ise 2577 sayılı İdarî Yargılama Usûlü Kanunu[275], 2576 sayılı Bölge İdare Mahkemeleri, İdare Mahkemeleri ve Vergi Mahkemelerinin Kuruluşu ve Görevleri Hakkında Kanun[276], 2575 sayılı Danıştay Kanunu[277], 213 sayılı Vergi Usûl Kanunu, 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usûlü Hakkında Kanun[278] ile İdarî Yargılama Usûlü Kanunu'nun 31'inci maddesince atıf yapılan hallere ilişkin olarak 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nda[279] yer almaktadır[280].

---

269 Öncel-Kumrulu-Çağan-Göker, s.8; Karakoç, Genel Vergi, ss.70-71; Doğan Şenyüz, Mehmet Yüce ve Adnan Gerçek, **Vergi Hukuku (Genel Hükümler),** 10. Bası, Ekin Basım Yayın Dağıtım, Bursa, 2019, s.14.

270 Karakoç, Genel Vergi, s.73.

271 Turhan, s.96; Kaneti-Ekmekci-Güneş-Kaşıkcı, s.17; Karakoç, Genel Vergi, s.73; Şenyüz-Yüce-Gerçek, s.15.

272 Karakoç, Genel Vergi, s.74.

273 4.1.1961 tarih ve 213 sayılı Vergi Usul Kanunu, (RG.10.1.1961-10703).

274 Öncel-Kumrulu-Çağan-Göker, s.206.

275 6.1.1982 tarih ve 2577 sayılı İdarî Yargılama Usulü Kanunu, (RG.20.1.1982-17580).

276 6.1.1982 tarih ve 2576 sayılı Bölge İdare Mahkemeleri, İdare Mahkemeleri ve Vergi Mahkemelerinin Kuruluşu ve Görevleri Hakkında Kanun, (RG.20.1.1982-17580).

277 6.1.1982 tarih ve 2575 sayılı Danıştay Kanunu, (RG.20.1.1982-17580).

278 21.7.1953 tarih ve 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usûlü Hakkında Kanun, (RG.28.7.1953-8469).

279 12.1.2011 tarih ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu, (4.2.2011-27836).

280 Karakoç, Genel Vergi, s.74; Şenyüz-Yüce-Gerçek, s.15.

Özetlemek gerekirse Devlet, vergilendirme yetkisine dayanarak kişileri malî güçlerine ve/ ya da kamu hizmetlerinden yararlanmasına bağlı olarak vergi/kamu yükümlülüğü altına sokarken[281] kamu gücünü kullanmaktadır. Vergilendirme yetkisi aracılığıyla gerçekleştirilen vergilendirme işlemlerinde kişilerin temel hak ve özgürlüklerine müdahale edilmektedir[282]. Müdahale edilen hak, kişilerin keselerine el atılması sebebiyle salt mülkiyet hakkı gibi görünmektedir. Ancak vergilendirme sürecinde gerçekleştirilen işlemlerle kişilerin temel hak ve özgürlüklerine işlemin niteliğine ve içeriğine göre müdahale, özel ve aile hayatına saygı hakkı ile eşitlik ilkesi ve ayrımcılık yasağı yönünden de olabilmektedir. Yine bu işlemlere karşı yargı yoluna başvurulması halinde yargılama sürecinde âdil yargılanma hakkının ihlâl edildiği iddiaları ile de çokça karşılaşılmaktadır.

Temel hak ve özgürlüklere müdahale niteliğini taşıyan kamu gücü tarafından gerçekleştirilen bu vergilendirme işlemlerine karşı vergi ödevlilerine idareye ve yargı yoluna başvurma hakkı tanınmıştır[283]. Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru yolunun kabulünün de bu anlamda vergi ödevlilerinin haklarının korunması için denetlenebilir olma yönünden önemli bir adım olduğu ifade edilmektedir[284]. Zira Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin ortak koruma alanında kalan temel hak ve özgürlüklerinden herhangi birinin kamu gücünün işlem, eylem veya ihmali ile ihlâl edildiği iddiasında olan herkese tanınan bireysel başvuru hakkı gerek vergi idaresi gerekse de vergi yargısı organlarınca gerçekleştirilen işlem, eylem veya ihmallere karşı da kullanılabilmektedir.

Çalışmanın bu bölümünde Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru, kabul edilebilirlik şartları ve başvuruya konu edilebilecek haklar yönünden vergi yargılaması hukuku özelinde öğreti ve Anayasa Mahkemesi içtihatları yanında Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi uygulamasından da yararlanılarak incelenmektedir.

[281] Karakoç, Vergi Yargılaması, s.44.
[282] Çağan, s.144.
[283] Karakoç, Vergi Yargılaması, s.44.
[284] Kaneti-Ekmekci-Güneş-Kaşıkcı, s.534.

II. VERGİ YARGILAMASI HUKUKU BAKIMINDAN BİREYSEL BAŞVURUNUN KABUL EDİLEBİLİRLİK ŞARTLARI

A. Genel Açıklama

Çalışmanın birinci bölümünde Anayasa Mahkemesine bireysel başvurunun kabul edilebilirlik şartları genel olarak açıklanmıştır. Bu başlık altında bireysel başvurunun kabul edilebilirlik şartları vergi yargılaması hukuku bağlamında incelenmektedir. Bu itibarla vergi yargılaması hukuku özelinde ilk olarak usûle ilişkin kabul edilebilirlik şartları, akabinde esasa ilişkin kabul edilebilirlik şartları Anayasa Mahkemesi kararları ile de örneklendirilerek açıklanmaktadır.

B. Usûle İlişkin Kabul Edilebilirlik Şartları

1. Genel Olarak

Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usûlleri Hakkında Kanun'un *"Bireysel Başvuruların Kabul Edilebilirlik Şartları ve İncelemesi"* başlıklı 48'inci maddesine göre kabul edilebilirlik kararı verilebilmesi için bireysel başvurunun sözü edilen Kanun'un 45 ila 47'nci maddelerinde öngörülen şartları taşıması, anayasal ve kişisel öneminin bulunması ve açıkça dayanaktan yoksun olmaması gerekmektedir. Buna göre kabul edilebilirlik şartları usûle ve esasa ilişkin olmak üzere iki ana başlık altında toplanabilir. Usûle ilişkin kabul edilebilirlik şartları; Anayasa Mahkemesinin yetkisi, başvuru hakkının kötüye kullanılması, mükerrer başvuru, bireysel başvuru süresi, başvuru yollarının tüketilmesi başlıkları altında incelenmektedir. Başvuru hakkının kötüye kullanılması ve mükerrer başvuruya çalışmanın birinci bölümünde değinildiğinden ve çalışma açısından özel bir öneme sahip olmadığından[285] bu bölümde ayrıca bir başlık açılmamıştır.

[285] Vergi yargılaması hukuku alanına ilişkin olarak on yıllık istatistiklere bakıldığında başvuru hakkının kötüye kullanılmış olması nedeniyle 2, mükerrer başvuru nedeniyle 1 şikâyet hakkında kabul edilemezlik kararı verilmiştir. Bkz. III. BÖLÜM, "E. Şikayetler Hakkında Verilen Kararlar", "2. Kabul Edilemezlik Kararı", "a. Genel Olarak" başlığı.

2. Anayasa Mahkemesinin Yetkisi

a. Genel Olarak

Mahkemenin yetkisine ilişkin kabul edilebilirlik şartları; kişi bakımından yetki, yer bakımından yetki, zaman bakımından yetki, konu bakımından yetki başlıkları altında incelenmektedir.

b. Kişi Bakımından

Çalışmanın birinci bölümünde detaylarına yer verilmekle birlikte Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru hakkına sahip olanlar kısaca şöyle özetlenebilir: Gerçek kişiler ile tüzel kişiliğe ait haklarının ihlâl edildiği iddiasıyla özel hukuk tüzel kişileri, güncel ve kişisel bir haklarının kamu gücü tarafından ihlâl edildiği iddiasıyla bireysel başvuru yapabilmektedir.

Vergi uyuşmazlıkları bakımından bireysel başvuru yapabilecek kişiler gerçek kişiler, tüzel kişiliğe ait haklarının ihlâl edildiği iddiasıyla sınırlı olarak özel hukuk tüzel kişileri ve tüzel kişiliği bulunmayan vergi mükellefleridir[286]. Özel hukuk tüzel kişisi olan şirketlerin vergi sorumlusu sıfatıyla tevkifat suretiyle ödemiş oldukları vergilerin iadesi hususunda ise mağdur statüsü bulunmamaktadır[287]. Vergi mükellefi

---

[286] Gamze Gümüşkaya, "Vergi Ödevlisinin Anayasa Mahkemesi'ne Bireysel Başvurusunun Kabul Edilebilirlik Şartları", **Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi-Hukuk Araştırmaları Dergisi,** Cilt:17, Sayı:3-4, 2011, (Kabul Edilebilirlik Şartları), s.37.

[287] *"...Bu açıklamalar da göstermektedir ki, başvurucu şirket tarafından vergi dairesine ödenen ve Anayasa Mahkemesi kararı gerekçe gösterilmek suretiyle fazla ödendiği ileri sürülen gelir vergisi, şirketin kendisinin elde ettiği gelir nedeniyle vergi dairesine ödediği bir vergi olmayıp, işçilerin elde ettiği ücretlere tekabül eden ve işçiler hesabına ödenen bir vergidir. Başvurucu şirket, işçilerine ödediği ücretten kesinti yapmak suretiyle hesapladığı gelir vergisini sorumlu sıfatıyla ödemektedir. Bu durumda,* ***başvurucu şirketin işçilerine ödediği ücretlerden kesinti yapmak suretiyle ödediği gelir vergisinin Anayasa Mahkemesi kararı gerekçe gösterilerek fazla ödendiği ileri sürülmek suretiyle yapılan başvuruda, özel hukuk tüzel kişisi olan şirketin güncel ve kişisel bir hakkı doğrudan etkilenmediği gibi tüzel kişiliğe ait bir hak da ihlal edilmiş olmadığından, başvurucu şirketin mağdur statüsü bulunmamaktadır****. Açıklanan nedenlerle, özel hukuk tüzel kişisi olan başvurucu şirketin mağdur sıfatı taşımadığı anlaşıldığından başvurunun, diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin "kişi yönünden yetkisizlik" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir..."* (Santa Farma İlaç Sanayi A.Ş., B. No: 2013/5554, 6/2/2014, § 34-36).

olmamakla beraber güncel ve kişisel bir hakkının doğrudan etkilenmesi halinde vergi ödevlileri[288] de bireysel başvuruda bulunabileceklerdir[289].

Kamu tüzel kişilerinin bireysel başvuru yapması yasaklandığı (AnyMK. m.45/2) için vergi dairesi başkanlıkları ile vergi mükellefi olabilen kamu tüzel kişiliğini haiz kamu iktisadî kuruluşları ve iktisadî devlet teşekkülleri ise bireysel başvuru hakkına sahip değildir[290].

c. Yer Bakımından

Bireysel başvuruda Anayasa Mahkemesinin yer bakımından yetkisi, ihlâle neden olduğu iddia edilen işlem, eylem ya da ihmalin Türkiye Cumhuriyeti'ne ait olan ya da onun adına kullanılan kamu gücü tarafından gerçekleştirilmesi hallerinde mevcuttur[291].

Anayasa Mahkemesi incelediği bir bireysel başvuruda, başta devlet tüzel kişiliği içinde yer alan yasama, yürütme ve yargı organları ve bu organlara tâbi olan merciler ile yerinden yönetim kuruluşlarının kamu gücünü kullanan organlar olarak kabul edildiğini belirttikten sonra yabancı devletlerin ya da devletlerarası veya devletlerüstü örgütlerin işlemleri aleyhine yapılacak bireysel başvuruları inceleme yetkisi bulunmadığını; ancak ve ancak Türkiye Cumhuriyeti Devletinin kamu gücü kullanan organlarına atfedilebilir şekilde gerçekleşmiş temel hak ve özgürlük ihlâllerini inceleme yetkisini haiz olduğunu ifade etmiştir. Bu itibarla, söz konusu başvuruda Fransa Cumhuriyeti Devleti tarafından gerçekleştirildiği belirtilen

---

[288] "*Vergi ödevi*, bir vergi borcunun ödenmesi ve/ya da bu ödevle ilgili *şeklî yükümlülük*lerin yerine getirilmesi biçiminde hem *maddî* hem de *şeklî* boyuta ilişkin olabilmektedir. Geniş anlamda *vergi ödevlisi*, vergi hukuku ilişkisi içindeki hak ve ödevlere sahip olan kişiyi ifade etmektedir. Bu anlamda, *vergi ödevlisi* tâbiri, başta vergi mükellefi, vergi borçlusu, vergi sorumlusu ve ceza muhatabı olmak üzere, vergi ödevi ilişkisine taraf olan kişileri kapsamaktadır." Yusuf Karakoç, **Vergi Yargılaması Hukuku Ders Kitabı,** 5. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara, 2021, (Vergi Yargılaması), s.45; Bkz. Mualla Öncel, Ahmet Kumrulu, Nami Çağan ve Cenker Göker, **Vergi Hukuku**, 28. Bası, Turhan Kitabevi, Ankara, 2019, ss.79-82.

[289] Gümüşkaya, Kabul Edilebilirlik Şartları, ss.39,40; Bkz. Selim Kaneti, Esra Ekmekci, Gülsen Güneş, Mahmut Kaşıkcı, **Vergi Hukuku**, Filiz Kitabevi, İstanbul, 2019, ss.538-539.

[290] Gümüşkaya, Kabul Edilebilirlik Şartları, s.37; Bkz. Kaneti-Ekmekçi-Güneş-Kaşıkcı, ss.538-539.

[291] Abdulkadir Karaarslan, **Anayasa Mahkemesi'ne Bireysel Başvuru Usûlü ve Uygulama Sorunları (İnsan Hakları Avrupa Mahkemesi'ne Başvuru Usûlü ile Karşılaştırmalı Olarak),** On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2020, ss.460-461.

emeklilik maaşında kesinti yapılması işlemine dayalı ihlal iddiasını Anayasa Mahkemesinin yetkisizliği sebebiyle kabul edilemez bulmuştur[292].

Sonuç olarak başka devletlerin vergiyle alakalı işlemlerinden kaynaklı hak ihlâli iddiaları bakımından Anayasa Mahkemesi yetkisiz olup, çifte vergilendirme durumunda ise yalnızca Türkiye Cumhuriyeti Devleti kamu makamlarınca gerçekleştirilen işlemler açısından başvuruyu inceleme yetkisi bulunmaktadır[293].

d. Zaman Bakımından

Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un geçici 1'inci maddesinin (8) numaralı fıkrası uyarınca Anayasa Mahkemesi, 23/09/2012 tarihinden sonra kesinleşen nihaî işlem ve kararlara karşı yapılacak bireysel başvuruları inceleme yetkisini haizdir.

Zaman bakımından yetkiyi doğru tesbit edebilmek için müdahalenin zamanının da doğru tesbit edilmesi, bu kapsamda müdahaleyi oluşturan olaylarla hakkın kapsamının birlikte değerlendirilmesi gerektiği Mahkemece ifade edilmektedir[294]. Anayasa Mahkemesine göre 23/09/2012 tarihinden önce kesinleşen müdahaleler için bireysel başvuru ancak şu ihtimalde mümkündür: Mahkemenin zaman bakımından yetkisinden önce kesinleşen müdahaleye ilişkin olarak ihlâlin tesbiti ve giderilmesi amacıyla etkili bir giderim yolu öngörülmüş ve bu yol 23/9/2012'den sonra

[292] (*Ali Kemal Renklioğlu*, B. No: 2012/171, 12/2/2013, § 15, 17-20).
[293] Kader Melis Topçu, **Vergi Hukuku Özelinde Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuru,** Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2020, s.96.
[294] (Zeycan Yedigöl [GK], B. No: 2013/1566, 10/12/2015, § 31)

tüketilmişse diğer şartları da taşıması durumunda söz konusu müdahale bireysel başvuruya konu edilebilecektir[295].

Anayasa Mahkemesi, bağışa dayalı emekli geliri sisteminden yapılan toptan ödemeden gelir vergisi kesintisi yapılmasının mülkiyet hakkını ihlâli ettiği iddiasıyla yapılan bireysel başvuruda[296] başvurucunun 20/03/2012 tarihinde tahakkuk ederek kesinleşen gelir vergisine karşı süresi içinde dava açmadığını, dolayısıyla mülkiyet hakkını ihlâl ettiği iddia edilen vergilendirme işleminin Anayasa Mahkemesinin zaman bakımından yetkisinin başladığı tarihten önce kesinleştiğini tesbit etmiştir. Vergilendirme işlemi kesinleştikten sonra başvurucu, yapılan toptan ödemenin alacak faizi olarak değerlendirilmesi sebebiyle kendisinden gelir vergisi kesintisi gerçekleştirildiği, oysa 193 sayılı Gelir Vergisi Kanunu'nun[297] 75'inci maddesinin altıncı fıkrası uyarınca bu ödemenin alacak faizi olarak kabul edilmesinin hukuka aykırı olduğu ve gelir vergisine tâbi olmadığı iddiasıyla kesintinin iadesi talebiyle 2016 yılında düzeltme ve şikâyet yoluna başvurmuştur. Bu yoldan sonuç alamayan başvurucu, dava yolunu işletmiş ancak dava reddedilmiştir. Anayasa Mahkemesi, düzeltme ve şikâyet yoluna başvurulması, akabinde dava yolunun işletilmesi sürecinin somut başvuruda vergilendirme işleminin esasının tartışılmasına elverişli bir yol olmadığını, bu yolun tüketilmesinin kesinleşmiş bir süreci ihya edemeyeceğini ifade

---

295 *"...Somut olayda başvurucu sistemden yapılan toptan ödemeyi 2011 yılı geliri olarak 20/3/2012 tarihinde verdiği gelir vergisi beyannamesi ile beyan etmiş, beyanname üzerine hesaplanan 19.115,92 TL gelir vergisi aynı tarihte tahakkuk ederek kesinleşmiştir. Başvurucu 20/3/2012 tarihinde tarh olunan vergiye karşı 2577 sayılı Kanun'un 7. maddesi uyarınca 30 günlük süre içinde dava açmamıştır. Dolayısıyla vergilendirme işleminin Anayasa Mahkemesinin zaman bakımından yetkisinin başladığı 23/9/2012 tarihinden önce kesinleştiği açıktır.* ***Bununla birlikte Anayasa Mahkemesinin zaman bakımından yetkisinden önce kesinleşen müdahalelere ilişkin olarak başkaca bir giderim yolunun öngörülmesi hâlinde ilgililerin bu yolu tükettikten sonra -şartları varsa- bireysel başvuruda bulunmalarının önünde bir engel bulunmamaktadır. Ancak böyle durumlarda şikâyetin Anayasa Mahkemesinin zaman bakımından yetkisinin kapsamına girebilmesi için söz konusu yolun ihlalin tesbiti ve giderilmesi bakımından etkili olması gerekir.*** *Olayda başvurucu 213 sayılı Kanun'un 116. ve devamı maddelerinde düzenlenen vergi hatası düzeltme ve şikâyet yoluna müracaat etmiştir. Ancak yukarıda açıklandığı üzere derece mahkemeleri bir vergi hatasının bulunmadığı, bu sebeple başvurucunun vergilendirme işleminin hukuka uygun olmadığı iddiasının bu yolla incelenmesinin mümkün olmadığı sonucuna ulaşarak başvurucunun mülkiyet hakkına vergilendirme yoluyla yapılan müdahalenin esasını incelememişlerdir. Derece mahkemelerinin bu değerlendirmesinin açıkça keyfilik veya bariz takdir hatası içermediği yukarıda tesbit edilmiştir (bkz. §§ 43-54). Bu durumda 213 sayılı Kanun'un 116. ve devamı maddelerindeki vergi hatası düzeltme ve şikâyet yolu vergilendirme işleminin esasının tartışılmasına elverişli bir yol olmadığından kesinleşmiş süreci ihya etmez.* (*Selahattin Bayri*, B. No: 2018/32374, 15/9/2021, § 61-63).

296 (*Selahattin Bayri*, B. No: 2018/32374, 15/9/2021)

297 31.12.1960 tarih ve 193 sayılı Gelir Vergisi Kanunu, (RG. 6.1.1961-10700).

etmiştir. Sonuç olarak Anayasa Mahkemesi, düzeltme ve şikâyet yolunun söz konusu müdahalenin sebep olduğu ihlâlin tesbiti ve giderilmesi bakımından etkili bir yol olmadığı gerekçesiyle zaman bakımından yetkisizlik sebebiyle kabul edilemezlik kararı vermiştir.

Anayasa Mahkemesi bir başka başvuruda da ödeme emrine karşı dava açılmasının vergi aslına ilişkin olarak kesinleşen yargısal süreci canlandırmadığını; zira, bu davanın başvurucunun borcunun esasına yönelik iddiası yönünden etkili bir yol olmadığını tesbit ettikten sonra zaman bakımından yetkisizlik sebebiyle kabul edilemezlik kararı vermiştir[298]. Bu karar özelinde bakıldığında Anayasa Mahkemesinin söz konusu yaklaşımının başvurucunun temel hak ve özgürlüklerinin ihlaline neden olduğu söylenebilecektir. Şöyle ki aynı somut olaya[299] dayanılarak yapılan diğer bireysel başvurularda[300] Anayasa Mahkemesi "*başvurucu hakkında yapılan yargılamalar sırasında hukuk kurallarının yorum ve uygulanmasının "öngörülemez" nitelikte olması nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiğine* ve *ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere kararın*

---

298 Tarhiyat işlemlerine karşı açılan davalar *"Anılan kararlara karşı yapılan itiraz, Bursa Bölge İdare Mahkemesinin (Bölge İdare Mahkemesi) 27/9/2011 tarihli kararlarıyla reddedilerek kararlar onanmıştır. Karar düzeltme istemleri de Bölge İdare Mahkemesinin* ***18/1/2012 ve 6/2/2012 tarihlerinde verdiği kararlarla reddedilmiştir****..."* Bunun üzerine düzenlenen ödeme emrinin iptali için başvurucunun açtığı dava da Bursa Vergi Mahkemesi tarafından reddedilmiş *"...Mahkeme kararı, Bölge İdare Mahkemesinin 12/7/2013 tarihli kararıyla onanmış; karar düzeltme istemi de Bölge İdare Mahkemesinin* ***5/11/2013 tarihli kararıyla reddedilmiştir..****."*. Başvurucu son hukuki çare olarak bireysel başvuru yolunu kullanmıştır. (Mehmet Gürsoy, B. No: 2014/1108, 7/6/2017)

299 Başvuruların hepsinde okul aile birliğinden kantin kiralanması işlemi nedeniyle kira ödemesinden katma değer vergisi (KDV) tevkifatı yapıp sorumlu sıfatıyla beyanname vermediği gerekçesiyle başvurucu adına vergi ziyaı cezalı katma değer vergisi tarh edilmiştir. Başvurucular önce bu tarhiyatların iptali için dava açmış ancak dava reddedilmiş, kesinleşmiş ve akabinde başvurucular aleyhine ödeme emri düzenlenmiştir.

300 1. Murat Çevik Başvurusu (4), Başvuru Numarası: 2013/3241, K.T. 16/12/2015
2. Murat Çevik Başvurusu (2), Başvuru Numarası: 2013/3244, K.T. 7/72015, R.G. Tarih- Sayı: 17/8/2015-29448
3. Murat Çevik Başvurusu, Başvuru Numarası: 2013/3245, K.T. 11/12/2014, R.G. Tarih- Sayı: 12/5/2015-29353
4. Murat Çevik Başvurusu (5), Başvuru Numarası: 2013/3246, K.T. 16/12/2015

Balıkesir Vergi Mahkemesine gönderilmesine[301]*"* karar vermiştir. Oysa hem ödeme emrine karşı açılan davanın etkili bir yol olmaması gerekçesiyle zaman bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemezlik kararı verilen Mehmet Gürsoy başvurusunda hem de derece mahkemesi kararının öngörülemez olması nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiğine hükmedilen Murat Çevik başvurularında başvurucular, Balıkesir'de kantin işletmeciliği yapmaktadır. Tarhiyat işlemlerinin iptali için açtıkları davalarda da itiraz ve karar düzeltme taleplerinde de aynı gerekçeler, mevzuat hükümleri ileri sürülmüş ve fakat başvurucuların talepleri Balıkesir Vergi Mahkemesi ve Bursa Bölge İdare Mahkemesince reddedilmiştir. Başvurucular da son hukuki çare olarak bireysel başvuru yolunu kullanmışlardır. Anayasa Mahkemesi aynı konu ve gerekçelerle yapılan Mehmet Gürsoy başvurusunda zaman bakımından yetkisizlik kararı vermişken, Murat Çevik başvuruları hakkında ihlâl kararı vermiştir. Kanaatimizce Anayasa Mahkemesi başvurucuya herhangi bir kusur yüklenemeyecek bu somut olayda söz konusu şekilci yaklaşımı dolayısıyla Mehmet Gürsoy yönünden bireysel başvurunun esas incelemesini yapmayarak, başvurucular arasında kendi ifadesiyle "*başvurucu hakkında yapılan yargılamalar sırasında hukuk kurallarının yorum ve uygulanmasının "öngörülemez" nitelikte olması" nedeniyle*" hak ihlaline sebep

---

[301] "*…Ayrıca başvurucu tarafından başvuru formuna eklenen kararlarda, İstanbul Bölge İdare Mahkemesi, Eskişehir Bölge İdare Mahkemesi, İzmir Bölge İdare Mahkemesi ve Sakarya Bölge İdare Mahkemesinin de okul aile birliklerinden kiralanan kantinler için kira tutarları üzerinden sorumlu sıfatıyla KDV hesaplanmasının ve KDV mükellefiyeti tesis edilmesinin mevzuata aykırı olduğuna dair kararlar verdikleri görülmüştür. Görüldüğü üzere başvuruya konu edilen yargı kararlarında, uyuşmazlığa ilişkin olay ve mevzuat değerlendirmesi yapılırken, aynı konuya ilişkin olarak Danıştay ilgili dairelerinin istikrar kazanmış kararlarında ve yukarıda anılan bölge idare mahkemeleri kararlarında yapılan mevzuat değerlendirmesi ve ulaşılan sonucun aksi yönde bir sonuca ulaşılarak, okul aile birliklerinden yapılan kantin kiralama işlerinin KDV'ye tabi olduğu yönünde kararlar verilmiş, davaların parasal değeri uyarınca kararlar bölge idare mahkemesine itiraz yoluyla taşınmış ve itiraz başvuruları da reddedilmiştir.* ***Bu durumda, başvurucunun, okul aile birliğinden kantin kiralaması işlemi nedeniyle KDV tarhiyatı yapılması üzerine tarhiyatın kaldırılması istemiyle açtığı davalarda "öngörülebilen" husus, vergi yargılamasının da dâhil olduğu idari yargı düzeninde yüksek mahkeme olan ve kararları ülke çapında tüm idari yargı makamlarınca göz önünde bulundurulması ve dikkate alınması gereken Danıştayın KDV'den kaynaklı uyuşmazlıkları çözmekle görevli dairelerinin konu hakkında verdiği kararlardan hareketle okul aile birliklerinden kiralanan kantinler için kira tutarları üzerinden sorumlu sıfatıyla KDV hesaplanmasının mevzuata aykırı olduğu şeklinde karar verileceğidir. Ancak Balıkesir Vergi Mahkemesi, olaya uygulanan mevzuatın yorumlanmasında, Danıştay ilgili dairelerinin yerleşik kararları ve diğer bölge idare mahkemeleri kararlarından farklı ve "öngörülemez" nitelikte bir değerlendirme yaparak davaları reddetmiştir.*** *Bunun yanında başvurucunun dava açarken (hukuki yardımdan yararlansa bile) kendisine Danıştay Dairelerinin ilgili kurallardan çıkardıkları sonuçtan farklı bir şekilde muamele edileceğini beklemesini gerektiren bir durum da bulunmamaktadır." (Murat Çevik (2), B. No: 2013/3244, 7/7/2015, § 51-54)*

olmuştur. Bu konuyla ilgili dikkate değer bir başka husus aynı somut olaya ilişkin ancak farklı bir şekilde ilerleyen sürece[302] sahip bir diğer bireysel başvuruda[303] Anayasa Mahkemesi bu kez başvurucunun aynı iddialarını âdil yargılanma hakkının ihlali iddiası kapsamında değerlendirmiş ve başvuruyu "*…başvurucu tarafından ileri sürülen iddialarının kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu, derece mahkemesi kararının açık bir keyfilik de içermediği anlaşıldığından başvurunun bu kısmının, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin "açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle…"* şeklinde gerekçelendirerek -esasa ilişkin bir kabul edilebilirlik şartı nedeniyle- kabul edilemez bulmuştur. Fakat karşı oy gerekçesinde "*…uzlaşmanın sağlanamaması üzerine başvurucu tarafından kamu alacağının esasıyla ilgili açılması gereken dava zamanında açılmamış ve söz konusu kamu alacağı kesinleşmiştir. Kesinleşme ise, Anayasa Mahkemesinin zaman bakımından yetkisinin başladığı 23.9.2012 tarihinden önce gerçekleşmiştir…"* denilerek zaman bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez bulunması gerektiği ifade edilmiştir. Nitekim karşı oy gerekçesi, üç yıl sonra Mehmet Gürsoy başvurusunda oy birliği ile kabul edilmiştir.

e. Konu Bakımından

(1) Genel Olarak

Anayasa'nın 148'inci ve Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 45'inci maddesi uyarınca herkesin, Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ile buna ek Türkiye'nin taraf olduğu protokollerin ortak koruma kapsamında kalan temel hak ve özgürlüklerinden herhangi birinin kamu gücü tarafından ihlâl edildiği iddiasıyla bireysel başvuruda bulunabilmesi mümkündür.

---

[302] Başvurucu, vergi ziyaı cezalı katma değer vergisi tarhiyatına karşı uzlaşma talebinde bulunmuş fakat uzlaşma sağlanamamıştır. Bunun üzerine başvurucu tarafından tarhiyatlara karşı dava açılmadığı ve borç ödemesi yapılmadığı için başvurucu adına ödeme emri düzenlenmiştir. Başvurucunun ödeme emrinin iptali talebi Balıkesir Vergi Mahkemesince, karar düzeltme talebi de Bursa Bölge İdare Mahkemesince reddedildikten sonra bireysel başvuruda bulunmuştur.

[303] Hilal Özkök Başvurusu, Başvuru Numarası: 2013/2420, K.T. 14/1/2014.

Bireysel başvuruya ilişkin mevzuat hükümleri uyarınca vergi kanunları, tüzük, yönetmelik, genel tebliğ gibi düzenleyici işlemler, tek başlarına bireysel başvurunun kapsamı dışındadır. Ancak bu düzenleyici işlemlerin uygulanması niteliğindeki bireysel işlemler, vergi ödevlisinin temel hak ve özgürlüklerini ihlâl ettiği iddiasıyla bireysel başvuru konusu edilebilecektir[304].

Anayasa Mahkemesi konu bakımından yetki kapsamında şu iki hususu incelemektedir: Bireysel başvuru konusu edilebilecek işlemler ve bireysel başvuruya konu edilebilecek temel hak ve özgürlükler.

Bu başlık altında vergi yargılaması hukukunda kamu gücü olarak vergi idaresinin işlem, eylem ve ihmalleri ile vergi yargısı mercileri tarafından verilen kararlar bireysel başvurunun konusu olarak incelenmektedir. Konu bakımından yetki kapsamında başvuru konusu edilebilecek hak ve özgürlükler ise bölümün devamında "III. VERGİ YARGILAMASI HUKUKUNDA BİREYSEL BAŞVURU KONUSU EDİLEBİLECEK HAK VE ÖZGÜRLÜKLER" ana başlığı altında ayrıca ele alınmaktadır.

(2) Vergi İdaresinin Bireysel İşlemleri, Eylemleri ve İhmalleri

Tarh, tebliğ, tahakkuk ve tahsil aşamalarından oluşan vergilendirme süreci, vergilendirme işlemlerinin yapılmasıyla yürütülmektedir. Vergilendirme işlemleri ise "*vergilendirme yetkisinin bir gereği olarak vergi idaresi tarafından yapılan ve vergi ödevlisini bağlayıcı nitelikte ve yerine getirilmesi zorunlu olan işlemler*" olarak tanımlanmaktadır[305]. Dolayısıyla vergilendirme işlemlerine dayalı olarak yürütülen vergilendirme sürecinde ortaya çıkan ihlâl iddialarının ekseriyetle vergi idaresinin bireysel işlemleri olacağı, vergi idaresinin eylemlerine sınırlı hallerde rastlanabileceği belirtilmektedir. İhmal yoluyla temel hak ve özgürlüklerinin ihlâl edildiği iddiasının ancak vergi idaresince vergi ödevlisinin talebinin süresinde veya makul sürede yerine getirilmemesi halinde söz konusu olabileceği ifade edilmektedir[306].

---

304 Gümüşkaya, Kabul Edilebilirlik Şartları, s.49.

305 Yusuf Karakoç, **Genel Vergi Hukuku**, Yetkin Yayınları, 2. Baskı, Ankara, 2019, (Genel Vergi), s.199.

306 Gümüşkaya, Kabul Edilebilirlik Şartları, s.48.

Vergi idaresinin el koyduğu defter, kayıt ve belgeleri kaybetmesi, vergi idaresi eylemi örneği olarak gösterilmektedir. Vergi borcuna istinaden haczedilen mallara ilişkin uzun süre işlem yapılmaması[307], vergi ödevlisinin lehine verilmiş mahkeme kararının gereklerinin vergi idaresince kanunî süresi içerisinde (İYUK. m.28/1) yerine getirilmemesi vergi idaresinin ihmali iddiasıyla bireysel başvuru konusu edilebilecek ihmal örneği olarak verilmektedir[308].

Anayasa Mahkemesi, 4458 sayılı Gümrük Kanunu'nun[309] 211'inci maddesine göre iade talebine ilişkin idarî başvurunun reddi üzerine açılan davada verilen ret kararına karşı yapılan bireysel başvuruda, başvurucunun esasen idarenin ihmal ve kusuru nedeniyle gümrük vergisini fazla ödediği ve iade alamadığı için mülkiyet hakkının ihlâl edildiğinden yakındığını vurgulamış ve başvurucunun idarenin kusurlu davranışına karşı tam yargı davası açarak da ihlâli giderme imkânı varken bu yolu işletmediği için başvuru yollarını tüketmediği gerekçesiyle başvuruyu kabul edilemez bulmuştur. Burada gümrük tarife istatistik pozisyonunun hatalı girilmesi idarenin ihmal ve kusuru olarak nitelendirilmiştir[310].

(3) Vergi Yargısı Mercileri Tarafından Verilen Kararlar

Vergi yargısı, üç mercili ve üç dereceli[311] bir yapıda olup uyuşmazlıklar kural olarak ilk derece mahkemesi sıfatıyla vergi mahkemelerinde, istinaf mahkemesi sıfatıyla bölge idare mahkemelerinde ve temyiz mahkemesi sıfatıyla Danıştay'da çözümlenmektedir. Ancak, istinaf ve temyiz parasal sınırları sebebiyle vergi yargılaması hukuku alanında her davada bu üç dereceli yargılama süreci takip edilmemektedir. Bazı davalar ilk derecede, bazı davalar istinaf aşamasında

---

307 Haczedilen malın satılamamasına rağmen makul bir sürede iade edilmemesi nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasıyla yapılan bireysel başvuru için bkz. (*Em Export Dış Ticaret A.Ş. (2)*, B. No: 2014/10283, 5/4/2017).

308 Gümüşkaya, Kabul Edilebilirlik Şartları, ss.48-49.

309 27.10.1999 tarih ve 4458 sayılı Gümrük Kanunu, (RG.4.11.1999-23866).

310 Botech Elektronik Sanayi ve Ticaret Ltd. Şti., B. No.: 2015/14540, 13/4/2017 aktaran Osman Sarıaslan, "Anayasa Mahkemesi'ne Yapılan Bireysel Başvurularda Başvuru Yollarının Tüketilmesi Koşulunun Vergi Uyuşmazlıklarıyla İlgili İdarî Başvurular Ekseninde Değerlendirilmesi", **Türkiye Adalet Akademisi Dergisi,** Cilt:9, Sayı:34, 2018, (Başvuru Yollarının Tüketilmesi), s.509.

311 18.06.2014 tarih ve 6545 sayılı Türk Ceza Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile idarî yargıda yapılan köklü değişiklikten önce üç mercili ve iki dereceli bir yapıya sahipti. Öncel-Kumrulu-Çağan-Göker, s.204; Karakoç, Vergi Yargılaması, ss.192-193,350.

kesinleşmektedir. Danıştay'ın ilk derece mahkemesi sıfatıyla baktığı davalar da iki dereceli bir yargılama sürecine tâbi olup; üç dereceli yargılama sistemine ancak her yıl yeniden değerleme oranında artırılan dava konusu tutarın 2023 yılı için 581.000 TL'nin üstünde olduğu davalar tâbidir[312].

Bahsi geçen vergi yargısı mercileri tarafından verilen kararlar da ortak koruma alanında kalan bir temel hak ve özgürlüğü ihlâl ettiği iddiasıyla bireysel başvuruya konu edilebileceklerdir.

3. Başvuru Süresi

Bireysel başvurunun ön şartlarından biri olup başvurunun her aşamasında dikkate alınan bireysel başvuru süresi[313], *başvuru yollarının tüketildiği tarihten*; başvuru yolu öngörülmemişse *ihlâlin öğrenildiği tarihten* itibaren otuz gündür. Haklı bir mazereti sebebiyle süresi içinde başvuramayanlara mazeretin kalktığı tarihten itibaren on beş gün içinde mazeretlerini belgeleyen delillerle birlikte başvurma hakkı tanınmış olup mazeretin geçerliliğini takdir yetkisi Anayasa Mahkemesine aittir (AnyMK. m.47/5).

Başvuru yolu düzenlenmiş olması halinde bu yolun tüketildiği ve buna ilişkin kararın kesinleştiği tarihten itibaren otuz gün içinde yapılması gerektiği belirtilmekle beraber, sürenin başlangıcının tesbitiyle ilgili olarak Anayasa Mahkemesi, nihaî karardan yeterince bilgi sahibi olunması kriterini dikkate almaktadır. Bu itibarla nihaî kararın tebliğinin gerektiği hallerde tebliğ tarihinin, tebliğ şartı öngörülmeyen hallerde ise başvurucunun kararın içeriğini kesin olarak öğrenebildiği tarihin esas alınması gerektiğini ifade etmektedir[314]. Ancak bu hallerde de sürenin başlangıcında bilgi sahibi olma kriteri açısından her zaman nihaî kararın tebliğ edilmiş olmasını aramamaktadır. Anayasa Mahkemesince nihaî kararı öğrenmenin çeşitli şekillerde gerçekleşebileceği ifade edilerek bu bağlamda nihaî kararın tebliği, dosyadan suret

[312] Karakoç, Vergi Yargılaması, s.193.
[313] (*Remzi Durmaz,* B. No: 2013/1718, 2/10/2013, § 21-26).
[314] (*Taner Kurban*, B. No: 2013/1582, 7/11/2013, § 21)

alınması gibi öğrenme şekilleri olduğu[315], bizzat başvurucu veya vekil tarafından tebliğ ya da sair suretle[316][317] öğrenilmiş olmasının bu anlamda farklılık arz etmediği şeklinde yorum yapılmaktadır[318].

Öğrenme tarihinin/nihaî kararın tebliğ tarihinin tesbit edilemediği durumlarda başvurucunun nihaî kararın gerekçesini öğrendiğini beyan ettiği tarih, sürenin başlangıcına esas alınmaktadır[319].

Anayasa Mahkemesine göre ulaşılabilir, etkili ve yeterli olmadığı için tüketilmesi gerekli olmayan yola başvurulmuş ve bu yolun sonucu beklendikten sonra bireysel başvuru yapılmış ise başvuru tarihi itibariyle, son etkili başvuru yolunda

---

315 "*Diğer yandan nihai kararın gerekçesi öğrenilmemiş olmakla birlikte sonucunun öğrenildiği durumlar da söz konusu olabilir. Böyle bir durumda sonucu öğrenilen nihai kararın gerekçesine derece mahkemesinden kesin olarak erişilebilmesi mümkün ise bireysel başvuru süresinin sonucun öğrenildiği tarihten itibaren başlatılması gerekir. Bu kapsamda bir ceza mahkûmiyetine ilişkin nihai kararın sonucunun infaz aşamasında "yakalama", "müddetname veya çağrı kağıdının ya da ödeme emrinin tebliği" suretiyle öğrenildiği durumlarda başvurucular, nihai kararın sonucundan haberdar olmakta ve nihai karar gerekçesini kesin olarak öğrenme olanağına sahip bulunmaktadırlar* "(*Aydın Selçuk,* B. No: 2014/3194, 20/11/2014, § 24).

316 Bkz. *"Mevzuatta, Yargıtay ceza dairelerinin kararlarının taraflara tebliğine ilişkin bir düzenleme bulunmamaktadır. Ceza yargılamasında nihai kararın tebliğ edilmediği durumlarda kararın derece mahkemesine ulaşmasından ve böylece gerekçesinin erişilebilir olmasından sonra, özen yükümlülüğü kapsamında makul bir süre içinde bireysel başvuru yapmak isteyen ilgililerden karara erişmeleri ve karar gerekçesini öğrenmeleri beklenir. Bu kapsamda erişilebilir olan nihai kararın en geç üç ay içinde ilgilileri tarafından bilindiği ve gerekçesinin öğrenildiği kabul edilmelidir. Aksi tesbit edilmediği sürece bireysel başvuru için Kanun'da öngörülen otuz günlük başvuru süresi, en geç anılan üç aylık sürenin sona ermesinden itibaren başlayacaktır."* (*A.C. ve diğerleri* [GK], B. No: 2013/1827, 25/2/2016, § 30). Aynı yönde bkz. (*Şahin Mehmet Çelik,* B. No:2015/12343, 25/1/2018, §21,22).

317 Aynı husus İdarî yargılamalarda da geçerlidir: "*Hukuk yargılamasında Yargıtay kararları mahkeme yazı işleri müdürü tarafından derhâl taraflara tebliğ edildiğinden bu kararlara ilişkin bireysel başvuru süresi tebliğ tarihinden başlamaktadır. Buna karşılık kanun yolu incelemesinden sonra ilk derece mahkemesine ulaşan dosyalarda nihai karar tebliğinin henüz gerçekleşmediği aşamada mahkemeye başvurup talep veya beyanda bulunan, bir başka ifadeyle dava ile ilgili işlem yapan ilgililerden bu işlem sırasında nihai kararın sonucunu öğrenmeleri beklenir. Böyle bir durumda işlem yapılırken nihai kararın sonucunun öğrenildiği kabul edileceğinden sonucu öğrenilen nihai kararın gerekçesine derece mahkemesinden kesin olarak erişilebilmesi mümkün ise bireysel başvuru süresinin bu tarihten itibaren başlatılması gerekir. Bu kapsamda avukatların UYAP Avukat Bilgi Sistemi vasıtasıyla vekâletleri bulunan dava dosyalarını herhangi bir kısıtlama olmaksızın (vekâletleri bulunmayan dava dosyalarını da yine sistem üzerinden ilgili hâkimden onay alarak) inceleyebildikleri ve bu dosyalarda bulunan belgelerden suret alabildikleri göz önünde bulundurulduğunda UYAP üzerinden davayla ilgili işlem yapan vekilin bu sırada nihai karar sonucunu ve gerekçesini kesin olarak öğrenme olanağına sahip bulunduğu açıktır."* (*Suat Bircan* [GK], B. No: 2014/16800, 1/12/2016, § 25-26). Benzer yönde bkz. (Mehmet Özcan, B.no:2019/6266,15/1/2020, §27).

318 (*Kadir Turgut*, B. No: 2014/4985, 6/7/2017, § 22); Tolga Şirin, **Anayasa Mahkemesi Kararları Işığında Bireysel Başvuru Hakkı**, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2015, ss.135-137.

319 (*İlyas Türedi,* B. No:2013/1267, 13/6/2013, §22); Şirin, s.137.

verilen kararın öğrenilmesinden itibaren otuz gün geçmişse bireysel başvuru, süre aşımı nedeniyle reddedilecektir[320].

Tüketilmesi gereken başvuru yolları ile olağan kanun yolları kastedildiği için olağanüstü kanun yollarına ya da Cumhurbaşkanlığı (CİMER), Kamu Denetçiliği Kurumu, insan hakları kurulları, Meclis Soruşturma Komisyonu gibi idarî ve siyasî kuruluşlara yapılan başvuruların bireysel başvuru süresini durdurmadığı ifade edilmektedir[321].

Bu itibarla vergi yargılaması[322] hukuku bağlamında da yapılacak bireysel başvurulardan önce tüketilmesi gereken idarî ve yargısal yollarla ilgili mevzuatın belirttiği süreye ilişkin kurallara uygun hareket edilmesi ve Anayasa Mahkemesinin başvuru süresine ilişkin içtihadı dikkate alınarak bireysel başvurunun süresinde yapılması gerekmektedir.

4. Başvuru Yollarının Tüketilmiş Olması

a. Genel Olarak

İhlale neden olduğu ileri sürülen işlem, eylem ya da ihmal için kanunda öngörülmüş olan idarî[323] ve yargısal başvuru yollarının tüketilmiş olması gerekmektedir (6216 Sayılı Kanun m.45/2). Olağan kanun yollarının usûlüne göre tüketilmesi şart olup olağanüstü kanun yollarının tüketilmesi gerekmemektedir[324] (Any. m.148/3).

Başvuru yollarının hem biçim hem de öz bakımından tüketilmiş olması şarttır. Öz yönünden tüketmiş olmak için ihlâl edildiği iddia edilen temel hak ve özgürlüğün zımnen ya da özü itibariyle ileri sürülmüş olması; biçim yönünden tüketilmiş olması

---

320 Şirin, s.138; (*S.S.A.*, B. No: 2013/2355, 7/11/2013, § 28); Bkz. Karaarslan, s.504.

321 Topçu, s.115; Bkz. Karaarslan, s.526; Şirin, s.98; Sarıaslan, Başvuru Yollarının Tüketilmesi, s.491.

322 İdarî yargı mercilerince verilen kararlara karşı bireysel başvuru süresine ilişkin detaylı bilgi için bkz. Sinan Çınar, "İdarî Yargı Mercilerince Verilen Kararlara Karşı Yapılan Bireysel Başvurularda Başvuru Süresi", **Türkiye Barolar Birliği Dergisi,** Sayı:118, 2015, ss.51-98.

323 İdarî başvuru yolları ibaresinin eklenmesinin bir anlam ifade etmediği ve isabetsiz olduğu ifade edilmektedir. Bahtiyar Akyılmaz, Murat Sezginer ve Cemil Kaya, **Türk İdari Yargılama Hukuku,** 8. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2023, s.870.

324 Akyılmaz-Sezginer-Kaya, s.871.

için ise yöntem, şekil, süre ve diğer şartlara uygunluk aranmaktadır. Aksi takdirde başvuru yolları tüketilmiş sayılmayacaktır[325].

Vergi idaresi ile vergi ödevlisi arasında vergilendirme sürecinin farklı aşamalarında çeşitli nedenlerle birtakım anlaşmazlıklar/uyuşmazlıklar ortaya çıkmaktadır. Bunların çözümlenmesi için hukuk sisteminde birtakım müesseseler düzenlenmiş olup Devlet ile kişi arasındaki çatışan menfaatler dengesinin kurulması, zayıf durumda olan kişinin Devlet karşısında korunması amacıyla; hukuk devleti, kanuni idare ve vergilerin kanuniliği ilkesi uyarınca idarenin idarî ve yargısal denetimi söz konusu olmaktadır. Vergi anlaşmazlıklarının[326] çözüm yollarının idarenin idarî denetimi; vergi uyuşmazlıklarının çözüm yollarının ise idarenin yargısal denetimi çerçevesinde ele alındığı ifade edilmektedir[327].

Vergi yargılaması hukuku bakımından tüketilmesi gerekli olağan idarî ve yargısal başvuru yollarının idarî yargıda karara bağlanan vergi uyuşmazlıkları ile ceza

---

[325] A. Şeref Gözübüyük ve Feyyaz Gölcüklü, **Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Uygulaması-Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi İnceleme ve Yargılama Yöntemi,** 9. Bası, Turhan Kitabevi, Ankara, 2011, ss.67-68; Sarıaslan, Başvuru Yollarının Tüketilmesi, s.501; "*Bireysel başvuru yolunun ikincillik niteliği gereği Anayasa Mahkemesine başvuruda bulunabilmek için öncelikle olağan kanun yollarının tüketilmesi zorunludur. Başvurucunun bireysel başvuru konusu şikâyetini öncelikle ve süresinde yetkili İdarî ve yargısal mercilere usulüne uygun olarak iletmesi, bu konuda sahip olduğu bilgi ve delilleri zamanında bu makamlara sunması, bu süreçte dava ve başvurusunu takip etmek için gerekli özeni göstermiş olması gerekir."* (*İsmail Buğra İşlek*, B. No: 2013/1177, 26/3/2013, § 17); Bkz. (*Ali Rıza Akıncı ve diğerleri*, B. No: 2018/22268, 15/6/2021, §51)

[326] *"Vergi idaresi ile vergi ödevlisi arasında vergi hukuku uygulamalarına ilişkin olarak ortaya çıkan anlayış farklılığına ve/ya da aynı konuda tarafların aynı yönde düşünmemeleri haline vergi anlaşmazlığı denilmektedir."* Karakoç, Vergi Yargılaması, s.48.

[327] Karakoç, Vergi Yargılaması, ss.46-47; "*Taraflar arasında ortaya çıkan bir anlaşmazlığı çözmekle görevli kişi ya da kişilere hakem; mahkemeye intikal ettirilen anlaşmazlığa, uyuşmazlık/dava; uyuşmazlığı çözmekle görevli makama, mahkeme; vergi idaresi ile vergi ödevlisi arasında ortaya çıkan vergi anlaşmazlıklarının uyuşmazlık haline gelmeden çözümlenmesini sağlayan kurumlara vergi anlaşmazlıklarının çözüm yolları; vergi anlaşmazlıklarının çözümlenememesi sonucu oluşan uyuşmazlığın yargı organları aracılığıyla çözümlenmesine de yargı yoluyla çözüm denilmektedir."* Karakoç, Vergi Yargılaması, s.52.

yargısında karara bağlanan vergi suçları[328] için farklı olduğu ifade edilmektedir. Zorunlu olmayan idarî çözüm yolları ile yargı organı olmayan kurumlara başvuru yapılması da tüketilmesi gereken başvuru yolu olarak görülmemektedir. İdarî yargıda çözümlenen vergi uyuşmazlıkları için tüketilmesi gereken yargısal yol uyuşmazlığın tutarına göre istinaf veya temyiz olarak değişmekteyken; vergi suçları bakımından kural olarak[329] temyiz başvurulması gereken nihaî yol olarak karşımıza çıkmaktadır[330].

Başvuru yollarının tüketilmesi şartı açısından vergilendirme işleminde ihlâle sebep olduğu ileri sürülen müdahalenin vergi hatası mı yoksa hukukî uyuşmazlık kapsamında kalan bir husus mu olduğunun tesbitinin son derece önemli olduğu ifade edilmektedir[331]. Keza Anayasa Mahkemesi de süresi içinde dava açmayan başvuruculaların vergi hatası bulunduğundan bahisle düzeltme ve şikâyet yolunu işlettikten sonra belediyenin faaliyeti olmamasına rağmen kendilerinden haksız bir şekilde tahsil edilen devir ücretinin iadesi talebiyle açtıkları davada derece mahkemelerinin iddianın hukukî uyuşmazlık kapsamında kaldığı, düzeltme ve şikâyet yolu işletildikten sonra açılan davada uyuşmazlığın esasının incelenemeyeceğine yönelik değerlendirmesini ve süresinden sonra açılan davanın reddine yönelik kararını mahkemeye erişim hakkını ihlâl eder nitelikte görmemiştir. Bu itibarla mülkiyet hakkı

---

[328] Devlet hazinesine karşı işlenen ekonomik suçlar olarak nitelenen vergi suçları Veri Usûl Kanunu'nda düzenlenmektedir. Vergi suçlarının bir kısmı yalnız vergi hukukunu ilgilendirmekte olup fiil ve yaptırım idarî usûllerle yani vergi dairesince saptanır ve hiçbir yargısal karara gerek olmaksızın suç olarak saptanan fiil için vergi dairesince ceza kesilir. Bu nitelikteki suç ve cezalara ilişkin uyuşmazlıklar idarî yargıda çözümlenen uyuşmazlıklar kapsamına girmektedir. Yaptırımı sadece parasal olduğu için malî nitelikteki suç ve cezalar olarak nitelendirilmektedir. Vergi ziyaı, usûlsüzlük ve özel usûlsüzlük bu kategorideki başlıca vergi suçlarıdır. Bunula birlikte Vergi Usûl Kanunu'nun öngördüğü ve ceza hukuku anlamında suç oluşturan birtakım fiiller de bulunmaktadır. Kaçakçılık suçları, vergi mahremiyetinin ihlâli ve yükümlünün özel işlerini yapma suçları ise hapis cezasını gerektiren suçlar olması sebebiyle ceza hukuku anlamında suçlar ve cezaları kategorisine dahil edilmektedir. Dolayısıyla bu nitelikteki fiillerin saptanması ve yaptırım uygulaması ceza mahkemesinin görev alanına girmektedir. Öncel-Kumrulu-Çağan-Göker, ss.225-232. Söz konusu ayrım Kabahatler Kanunu'nun yürürlüğe girmesinden önce Vergi Ceza Hukuku kapsamındaki fiillerin sınıflandırılmasına ilişkin olup mezkûr Kanun ile malî nitelikli suç ve cezalar, artık "vergi kabahat ve cezaları" olarak nitelendirilmektedir. Yusuf Karakoç, **Vergi Ceza Hukuku,** 2. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara, 2019, (Vergi Ceza), s.41; Bkz. Karakoç, Genel Vergi, ss.388-389; Bkz. Yusuf Karakoç, "Vergi Ceza Hukukuna İlişkin Tesbit ve Öneriler, **Prof. Dr. Nami Çağan Anısına Armağan,** Atılım Üniversitesi Yayınları No:63, Ankara, 2020, (Tesbit ve Öneriler), s.333.

[329] Temyiz yasağı kapsamında kabul edilen ve istinafta kesinleşen hükümler için bkz. Ceza Muhakemesi Kanunu, m.286/2.

[330] Kaneti-Ekmekci-Güneş-Kaşıkcı, s.541.

[331] Gümüşkaya, Kabul Edilebilirlik Şartları, s.52.

yönünden de başvuru yollarının usûlüne uygun olarak tüketilmediği gerekçesiyle kabul edilemezlik kararı vermiştir[332].

b. İdarî Başvuru Yolları

Türk vergi hukukunda uzlaşma, hata düzeltme, cezalarda indirim, izaha davet, pişmanlık ve ıslah vergi anlaşmazlıklarının idarî aşamada çözüm yolları arasında sayılmaktadır[333]. Kanun yolundan vazgeçme ile karşılıklı anlaşma usûlünün de bu yollar arasına dahil edilebileceği ifade edilmektedir[334]. Bu kapsamda bir idarî çözüm yolu olarak Kamu Denetçiliği Kurumuna başvurunun da mümkün olduğu ileri sürülmektedir[335]. Bahsedilen vergi anlaşmazlıklarının çözüm yollarına başvurulması ihtiyarî olup vergi ödevlisinin doğrudan yargı yoluna başvurması mümkündür. Bu itibarla idarî çözüm yollarının tüketilmemiş olması merci tecavüzü anlamına gelmemektedir[336]. Başka bir deyişle vergi anlaşmazlıklarının çözüm yollarının tüketilmesi dava şartı değildir[337]. Bu sebeple vergi hukukunda idarî yollara başvurulması kural olarak bireysel başvuruda bulunmadan önce tüketilmesi gereken yol niteliğinde değildir.

Bir işleme karşı dava açmak için düzenlenmiş olan zorunlu idarî başvuru yollarının ise tüketilmiş olması gerekmektedir. Bu kapsamda dava açmadan önce idarî başvurunun zorunlu olduğu durumlardan biri İdarî Yargılama Usûlü Kanunu'nun 13'üncü maddesinde[338] düzenlenmiştir. Vergi hukuku özelinde vergilendirme sürecinde vergi idaresinin eylem veya ihmali nedeniyle zarara uğranılması halinde dava açmadan önce mezkûr madde kapsamında idareye başvurup ön karar alınması

---

[332] (*Ali Rıza Akıncı ve diğerleri*, B. No: 2018/22268, 15/6/2021)
[333] Karakoç, Genel Vergi, s.571; Karakoç, Vergi Yargılaması, ss.50-51.
[334] Karakoç, Vergi Yargılaması, s.64.
[335] Kaneti-Ekmekci-Güneş-Kaşıkçı, s.466; Bkz. Billur Yaltı, "Vergi Uyuşmazlıklarında Yeni Başvuru Yollarının Yargıya Etkisi: Ombudsman Başvurusu ve Bireysel Başvuru", **Vergi Sorunları Dergisi,** Yıl:35, Sayı:286, Temmuz 2012, (Yeni Başvuru), ss.110-121.
[336] Karakoç, Genel Vergi**,** s.571; Karakoç, Vergi Yargılaması, s.57.
[337] Öncel-Kumrulu-Çağan-Göker, s.186.
[338] İdarî Yargılama Usûlü Kanunu'nun "Doğrudan doğruya tam yargı davası açılması" başlıklı 13'üncü maddesi.

zorunludur. Yine Vergi Usûl Kanunu'nun 124'üncü maddesi[339] uyarınca dava açma süresi geçtikten sonra idareye yaptıkları hata düzeltme başvurusu reddedilenlerin yargı yoluna başvurmadan önce düzeltme taleplerini idareye şikâyet yoluyla iletmeleri gerektiği, şikâyet başvurusunun da reddedilmesi üzerine yargı yolunun işletilebileceği ileri sürülmektedir[340]. Ancak yıllardır uygulama ve öğretide yaygın olan bu yaklaşımın mezkûr maddedeki *"müracaat edebilirler*" şeklindeki açık ifade karşısında zorlama bir yorum olduğu ve şikâyet başvurusunda bulunmanın esasen zorunlu olmadığı, hata düzeltme talebinin reddi işlemine karşı doğrudan dava açılabileceği savunulmaktadır[341].

Vergi anlaşmazlıklarının çözüm yolları sadece Vergi Usûl Kanunu kapsamındaki vergi, resim ve harçlara ilişkin anlaşmazlıkların çözümüne ilişkin olduğundan Gümrük Kanunu uyarınca Gümrük idarelerince tarh ve tahsil edilen vergilere ilişkin anlaşmazlıklarda bu çözüm yolları değil; Gümrük Kanunu ve ilgili mevzuat çerçevesinde öngörülen anlaşmazlık çözüm yolları[342] uygulanmaktadır[343]. Bu itibarla zorunlu idarî başvuru yolu öngörülen gümrük vergilerine ilişkin uyuşmazlıklarda bu yolların tüketilmesi gerekmektedir[344]. Bu bağlamda Gümrük Kanunu'nun 242'nci maddesinin birinci fıkrası kapsamında mükelleflerin gümrük vergileri, cezalar ve idarî kararlara karşı tebliğ tarihinden itibaren idarî makamlar nezdinde itiraz başvurusunda bulunabileceğine ilişkin düzenlemenin Danıştay tarafından dava açılmadan önce tüketilmesi gereken zorunlu bir yol olarak değerlendirildiği ifade edilmektedir. Bu sebeple bahsi geçen işlemlere karşı mevcut uygulama açısından dava açmadan önce Gümrük Kanunu'nun 242'nci maddesi

---

339 *"Vergi mahkemesinde dava açma süresi geçtikten sonra yaptıkları düzeltme talepleri reddolunanlar şikayet yolu ile Maliye Bakanlığına müracaat edebilirler.*
Bu madde gereğince il özel idare vergileri hakkında valiliğe ve belediye vergileri hakkında belediye başkanlığına müracaat edilir." (VUK. m.124)

340 Topçu, ss.108-109.

341 Karakoç, Vergi Yargılaması, ss.166-167.

342 Gümrük idaresi ile yükümlü arasında gümrük vergilerinden kaynaklanan anlaşmazlıkların giderilmesine ilişkin anlaşmazlık çözüm yolları olan "uzlaşma" ve "itiraz" hakkında detaylı açıklama için bkz. Özgecan Gök, **Gümrük Vergisinden Kaynaklanan Uyuşmazlıklar**, Yetkin Yayınları, Ankara, 2019, s.248 vd.; Bilgi için bkz. Sarıaslan, Başvuru Yollarının Tüketilmesi, ss.490-497.

343 Karakoç, Vergi Yargılaması, **s.**56.

344 Tuğçe Akdemir, "Vergi Hukuku Açısından Türk Anayasa Mahkemesi'ne Bireysel Başvuru Yolu", **Türkiye Barolar Birliği Dergisi,** Sayı:111, 2014, s.259.

uyarınca itiraz başvurusu yapılması tüketilmesi gereken yol olarak ifade edilmektedir[345].

c. Yargısal Başvuru Yolları

Vergi yargısı idarî yargı içerisinde örgütlenmiştir[346]. Vergi uyuşmazlıkları kural olarak vergi mahkemelerinde görülmekteyse de vergi mahkemelerinin kararlarına karşı kanun yolu denetimi idarî yargının denetim mahkemeleri olan Bölge İdare Mahkemeleri ile Danıştay tarafından yapılmaktadır[347]. İdarî yargıda olağan kanun yolları istinaf ve temyiz; olağanüstü kanun yolları kanun yararına temyiz ve yargılamanın yenilenmesidir[348]. Yukarıda ifade edildiği üzere bireysel başvuruda olağan kanun yollarının tüketilmesi zorunlu olduğu için istinaf ve temyiz kanun yollarının tüketilmesi gerekli ve yeterlidir.

Vergi anlaşmazlıklarının çözüm yollarının kapsamına Gümrük Kanunu uyarınca tarh ve tahsil edilen vergiler girmezken; vergi mahkemelerinin görevlerine ilişkin hükümler nedeniyle gümrük vergilerinden kaynaklanan uyuşmazlıklar da vergi yargısı organlarınca çözümlenmektedir[349].

İdarî yargıda çözümlenen vergi uyuşmazlıkları için vergi yargılaması hukukunda tüketilmesi gereken yargısal yolun tesbiti, uyuşmazlığın parasal tutarına göre değişiklik arz etmektedir[350]. Zira parasal sınırlar nedeniyle tek hâkimle veya bölge idare mahkemesinde kesinleşen davalar dışında kalan davalara ilişkin kararlar, temyiz kanun yolunda Danıştay kararıyla kesinleşecektir[351]. Buna göre vergi uyuşmazlıklarında genel görevli, bağımsız ilk derece yargı yerleri olan vergi

[345] Sarıaslan, Başvuru Yollarının Tüketilmesi, s.496; Bkz. Gök, ss.309-310.
[346] Candan, İdarî Yargılama, ss.27-28.
[347] Karakoç, Vergi Yargılaması, s.189.
[348] Akyılmaz-Sezginer-Kaya s.817.
[349] Karakoç, Vergi Yargılaması, s.56.
[350] Kaneti-Ekmekci-Güneş-Kaşıkcı, s.541.
[351] Öncel-Kumrulu-Çağan-Göker, s.212.

mahkemelerinin[352] gerek tek hakimle[353] gerek kurul halinde verdiği kararlardan konusu 2023 yılı itibariyle 20.000 TL'yi geçmeyen kararları kesin olup, istinaf incelemesine tâbi değildir. Konusu 20.000 TL'yi geçen vergi davalarında vergi mahkemesince verilen kararlara karşı istinaf incelemesi ise bölge idare mahkemelerine yapılabilecektir (İYUK. m.45/1). Konusu 2023 yılı itibariyle 581.000 TL'yi geçmeyen davalar hakkında verilen kesin kararlar hariç olmak üzere bölge idare mahkemesince verilen kararlara karşı ise Danıştay'a temyiz başvurusu yapılabilecektir (İYUK. m.46)[354] [355].

Kaçakçılık, vergi mahremiyetinin ihlâli ve mükellefin özel işlerini yapma suçları ceza hukuku anlamında suçlardır. Bu sebeple bu suçlara ilişkin uyuşmazlıklar ceza yargısı organlarınca çözümlenmektedir[356]. Ceza yargılaması hukukunda olağan

---

[352] Candan, İdari Yargılama, s.28. 2576 sayılı Bölge İdare Mahkemeleri, İdare Mahkemeleri ve Vergi Mahkemelerinin Kuruluşu ve Görevleri Hakkında Kanun'un "Vergi mahkemelerinin görevleri" başlıklı 6'ncı maddesi*: "Vergi mahkemeleri:*
a) Genel bütçeye, il özel idareleri, belediye ve köylere ait vergi, resim ve harçlar ile benzeri malî yükümler ve bunların zam ve cezaları ile tarifelere ilişkin davaları,
b) (a) bendindeki konularda 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanunun uygulanmasına ilişkin davaları,
c) Diğer kanunlarla verilen işleri,
Çözümler."

[353] 2576 sayılı Bölge İdare Mahkemeleri, İdare Mahkemeleri ve Vergi Mahkemelerinin Kuruluşu ve Görevleri Hakkında Kanun'un "Tek hakimle çözülecek davalar" başlıklı 7'nci maddesinin ikinci fıkrası: "*6' ncı maddenin (a) ve (b) bentlerinde belirtilen uyuşmazlıklardan kaynaklanan toplam değeri yirmibeşbin Türk Lirasını aşmayan davalar, vergi mahkemesi hâkimlerinden biri tarafından çözümlenir."* Tek hakimle bakılacak davalara ilişkin parasal sınır her yıl yeniden değerleme oranında arttırılmaktadır. Bu itibarla 2577 sayılı Kanun ek madde 1 uyarınca, anılan Kanunun 7. maddesindeki parasal sınırın, Hazine ve Malîye Bakanlığınca 2022 yılı için belirlenen yeniden değerleme oranı (%122,93) dikkate alınmak suretiyle hesaplanan güncel miktarı 2023 yılı için 171.000 TL'dir.

[354] Öncel-Kumrulu-Çağan-Göker, s.204.

[355] 2577 sayılı Kanun ek madde 1 uyarınca, anılan Kanunun 45 ve 46'ncı maddelerindeki parasal sınırın, Hazine ve Malîye Bakanlığınca 2022 yılı için belirlenen yeniden değerleme oranı (%122,93) dikkate alınmak suretiyle hesaplanan güncel miktarı 2023 yılı için istinaf sınırı bakımından 20.000 TL, temyiz sınırı bakımından 581.000 TL'dir.

[356] Karakoç, Genel Vergi, s.73.

kanun yolları istinaf ve temyiz olup, vergi suçları bakımından tüketilmesi gereken nihaî yol kural olarak temyizdir[357].

C. Esasa İlişkin Kabul Edilebilirlik Şartları

1. Genel Olarak

Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 48'inci maddesinin ikinci fıkrasına göre esasa ilişkin kabul edilebilirlik şartları, anayasal ve kişisel önemden yoksunluk[358] ile açıkça dayanaktan yoksunluktur.

Anayasa Mahkemesi; temellendirilmemiş şikâyet[359], kanun yolu şikâyeti[360], karmaşık veya zorlama şikâyet ile bir ihlâlin olmadığının açık olduğu şikâyetleri[361]

---

357 "*Ceza muhakemesinde tüketilmesi gereken son başvuru yolu kural olarak temyizdir. Somut olayda başvuru yolları 8/11/2012 tarihinde Yargıtay 1. Ceza Dairesinin Sakarya 2. Ağır Ceza Mahkemesinin kararını onaması ile birlikte tüketilmiştir. Dosya kapsamından bu kararın başvurucuya tebliğ tarihi anlaşılmamakla birlikte, başvurucunun karardan en geç beyan ettiği 15/11/2012 tarihinde öğrendiği kabul edilmiştir. Dolayısıyla başvuru yolunun tüketildiği tarihin, nihai kararın öğrenme tarihi olan 15/11/2012, bireysel başvuru tarihinin de 31/1/2013 olduğu gözetildiğinde bireysel başvuru için öngörülen 30 günlük sürenin geçtiği anlaşılmaktadır."* ((*İlyas Türedi*, B. No: 2013/1267, 13/6/2013, § 22); Bkz." *16. Ceza muhakemesi hukukunda 5271 sayılı Kanun'un 309. maddesi gereğince hâkim veya mahkeme tarafından verilen ve istinaf veya temyiz incelemesinden geçmeksizin kesinleşen kararların Yargıtayca bozulmasını isteme hakkı yalnızca Adalet Bakanlığının takdirine bırakılmıştır. Dolayısıyla başvurucunun kanun yararına bozma yoluna gidilmesi istemi, sadece Adalet Bakanlığının takdirini harekete geçirmeye yönelik bir taleptir. Bu kapsamda yapılan başvurular bireysel başvuru öncesinde tüketilmesi gereken bir yol olarak kabul edilmediğinden, bu yola gidilmesinin bireysel başvuru süresi üzerinde herhangi bir etkisi olmayacaktır." (Menduh Ataç*, B. No: 2013/1751, 13/6/2013, § 16,17).

358 (*Osman Nuri Kurt*, B. No: 2017/33011, 10/3/2020).

359 (*Ayfer Atalmış*, B. No: 2016/12198, 9/6/2020)

360 *"Anayasa Mahkemesi, çalışanlar adına ödenen katkı payı ödemelerinin ücret olarak kabul edilmesi sonucu cezalı gelir ve damga vergisi tahsil edilmesinin mülkiyet hakkını ihlal ettiğinden yakınılan başvuruda Türkiye İş Bankası A.Ş (Türkiye İş Bankası A.Ş. (9), B. No: 2016/2400, 3/4/2019); (Türkiye İş Bankası A.Ş. [GK], B. No: 2014/6192, 12/11/2014) kararlarına atıf yaparak 2012 yılı Aralık ayı itibariyle vakfa ödenen katkı paylarının ücret olarak kabul edilmesi gerektiği, bu kabulün yapılan yargılamalar neticesinde Danıştay kararlarıyla hukuka uygun bulunduğu, bu tarihten sonraki vergilendirme dönemleri için müdahalenin öngörülebilir olduğunu tesbit etmiştir. Somut başvurudaki ihlal iddiası da bu tarihten sonraki vergilendirme dönemlerine yönelik olduğu için müdahalenin öngörülebilir olduğu ifade edilmiştir. Bu itibarla kanuni, kamu yararına dayalı meşrû amaç içeren ölçülü bir müdahale olarak kabul edilmiştir. Sonuç olarak mülkiyet hakkına yönelik müdahalenin bir ihlal oluşturmadığının açık olması sebebiyle başvurunun açıkça dayanaktan yoksun olduğu gerekçesiyle kabul edilemezlik kararı verilmiştir" (M.r.t. A.Ş. (2), B. No: 2019/5982, 25/5/2022);* Benzer yönde bkz. *(A.A.T.S.Ş., B. No: 2019/308, 25/5/2022)*

361 *(M.r.t. A.Ş. (2), B. No: 2019/5982, 25/5/2022); Benzer yönde bkz. (A.A.T.S.Ş., B. No: 2019/308, 25/5/2022)*

tesbit etmesi halinde açıkça dayanaktan yoksunluk gerekçesiyle kabul edilemezlik kararı vermektedir[362].

2. Vergi Yargılaması Hukukunda Özellik Arz Eden Hususlar

Vergi uyuşmazlıkları bakımından yapılan başvurularda hakkında cezalı tarhiyat yapılması, buna karşı açtığı iptal davasının reddedilmesinin ihlâl teşkil ettiği iddiaları, ödeme emrine karşı açılan davanın yerleşik içtihada aykırı olarak reddedildiği iddiası, yargılamanın sonucu itibariyle adil olmadığı iddiası, bilirkişi incelemesi yaptırılmaması, delillerin doğru değerlendirilmemesi sebebiyle hak ihlâli iddiaları Anayasa Mahkemesi tarafından kural olarak mevzuatın yorumlanmasına ve esas itibariyle yargılamanın sonucuna ilişkin olması sebebiyle kanun yolu şikâyeti olarak görülmekte ve kabul edilemezlik kararı verilmektedir[363].

İhlâl iddialarının soyut ve genel ifadelerle ileri sürülmesi, iddialara ilişkin delillerinin sunulmamış olması, sunulan delillerin somut davanın koşullarına uygun esasa müteallik bir delil olmaması gibi hususların varlığı halinde Anayasa Mahkemesi temellendirilmemiş şikâyet gerekçesiyle kabul edilemezlik kararı vermektedir. Örneğin bir başvuruda isminin sahte fatura düzenleyenler listesinde yer aldığı ve araç hacizlerine devam edildiği iddiaları temellendirilmemiş şikâyet ve idari işlem niteliğinde karar verilmesi talebi kapsamında değerlendirilmiş ve "açıkça dayanaktan yoksun olması" gerekçesiyle kabul edilemez bulunmuştur[364].

---

362 Örnek bireysel başvuru kararları için bkz. **EK 18: Gerekçelerine Göre Kabul Edilemezlik Kararı Verilen Başvuruların Listesi,** "e. Açıkça Dayanaktan Yoksunluk" başlığı.

363 Bkz. (*E.t.y.i. A.Ş.*, B. No: 2013/596, 8/5/2014); (*Fulpet Akaryakıt Tic. ve San. Ltd. Şti.*, B. No: 2013/1834, 25/2/2015,); (*Sait Şahin*, B. No: 2013/4338, 4/11/2015).

364 Abdullah Doğtaş Başvurusu, Başvuru Numarası: 2012/1123, K.T. 26/6/2014

III. VERGİ YARGILAMASI HUKUKUNDA BİREYSEL BAŞVURU KONUSU EDİLEBİLECEK HAK VE ÖZGÜRLÜKLER

A. Genel Açıklama

Devlet, vergilendirme yetkisi aracılığıyla gerçekleştirdiği vergilendirme işlemlerinde kişilerin temel hak ve özgürlüklerine müdahale etmektedir[365]. Bir temel hak ve özgürlüğün ihlâl edildiği iddiasıyla bireysel başvuruda bulunabilmek için bu temel hak ve özgürlüğün Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin ortak koruma kapsamında kalması gerekmektedir. Bu kapsamda vergi ödevlileri başta mülkiyet hakkı olmak üzere hak arama hürriyeti, özel ve aile hayatına saygı hakkı, eşitlik ilkesi ve ayrımcılık yasağı, seyahat özgürlüğü, düşünce, vicdan, din ve ifade özgürlüğü, suç ve cezanın kanuniliği ilkesi, zorla çalıştırma yasağı, aynı suçtan dolayı iki kez yargılanmama hakkının ihlâl edildiği iddiasıyla bireysel başvuruda bulunabileceklerdir[366].

Çalışma kapsamında bu başlık altında sayılan hakların tamamı değil; vergi yoluyla yapılan müdahaleler sebebiyle ihlâl edildiği iddiasıyla en çok başvuru konusu yapılan ve/ya da kamu gücünün işlem, eylem veya ihmali ile ihlal edilme potansiyeli yüksek olan mülkiyet hakkı, âdil yargılanma hakkı, özel ve aile hayatına saygı hakkı ile eşitlik ilkesi ve ayrımcılık yasağı incelenmektedir. İnceleme; temel hak ve özgürlüğün Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ndeki yeri, kapsamı, Anayasa Mahkemesi ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin temel hak ve özgürlüğe ilişkin yorum ve içtihadı ile vergi yargılaması hukuku bağlamında özellik arz eden hususlara yer verilerek yapılmaktadır.

---

[365] Çağan, s.144.

[366] Kaneti-Ekmekci-Güneş-Kaşıkcı, ss.537-538. Bkz. Gümüşkaya, Kabul Edilebilirlik Şartları, ss.41-47.

B. Mülkiyet Hakkı

1. Genel Olarak

Mülkiyet hakkı, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin ek 1 No'lu Protokolünün[367] 1'inci maddesi[368] ile Anayasa'nın 35'inci[369] ve çok sayıda başka maddesinde[370] düzenlenmiş olup birinci kuşak insan hakları arasında sayılmaktadır[371]. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine göre mülkiyet hakkı diğer haklardan farklı olarak doğumla kazanılan bir hak olmayıp, hakkın varlığı için ulusal hukukta hakkın konusu olacak nesnenin/değerin kişinin malvarlığına dahil olması gerekmektedir[372]. Zira mülkiyet hakkı, kişilerin sahip olduğu şeyler üzerindeki hakkını kamu makamlarının

---

[367] Tam adı "*İnsan Haklarını ve Temel Özgürlükleri Koruma Sözleşmesinin, Sözleşmede Halihazırda Yer Alanlardan Başka Belli Hakları ve Özgürlükleri Güvence Altına Alan, Protokol No.1" olup* Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ile birlikte 1 No'lu Protokol, Türkiye açısından 18.05.1954 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

[368] "*Her gerçek ve tüzel kişinin mal ve mülk dokunulmazlığına saygı gösterilmesini isteme hakkı vardır. Bir kimse, ancak kamu yararı sebebiyle ve yasada öngörülen şartlara ve uluslararası hukukun genel ilkelerine uygun olarak mal ve mülkünden yoksun bırakılabilir. Yukarıdaki hükümler, devletlerin, mülkiyetin kamu yararına uygun olarak kullanılmasını düzenlemek veya vergilerin ya da başka katkıların veya para cezalarının ödenmesini sağlamak için gerekli gördükleri yasaları uygulama konusunda sahip oldukları hakka halel getirmez*." (https://www.echr.coe.int/documents/convention_tur.pdf)(E.T. 10.1.2023)

[369] "*Herkes, mülkiyet ve miras haklarına sahiptir. Bu haklar, ancak kamu yararı amacıyla, kanunla sınırlanabilir. Mülkiyet hakkının kullanılması toplum yararına aykırı olamaz."*

[370] Mülkiyet hakkını doğrudan/dolaylı olarak ilgilendiren düzenlemeler içeren örnek Anayasa maddeleri olarak Any. m. 13, 28/8, 30,38/10, 43,44,46, 60-61, 73, 169-170 gösterilmektedir. H. Burak Gemalmaz, **Mülkiyet Hakkı Anayasa Mahkemesi'ne Bireysel Başvuru El Kitapları Serisi-6,** Avrupa Konseyi Yayınları, Ankara, 2018, (El Kitapları Serisi), s.2; Bkz. Oya Boyar, "Mülkiyet Hakkı", **İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi ve Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuru Kapsamında Bir İnceleme,** (Ed. Sibel İnceoğlu), 3. Baskı, Beta Yayıncılık, İstanbul, 2013, ss.528-530.

[371] Rona Aybay, **İnsan Hakları Hukuku,** 4. Baskı, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 2019, s.93; Necmi Yüzbaşıoğlu, "Anayasa ve Ekonomi", **Anayasadan Malî ve Vergisel Beklentiler,** Bahçeşehir Üniversitesi, İstanbul, 8-9 Ocak 2010, (Ed. Feridun Yenisey, Gülsen Güneş ve Z. Ertunç Şirin), On İki Levha Yayınları, İstanbul, 2012, s.35.

[372] Şeref Ünal, **Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi İnsan Haklarının Uluslararası İlkeleri,** TBMM Kültür Sanat ve Yayın Kurulu Yayınları No:89, Ankara, 2001, s.318; Gemalmaz, Mülkiyet Hakkı, ss.135-136; H.Burak Gemalmaz, "Malî Güç Ölçütünü Dikkate Almayan Aşırı Vergi Mülkiyet Hakkı İhlâlidir: Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin Macaristan'a Karşı 14 Mayıs 2013 Tarihinde Verdiği N.K.M. Kararının İncelenmesi", **İstanbul Barosu Dergisi,** Cilt: 88, Sayı:2, 2014, (Malî Güç Ölçütü), s.131.

müdahalesine karşı güvence altına almaktadır[373]. Anayasa Mahkemesi mülkiyet hakkını şu şekilde tanımlamaktadır[374]:

> *Anayasa'nın 35. maddesinde bir temel hak olarak güvence altına alınmış olan mülkiyet hakkı kişiye başkasının hakkına zarar vermemek ve yasaların koyduğu sınırlamalara uymak şartıyla, sahibi olduğu şeyi dilediği gibi kullanma, ürünlerinden yararlanma ve tasarruf etme (başkasına devretme, biçimini değiştirme, harcama ve tüketme hatta yok etme) olanağı veren bir haktır.*

2. Mülkiyet Hakkının Kapsamı

Mülkiyet hakkı; eşya, imar, borçlar, vergi, idare hukuku gibi birbirinden farklı hukuk disiplinlerini ilgilendiren ve medenî hukuk bağlamında Türk Medenî Kanunu'nda[375] yer alan mülkiyet kavramını aşan bir kavrama yönelik olduğu için terminolojik benzerliğe aldanılmaması gerektiği, anayasal mülkiyet hakkı ile Türk hukukundaki mülkiyet veya mülkiyet hakkı kavramlarının birbirinden farklı oldukları, birebir örtüşmedikleri ifade edilmektedir[376]. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin "mülk" kavramını otonom bir kavram olarak kabul ettiği ve geniş bir şekilde yorumladığı belirtilmektedir[377]. Dolayısıyla fizikî mallar dışındaki diğer haklar ve menfaatler de mülk kapsamına dahil edilmekte, kişilerin halihazırda sahip oldukları malvarlıkları yanında bir kişinin gerçekleşmesi konusunda "meşru bir beklentisi"[378]

---

[373] Osman Doğru ve Atilla Nalbant, **İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi Açıklama ve Önemli Kararlar 2.Cilt,** Avrupa Konseyi, Ankara, 2013, (2.Cilt), s.651; Boyar, s.499.

[374] (*Mehmet Akdoğan ve diğerleri*, B. No: 2013/817, 19/12/2013, § 32)

[375] 22.11.2001 tarih ve 4721 sayılı Türk Medenî Kanunu, (RG. 8.12.2001-24607).

[376] H. Burak Gemalmaz, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinde Mülkiyet Hakkı, Beta Yayıncılık, İstanbul, 2019, (Mülkiyet Hakkı), s.124; Gemalmaz, El Kitapları Serisi, ss.2,4; *"Mülkiyet hakkı, özel hukukta veya idari yargıda kabul edilen mülkiyet hakkı kavramlarından farklı bir anlam ve kapsama sahip olup bu alanlarda kabul edilen mülkiyet hakkı, yasal düzenlemeler ile yargı içtihatlarından bağımsız olarak özerk bir yorum ile ele alınmalıdır (Hüseyin Remzi Polge, B. No: 2013/2166, 25/6/2015, § 31). Anayasa'nın 35. maddesiyle güvenceye bağlanan mülkiyet hakkı, ekonomik değer ifade eden ve parayla değerlendirilebilen her türlü mal varlığı hakkını kapsamaktadır (AnyM., E.2015/39, K.2015/62, 1/7/2015, § 20). Bu bağlamda mülk olarak değerlendirilmesi gerektiğinde kuşku bulunmayan menkul ve gayrimenkul mallar ile bunların üzerinde tesis edilen sınırlı ayni haklar ve fikrî hakların yanı sıra icrası kabil olan her türlü alacak da mülkiyet hakkının kapsamına dâhildir (Mahmut Duran ve diğerleri, B. No: 2014/11441, 1/2/2017, § 60).* (*Arıf Huseynlı ve diğerleri*, B. No: 2019/39033, 28/6/2022, § 31).

[377] Gözübüyük ve Gölcüklü, s.418; Doğru ve Nalbant, 2.Cilt, s.652; Güney Dinç, **Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Malvarlığı Hakları,** Türkiye Barolar Birliği Yayınları:124, Ankara, 2007, (Malvarlığı Hakları), s.8, Arjen van Rijn, s.81.

[378] Bkz. Doğru ve Nalbant, 2.Cilt, ss.654-656.

olan varlıklarının mülk kapsamında kabul edilebileceği ifade edilmektedir[379]. Başka bir deyişle Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi kapsamında her türlü maddî mallar, gayri maddî mallar (fikrî mülkiyet, işletme ruhsatları ve müşteri çevresi gibi), aynî haklar, alacak hakları ve miras haklarının yanında kişilerin sosyal güvenlik hukukundaki mevcut ya da beklenen statüleri de mülk olarak kabul edilmektedir[380].

Anayasa Mahkemesi de mülkiyet hakkının kapsamına yönelik içtihadını Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi uygulamasına paralel şekilde oluşturmuştur[381]. Bu itibarla mülkiyet hakkı, yalnızca mevcut malvarlığına yapılan müdahalelere karşı güvence sağlamakta olup[382] meşru beklentilerin korunması[383] istisnası haricinde mülkiyet edinme hakkını veya gelecekteki hakları korumamaktadır[384]. Başka bir deyişle mevcut bir mülk ya da korunabilecek meşru bir beklentinin olmadığı başvurular hakkında konu bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemezlik kararı verilmektedir[385].

Anayasa'nın 35'inci maddesi ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne Ek 1 No'lu Protokolün 1'inci maddesinin mülkiyet hakkına ilişkin olarak üç kural içerdiği

---

379 Gözübüyük ve Gölcüklü, s.418.; Doğru ve Nalbant, 2.Cilt, s.652; Gülay Arslan Öncü, "Vergi Hukuku Ve Yargılamasına Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin Uygulanabilirliği: Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararları Işığında Bir Analiz", **Türkiye Adalet Akademisi Dergisi**, Cilt: 6, Sayı: 20, 2015, (Uygulanabilirlik), ss.171-172.

380 Gemalmaz, Malî Güç Ölçütü, s.131; Boyar, s.499-506; Mülkiyet türleriyle ilgili ayrıntılı açıklama için bkz. Gemalmaz, Mülkiyet Hakkı, ss.229-410.

381 Bkz. (*Kemal Yeler ve Ali Arslan Çelebi*, B. No: 2012/636, 15/4/2014, §36-37); (*Mahmut Duran ve diğerleri,* B. No: 2014/11441, 1/2/2017, § 60; (*A.N.A.*, B. No: 2014/109, 20/9/2017, § 56); (*İlyas Yılmaz*, B. No: 2015/1927, 22/3/2018, § 51-52).

382 Gemalmaz, Mülkiyet Hakkı, s.136; Gemalmaz, El Kitapları Serisi, s.5.

383 Mülkiyet hakkı özelinde meşrû beklenti kavramına ilişkin açıklama için bkz. Gemalmaz, Mülkiyet Hakkı, ss.144-152.

384 Doğru ve Nalbant, 2.Cilt, ss.652-654; Gemalmaz, Mülkiyet Hakkı, s.136; "*Anayasa ve AİHS'nin ortak koruma alanında yer alan mülkiyet hakkı, mevcut mal, mülk ve varlıkları koruyan bir güvencedir. Bir kişinin hâlihazırda sahibi olmadığı bir mülkün, mülkiyetini kazanma hakkı, kişinin bu konudaki menfaati ne kadar güçlü olursa olsun Anayasa ve Sözleşme'yle korunan mülkiyet kavramı içerisinde değildir. Bu hususun istisnası olarak belli durumlarda, bir "ekonomik değer"* veya icrası mümkün bir "alacağı" elde etmeye yönelik "meşrû bir beklenti", Anayasa'nın ve Sözleşme'nin ortak koruma alanında yer alan mülkiyet hakkı güvencesinden yararlanabilir (Bkz. B. No: 2012/636, 15/4/2014, § 36-37)." (*Akel Gıda San. ve Tic. A.Ş.*, B. No: 2013/28, 25/2/2015, § 35); Bkz. Yılmazoğlu, Hak Eksenli Dönüşüm, s.135. *"...Mahkeme içtihatları gereği, mülkiyet hakkının ihlal edildiğini ileri süren başvurucunun, öncelikle böyle bir hakkının var olduğunu, en azından meşru bir beklenti içinde olduğunu kanıtlaması gerekmektedir..."* (Selçuk Emiroğlu, B. No: 2013/5660, 20/3/2014, § 25-29).

385 Bkz. (Selçuk Emiroğlu, B. No: 2013/5660, 20/3/2014), (*Rabia Kocaaku*, B. No: 2013/5053, 7/7/2015);Yunus Emre Yılmazoğlu, **İdari Yargıda Hak Eksenli Dönüşüm-Vergi Uyuşmazlığından Doğan İdari Davalarda Mülkiyet Hakkının Korunması,** On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2021, (Hak Eksenli Dönüşüm), s.132.

ifade edilmektedir[386]. Bu kurallardan ilki Anayasa'nın 35'inci maddesinin birinci fıkrası ve Ek 1 No'lu Protokol'ün birinci fıkrasının ilk cümlesinde düzenlenen mülkiyete saygı esası/mülkten barışçıl yararlanma hakkı; ikincisi Anayasa'nın 35'inci maddesinin ikinci fıkrası ve Ek 1 No'lu Protokol'ün birinci fıkrasının ikinci cümlesi ile düzenlenen mülkiyetten yoksun bırakma ile bunun şartları; üçüncüsü ise Anayasa'nın 35'inci maddesinin üçüncü fıkrası ve Ek 1 No'lu Protokol'ün ikinci fıkrası ile düzenlenen devletlerin mülkiyetten yararlanma hakkını genel yarara uygun şekilde düzenleme yetkisi/ mülkiyetin kullanımının kontrolü ve düzenlenmesi şeklindeki genel ilkedir[387]. Kişinin sahibi olduğu şeylerden yararlandırılmasının engellenmesi birinci kural kapsamında mülkten barışçıl yararlanma hakkına müdahale oluştururken, kişinin sahibi olduğu mülkün elinden alınması ikinci kural kapsamında mülkiyetten yoksun bırakma şeklinde müdahale niteliğindedir. Devletin, mülkiyetin genel yarara uygun kullanımını düzenlemek amacıyla gerekli gördüğü kanunları yürürlüğe koyma yetkisi kişilerin mülkiyet hakkına üçüncü kural kapsamında müdahale niteliğindedir[388]. Bu şekilde formüle edilen bu üç kuralın birbiriyle etkileşim içinde olduğu belirtilmektedir[389].

Mülkten yoksun bırakma ve mülkiyetin kullanımının kontrolü/düzenlenmesi, mülkiyet hakkına müdahalenin özel biçimleri olarak kabul edilmektedir[390]. Mülkiyet hakkına yönelik müdahalenin niteliğine göre farklılaşan bu üç kurala bazı hukukî sonuçlar bağlanmıştır. Bu aşamada müdahalenin niteliği, hem ölçülülük incelemesinin tâbi tutulacağı rejimdeki ölçütler bakımından[391] hem de kamu makamlarının sahip olduğu takdir yetkisinin boyutunun tesbitinde önem arz etmektedir. Bu itibarla

---

386 Gözübüyük ve Gölcüklü, ss.419-420; Billur Yaltı, **Vergi Yükümlüsünün Hakları,** Beta Yayınları, İstanbul, 2006, (Vergi Yükümlüsünün Hakları), s.45; Gemalmaz, El Kitapları Serisi, s.5; Dinç, Malvarlığı Hakları, s.38; Bkz. Suat Şimşek, "Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin Mülkiyet Hakkıyla İlgili Davaları İnceleme Yöntemi: Üç Kural Analizi", **Sayıştay Dergisi,** Sayı:88, 2013, ss.27-47.

387 Gözübüyük ve Gölcüklü, ss.419-420; Gemalmaz, El Kitapları Serisi, s.5.; Arslan Öncü, Uygulanabilirlik, s.172; Bkz. (*Akün Gıda Maddeleri Sanayi ve Ticaret A.Ş. (2)*, B. No: 2013/6361, 6/5/2015, § 26,27).

388 Doğru ve Nalbant, 2. Cilt, s.659.

389 Gözübüyük ve Gölcüklü, s.430; Yaltı, Vergi Yükümlüsünün Hakları, s.45; Gemalmaz, El Kitapları Serisi, s.5.; Arslan Öncü, Uygulanabilirlik, s.172; Arjen van Rijn, "Kişinin Malvarlığından Barışçıl Bir Biçimde Yararlanma Hakkı (1 Numaralı Protokolün 1.Maddesi)", **Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Türkiye'de İnsan Hakları Derleme Eserler, 2.Cilt,** (Der. Birsen Erdoğan ve Ulaş Karan; Ed. Birsen Erdoğan), SIM *UNIVERSITEIT UTRECHT Yayınevi, 2007, ss.79-106, s.79.

390 Boyar, s.508; Bkz. (*Recep Tarhan ve Afife Tarhan*, B. No: 2014/1546, 2/2/2017, §§ 55-58).

391 Yılmazoğlu, Hak Eksenli Dönüşüm, s.179.

mülkiyete saygı hakkına yönelik müdahaleler ile mülkten yoksun bırakma tipi müdahalelerin ölçülü olarak kabul edilmesi için tazminatın neredeyse zorunlu bir şart olarak görüldüğü; ancak üçüncü kural kapsamında mülkiyetin kullanımının kontrolü tipi müdahalelerde bu şart yerine daha çok usûli güvencelere riayet edilip edilmediğinin arandığı ifade edilmektedir. Başka bir deyişle, kamu makamlarının mülkiyetin kullanımının kontrolü tipi müdahalelerde[392] mülkiyetten yoksun bırakma tipi müdahalelere göre daha geniş takdir yetkisine sahip olduğu kabul edilmektedir[393].

Bu üç kurala bağlanan hukukî sonuçların farklılığı müdahale tiplerine göre değişkenlik gösteren dengeleme mekanizması ölçütlerinde de kendini göstermektedir. Buna göre birinci ve ikinci kurallar bakımından dengeleme mekanizmasında tazminat ile usûli güvencelerin varlığı önem arz etmekteyken vergilendirme yoluyla müdahalelerin de ekserisinin dahil olduğu üçüncü kural bakımından dengeleme mekanizmasının usûli güvenceler, iyi yönetişim ilkesi, zararın miktarı, müdahalenin süresi, başvuruculların niyeti ve özeni ile başvurucunun malî ve ailevî durumu vb. faktörlerden oluştuğu ifade edilmektedir[394]. Başka bir deyişle, tazmin yükümlülüğü mutlak olmadığı için bazı hallerde tamamen ortadan kalkabileceği[395] gibi bazı durumlarda kısmî bir tazmin yeterli görülmektedir. Tazminat miktarının da müdahalenin niteliği, yoğunluğu, kapsamı, yöneldiği kişi vb. gibi özel durumlara göre değişebileceği ifade edilmekte olup devletler bu konuda geniş bir takdir yetkisine sahiptirler[396].

---

[392] Üçüncü kural kapsamında görülen uyuşmazlıklara örnek olarak şunlar gösterilmektedir: Vergisel müdahaleler, idarî para cezaları, sosyal güvenlik alacaklarının kesilmesi veya kaldırılması, ticari işletme ruhsatlarının veya işletme sözleşmelerinin iptali tipi müdahaleler ile bir mesleğin icrasını sağlayan belgelerin iptali veya uzatılmamasından kaynaklanan müdahaleler. H. Burak Gemalmaz, **"**Mülkiyet Hakkına Vergisel Müdahalede Ölçülülük ve Adil Denge: Anayasa Mahkemesi Kararlarının Eleştirel Değerlendirilmesi", **Vergi ve Temel Haklar İncelemeleri-I Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvurunun Vergi Yargısına Etkisi,** (Ed. Prof. Dr. H. Burak Gemalmaz ve Dr. Gülay Arslan Öncü), Beta Yayıncılık, İstanbul, 2020, (Ölçülülük ve Adil Denge), s. 167.

[393] Gemalmaz, Ölçülülük ve Adil Denge, s.166.

[394] Gemalmaz, Ölçülülük ve Adil Denge, s.172, 173-174.

[395] Hiç tazminat ödenmemesinin çok istisnaî şartlarda kabul edildiği; ancak Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi içtihatlarında bu istisnaî şartların neler olduğu konusunda açık ilkeler bulunmadığı ifade edilmektedir. Doğru ve Nalbant, 2. Cilt, s.671; Gemalmaz, Mülkiyet Hakkı, s.543.

[396] Gölcüklü ve Gözübüyük, s.427; Doğru ve Nalbant, 2.Cilt, ss.669-670; Gemalmaz, Mülkiyet Hakkı, s.524; Bkz. Dinç, Malvarlığı Hakları, ss. 68-69; Arjen van Rijn, s.95; Ali Rıza Çoban, "Enflasyon ve İnsan Hakları: Mülkiyet Haklarının İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi Çerçevesinde Enflasyona Karşı Korunması", **Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Türkiye'de İnsan Hakları Derleme Eserler, 2.Cilt,** (Der. Birsen Erdoğan ve Ulaş Karan; Ed. Birsen Erdoğan), SIM *UNIVERSITEIT UTRECHT Yayınevi, 2007, s.112.

3. Mülkiyet Hakkına Müdahale Ölçütleri

Mülkiyet hakkı, diğer pek çok temel hakkın kullanılabilmesinin temelini oluşturması sebebiyle bu hakka müdahalenin, etkin şekilde malî güç temelinde kullanılabilen ilgili temel hak ve özgürlüklere de dolaylı müdahale sonucunu doğurduğu ifade edilmektedir[397].

Mülkiyet hakkı, mutlak değil; sınırlandırılabilir bir hak olarak düzenlenmiştir. Ancak mülkiyet hakkına yönelik müdahalenin ihlâl oluşturmaması, meşru sayılabilmesi için belli ölçütlere uygun olması gerekmektedir[398]. Başka bir deyişle, kamu makamlarının müdahalesine açık ve sınırlanabilir karakterdeki mülkiyet hakkı keyfi bir şekilde sınırlandırılamayacaktır. Bu anlamda kamu makamlarının mülkiyet hakkını sınırlarken uyması gereken birtakım ilke ve kurallar bulunmaktadır[399].

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, mülkiyet hakkına yönelik müdahaleyi hukukîlik, meşru amaç ve ölçülülük yönünden incelemekte ve bu ölçütlere aykırı müdahalelerin hakkı ihlâl ettiğine karar vermektedir[400]. Mülkiyet hakkı, Anayasa'nın 35'inci maddesine göre kamu yararı amacıyla ve kanunla sınırlandırılabilecektir. Sınırlamaların kanuna dayanarak kamu yararı amacıyla yapılması yanında yapılan

---

397 Funda Başaran Yavaşalar, "Vergilendirme Yoluyla Temel Hak ve Özgürlüklere Müdahalede Sınır", **Kamu Hukuku, Özel Hukuk ve Ceza Hukuku Alanlarında Kamunun Önderliği ve Bireysel Özerklik Sempozyumu Kitabı**, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2009, (Müdahalede Sınır), ss.150-151; Bkz. Yaltı, Vergi Yükümlüsünün Hakları, s.49.

398 Boyar, s.525; Mehmet Yüce, **Anayasa Mahkemesi ve AİHM Kararları Işığında Vergi Davalarında Bireysel Başvuru Rehberi,** Ekin Yayıncılık, Bursa, 2019, (Bireysel Başvuru Rehberi), s.276.

399 Gözübüyük ve Gölcüklü, s.423; Gemalmaz, Malî Güç Ölçütü, s.132.; Vergilendirme yoluyla temel hak ve hürriyetlere müdahalenin şartları için bkz. Başaran Yavaşlar, Müdahalede Sınır, s.155 vd.

400 Gamze Gümüşkaya, **Mülkiyet Hakkına Vergisel Müdahaleler Bakımından İnsan Hakları Avrupa Mahkemesi'ne Kişisel Başvuru,** On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2010, (Kişisel Başvuru)**,** s.87 vd.; "*Anayasa'nın 35. maddesinde olduğu gibi Sözleşme'ye Ek 1 Nolu Protokolde de mülkiyet hakkının mutlak bir hak olmadığı ve kamu yararı amacıyla sınırlandırılabileceği belirtilmiştir. Ancak AİHM içtihatlarına göre, mülkiyet hakkını sınırlamaya yönelik müdahalelerin meşrû sayılabilmesi için belli ölçütleri içermesi gerekmektedir (James ve Diğerleri/Birleşik Krallık, B. No: 8793/79, 21/2/1986, § 37). Buna göre müdahale, kamu yararı amacıyla yapılmalı (Beyeler/İtalya, B. No: 33202/96, 5/1/2000, § 111), hukuka dayalı olmalı (Iatridis/Yunanistan, B. No: 31107/96, 25/3/1999, § 58; Sporrong ve Lönnroth/İsveç, B. No: 7152/75, 23/9/1982, § 69) ve ölçülü olmalıdır (Ashingdane/Birleşik Krallık, B. No: 8225/78, 28/5/1985, § 57; Sporrong ve Lönnroth/İsveç, B. No: 7152/75, 23/9/1982, § 69). Bu durumda, mülkiyet hakkına vergi yoluyla yapılan müdahalelerde, müdahalede kamu yararı bulunup bulunmadığı, müdahalenin hukuka dayalı olup olmadığı ve ölçülü olup olmadığı hususlarının incelenmesi gerekmektedir."* (*Türkiye İş Bankası A.Ş.* [GK], B. No: 2014/6192, 12/11/2014, § 43).

sınırlamalarda Anayasa'nın 13'üncü maddesinde[401] düzenlenen temel hak ve hürriyetlerin sınırlanmasına ilişkin genel ilkelerin de gözetilmiş olması gerekmektedir[402].

Gerek Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi gerekse Anayasa Mahkemesi bireysel başvuru bakımından mülkiyet hakkına yönelik ihlâl iddialarının esas incelemesinde ilk olarak başvurucu tarafından talep edilebilir bir mülkün var olup olmadığına bakmakta ve bu konuda iki aşamalı bir inceleme yapmaktadır. İlk aşamada nelerin mülk teşkil edeceği tesbit edildikten sonra ikinci aşamada başvurucunun uyuşmazlık tarihi itibariyle talep ettiği mülke sahip olup olmadığı incelenmektedir[403]. Mülkün varlığı tesbit edildikten sonra bu mülke karşı bir müdahalenin olup olmadığı; eğer varsa bu müdahalenin türü, yani maddede kabul edilen hangi kural kapsamına girdiği belirlenmektedir. Mülk ve müdahalenin varlığı ile türü tesbit edildikten sonra bu müdahalenin ihlâl oluşturup oluşturmadığı incelenmektedir[404]. Bu inceleme açıklandığı üzere üç aşamadan oluşmaktadır. Bu itibarla müdahale, sırasıyla kanunîlik[405], meşru amaç ve ölçülülük testine tâbi tutulmaktadır. Mülkiyet hakkına yönelik bir müdahalenin ihlâl oluşturmaması için üç ölçütü de karşılaması gerekmektedir. Üç aşamalı test olarak ifade edilen bu ölçütler sırasıyla incelenmekte ve ilk aşamayı geçemeyen müdahaleler bakımından diğer aşamalar incelenmeksizin ihlâl kararı verilmektedir[406].

Anayasa Mahkemesi, kanunîlik testinde müdahalenin hem maddî hem de şeklî anlamda kanuna dayanmasını şart koşmaktadır. Şeklî anlamda kanun olması

---

401 *"Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz."*

402 Halil Kalabalık**, İnsan Hakları Hukuku**, 3. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2013, s.545; Bkz. (*Mehmet Akdoğan ve diğerleri*, B. No: 2013/817, 19/12/2013, § 28).

403 Ünal, s.318.

404 Gemalmaz, El Kitapları Serisi, s.4; H. Burak Gemalmaz, "Anayasa Mahkemesi Bireysel Başvuru Usulünde Mülkiyet Hakkının Uygulanabilirliği Meselesi I: AYM Kararlarının Mülkiyet Hakkının Mevcudiyetinin Dayanağı Olarak Uluslararası Hukuka Açıklık Açısından Eleştirel Değerlendirilmesi", **Anayasa Yargısı**, Cilt:31, Sayı:1, 2015, (Bireysel Başvuru), s.380; Bkz. Yaltı, Vergi Yükümlüsünün Hakları, s.47.

405 Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi bu incelemeyi ifade edildiği üzere "hukukîlik" yönünden yapmakta ve "hukuk" terimini şeklî değil; maddî anlamıyla değerlendirdiği için kanun altı düzenlemelerle yazılı olmayan hukuk kurallarını da bu kapsama dahil etmektedir. Yaltı Soydan, Mülkiyet Hakkı, s.109; Yaltı, Vergi Yükümlüsünün Hakları, s.65; Gümüşkaya, Kişisel Başvuru, ss.122-123.

406 Gemalmaz, El Kitapları Serisi, ss.6-7.

zorunluluğunu araması, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin şeklî anlamda kanunun varlığını zorunlu tutmayan içtihadına göre hakka daha fazla koruma sağlamaktadır[407]. Bununla birlikte şeklî anlamda kanunun varlığı tek başına yeterli olmamaktadır. Bu kanunun ulaşılabilir, belirli ve öngörülebilir olması da gerekmektedir[408].

Kanunîlik ölçütüne uygun olan müdahale, ikinci aşamada meşru amaç testine tâbi tutulmaktadır. Bu hususta sınırlamanın amacı bakımından kamu yararı ve genel yarar[409] olmak üzere iki genel ve soyut meşru amaç belirlenerek Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi ve Anayasa Mahkemesi içtihatlarının hemen hemen her olayda kaba bir varsayımla müdahalenin kamu yararı ile genel yarara yöneldiğini kabul ettikleri ifade edilmektedir[410].

Kanunîlik ve meşru amaç testlerini başarıyla geçen müdahaleler son olarak ölçülülük[411] testine tâbi tutulmaktadır. Âdil denge olarak da ifade edilen bu aşamada kamunun çıkarları ile kişinin çıkarları arasında âdil bir denge kurulup kurulmadığı,

---

407 "*Anayasa'nın 35. maddesinde mülkiyet hakkına getirilecek sınırlamaların kamu yararı amacıyla ve kanunla yapılması gerektiği hüküm altına alınırken (1) No.lu Protokol'ün 1. maddesi mülkiyetten yoksun bırakmanın kamu yararıyla, yasada öngörülen koşullarla ve uluslararası sözleşmelere uygun olarak yapılabileceğini öngörmektedir. AİHM, yasada öngörülen koşulları, bir diğer ifadeyle hukukiliği geniş yorumlayarak istikrar kazanmış yargı kararlarına dayanan içtihat yoluyla geliştirilmiş ilkelerin de hukukilik şartını karşılayabildiğini kabul ederken (bkz. Malonei/İngiltere, B. No:8691/79, 2/8/1984, § 66-68) Anayasa, tüm sınırlandırmaların mutlak manada kanunla yapılacağını öngörerek Sözleşme'den daha geniş bir koruma sağlamaktadır."* (*Mehmet Akdoğan ve diğerleri*, B. No: 2013/817, 19/12/2013, § 31).

408 Gümüşkaya, Kişisel Başvuru, s.125; Yıldırım Taylar, Vergi Borcu İlişkisinin Pasif Süjesi Olarak Birey ve Vergilendirme Yetkisinin Bireyin Hak, Özgürlük ve Ödevlerine Etkisi, **Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi,** Prof. Dr. Hakan PEKCANITEZ'e Armağan, Cilt: 16, Özel Sayı 2014, (Vergilendirme Yetkisi), s.4964; Yılmazoğlu, Hak Eksenli Dönüşüm, s.179; Bkz. (*Necmiye Çiftçi ve diğerleri*, B. No: 2013/1301, 30/12/2014, § 55).

409 Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi içtihatlarında kamu yararı ve genel yarar kavramlarını birbirinin yerine geçecek şekilde bazen de beraber kullanması sebebiyle özdeş olarak görüldüğüne ilişkin bkz. Gemalmaz, Mülkiyet Hakkı, s.477.

410 Gemalmaz, Mülkiyet Hakkı, ss.474-475, Gemalmaz, Ölçülülük ve Adil Denge, s.171; Bkz. Ünal, ss.318, 320; Boyar, s.526.

411 "*Ölçülülük ilkesi "elverişlilik", "gereklilik" ve "orantılılık" olmak üzere üç alt ilkeden oluşmaktadır. "Elverişlilik" öngörülen müdahalenin ulaşılmak istenen amacı gerçekleştirmeye elverişli olmasını, "gereklilik" ulaşılmak istenen amaç bakımından müdahalenin zorunlu olmasını yani aynı amaca daha hafif bir müdahale ile ulaşılmasının mümkün olmamasını, "orantılılık" ise bireyin hakkına yapılan müdahale ile ulaşılmak istenen amaç arasında makul bir dengenin gözetilmesi gerekliliğini ifade etmektedir"* Any.M, E.2011/111, K.2012/56, 11/4/2012; AnyM. E.2014/176, K.2015/53, 27/5/2015; E.2016/13, K.2016/127, 22/6/2016; *Mehmet Akdoğan ve diğerleri,* B. No: 2013/817, 19/12/2013, § 38). Bkz. Karakoç, Vergilendirme İlkeleri, ss.1280-1285; Emine Sevcan Artun, **Vergi Hukukunda Ölçülülük İlkesi**, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir, 2021, (Ölçülülük), ss.39-48.

müdahale ile kişiye ölçüsüz ve aşırı bir külfet yüklenip yüklenmediği; yani sınırlamanın sınırının incelendiği ifade edilmektedir[412].

4. Vergi Yargılaması Hukukunda Özellik Arz Eden Hususlar

Vergi, mükellef açısından ödemekle yükümlü olduğu tutar kadar malvarlığının azalması sonucunu doğurmaktadır. Bu yönüyle vergi, mülkiyet hakkına bir müdahaledir[413]. Devletler, egemenlik yetkisi çerçevesinde vergilendirme yetkisine sahip oldukları için de vergi salınması, üçüncü kural kapsamında mülkiyetin kullanımının kontrolü niteliğinde bir müdahale teşkil etmektedir[414]. Vergilendirme yoluyla mülkiyet hakkına yapılan müdahalenin üçüncü kural kapsamında değerlendirilemediği karmaşık olaylarda müdahalenin birinci kural kapsamında değerlendirilerek incelemenin yapılması gerektiği ifade edilmektedir[415]. Gerekçe olarak vergilendirme yoluyla mülkiyet hakkına yapılan müdahalenin hiçbir zaman vergilendirilebilir kaynağı (gelir, servet, harcama) ortadan kaldırmaması ve bu yönüyle de mülkten yoksun bırakmanın gerçekleşmemesi gösterilmektedir[416]. Başka bir gerekçe olarak birinci kuralın, ikinci ve üçüncü kural kapsamında incelenemeyecek müdahalelerin dahil olduğu bir tür torba kural olarak nitelendirilmesi gösterilebilir[417].

Devletlerin egemenlik yetkisinden kaynaklanan vergilendirme yetkisi sınırsız olmamakla birlikte bu konuda oldukça geniş bir takdir yetkisine sahip olduğu kabul

---

412 Gemalmaz, El Kitapları Serisi, s.7; Yüce, Bireysel Başvuru Rehberi, s.365; Mülkiyetin kullanımının düzenlenmesine ilişkin kural çerçevesinde gerçekleştirilen uygulamaların kişilere tazminat talebinde bulunma hakkı sağlamadığı belirtilmektedir. Ünal, s.319.

413 Başaran Yavaşlar, Müdahalede Sınır, s.149; Billur Yaltı Soydan, Mülkiyet Hakkı Versus Vergilendirme Yetkisi: İnsan Hakları Avrupa Mahkemesine Göre Mülkiyet Hakkına Müdahalenin Sınırı, **Vergi Dünyası Dergisi,** Sayı: 227, Temmuz 2000, (Mülkiyet Hakkı), s.105; Yaltı, Vergi Yükümlüsünün Hakları, s.49; Arslan Öncü, Uygulanabilirlik, s.173.

414 "*Vergi ve benzeri yükümlülüklerin devletin mülklerin kullanımını düzenleme veya mülkiyetin kamu yararına kullanımını kontrol yetkisi kapsamında incelenmesi gerekir."* (*Arif Sarıgül*, B. No: 2013/8324, 23/2/2016, § 50; *Yapı ve Kredi Bankası Anonim Şirketi (2)*, § 39).

415 Yılmazoğlu, Hak Eksenli Dönüşüm, s185; Bkz. Arjen van Rijn, s.87.

416 Yılmazoğlu, Hak Eksenli Dönüşüm, ss.184-185.

417 Doğru ve Nalbant, 2.Cilt, s.660.

edilmektedir[418]. Bu kabul de kişilerin mülkiyet hakkına vergilendirme yoluyla yapılacak müdahalelerin kapsamını genişletmektedir.

Vergi yoluyla yapılan müdahaleler sebebiyle mülkiyet hakkının ihlâl edildiğinden yakınılan bireysel başvurularda esasa ilişkin incelemeye yakından bakılacak olursa kanunîlik ölçütüne ilişkin olarak Anayasa'nın 13 ve 35'inci maddeleri ile beraber vergi ödevi başlıklı 73'üncü maddesindeki ilkeler de dikkate alınmaktadır. Zira Anayasa'nın 73'üncü maddesi vergi yoluyla mülkiyet hakkına yapılacak müdahalelerin anayasal sınırına ilişkin özel hükümler barındırmaktadır. Ek 1 No'lu Protokolün 1'inci maddesi ve mezkûr anayasal düzenlemelerdeki ilke ve ölçütlerin mülkiyet hakkına yönelik vergi müdahalelerinin hukuka uygunluğunu sağlayacak sınırları ortaya koyarak hakkın yeterli ve etkili şekilde korunmasını sağlayacağı ifade edilmektedir[419]. Bu bağlamda Anayasa'nın 73'üncü maddesinin üçüncü fıkrasında düzenlenen vergilerin kanuniliği ilkesi ile pekiştirilen müdahalenin kanuniliği ölçütünün üçüncü kural kapsamındaki vergi yoluyla yapılan müdahalelerde daha da önem kazandığı belirtilmektedir[420]. Başka bir deyişle, mülkiyet hakkına yönelik sınırlamaların kanunla yapılabileceğine ilişkin Anayasa'nın 13'üncü ve 35'inci maddeleri dışında vergi yoluyla yapılan müdahaleler bakımından Anayasa'nın 73'üncü maddesinde düzenlenen vergilerin kanuniliği ilkesi[421] gereğince kanunların belirli, öngörülebilir ve açık olması gerekliliği ile mükelleflerin hukukî güvenliği sağlanmaya çalışılmıştır. Bu bağlamda müdahalenin kanunîlik ölçütünü karşılayıp

---

[418] Yaltı, Mülkiyet Hakkı, s.106; Yaltı, Vergi Yükümlüsünün Hakları, s.44,49,63; Arjen van Rijn, s.104; "*İnceleme konusu somut olayda başvurucu, başvuruya konu vergileri ve bu vergilere bağlı olarak kesilen cezaları malvarlığından ödemek zorunda kalmış olduğundan verginin esas itibariyle mülkiyet hakkına yönelik bir müdahale olduğu görülmektedir (Bkz. Špaček, s.r.o./Çek Cumhuriyeti, B. No: 26449/95, 9/11/1999, § 41). Ancak vergi yoluyla mülkiyet hakkına yönelik müdahaleler konusunda Sözleşme'ye Ek 1 Nolu Protokol'ün 1. maddesinin ikinci fıkrası devletlere vergi politikaları konusunda oldukça geniş bir hareket alanı sağlamaktadır. Bu hükme göre vergisel tedbirler konusunda devletlerin, diğer alanlara nazaran daha geniş bir takdir hakkı olduğu kabul edilmektedir (Bkz. Travers/İtalya, B. No: 15117, 16/1/1995)*." (*Türkiye İş Bankası A.Ş.* [GK], B. No: 2014/6192, 12/11/2014, §48).

[419] (*Türkiye İş Bankası A.Ş.* [GK], B. No: 2014/6192, 12/11/2014, § 40).

[420] Yılmazoğlu, Hak Eksenli Dönüşüm, s.179.

[421] *"Verginin kanuniliği ilkesi, takdire dayalı keyfî uygulamaları önleyecek sınırlamaların yasada yer almasını gerektirmekte ve vergi yükümlülüğüne ilişkin düzenlemelerin konulması, değiştirilmesi veya kaldırılmasının yasa ile yapılmasını zorunlu kılmaktadır. Buna göre vergide yükümlü, matrah, oran, tarh, tahakkuk, tahsil, uygulanacak yaptırımlar ve zamanaşımı gibi konuların yasayla düzenlenmesi zorunludur."* (AnyM., E.2009/63, K.2011/66, 14/4/2011).

karşılamadığı değerlendirilirken belirlilik, öngörülebilirlik ve açıklık alt ilkelerine uygunlukları da aranmaktadır[422].

Meşru amaç ölçütü bakımından vergi yoluyla yapılan müdahalelerin özellikle kaba bir varsayımla kamu yararına yönelik bir müdahale olarak meşru amaç testini geçtiği belirtilmektedir[423].

Ölçülülük değerlendirmesi daha çok üçüncü kurala yönelik olarak yapılmaktadır. Bu bağlamda yukarıda da ifade edildiği gibi usûli güvencelerin yeterli ölçüde sağlanması halinde müdahale ölçülü kabul edilmekte ve başvurucuya tazminat ödenmiş olması mutlak olarak aranmamaktadır. Başka bir deyişle, müdahalenin ölçülülüğünün tesbiti tazminat ediminin varlığına indirgenmeyerek, kişiyi idareye karşı koruyan usûli güvencelerin[424] sağlanması ve etkili şekilde işletilmiş olması

---

[422] Yüce, Bireysel Başvuru Rehberi, ss.363-364; Yıldırım Taylar, Özgecan Gök, Burcu Demirbaş Aksüt ve Emine Sevcan Artun. **Mükellef Haklarının Korunması Bakımından Hukukî Güvenlik İlkesi,** On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2020. s.75; *"...Mülkiyet hakkına vergi yoluyla yapılan müdahalenin meşruiyetinin sorgulanabilmesi için, kanun tarafından öngörülmüş olma ölçütünün alt ölçütleri olan "ulaşılabilirlik" ve "öngörülebilirlik" ölçütlerinin sağlanıp sağlanmadığının, bir diğer deyişle kanuni dayanağın mülkiyet hakkı sahibi bakımından ulaşılabilir ve öngörülebilir olup olmadığının ve hak sahibinin hukuki güvenliğinin sağlanıp sağlanmadığının tesbit edilmesi gerekmektedir."* (*Türkiye İş Bankası A.Ş.* [GK], B. No: 2014/6192, 12/11/2014, § 50*); "Kanunun varlığı kadar kanun metninin ve uygulamasının da bireylerin davranışlarının sonucunu önceden öngörebilecekleri kadar hukuki belirlilik taşıması gerekir. Bir diğer ifadeyle kanunun kalitesi de kanunilik koşulunun sağlanıp sağlanmadığının tesbitinde önem arz etmektedir (Necmiye Çiftçi ve diğerleri, § 56). Hukuki belirlilik ilkesinin alt ilkeleri olan "ulaşılabilirlik" ilgili hukuki düzenlemenin aleni olması yani yayımlanmasını ifade etmekte (Spaček, s.r.o./Çek Cumhuriyeti, B. No: 26449/95, 9/11/1999, §§ 56-61),"öngörülebilirlik" ise hukuk kuralının uygulanması hâlinde doğabilecek sonuçların önceden tahmin edilebilmesi anlamına gelmektedir (Hentrich/Fransa, B. No: 13616/88, 22/9/1994, § 42)."* (*Narsan Plastik San ve Tic Ltd Şti*, B. No: 2013/6842, 20/4/2016, § 75).

[423] Gemalmaz, Mülkiyet Hakkı, s. 503; Gemalmaz, Ölçülülük ve Adil Denge, s.171; Bkz. Yaltı Soydan, Mülkiyet Hakkı, s.113; Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi vergi davalarında meşrû amaç ölçütü bakımından devletlerin takdir marjının mutlak olduğunu kabul etmektedir. Kamu hizmeti anlayışının köklü değişikliğe uğradığı göz önünde bulundurularak Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin vergi uyuşmazlıklarında meşrû amaç yönünden devlete verdiği mutlak takdir marjının daraltması gerektiği eleştirisi yapılmaktadır. Gemalmaz, Mülkiyet Hakkı, s.504; Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuru kararlarında meşrû amaç ölçütü bakımından yaptığı değerlendirmeler için bkz. Yılmazoğlu, Hak Eksenli Dönüşüm, ss.317-320.

[424] *"Devletin pozitif yükümlülükleri, mülkiyet hakkına yapılan müdahalelere karşı usûle ilişkin güvenceleri sunan yargısal yolları da içeren etkili hukuksal bir çerçeve oluşturma, oluşturulan bu hukuksal çerçeve kapsamında yargısal ve idarî makamların bireylerin özel kişilerle olan uyuşmazlıklarında etkili ve Adil bir karar vermesini temin etmek sorumluluklarını da içermektedir (Selahattin Turan, B. No: 2014/11410, 22/6/2017, § 41); Usûle ilişkin güvencelerin varlığı orantılılık değerlendirmesinde önemli bir rol oynayabilir. Bu bağlamda müdahalenin hukuka aykırılığının ileri sürülebileceği veya müdahale nedeniyle oluşan maddî ve manevî zararların tazmin edilmesinin istenebileceği hukuk yollarının olmaması da bazı durumlarda kişiye yüklenen külfeti ağırlaştıran bir unsur olarak görülebilir. Bu bakımdan kişinin hukuka aykırılık iddialarının bir mahkeme tarafından etkili bir biçimde incelenmesi müdahalenin orantılılığı bakımından ehemmiyet arz etmektedir."* (*D.C.*, B. No: 2018/13863, 16/6/2021, *§ 52).*

halinde müdahale, ölçülülük ilkesi bağlamında ihlâl teşkil etmemektedir[425]. Bunun yanında iyi yönetişim[426] düsturuna riayet edilen bir idarî ve yargısal sürecin varlığının müdahalenin ölçülülüğünün tesbitinde Anayasa Mahkemesi tarafından belirleyici ölçüt olarak kullanıldığı ifade edilmektedir[427]. Ölçülülük ilkesi, vergilendirme konusunda geniş takdir yetkisine sahip olan Devletlerin yaptıkları müdahalelerin meşruluğunun denetlenmesi için vergilendirme işlemlerinin her aşamasında uyulması gerekli önemli bir sınırıdır[428]. Hukuk devleti ilkesinin bir gereği olarak vergi kanunlarının yanı sıra vergi idaresi ile vergi yargısı organlarının da işlem ve eylemlerinde bu ölçülülük ilkesine riayet etmeleri gerekmektedir[429].

Fazladan ya da haksız/hatalı şekilde tahakkuk ettirilen vergilerin yargı kararına dayalı olarak iadesine ilişkin uyuşmazlıklarda faiz talebinin reddedilmesi yoluyla mülkiyet hakkının ihlâli iddiaları üçüncü kural kapsamına girmemektedir[430]. Zira fazladan ya da haksız/hatalı tahakkuk ettirildiği tesbit edilen bedel, başvurucu açısından artık bir alacak haline dönüşmekte ve alacağın değer kaybına uğratılarak

---

425 Gemalmaz, Ölçülülük ve Adil Denge, ss.166-167;

426 *"İdarenin "iyi yönetişim" ilkesine uygun hareket etme yükümlülüğü bulunmaktadır. "İyi yönetişim" ilkesi, kamu yararı kapsamında bir konu söz konusu olduğunda kamu otoritelerinin uygun zamanda, uygun yöntemle ve her şeyden önce tutarlı olarak hareket etmelerini gerektirir Ayrıca idarelerin kendi hatalarının sonuçlarını gidermeleri ve bireylere yüklememeleri gerekir." (Kenan Yıldırım ve Turan Yıldırım, B. No: 2013/711, 3/4/2014, § 68). Bkz. Narsan Plastik San ve Tic Ltd Şti, Başvurusu B. No: 2013/6842, 20/4/2016 Farklı Gerekçe prg. 45-49.*

427 Gemalmaz, Ölçülülük ve Adil Denge, ss.174,176; Bkz. *"Orantılılık yönünden ise öncelikle başvurucu adına tarh edilen vergi ziyaı cezalı katma değer vergisine karşı iddia ve savunmalarını etkin bir biçimde ortaya koyabilme olanağının başvurucuya tanınıp tanınmadığı değerlendirilmelidir. Başvurucu, vergi idaresince tarh edilen cezalı vergiye karşı davalar açmış; davaların reddine ilişkin kararlara karşı da itiraz yoluna başvurmuştur. Başvurucunun yargılama safhasında tüm iddia ve savunmalarını etkin bir biçimde ortaya koyabilme imkânına sahip olduğu anlaşılmaktadır."* (*Alkapen Doğrama İnşaat Sanayi Ticaret İthalat İhracat Ltd. Şti.*, B. No: 2019/20170, 15/6/2022, § 50). Somut başvuruda Anayasa Mahkemesi, kanunîlik ve meşru amaç ölçütünü taşıyan başvurunun ölçülülük ilkesi yönünden yaptığı incelemesinde sahte olduğu tesbit edilen belgelerdeki katma değer vergisinin indiriminin reddedilmesinin sahteciliğin ve Hazinenin zarara uğratılmasının önlenmesi, indirim sisteminin sağlıklı bir biçimde çalışmasının sağlanması için *elverişli ve gerekli* olduğunu ortaya koyduktan sonra müdahalenin orantılılığını tartışmıştır. Başvurucunun tüm aşamalarda ileri sürdüğü vergi hatası iddiasının derece mahkemelerince vergi hatası kapsamında görülmeyerek reddedilmesinin ve uzlaşma yoluyla kesinleşen vergilerin dava konusu edilemeyeceği kabulünün keyfi ve temelsiz olmaması sebebiyle başvurucuya iddia ve savunmalarını etkin bir şekilde ortaya koyabilme imkânı tanındığına kanaat getirmiştir. Bu itibarla Anayasa Mahkemesi, somut başvuruda usûli güvencelerin varlığını ve başvurucunun fiili ve sorumluluklarını da göz önünde tutarak başvurucunun devlete ödenmeyen katma değer vergisinden sorumlu tutulmasının başvurucuya aşırı külfet yüklemediği, başvurucunun mülkiyet hakkı ile kamu yararı arasındaki Adil dengenin bozulmadığı ve müdahalenin ölçülü olduğu sonucuna varmıştır.

428 Artun, Ölçülülük İlkesi, s.1.

429 Artun, Ölçülülük İlkesi, ss.53-54.

430 Gemalmaz, Ölçülülük ve Adil Denge, s.170.

ödenmesinin Anayasa Mahkemesi tarafından genellikle mülkiyete saygı hakkına yönelik birinci kural kapsamında incelendiği ifade edilmektedir[431]. Yersiz veya fazla ödenmiş vergilerin mükelleflere iadesine ilişkin uyuşmazlıkların konu edildiği bireysel başvurularda Anayasa Mahkemesinin içtihadı, söz konusu para alacaklarının özellikle enflasyonun yüksek olduğu dönemlerde makul olmayan bir gecikme ile ödenmesi halinde orantısız bir değer kaybına neden olunduğu[432], faiz veya enflasyon farkı ödenmemesinin ölçüsüz bir müdahale teşkil ettiği ve bu itibarla mülkiyet hakkının ihlâl edildiğine yöneliktir[433].

Türkiye İş Bankası A.Ş. kararı[434], Mahkemenin vergilendirme yoluyla mülkiyet hakkına yapılan müdahalelerin kanuniliği bağlamında belirlilik ve öngörülebilirliğe ilişkin yaklaşım ve tesbitlerini ortaya koyan önemli bir karardır[435]. Somut başvuruda ihtilaf, Banka tarafından çalışanlarına çeşitli menfaatler sağlamak üzere kurulmuş olan vakfa yapılan katkı payı ödemelerinin ücret olarak

---

431 Özgür Duman, "Enflasyon Canavarı ile Mücadele: Mülkiyet Hakkı Bağlamında Vergi İdaresinden Olan Para Alacaklarının Ödenmesinde Yaşanan Değer Kaybı Sorunları", **Vergi ve Temel Haklar İncelemeleri I-Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvurunun Vergi Yargısına Etkisi,** (Ed. Prof. Dr. H. Burak Gemalmaz ve Dr. Gülay Arslan Öncü), Beta Yayıncılık, İstanbul, 2020, s.235; Yılmazoğlu Hak Eksenli Dönüşüm, ss.183,184.

432 Bkz. Çoban, Enflasyon ve İnsan Hakları, ss.116-117.

433 Duman, s.237; Bkz. *"Başvurunun değerlendirilmesi neticesinde, somut başvuruya konu davada idarece vergi adıyla fazla ve yersiz tahsil edilen ve Mahkeme kararıyla iadesine karar verilen bedellerin ödenmesinde 4458 sayılı Kanunun 216. maddesi gereği faiz uygulanmadığı, bahsedilen kanun maddesinin somut başvuruya konu davanın kesinleşmesinden sonra 22/5/2014 tarihinde iptal edildiği, ülkemizin ekonomik koşulları dikkate alındığında başvurucudan fazla veya yersiz yapılan tahsilâtların tarihi ile iadesi amacıyla açılan davaların başvurucu lehine sonuçlanması arasında geçen sürede enflasyona bağlı meydana gelen değer kaybı ve başvurucunun bu süre zarfında* ***kendi mülkünü kullanma, tasarruf etme, yararlanma hakkından mahrum kalması nedenleriyle mağdur olduğu, mağduriyete hatalı vergi tahakkuk ve tahsil işlemlerinin neden olduğu, uygulamanın alacaklı-borçlu ilişkisinin alacaklı başvurucu aleyhine ve gümrük/vergi idaresi lehine bozulmasına yol açtığı, bahsedilen mağduriyetler dikkate alındığında, başvurucunun üzerine haklı gösterilemeyecek şekilde orantısız ve aşırı yük bindiği ve ulaşılmak istenen kamu yararı ile başvurucunun mülkiyet hakkı arasında kurulması gereken Adil dengenin bozulduğu sonucuna ulaşılmıştır.****"*** (*Akel Gıda San. ve Tic. A.Ş.*, B. No: 2013/28, 25/2/2015, § 52).

434 (*Türkiye İş Bankası A.Ş.* [GK], B. No: 2014/6192, 12/11/2014)

435 Aynı yönde bkz. "*Açıklanan nedenlerle somut olayda 31/12/2005 tarihli Resmî Gazete'de yayımlanan 97 seri No.lu Genel Tebliğ'e dayanılarak 2005 yılı vergilendirme dönemi için sonraki yıllarda resen yapılan vergi tarhiyatı işlemlerinde Anayasa'nın 73. maddesinin üçüncü fıkrasında yer alan verginin kanuniliği ilkesi gereği kanuni düzeyde sağlanması gereken öngörülebilirliğin ve anlaşılabilirliğin sağlanamadığı, kanun hükümlerindeki belirsizliğin kanun altı idari uygulamalar ve düzenlemeler veya yargısal içtihatlarla da giderilemediği, bu durumda başvurucu tarafından 2005 yılında gerçekleştirilen işlemlerin vergilendirilmesi bakımından öngörülebilir ve anlaşılabilir kanuni dayanağın bulunmadığı anlaşıldığından başvurucunun, Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edildiğinin kabul edilmesi gerekir."* (*Narsan Plastik San ve Tic Ltd Şti*, B. No: 2013/6842, 20/4/2016, § 92).

değerlendirilerek vergilendirileceğine yönelik kanunî düzenlemenin bulunup bulunmadığına ilişkindir. Derece mahkemeleri, katkı payı ödemelerinin 193 sayılı Gelir Vergisi Kanunu'nun 61'inci maddesi uyarınca ücret olarak değerlendirilerek vergilendirilmesi gerektiği şeklînde yorum yapmışlardır. Anayasa Mahkemesi, derece mahkemelerinin hukuk kurallarını yorumlama yetkisi çerçevesinde katkı payı ödemelerinin ücret olarak değerlendirilerek vergilendirilmesi gerektiğini kabul etmiş ve fakat söz konusu değerlendirmeye esas alınan kanun hükümlerini kanunîlik ölçütü bakımından ulaşılabilir ve öngörülebilir olma yönünden değerlendirmiştir[436]. Bu itibarla kararda, Banka tarafından ödenen katkı payında menfaatin çalışanlarca ne zaman elde edildiği hususunun kanunda net ve açık düzenlenmemesi öngörülebilirliğin ihlâli olarak görülmüştür[437]. Oysa hukuk devleti ilkesinin bir yansıması olarak ortaya çıkan öngörülebilirlik ölçütü, kişilerin kendileri ile ilgili

[436] (*Türkiye İş Bankası A.Ş.* [GK], B. No: 2014/6192, 12/11/2014, § 49,50). " *Başvuru dosyası içeriğinden ve Bakanlık görüş yazısından; 2012 yılı öncesinde munzam sandıklara ödenen banka katkı paylarının ücret olarak değerlendirilerek vergilendirilmelerine ilişkin idari bir düzenleme ya da uygulama olmadığı, dolayısıyla başvuru konusu olaya benzer olayların yargıya intikal etmediği ve yargısal bir içtihadın bulunmadığı, vergi tekniği raporunda zikredilen Danıştay içtihatlarının doğrudan bu konuyla ilgili olmadığı, 1974 yılında kurulan ve halen faaliyetlerine devam etmekte olan Vakfa, Bankanın çok sayıda şubesince katkı payı ödemesi yapılmış olmasına ve defalarca vergi denetimi yapılmasına rağmen bu hususun daha önceden dile getirilmediği,* ***katkı payı ödemelerinin ücret olarak değerlendirilmesi ve vergiye tabi tutulmasına ilişkin uygulamanın 2012 yılında yapılan vergi incelemesi sonucu düzenlenen vergi tekniği raporuna istinaden başlatıldığı ve bu yöndeki içtihadın, bu inceleme üzerine tarhedilen vergilere karşı açılan davalar dolayısıyla Danıştayın 2013 tarihli kararlarıyla ortaya çıktığı anlaşılmaktadır.****"* (*Türkiye İş Bankası A.Ş.* [GK], B. No: 2014/6192, 12/11/2014, § 54).

[437] "*Yargı kararları incelendiğinde, Vakıf tarafından Banka çalışanlarına menfaat sağlandığı, bu menfaatin bir kısmının Banka katkı paylarıyla finanse edildiği, menfaatin belli koşulların gerçekleşmesi hâlinde ve esas olarak emekli aylığı ödenmesi şeklinde sağlandığı hususlarının tartışmasız olduğu görülmektedir. Yapılan değerlendirmelerden, verginin kanuniliği ilkesi gereği, somut olaya ilişkin kanun hükmünde verginin esaslı unsurlarının düzenlendiği, ancak bu hükmün somut olay bakımından öngörülebilirlik koşulunu sağlamadığı ve yoruma ihtiyaç gösterdiği anlaşılmaktadır…Somut olayda yoruma ihtiyaç gösteren esas tartışma konusu, sağlanan menfaatin çalışanlarca ne zaman elde edilmiş sayılacağına ilişkindir…İlgili kanun hükümlerinin yorumuna ilişkin lehe ve aleyhe bu değerlendirmelerden, Banka tarafından Vakfa katkı payı ödenmesinde çalışanlarca menfaatin ne zaman elde edildiği hususunun kanun hükümlerinden açık ve net bir şekilde çıkarılamayacak olduğu anlaşılmakta olup, Danıştay tarafından ilgili kanun hükümlerinin bu şekildeki yorumunun başvurucu açısından öngörülebilirlik ilkesiyle bağdaştırılmasının zor olduğu görülmektedir ki (AİHM'in benzeri değerlendirmeleri için bkz. Yehova Şahitleri/Fransa, B. No: 8916/05, 30/6/2011, § 70; Serkov/Ukrayna, B. No: 39766/05, 7/6/2011, § 41), vergilendirme işlemine ilişkin vergilendirme döneminden çok sonra mahkemelerce yapılan bu yöndeki yorumun, geçmişe etkili bir şekilde uygulanması dolayısıyla ortaya çıkacak sonuçlara bireylerin katlanmasını beklemek hakkaniyete uygun olmayacaktır (AİHM'in benzeri değerlendirmeleri için bkz. Serkov/Ukrayna, B. No: 39766/05, 7/6/2011, §§ 40-43). "* (*Türkiye İş Bankası A.Ş.* [GK], B. No: 2014/6192, 12/11/2014, § 57-58).

kanunî düzenlemeleri ve bunların sonuçlarını önceden bilebilmelerini gerektirir[438]. Zira düzenin sağlanmasının aracı olan hukuk kurallarının işlevini yerine getirmesi için önceden bilinebilirlik şarttır[439]. Sonuç olarak Anayasa Mahkemesi, Türkiye İş Bankası A.Ş. kararında, yargılama sırasında hukuk kurallarının yorum ve uygulamasının öngörülemez nitelikte olması gerekçesiyle müdahalenin kanunîlik ölçütünü karşılamadığından bahisle mülkiyet hakkının ihlâl edildiğine karar vermiştir[440]. Mezkûr karar uyarınca mükelleflerin algısını etkilemesi sebebiyle özelgelerin de öngörülebilirlik kapsamında dikkate alınması gerektiği ileri sürülmektedir[441]. Bu

---

[438] Gülden Şişman, "Anayasa Mahkemesi ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararları Çerçevesinde Vergi Hukukunda Öngörülebilirlik", **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi,** Cilt:65, Sayı: 4, 2016, ss. 2441-2442.

[439] Yusuf Karakoç, **Hukuka Dair (Yazılar)**, Yetkin Yayınları, Ankara, 2021, (Hukuka Dair), s.29.

[440] "*Bu değerlendirmeler sonucunda, Vakfın kurulduğu 1974 yılından vergi incelemesinin yapıldığı 2012 yılına kadar Vergi İdaresinin, Banka tarafından Vakfa ödenen katkı paylarının vergilendirilmesine ilişkin bir girişiminin veya emsal bir uygulamasının bulunmaması, Banka tarafından uzun yıllar boyunca yapılan katkı payı ödemelerinin vergilendirilmemiş olması, somut olay bağlamında menfaatin elde edildiği zamana ilişkin kanun hükmünün açık ve net olmaması ve bu hususun yargı kararlarından da anlaşılması, Vakfa ödenen katkı payları üzerinde çalışanların tasarruf haklarının bulunmadığına ilişkin Yargıtay içtihadının bulunması ve katkı paylarının ücret olarak vergilendirilmeyeceğine ilişkin başka bir kuruma verilmiş mukteza bulunması hususları karşısında, başvuru konusu vergilendirme döneminde (2007 yılı) söz konusu katkı payı ödemelerinin ücret kapsamında değerlendirilerek vergilendirileceğinin düşünülemeyeceği, bu gerekçelerle başvurucudan, bu ödemelerin vergiye tabi olacağını öngörmesini beklemenin mümkün olmadığı anlaşılmaktadır. Açıklanan nedenlerle, öngörülebilirliğin ancak 2013 tarihli Danıştay Daire kararlarıyla söz konusu olduğunun anlaşılması karşısında başvuru konusu vergilendirme işleminin ilişkin olduğu vergilendirme dönemi (2007 yılı) itibariyle, Anayasa'nın 73. maddesinin üçüncü fıkrasında yer alan verginin kanuniliği ilkesi gereği kanuni düzeyde sağlanması gereken öngörülebilirliğin sağlanamadığı, kanun hükümlerindeki öngörülemezliğin kanun altı idari uygulamalar ve düzenlemeler veya yargısal içtihatlarla giderilemediği, bu durumda başvurucu tarafından 2007 yılında Vakfa ödenen katkı paylarının ücret sayılarak vergilendirilmesine ilişkin işlemlerin, öngörülebilir kanuni dayanağının bulunmadığı anlaşıldığından, vergi asılları bakımından varılan sonuç dolayısıyla vergi cezaları bakımından ayrıca değerlendirme yapılmasına gerek görülmeyerek, Vakfa yaptığı katkı payı ödemeleri üzerinden vergi ve ceza tahsil edilmesi nedeniyle başvurucunun, Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edildiğinin kabul edilmesi gerekmektedir."* (*Türkiye İş Bankası A.Ş.* [GK], B. No: 2014/6192, 12/11/2014, § 60,61).

[441] Şişman, s.2438; "*…Yukarıda ifade edilen olguların yanısıra (§ 58), somut olay bakımından bağlayıcı olmasalar da, başvurucunun, katkı payı ödemelerinin ücret olarak vergilendirilmeyeceğini düşünmesini gerektirecek başka olgular da bulunmaktadır… İkinci olarak, benzer şekilde munzam sandık kuran ve çalışanları adına katkı payı ödemesi yapmakta olan bir başka kurumun, bu ödemelerin ücret olarak vergilendirilip vergilendirilmeyeceği hususunda tereddüde düşmesi dolayısıyla verdiği dilekçe üzerine kendisine verilen 2126-32-241 sayılı ve 1967 tarihli muktezada, Malîye Bakanlığı Gelirler Genel Müdürlüğü (Gelir İdaresi Başkanlığı), bu ödemelerin ücret olarak vergilendirilmeyeceği yönünde görüş bildirmiştir. Bir ödemenin ücret olarak nitelendirilmesine ilişkin Özel Hukuk ve Vergi Hukuku disiplinlerinin farklı ilkeleri bulunmakla ve mukteza subjektif bağlayıcılığı olan bir hukuk kaynağı olmakla birlikte, kanun hükümlerinin açık olmaması karşısında, diğer faktörlerin yanısıra bu olguların da katkı payı ödemelerinin ücret olarak vergilendirilmeyeceği yönündeki başvurucu algısı üzerinde etkili olduğu aşikârdır."* (*Türkiye İş Bankası A.Ş.* [GK], B. No: 2014/6192, 12/11/2014, § 59).

itibarla vergi hukukunda öngörülebilirliğin sağlanabilmesi için vergi hukukunun bağlayıcı kaynakları yanında mükelleflerin algısını etkileyen yargı kararı, özelge gibi bağlayıcı olmayan ikincil kaynakların ulaşılabilir ve anlaşılabilir olmasının önem arz ettiği ifade edilmektedir[442].

Anayasa Mahkemesi tarafından istikrar kazanmış yargı kararlarının da kişiler yönünden öngörülebilirlik yarattığı kabul edilmektedir. Dolayısıyla istikrar kazanmış yargı kararlarından ayrılan aykırı kararların ilgililer bakımından hak ihlâli teşkil edebileceği ifade edilmektedir[443]. Bu sebeple derece mahkemelerinin somut olayda neden istikrar kazanmış yargı kararlarının aksi yönünde karar verildiğini makul bir gerekçeyle açıklaması gerekmekte olup, haklı bir gerekçe olmaksızın aynı konu ve şartlara ilişkin farklı karar verilmesi öngörülebilirliğin ihlâli olarak nitelendirilebilecektir[444].

---

[442] Şişman, ss.2438-2439.

[443] *"Ayrıca başvurucu tarafından başvuru formuna eklenen kararlarda, İstanbul Bölge İdare Mahkemesi, Eskişehir Bölge İdare Mahkemesi, İzmir Bölge İdare Mahkemesi ve Sakarya Bölge İdare Mahkemesinin de okul aile birliklerinden kiralanan kantinler için kira tutarları üzerinden sorumlu sıfatıyla katma değer vergisi hesaplanmasının ve katma değer vergisi mükellefiyeti tesis edilmesinin mevzuata aykırı olduğuna dair kararlar verdikleri görülmüştür. Görüldüğü üzere başvuruya konu edilen yargı kararında, uyuşmazlığa ilişkin olay ve mevzuat değerlendirmesi yapılırken aynı konuya ilişkin olarak Danıştay ilgili dairelerinin istikrar kazanmış kararlarında ve yukarıda anılan bölge idare mahkemeleri kararlarında yapılan mevzuat değerlendirmesi ve ulaşılan sonucun aksi yönde bir sonuca ulaşılarak, okul aile birliklerinden yapılan kantin kiralama işlerinin KDV'ye tabi olduğu yönünde karar verilmiş, davanın parasal değeri uyarınca karar bölge idare mahkemesine itiraz yoluyla taşınmış ve itiraz başvurusu da reddedilmiştir. Bu durumda, başvurucunun, okul aile birliğinden kantin kiralaması işlemi nedeniyle KDV tarhiyatı yapılması üzerine tarhiyatın kaldırılması istemiyle açtığı davada "öngörülebilen" husus, vergi yargılamasının da dâhil olduğu idari yargı düzeninde yüksek mahkeme olan ve kararları ülke çapında tüm idari yargı makamlarınca dikkate alınması gereken Danıştayın KDV'den kaynaklı uyuşmazlıkları çözmekle görevli dairelerinin konu hakkında verdiği kararlardan hareketle okul aile birliklerinden kiralanan kantinler için kira tutarları üzerinden sorumlu sıfatıyla KDV hesaplanmasının ve KDV mükellefiyeti tesis edilmesinin mevzuata aykırı olduğu şeklinde karar verileceğidir. Ancak Balıkesir Vergi Mahkemesi, olaya uygulanan mevzuatın yorumlanmasında, Danıştay ilgili dairelerinin yerleşik kararları ve diğer bölge idare mahkemeleri kararlarından farklı ve "öngörülemez" nitelikte bir değerlendirme yaparak, davayı reddetmiştir. Bunun yanında başvurucunun dava açarken (hukuki yardımdan yararlansa bile) kendisine Danıştay Dairelerinin ilgili kurallardan çıkardıkları sonuçtan farklı bir şekilde muamele edileceğini beklemesini gerektiren bir durum da bulunmamaktadır. Açıklanan nedenlerle, başvurucu hakkında yapılan yargılama sırasında hukuk kurallarının yorum ve uygulanmasının "öngörülemez" nitelikte olması nedeniyle Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir." (Murat Çevik, B. No: 2013/3245, 11/12/2014, § 55-59).*

[444] Şişman, ss.2434-2436, 2438; Bkz. Turgut Candan, "Vergi Mükelleflerinin Bireysel Başvuru Yoluyla Anayasa Mahkemesince Korunması", (Bireysel Başvuru) https://turgutcandan.com/ 2015/11/04/ vergi-mukelleflerinin-bireysel-basvuru-yoluyla-anayasa-mahkemesince-korunmasi-3/#comments (E.T:5/5/2023)

Haksız çıkma zammına[445] ilişkin olarak Anayasa Mahkemesince somut norm denetimi neticesinde iptal kararı[446] verilmeden önce ödeme emrine karşı açılan dava reddedildiği için uygulanan haksız çıkma zammının tahsil edilmesinin mülkiyet ve âdil yargılanma hakkını ihlâl ettiği iddiasıyla bireysel başvuruda bulunulmuştur[447]. Anayasa Mahkemesi, haksız çıkma zammını malî yükümlülük olarak nitelendirmiş ve haksız çıkma zammının kamu alacaklarının ödenme süreçlerinin düzenlenmesi ve kontrol edilmesi amacıyla getirilen bir yaptırım olmasından hareketle mülkiyet hakkına yönelik bu müdahalenin üçüncü kural kapsamında incelenmesi gerektiğine karar vermiştir. Anayasa Mahkemesi, kanunîlik ölçütü yönünden yaptığı değerlendirmede iptal edilen kanun hükmü olay tarihinde yürürlükte olduğu için müdahalenin erişilebilir, belirli ve öngörülebilir bir kanuna dayandığını; haksız çıkma zammı uygulanmasının kamu alacağının tahsilinin sürüncemede bırakılmasının önlenmesi şeklinde kamu yararına yönelik meşru amacı olduğunu tesbit ettikten sonra ölçülülük değerlendirmesine geçmiştir. Anayasa Mahkemesi, ödeme emrine karşı dava açılmasının kural olarak tahsili durdurmaması ve cebri icranın mümkün olması hususları gözetildiğinde borçlunun ödeme emrine karşı açtığı davanın reddedilmesinin yaptırımı mahiyetinde otomatik olarak haksız çıkma zammını ödeme külfeti altında bırakılmasını, hâkime herhangi bir takdir yetkisi tanınmamasını da dikkate alarak

[445] 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usûlü Hakkında Kanun'un 58'inci maddesinin iptal edilen beşinci fıkrası: *"İtirazında tamamen veya kısmen haksız çıkan borçludan, hakkındaki itirazın reddolunduğu miktardaki amme alacağı % 10 zamla tahsil edilir."* şeklîndeydi. Haksız çıkma zammının anayasaya aykırılığına ilişkin değerlendirme için bkz. Mustafa Akkaya, "Haksız Çıkma Zammı ve Anayasaya Uygunluğu", **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Prof. Dr. Mualla Öncel Armağanı,** Prof. Dr. Mualla ÖNCEL'e Armağan, Cilt: I, Ankara, 2009.

[446] AnyM, 21.4.2022 tarih ve E.2021/119, K.2022/48.

[447] (*Çukurova İthalat ve İhracat Türk A.Ş.* [GK], B. No: 2019/4408, 18/5/2022).

mülkiyet hakkına yönelik ölçüsüz bir müdahale olarak nitelendirmiş ve mülkiyet hakkını ihlâl ettiğine karar vermiştir[448].

Mülkiyet hakkı ihlâline sebep olabilecek bir diğer husus vergi dairelerinin kod listeleri/özel esaslar[449] uygulamasıdır[450]. Mükelleflerin kod listesine alınmasına dair vergi dairesi işlemlerinin anayasal ve kanunî dayanağının bulunmadığı, hukuka aykırı olduğu[451], başta mülkiyet ve özel ve aile hayatına saygı hakkı olmak üzere temel hak ve özgürlüklere aykırılık teşkil ettiği ifade edilmektedir[452]. Danıştay içtihatlarının da kod listesine alma uygulamasının anayasal bir dayanağının bulunmadığı, temel hak ve özgürlüklere aykırı olduğu yönünde istikrar kazandığı, kod listesine alınan mükellefler için maddî ve/ya da manevî tazminata hükmedildiği ifade edilmektedir[453]. Kanunî dayanağı bulunmayan özel esaslar uygulaması Anayasa Mahkemesi önüne bireysel başvuru yolu ile gelmiş ancak başvuru kabul edilebilirlik şartlarını taşımadığı için Mahkeme bu iddiayı esas yönünden inceleyememiştir[454].

---

448 "*Netice itibarıyla kamu alacaklarının tahsili amacıyla düzenlenen ödeme emrine karşı açılan davanın reddedilmesi hâlinde otomatik olarak kamu alacağının %10'u oranında haksız çıkma zammı uygulanması, kamu alacağının tahsilini hızlandırma amacına erişme yönünden -yukarıda açıklanan hususlar dikkate alındığında- elverişli olmadığı gibi başvurulabilecek son çare de değildir. Ayrıca 6183 sayılı Kanun'un 58. maddesinin Anayasa Mahkemesinin 21/4/2022 tarihli ve E.2021/119, K.2022/48 sayılı kararıyla iptal edilen beşinci fıkrasının idarenin ve mahkemelerin somut olayın subjektif şartlarını gözeterek hakkaniyete aykırı sonuçları giderebilecek kararlar vermesine imkân sağlamamasının kamu alacağının tahsilinin hızlandırılmasındaki kamusal yarar ile bireyin mülkiyet hakkından yararlanmasındaki şahsi menfaat arasındaki dengeyi birey aleyhine bozucu nitelikte olduğu kanaatine varılmıştır. İptal edilen kuralın başvurucunun mülkiyet hakkının korunmasına ilişkin usûl güvencelerinden yararlanması üzerinde Anayasa'nın 35. maddesi çerçevesinde tolere edilemeyecek derecede caydırıcı bir etkiye yol açtığı değerlendirilmiştir. Bu durumda mülkiyet hakkına yapılan müdahalenin ölçülü olmadığı anlaşılmıştır" (Çukurova İthalat ve İhracat Türk A.Ş. [GK], B. No: 2019/4408, 18/5/2022, § 80)*

449 Kod listesi/özel esaslar uygulaması hakkında bilgi almak için bkz. Baykara, Kod Listeleri; Yaltı, Risk Analiz Sistemi; Taylar, Özel Esaslar

450 Yaltı, Risk Analiz Sistemi, s.27; Taylar, Özel Esaslar, s.789.

451 Baykara, Kod Listeleri, ss.273,280; Taylar, Özel Esaslar, s.781; Bkz. Hakan Üzeltürk, "Mükellef Hakları ve Anayasal Beklentiler: Gelecek İçin Birkaç Not", **Anayasadan Malî ve Vergisel Beklentiler,** Bahçeşehir Üniversitesi, İstanbul, 8-9 Ocak 2010, (Ed. Prof. Dr. Feridun Yenisey, Prof. Dr. Gülsen Güneş ve Yrd. Doç. Dr. Z. Ertunç Şirin), On İki Levha Yayınları, İstanbul, 2012, (Mükellef Hakları), s.264.

452 Yaltı, Risk Analiz Sistemi, s.27; Taylar, Özel Esaslar, s.782.

453 Baykara, Kod Listeleri, s.276.

454 "*Somut olayda başvurucu, sahte fatura düzenlemediğine dair kesinleşmiş yargı kararlarına rağmen sahte fatura düzenleyenler listesinde bulunan adının bu listeden çıkarılması talepli olarak anayasa mahkemesine bireysel başvuruda bulunmuştur. Ancak Mahkeme, başvurucunun talebini bahsi geçen listeyi başvuru formuna eklemediği, bu durumun hangi anayasal hak veya haklarını ihlal ettiğine dair bilgi vermediği, başvurusunu temellendiremediği ve talebinin idari işlem tesis etme mahiyetinde olduğu gerekçesiyle açıkça dayanaktan yoksun bularak kabul edilemezliğine karar vermiştir*. "(*Abdullah Doğtaş*, B. No: 2012/1123, 26/6/2014, § 35-38).

C. Âdil Yargılanma Hakkı

1. Genel Olarak

Âdil yargılanma hakkı, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 6'ncı maddesinde düzenlenmiştir. Bu hak kapsamındaki ilke ve güvencelere ilişkin temel madde Anayasa'nın 36'ncı maddesi olmakla beraber Anayasanın çeşitli maddelerinde[455] de bu ilke ve güvencelerin bazıları ayrıca hüküm altına alınmıştır.

Âdil yargılanma hakkı, kişinin hak arama özgürlüğünü, dürüst ve âdil şekilde yargılanmasını güvence altına almayı amaçlayan[456], hukukun üstünlüğüne bağlı demokratik toplumun temel değerlerini yansıtan haklar ve ilkeler bütünü olarak ifade edilmektedir[457]. Hukuk devletinin temel unsurunu oluşturan âdil yargılanma hakkı, istinaf ve temyiz dahil olmak üzere yargılama sürecinin bütününe ilişkin usûl ilkelerini belirlemektedir[458]. Bu itibarla âdil yargılanma hakkı, usûl hukukunun uygulanmasından doğan hak ihlâli iddialarında dayanak gösterilebilecek en önemli hak olması sebebiyle bu hakkın dar yorumlanmasının hakkın amacı ve ruhuna uygun olmayacağı ifade edilmektedir[459]. Ancak yargılamanın âdilliği ile mahkeme kararının doğru ve isabetli olması birbirinden farklı konular olması sebebiyle mezkûr hak bakımından yargılama neticesinde varılan sonucun âdil olmasından ziyade âdil bir karar verilebilmesi için gerekli şartların sağlanıp sağlanmadığı önem arz etmektedir[460]. Bunun yanında âdil yargılanma hakkı kapsamındaki usûli ilkeler yargılamanın nesnel bir şekilde yapılarak âdil bir karara varılmasını da güvence altına almaktadır. Bu sebeple âdil yargılanma hakkı kapsamında karar içeriğinin âdil olup olmadığı Avrupa

---

455 Bkz. Any.m.40,138,141.

456 Süheyl Donay, **İnsan Hakları Açısından Sanığın Hakları ve Türk Hukuku**, İstanbul Üniversitesi Yayınları No:2955, İstanbul 1982, s.41; Ünal, s.165; Muhammet Özekes, **İcra Hukukunda Temel Haklar ve İlkeler**, Adalet Yayınevi, Ankara, 2009, s.133.

457 Osman Doğru ve Atilla Nalbant, **İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi Açıklama ve Önemli Kararlar 1.Cilt,** Avrupa Konseyi, Ankara, 2012, 1.Cilt, s.609.

458 Sibel İnceoğlu, "Adil Yargılanma Hakkı", **İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi ve Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuru Kapsamında Bir İnceleme,** (Ed. Sibel İnceoğlu), 3. Baskı, Beta Yayıncılık, İstanbul, 2013, Adil Yargılanma, s.209.

459 Doğru ve Nalbant, 1. Cilt, s.610.

460 Ünal, s.189; İnceoğlu, Adil Yargılanma, s.209.

İnsan Hakları Mahkemesi ve Anayasa Mahkemesi tarafından dolaylı olarak denetlenmektedir[461].

2. Âdil Yargılanma Hakkının Kapsamı

Âdil yargılanma hakkını düzenleyen Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 6'ncı maddesinin 1'inci fıkrası uyarınca kişiler bağımsız ve tarafsız mahkeme önünde, makul sürede açık/alenî bir yargılamanın hakkaniyete uygun olarak yapılmasını isteme hakkına sahiptir. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 6'ncı maddesinin 1'inci fıkrasında açıkça sayılmamasına rağmen içtihatlarla bu kapsamda olduğu kabul edilen zımni hak ve ilkeler[462] ise şunlardır: Mahkemeye başvurma hakkı, silahların eşitliği, çelişmeli yargılama, gerekçeli karar hakkı, delillere ilişkin ilkeler, hukukî kesinlik ilkesi, susma ve kendini suçlamama hakkı, duruşmada hazır bulunma ve etkili katılım hakları. Mezkûr maddenin 2'nci fıkrası masumiyet karinesine ilişkin olup 3'üncü fıkrasında âdil yargılanma hakkının cezai alandaki bazı güvenceleri örnekseyici bir şekilde sayılmaktadır. Bu anlamda asgari haklar şunlardır: Suçlamanın niteliği ve nedenleri hakkında bilgilendirilme hakkı, gerekli zaman ve kolaylıklara sahip olma hakkı, bizzat savunma ve müdafi yardımından yararlanma hakkı, iddia tanıklarını sorguya çekmek ve müdafaa tanıklarını aynı şartlar altında dinletmek hakkı, ücretsiz tercüman hakkı[463]. Suç isnadının karara bağlanmasına ilişkin yargılamalarda âdil yargılanma hakkına ilişkin madde metninde açıkça sayılan ve zımni olarak kabul edilen hak ve güvencelerin tamamı uygulama alanı bulmaktadır. Ancak bu hak ve

---

[461] İnceoğlu, Adil Yargılanma, s.209; Sibel İnceoğlu, **Adil Yargılanma Hakkı Anayasa Mahkemesi'ne Bireysel Başvuru El Kitapları Serisi- 4,** Avrupa Konseyi Yayınları, Ankara, 2018, Adil Yargılanma Hakkı El Kitabı, ss.1-2. *"...Ayrıca Adil yargılanma hakkı davanın sonucuna yönelik bir güvence içermemektedir. Anılan hak yargılama sürecinin Adil olarak yürütülmesini temin edecek birtakım usûl güvenceleri sunmaktadır. Dolayısıyla bireysel başvuru incelemelerinde Adil yargılanma hakkı kapsamında değerlendirme yapılırken davanın sonucuna ilişkin bir çıkarım yapılması mümkün değildir. Bununla birlikte Anayasa Mahkemesinin tarafların öne sürdüğü ve esasa etkili olan iddiaların -mahkeme hakkının gereği olarak- derece mahkemelerince işin mahiyetinin gerektirdiği ölçüde incelenip incelenmediğini denetleme görevi bulunmaktadır."* (*Emin Arda Büyük* [GK], B. No: 2017/28079, 2/7/2020, §§ 52, 55)

[462] Feyyaz Gölcüklü, "Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nde Adil Yargılanma", **Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi,** İlhan Öztrak'a Armağan, Cilt: 49, Sayı:1, 1994, ss.200-201.

[463] Gölcüklü, ss.222-231; İnceoğlu, Adil Yargılanma Hakkı El Kitabı, s.3.

güvenceler sadece suç şüphelisi için öngörülmüş olduğundan şikâyetçi veya mağdur açısından uygulama alanı bulunmamaktadır[464] .

3/10/2001 tarih ve 4709 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun[465] ile Anayasa'nın 36'ncı maddesine "âdil yargılanma hakkı" ibaresi eklenerek âdil yargılanma hakkı açıkça hüküm altına alınmıştır. Ancak hakkın kapsamı madde metninde düzenlenmemiştir. Bu sebeple Anayasa Mahkemesi, hakkın kapsamının Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 6'ncı maddesi çerçevesinde belirlenmesi gerektiğine karar vermiştir[466]. Başka bir deyişle, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi metni ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi içtihatları ile kabul edilen âdil yargılanma hakkı kapsamındaki güvenceler, alt ilke ve haklar Anayasa'nın 36'ncı maddesinin bir parçası olarak görülmektedir[467]. Bu itibarla, âdil yargılanma hakkına ilişkin güvenceler ya "medenî hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıkların" ya da "bir suç isnadının" karara bağlanması esnasında uygulanabilecektir[468]. Bu kabul ile Anayasada daraltılmayan norm alanının Anayasa Mahkemesi tarafından Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ndeki düzenlemeye paralel bir şekilde iki kategoriyle sınırlı ve dar olarak yorumlandığı belirtilmektedir[469]. Bu iki hâl dışında kalan başvurular hakkında Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Anayasa'nın ortak koruma alanı kapsamı dışında kaldığı gerekçesiyle konu bakımından yetkisizlik kararı verilmektedir[470].

Konu bakımından kapsam bu iki kategoriyle sınırlandırılmış olmakla birlikte söz konusu iki kavramın Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi tarafından özerk kavramlar

---

464 Donay, s.125; İnceoğlu, Adil Yargılanma Hakkı El Kitabı**,** s.8.

465 3.10.2001 tarih ve 4709 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun, (RG.17.10.2001-24556-Mük.)

466 (*E.t.y.i. A.Ş.*, B. No: 2013/596, 8/5/2014, § 24).

467 İnceoğlu, Adil Yargılanma, s.214; İnceoğlu, Adil Yargılanma Hakkı El Kitabı, s.14; Bkz. (*Güher Ergun ve diğerleri*, B. No: 2012/13, 2/7/2013, §38).

468 Gölcüklü, s.200; Doğru ve Nalbant, 1.Cilt, s.611.

469 İnceoğlu, Adil Yargılanma Hakkı El Kitabı, ss.15-16.

470 Bkz. *B.Y.Ç., B. No: 2013/4554, 15/12/2015; Bünyami Arıkan*, B. No: 2013/9559, 16/10/2014.

olarak kabul edilmesi[471] temel hak ve özgürlükler lehinedir[472]. Medenî hak ve yükümlülük kavramı esasen özel hukuk davalarını âdil yargılanma hakkı kapsamına almaktayken Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi içtihatlarıyla kamu hukuku özellikli bazı davalar[473] da madde kapsamına alınmıştır[474]. Başka bir deyişle, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin bu kavramları özerk olarak yorumlaması sebebiyle kamusal nitelik taşıyan davalar da sonucu itibariyle kişilerin medenî hak ve yükümlülükleri üzerinde doğrudan belirleyici bir nitelik taşıma kıstasını barındırıyorsa âdil yargılanma hakkına ilişkin güvencelerin, idarî kararlara ilişkin yargılama sürecinde de geçerli olduğu kabul edilmektedir[475]. Fakat Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, vergi konusunun kamusal yetki alanının sert çekirdeğini oluşturması sebebiyle vergi aslına ilişkin davaları medenî dava olarak kabul etmemekte ve vergi aslına ilişkin davaların konu edildiği bireysel başvurularda âdil yargılanma hakkının uygulanabilir olmadığına karar vermektedir. Buna karşılık vergi ceza davalarını ceza davası olarak kabul etmekte ve buna ilişkin bireysel başvurularda âdil yargılanma hakkına ilişkin güvencelerin sağlanıp sağlanmadığını kontrol etmektedir[476]. Başka bir deyişle, maddî menfaatlere ilişkin uyuşmazlıklar genellikle medenî hak ve yükümlülük olarak kabul

---

[471] Gölcüklü, s.203; Doğru ve Nalbant, 1. Cilt, s.611; İnceoğlu, Adil Yargılanma Hakkı El Kitabı, s.4; Billur Yaltı Soydan, "İnsan Hakları Açısından Vergi Yükümlüsünün Adil Yargılanma Hakkı – I", **Vergi Sorunları Dergisi,** Sayı: 143, 2000, (Adil Yargılanma-I), s.155; Billur Yaltı, Vergi Yargılamasında Adil Yargılanma Hakkı: Anayasa Mahkemesi Kararlarında Uygulama Alanı Genişlemesi, s.1. https://anayasatakip.ku.edu.tr/wp-content/uploads/sites/34/2017/08/Billur-Yalt%C4%B1-Adil-Yarg%C4%B1lanma.pdf (E.T:23/8/2022), (Uygulama Alanı) ; Serhat Kaşıkara, **Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Çerçevesinde Adil Yargılanma Hakkı,** Adalet Yayınevi, Ankara, 2009, ss.99,104; Gülay Arslan Öncü, "Adil Yargılanma Hakkı ve Vergi: Aynı Konuya İki Farklı Yaklaşım-AYM v. AİHM", **Vergi ve Temel Haklar İncelemeleri-I Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvurunun Vergi Yargısına Etkisi,** (Ed. Prof. Dr. H. Burak Gemalmaz ve Dr. Gülay Arslan Öncü), Beta Yayıncılık, İstanbul, 2020, (Farklı Yaklaşım), s.89.

[472] Bkz. *"Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin (AİHM), Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 6. maddesindeki "medenî hak ve yükümlülükler" kavramına sürekli olarak gelişen bir anlam yüklemektedir. AİHM'ne göre, bir hakkın medenî hak ve yükümlülükler kapsamında olup olmadığına, o hakkın mevzuatta nerede düzenlendiğine bakarak değil, o hakkın özüne bakılarak karar verilmelidir. Bir hakkın kullanımının birey ve kamu gücü arasındaki ilişkiyi nasıl etkilediği değerlendirilmeksizin, uyuşmazlığın medenî hak kapsamında olup olmadığına kategorik olarak karar verilmemelidir. (ECHR, Guide to Article 6, Right to a Fair Trial-Civil Limb)"* (*Dursun Satıcı*, B. No: 2012/611, 25/2/2015, Karşı Oy Gerekçesi, § 11).

[473] Örneğin kamulaştırma, ticari faaliyet ruhsatlarını iptalleri, kamu hukuku kaynaklı tazminat talepleri, öğrencilik hakkına ilişkin uyuşmazlıklar…Bkz.; Ünal, s.167; Yılmaz Aliefendioğlu, "Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Anayasal Açıdan Adil Yargılanma Hakkı", **Anayasa Yargısı Dergisi**, Sayı:10, 1993, s.361; İnceoğlu, Adil Yargılanma Hakkı El Kitabı**,** ss.4-5.

[474] Ünal, ss.166-167; Sibel İnceoğlu, Adil Yargılanma Hakkı El Kitabı, ss.4-5.

[475] Yaltı Soydan, Adil Yargılanma-I, ss.156-157; Yaltı, Uygulama Alanı, s.1.

[476] Yaltı Soydan, Adil Yargılanma-I, ss.159,160-161; Yaltı, Uygulama Alanı, ss.1-2.

edilmekle birlikte vergi aslına ilişkin uyuşmazlıklar bakımından Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi içtihadı, ilk dönem kararlarında, şeklî bir yaklaşımla her ne kadar maddî menfaate ilişkin bir yükümlülük olsa da vergilendirmenin kamu hukuku alanının sert çekirdeğinden bir kısmını oluşturması sebebiyle âdil yargılanma hakkı kapsamı dışında kaldığı yönündedir[477]. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin vergi aslına ilişkin davaların bu kapsamda kabul edilemeyeceği, âdil yargılanma hakkının sağladığı güvencelerden bu davalarda yararlanılamayacağı yönünde geliştirdiği içtihadı eleştirilmektedir[478]. Ancak Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin yakın tarihli kararlarının vergi aslına ilişkin uyuşmazlıklarda da âdil yargılanma hakkına ilişkin güvenceleri uygulamada istekli olduğunu gösterdiği ifade edilmektedir[479].

Özetle Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi içtihadında vergi cezaları suç isnadı kapsamında kabul edilerek âdil yargılanma hakkına ilişkin güvencelerden yararlandırılmakta ve fakat vergi aslına ilişkin davalar âdil yargılanma hakkının uygulama alanı dışında bırakılmaktadır[480]. Buna karşılık vergilendirme işlemlerinden kaynaklanan maddî zararın giderilmesi talepli tazminat davaları, vergi iade talepleri, vergi indirim/istisna/teşviklerinin reddedilmesine ilişkin uyuşmazlıklar ile gelir idaresinin vergi alacaklarında rüçhan hakkına ilişkin uyuşmazlıklar ve vergi incelemeleri çerçevesindeki işlemlere ilişkin uyuşmazlıklar medenî hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlık kapsamında değerlendirilerek âdil yargılanma hakkına ilişkin güvencelerden yararlandırılmaktadır[481]. Vergi aslı ve vergi cezalarına karşı birlikte açılan davalara ilişkin âdil yargılanma hakkının ihlâli iddiasıyla yapılan

[477] Arslan Öncü, Farklı Yaklaşım, ss.95-96.
[478] Billur Yaltı Soydan, "İnsan Haklarının Vergi Hukuku Pratiği: Adil Yargılanma Hakkının Vergi Davalarında Uygulanabilirliği", **Vergi Dünyası Dergisi**," Sayı:254, Ekim 2002, (Vergi Hukuku Pratiği), s.98; Yaltı, Uygulama Alanı, s.2.
[479] Arslan Öncü, Farklı Yaklaşım, s.83.
[480] Yaltı Soydan, Vergi Hukuku Pratiği, s.89.
[481] Arslan Öncü, Farklı Yaklaşım, ss.96-97.

bireysel başvurularda ise Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi içtihadı âdil yargılanma hakkının zorunlu olarak davanın bütününe uygulanması gerektiği yönündedir[482].

Bu itibarla bir haklar bloku olarak ifade edilen âdil yargılanma hakkının sağladığı korumanın tüm yargılama süreçleri için değil; yalnızca medenî hak ve yükümlülükler ile suç isnatlarının karara bağlanması süreçlerinde uygulanabilecek şekilde Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi metni ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi içtihatlarıyla sınırlanmış olması vergi uyuşmazlıkları bakımından Anayasa Mahkemesinin konuya yaklaşımının ayrıca değerlendirilmesini gerektirmektedir.

Anayasa Mahkemesinin vergi aslı ve cezalarına ilişkin davalar bakımından âdil yargılanma hakkının kapsamına ilişkin değerlendirmesi genel olarak Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine paralel olmakla birlikte vergi aslına ilişkin davalar bakımından da verginin başta mülkiyet hakkı üzerindeki etkisinden yola çıkarak âdil yargılanma

[482] Yaltı Soydan, Vergi Hukuku Pratiği, s. 90; Arslan Öncü, Farklı Yaklaşım, ss.99-100; Bkz. Mahmut Kaşıkcı, "Vergi Hukuku Özelinde Mahkemeye Erişim Hakkı Üzerine Bir İnceleme (Çelişkili Karar Yasağı-Danıştay Kararlarından Örnekler Ve Haklar Bütününü Hukukla Okumak)", **İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt: LXXV, Sayı:2, 2017, (Erişim Hakkı), s.541. *"...Diğer taraftan Georgiou/İngiltere kararında ise KDV aslı ve buna bağlı vergi kaçakçılığı cezasına karşı birlikte açılan davada başvurucunun Adil yargılanma hakkının ihlâl edildiği iddiasını inceleyen AİHM, kaçakçılık cezasının suç isnadını içerdiğini, olayın niteliğine bakıldığında, suç isnadına ilişkin bölümlerle suç isnadı olmayan vergi aslına ilişkin bölümleri birbirinden ayırmanın güç olduğuna ve bu nedenle başvuru hakkında yapılacak değerlendirmenin zorunlu olarak vergi tarhiyatını da kapsayacak şekilde olması gerektiğine karar vermiştir (Georgiou/İngiltere, B. No: 40042/98, 16/5/2000). AİHM bu kararı ile vergi aslı ile vergi cezalarına karşı birlikte dava açılması durumunda, Adil yargılanma hakkının, davanın bütününe uygulanması gerektiğini ifade etmektedir."* (*E.t.y.i. A.Ş.*, B. No: 2013/596, 8/5/2014, § 26).

hakkının varlığını kabul etmesi sebebiyle ayrılmaktadır[483]. Başka bir deyişle, Anayasa Mahkemesi, vergi uyuşmazlıkları bakımından Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi gibi konuya dar bakmayarak vergi aslına ilişkin davaları da medenî hak ve yükümlülüklerin karara bağlanması süreci olarak değerlendirmektedir. Anayasa Mahkemesinin âdil yargılanma hakkına ilişkin güvencelerin vergi aslına ilişkin davalarda da uygulanabileceği yönünde geliştirdiği içtihadın anayasal hakların uygulanması açısından vergi mükellefleri için önemli olduğu vurgulanmaktadır[484]. Bu itibarla, Anayasa Mahkemesinin içtihadına[485] bakılarak vergi aslına ilişkin uyuşmazlıkların konu edildiği bireysel başvurularda âdil yargılanma hakkının ihlâli iddiaları açısından Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin aksine bahsedilen kategorik yaklaşımın ve vergi aslı ile vergi türevli uyuşmazlık ayrımının belirleyici olmadığı ifade edilmektedir[486].

Jus cogens norm olmamakla birlikte Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi açısından merkezî bir rol oynayan âdil yargılanma hakkı ve bu hakka ilişkin güvencelerin sağlanıp sağlanmadığı değerlendirilmesi yapılırken yargılama sürecinin bütününe bakılmaktadır. Bu sebeple yargılamanın belli bir aşamasında ihmal edilen

---

[483] Yaltı, Uygulama Alanı ss.3-5; İnceoğlu, Adil Yargılanma Hakkı El Kitabı**,** s.18; Yüce, Bireysel Başvuru Rehberi, s.341; "…*Bununla birlikte, hukuk sistemimizdeki vergi uyuşmazlıkları ayrı bir yargı kolu içerisinde değil idari yargı kolu içinde ve özel kanunlardaki hükümler saklı kalmak kaydıyla, genel olarak 6/1/1982 tarih ve 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu uyarınca, diğer idari uyuşmazlıklarla aynı yargılama usulüne tabi bir yargılama prosedürü çerçevesinde çözümlenmektedir. Ayrıca, vergilendirme yükümlülüğüne aykırı bir davranışın tesbiti halinde, ilgili idare tarafından tarh edilen vergi ve öngörülen vergi cezası aynı ihbarname kapsamında mükellefe tebliğ edilerek, tarh edilen vergi ve kesilen vergi cezaları aynı yargılama prosedürü içerisinde dava konusu edilmekte, usulsüzlük cezaları gibi ayrıksı durumlar dışında vergi aslı ve vergi cezası arasındaki bu organik bağ, vergi alacağının tahsili aşamasında da varlığını sürdürmektedir. Bunun yanı sıra, resen veya ikmalen yapılan tarhiyat işlemlerine karşı açılan davanın kısmen veya tamamen reddi halinde, ilgili mevzuat uyarınca, hesaplanacak gecikme faizinin dava süresiyle doğru orantılı olarak artması öngörülmekte (bkz. 213 sayılı Kanun'un 112. maddenin (3) numaralı fıkrası, 2577 sayılı Kanun'un 28. maddesinin (5) numaralı fıkrası), bu yönüyle vergi aslını ilgilendiren uyuşmazlıklar açısından da, özellikle adil yargılanma hakkı kapsamında yer alan güvence hükümleri arasında yer verilen makul sürede yargılanma hakkının işlevsel bir rol oynayabileceği ve bu yönüyle daha çok kamusal niteliği ağır basan bir ilişki olarak kabul edilen salt vergisel uyuşmazlıkların, başta mülkiyet hakkı olmak üzere medeni hak ve yükümlülükler alanında önemli yansımaları bulunan bir ilişki olduğu anlaşılmakta ve belirtilen tesbitler çerçevesinde, vergi uyuşmazlıklarının adil yargılanma hakkına ilişkin güvenceler kapsamında değerlendirilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmaktadır. Bu durumda başvuru konusu uyuşmazlığa yönelik ihlal iddiaları Anayasa Mahkemesinin konu bakımından yetki alanı içerisinde yer almaktadır..."* (*E.t.y.i. A.Ş.*, B. No: 2013/596, 8/5/2014, § 28).

[484] Yaltı, Uygulama Alanı, s.5.; Arslan Öncü, Farklı Yaklaşım, s.117.

[485] Bkz. (*E.t.y.i. A.Ş.*, B. No: 2013/596, 8/5/2014); (*Garantibankası A.Ş.başvurusu*, B. No: 2013/4553, 16/4/2015); (*Şah Tarım İnşaat Turizm Seyahat Yatçılık San. ve Tic. Ltd. Şti.*, B. No: 2013/7847, 9/3/2016)

[486] Arslan Öncü, Farklı Yaklaşım, s.93.

bir güvencenin sonraki aşamalarda telâfi edilip edilmediği veya telâfi imkânı verilip verilmediği âdil yargılanma hakkının ihlâl edilip edilmediğinin tesbitinde önem arz etmektedir[487].

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi bir uyuşmazlığın suç isnadı kategorisi içerisinde değerlendirilip değerlendirilemeyeceğine ilişkin tesbitini suçun millî hukuktaki tasnifine, suçun niteliğine ve öngörülen cezanın nitelik ve ağırlık derecesine bakarak yapmaktadır[488]. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, millî hukukta ceza mevzuatında düzenlenen suçları suç isnadı kapsamında değerlendirirken, idarî yaptırım ya da disiplin cezası bakımından diğer ölçütlere göre değerlendirme yaparak karar vermektedir. Yaptırımı gerek hapis gerek para cezası olan suçlar bakımından Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi ayrım yapmaksızın vergi suç ve kabahatlerine ilişkin iddiaları suç isnadı kapsamında değerlendirmektedir. İlk dönem kararlarında suç isnadı olarak nitelendirme konusunda vergi para cezasının tutarının yüksekliğini bir kriter olarak dikkate almışken sonraki dönem kararlarında bu kriterden vazgeçerek miktarı düşük de olsa vergi para cezalarını suç isnadı kapsamında gördüğü ifade edilmektedir. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, vergi para cezalarından başka gümrük görevlilerince konut araması yapılmasını ve yükümlü hakkında malî istihbarat soruşturması başlatılmasını da suç isnadı kategorisi içerisinde değerlendirerek vergi uyuşmazlıkları bakımından suç isnadı kategorisini genişletmiştir[489].

3. Mahkemeye Erişim Hakkı

a. Genel Olarak

Âdil yargılanma hakkı kapsamındaki güvencelerden biri olan mahkemeye erişim hakkı, bir uyuşmazlığı mahkeme önüne götürme ve verilen kararın uygulanmasını isteyebilmeyi ifade etmektedir[490]. Avrupa İnsan Hakları

[487] Gölcüklü, s.218; İnceoğlu, Adil Yargılanma Hakkı El Kitabı**,** ss.1-2.
[488] Ünal, s.168; Doğru ve Nalbant, 1.Cilt, ss. 617-620; İnceoğlu, Adil Yargılanma, s.212.
[489] Billur Yaltı Soydan, "İnsan Hakları Açısından Vergi Yükümlüsünün Adil Yargılanma Hakkı – II", **Vergi Sorunları Dergisi,** Sayı: 144, 2000, (Adil Yargılanma-II), ss.110,118; Arslan Öncü, Farklı Yaklaşım, ss.97-100.
[490] Doğru ve Nalbant, 1. Cilt, ss.620, 631-632.

Sözleşmesi'nde açıkça düzenlenmemiş olmakla birlikte mahkemeye erişim hakkı, hakkaniyete uygun âdil alenî bir yargılama için olmazsa olmaz bir haktır[491].

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine göre hukukun üstünlüğü ilkesinin bir gereği olarak kişiler mahkemeye erişim hakkına sahip olmakla birlikte bu hak, mutlak olmayıp devletler tarafından hakkın özüne dokunulmaksızın takdir yetkisi çerçevesinde sınırlanabilecektir[492]. Anayasa Mahkemesi de mahkemeye erişim hakkına ilişkin özel bir sınırlama sebebi öngörülmemiş olsa da hakkın mahiyetinden kaynaklanan sınırlarının bulunduğunu, hakka yönelik Anayasa'da öngörülen meşrû amaca dayanarak kanunla yapılan ölçülü sınırlandırmaların mümkün olduğunu ifade etmektedir[493]. Hukukî güvenlik ve istikrar; dava açma ve kanun yoluna başvuruda

[491] İnceoğlu, Adil Yargılanma, s.215.

[492] Doğru ve Nalbant, 1. Cilt, s.621; Arslan Öncü, Farklı Yaklaşım, s.101.

[493] (*Cem Taylan Erden ve diğerleri*, B. No: 2017/32445, 19/11/2020, §51,52); İnceoğlu, Adil Yargılanma Hakkı El Kitabı**,** s.44; Mehmet Sadık Yamlı, **"**Vergi Uyuşmazlıklarında Mahkemeye Erişim Hakkı", **Vergi ve Temel Haklar İncelemeleri-I Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvurunun Vergi Yargısına Etkisi,** (Ed. Prof. Dr. H. Burak Gemalmaz ve Dr. Gülay Arslan Öncü), Beta Yayıncılık, İstanbul, 2020, ss.125-126.

getirilen süre[494], dava açmadan önce idareye zorunlu başvuru[495] ve kanun yoluna başvurunun belirli bir tutarın üzerindeki uyuşmazlıklara tanınması[496] gibi mahkemeye erişim hakkına getirilen sınırlandırmaların meşru amaçları olarak kabul edilmektedir.

---

494 "*Dava açma ya da kanun yollarına başvuru için belli sürelerin öngörülmesi, bu süreler dava açmayı imkânsız kılacak ölçüde kısa olmadıkça hukuki belirlilik ilkesinin bir gereğidir ve mahkemeye erişim hakkına aykırılık oluşturmaz. Ne var ki öngörülen süre koşullarının açıkça hukuka aykırı olarak yanlış uygulanması ya da hatalı hesaplanması nedeniyle kişiler dava açma ya da kanun yollarına başvuru hakkını kullanamamışsa mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğini kabul etmek gerekir" (Garanti Bankası A.Ş., B. No: 2013/4553, 16/4/2015, § 42); "İdarenin sürekli bir biçimde dava açılma tehdidi altında kalmasını engellemek, kamu hizmetinin hızlı, düzenli ve etkin biçimde yürütülmesini sağlamak düşüncesi ile idari işlem ve eylemlere karşı yapılacak başvurular ve açılacak davalar kanunlarla belli sürelere bağlanmıştır (aynı yönde karar için bkz. Mohammed Aynosah, § 39). Diğer yandan idari işlem ya da eylemlere karşı açılacak davalar için tanınan süreler, mahkemelerin zamanın geçmesi nedeniyle güvenilirliği kalmayan, eksik ya da ulaşılması zor kanıtlara dayanarak uzak geçmişte meydana gelmiş olaylar hakkında karar vermelerini istemekle oluşabilecek adaletsizliklerin önüne geçmek ve hukuk güvenliğini sağlamak gibi önemli ve meşru amaçlara hizmet eder (Any.M, E.2014/92, K.2016/6, 28/1/2016, § 17). Dolayısıyla bu tür durumların önlenmesi bakımından idari işlem ya da eylemlere karşı açılacak davalarda süre koşulunun öngörülmesi meşru amaçlara sahiptir".* (Fatma Altuner, B. No: 2014/17714, 26/10/2017, § 49)*; "Yargı kararlarının tabi kılınacakları bir kanun yolu incelemesi neticesinde ortadan kaldırılma ihtimalinin hukuk düzeni içinde sürekli olarak gündemde tutulması hukuki güvenlik ve istikrar ilkeleriyle bağdaşmaz. Yargılamaların sürüncemede kalmasını engellemek, uyuşmazlıkların mümkün olan en kısa süre içinde nihai çözüme kavuşturulmasını, hukuk aleminde etki ve sonuçlarını doğurması beklenen kesin hükmün bir an önce teminini sağlamak düşüncesiyle yargı kararlarına karşı üst mahkemeler nezdinde yapılması öngörülen kanun yolu başvuruları kanunlarla belli sürelere bağlanmıştır. Bu itibarla kanun yoluna başvurma hakkının belli bir süre koşuluna bağlanması, yukarıda belirtilen sakıncaları bertaraf ederek hukuki güvenlik ve istikrarın sağlanması gibi önemli ve meşru bir amaca hizmet eder." (Ertuğrul Dalbaş, B. No: 2014/7805, 25/10/2017, §59).*

495 *"Anayasa'nın 141. maddesiyle davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılması görevi yargıya verilmiştir. Bu görevin ağır iş yükü altında yerine getirilmesi zorlaştıkça uyuşmazlıkların çözümü için alternatif yöntemlerin yaşama geçirilmesi, yargıya ilişkin anayasal kuralların etkililiğinin sağlanması bakımından gerekli görülebilir. Kanun koyucunun, taraflara görevli ve yetkili mahkemeye başvurmadan önce aralarındaki uyuşmazlığı kısa sürede çözmek üzere kanunla oluşturulan uzlaşma mekanizmalarına başvurma yükümlülüğü getirmesi; bu aşamadan sonra kararı benimsemeyen tarafa yargı yolunun açık tutulması, mekanizmanın oluşumunun ve çalışma yönteminin, uzmanlığın önemi de gözetilerek hukuk devleti ilkeleriyle uyum içinde düzenlenmesi koşuluyla Anayasa'ya aykırı olmaz (Any.M, E.2013/95, K.2014/176, 13/11/2014)." (Matset Matbaa Makine ve Malz. San. ve Tic. A.Ş., B. No: 2014/19070, 1/2/2017, § 45).*

496 *"Gereksiz başvuruların önlenerek dava sayısının azaltılması ve böylece mahkemelerin fuzuli yere meşgul edilmeksizin uyuşmazlıkların makul sürede bitirebilmesi amacıyla yargılamanın tarafları için belli yükümlülükler öngörülebilir. Bu yükümlülüklerin kapsamını belirlemek kamu otoritelerinin takdir yetkisi içindedir. Somut olayda öngörülen parasal sınırın kanun yolu mercilerinin iş yükünü azaltma ve böylece davaların uzamasını önlemek ve en genel ifadesiyle Anayasa'nın 2. maddesinde düzenlenen hukuk devleti ilkesinin bir gereği olan hukuk alanında istikrarın sağlanması şeklinde meşru bir amaca yönelik olduğu anlaşılmıştır." (Ahmet Sevim (2), B. No: 2014/12092, 3/4/2019, §34).*

Anayasa Mahkemesi yargı kararlarının uygulanmamasını[497], idareye yapılan başvuruların zımnen reddi üzerine açılan davanın esasının incelenmeksizin reddedilmesini[498] mahkemeye erişim hakkı kapsamında incelemektedir.

b. Vergi Yargılaması Hukukunda Özellik Arz Eden Hususlar

Vergi uyuşmazlıkları bakımından da kişiler mahkemeye erişim hakkına sahiptir. Vergi uyuşmazlıklarında mahkemeye erişim hakkına yönelik başlıca müdahale türleri davanın ve/ya da kanun yolu incelemesinin süre aşımı nedeniyle reddedilmesi, süre dışında dava şartlarının yerine getirilmemesi gerekçesiyle ret ve aleyhe yargılama giderlerine hükmedilmesi ve/ya da yüksek tutarlı harç istenilmesi olarak sıralanmaktadır[499]. Vergi dairesince yeterli adres araştırması yapılmadan başvurulan ilânen tebliğ sebebiyle mükelleflerin dava açma hakkını kullanmasının engellenmesi hali de mahkemeye erişim hakkının ihlâline neden olabilmektedir[500]. Vergi ödevlilerinin mahkemeye erişim hakkının sağlanması için vergi dairelerince haklarında tesis edilen işlemlerden usûlüne uygun olarak haberdar edilmeleri gerekmektedir. Zira ödeme emrine karşı açılan davalarla tarhiyat işlemine karşı açılan davaların inceleme kapsamı birbirinden farklı olduğundan ve ödeme emrine karşı açılan davalar alacağın esasına ilişkin iddiaların incelenmesine cevaz vermediğinden[501] vergi ödevlilerine haklarında yapılan tarhiyatların usûlüne uygun olarak tebliğ edilmesi hakkın etkili şekilde kullanılması açısından son derece önemlidir[502].

Mahkeme, vergi tarhiyatı ve cezalarının iptali talebiyle açılan davaların süre aşımından reddedilmesi nedeniyle yapılan bireysel başvuruda hukuk kurallarının birbirine aykırı birden fazla yorumunun mahkemelerce benimsenerek farklı uygulamaların aynı anda uzun süreli varlığını tesbit etmiştir. Bu durumun hukukî

---

497 (*Kenan Yıldırım ve Turan Yıldırım*, B. No: 2013/711, 3/4/2014)
498 (*Filiz Hatipoğlu*, B. No: 2018/21774, 7/10/2021, §25)
499 Yamlı, ss.125-126.
500 (*Ahmet Turko*, B. No: 2013/5949, 12/3/2015, § 58)
501 Anayasa Mahkemesi kabul edilemezlik kararı vermektedir. Bkz. (*Mehmet Gürsoy*, B. No: 2014/1108, 7/6/2017, § 34), (*Hilal Özkök*, B. No: 2013/2420, 14/1/2014).
502 Betül Hayrullahoğlu, **Türkiye'de Vergi İdaresinin Tahsil Yetkisi ve Sınırları,** On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2021, ss.306-307.

belirliliği ve öngörülebilirliği etkilediği gerekçesiyle yapılan müdahalenin kanunîlik ölçütünü taşımadığına ve mahkemeye erişim hakkını ihlâli ettiğine karar vermiştir[503]. Başka bir deyişle, usûl kuralları konusunda yargı makamlarının bile uygulamada mutabık kalamadığı karmaşık hususlarla ilgili olarak vatandaşların doğruyu bulmasının beklenmesinin tipik bir hak ihlâli olduğu ifade edilmektedir[504].

Kanunî dayanağı bulunmayan özel esaslar uygulamasına istinaden gerekli düzeltmeleri yapmamaları durumunda özel esaslar kapsamına alınacakları ihtar edilen mükelleflerin, uygulama kapsamına girmemek için ihtirazî kayıtla verdikleri düzeltme beyannamelerine karşı açtıkları davalarda hak arama özgürlüğü ve ispat hakkı açısından mükellefler aleyhine sorunlar yaşandığı ifade edilmektedir[505]. Anayasa Mahkemesi, buna ilişkin bir başvuruda[506], ihtirazî kaydın sadece süresinde verilen vergi beyannamelerine karşı dava açılmasına imkân tanıdığı, özel esaslar ihtarına ilişkin yazıya istinaden verilen geçmiş dönem katma değer vergisi beyannamelerine konulan ihtirazî kaydın dava açma imkânı vermediği yönündeki derece mahkemeleri yorumunu başvurucuların vergilendirme işleminin hukuka aykırılığına yönelik iddia ve itirazlarını etkin bir biçimde sunmasına engel olduğu ve mülkiyet hakkının öngördüğü usûli güvencelerin sağlanmasını engellediği gerekçesiyle mülkiyet hakkına yönelik ölçüsüz bir müdahale niteliğinde görmüştür. Anayasa Mahkemesinin bu kararıyla kanunda belirli ve açık şekilde düzenlenmediği için derece mahkemeleri arasında görüş farklılığına[507] yol açan ihtirazî kayıt kurumuna ve ihtirazî kayıtla verilebilecek beyannamelere ilişkin derece mahkemelerinin mahkemeye erişim hakkını engeller nitelikteki dar yorumunun önüne geçildiği ifade edilmektedir[508].

---

503 (*E-Ba İnşaat Taahhüt Ticaret Ltd. Şti.*, B. No: 2015/13921, 27/6/2018)

504 Kaşıkcı, Erişim Hakkı, ss. 538,552; Bkz. Dş. 3. D. 21.01.2015 gün ve E. 2013/5292, K. 2015/42.

505 Yıldırım Taylar, "Özel Esaslara İlişkin Uygulama ve Yargı Kararları Perspektifinden Vergi Hukukunda Hukuka Aykırı Bir İşlemden Hukuka Uygun Bir Tarhiyat Çıkıp Çıkmayacağı Sorunu", **İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt:12, Sayı:2, 2021, (Özel Esaslar), ss.774,782.

506 (*Arbay Petrol Gıda Turizm Taşımacılık Sanayi Ticaret Ltd. Şti. ve Arbay Turizm Taşımacılık İthalat İhracat İnşaat ve Organizasyon Sanayi ve Ticaret Ltd. Şti.* [GK], B. No: 2015/15100, 27/2/2019).

507 Bkz. Taylar, Özel Esaslar, s.784.

508 Taylar-Gök-Demirbaş Aksüt-Artun, ss.85-86.

4. Makul Sürede Yargılanma Hakkı

a. Genel Olarak

Makul sürede yargılanma hakkı, âdil yargılanma hakkının kapsamına dahil olup hem medenî hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıkların hem de suç isnadının karara bağlanması süreçlerinde göz önünde bulundurulması gereken bir haktır. Kişi yönünden hak olarak nitelendirilen makul sürede yargılanma, devlet yönünden bir görevdir[509]. Bu hususta Anayasa'nın 36'ncı maddesinin yanı sıra 141'inci maddesinin dördüncü fıkrası da davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılmasının yargının görevi olduğunu düzenlemekte ve makul sürede yargılanma hakkının değerlendirilmesinde dikkate alınmaktadır[510].

Anayasa Mahkemesi ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi tarafından hakkın amacı[511], tarafların uzun süren yargılama nedeniyle maruz kalacakları maddî ve manevî baskı ile sıkıntılardan korunması olarak ifade edilmektedir. Ancak davanın esasının sürate feda edilmemesi gerektiği ifade edilmekte, bu kapsamda uyuşmazlığın çözümünde gerekli özenin gösterilerek adaletin yerine getirilmesi icap etmektedir. Bu sebeple makul süre, her somut uyuşmazlık açısından münferit olarak değerlendirilmektedir. Bu konuda Anayasa Mahkemesinin değerlendirme yaparken Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi içtihadından[512] yola çıkarak aradığı birtakım kriterler bulunmaktadır. Davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar bu kriterlere örnek olmakla birlikte Anayasa Mahkemesi bu kriterlerin hiçbirinin makul sürede yargılanma değerlendirmesinde tek başına yeterli olmadığına ilişkin not düşmektedir. Yine bu hususta uyuşmazlığın başlangıç ve bitiş tarihlerinin uyuşmazlığın türüne göre tesbit edilmesi gerektiği ifade edilmektedir[513]. Anayasa Mahkemesi, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi içtihadıyla paralel olarak sürelerin başlangıcını kural olarak

---

509 İnceoğlu, Adil Yargılanma Hakkı El Kitabı, s.265.
510 (*Güher Ergun ve diğerleri*, B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 39)
511 Gölcüklü, s.213.
512 Bkz. Ünal, ss.180-181; Doğru ve Nalbant, 1. Cilt, ss.634-636; Aliefendioğlu, ss.360-361.
513 (*E.t.y.i. A.Ş.*, B. No: 2013/596, 8/5/2014, § 47-52).

uyuşmazlığı karara bağlayacak yargılama sürecinin işletilmeye başlandığı tarih olarak kabul etmekle beraber bazı özel durumlarda girişimin niteliği göz önünde tutularak uyuşmazlığın ortaya çıktığı daha önceki bir tarihin de başlangıç tarihi olabileceğini[514]; sürenin sona erdiği tarih olarak ise çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde yargılamanın sona erdiği tarihin esas alınacağını belirtmektedir[515].

b. Vergi Yargılaması Hukukunda Özellik Arz Eden Hususlar

Anayasa Mahkemesinin vergi uyuşmazlıklarıyla ilgili olarak, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinden temel hak ve özgürlükler lehine farklılaşan içtihadı sebebiyle vergi aslı-vergi cezası ayrımı yapılmaksızın tüm vergi uyuşmazlıkları bakımından makul sürede yargılanma hakkı, âdil yargılanma hakkının gereklerinden biri olarak uygulama alanı bulmaktadır[516]. Ancak medenî hak ve yükümlülükler ile ilgili uyuşmazlık kapsamındaki vergi uyuşmazlıkları ile suç isnadı kategorisinde görülen vergi uyuşmazlıklarında makul süre değerlendirmesi, sürenin başlangıç ve bitiş tarihi işin mahiyeti gereği farklılaşmaktadır. Bu sebeple medenî hak ve yükümlülükler kapsamındaki vergi uyuşmazlıklarında sürenin kural olarak davanın açılmasıyla başlatılıp, icra aşamasını da kapsayacak şekilde yargılamanın sona ermesiyle bittiği ifade edilmektedir[517]. Ceza davaları bakımından sürenin başlangıcı, dava tarihinden önce kişiye suç işlediği iddiasının yetkili makamlar tarafından bildirilmesi veya isnattan ilk olarak etkilendiği arama, gözaltı gibi birtakım tedbirlerin uygulanması anı olarak kabul edilmektedir. Vergi cezaları bakımından sürenin başlangıç tarihi Anayasa Mahkemesine göre vergi cezası kesilene cezalı tarhiyatın ihbarname ile tebliğ edildiği tarih olmakla birlikte bu hususta örneğin ihtirazî kayıtla verilen beyannamelere karşı açılan davalarda olduğu gibi uyuşmazlığın ihbarname ile başlamadığı durumlarda başlangıç tarihinin farklılaşabileceği ifade edilmektedir. Vergi uyuşmazlıkları bakımından da sürenin bitiş tarihi kural olarak yargılamanın bitiş tarihi olmakla

514 Bkz. Doğru ve Nalbant, 1. Cilt, s.634.
515 (*Selahattin Akyıl*, B. No: 2012/1198, 7/11/2013, §45,47)
516 Abdullah Tekbaş ve Betül Hayrullahoğlu, "Vergi Uyuşmazlıkları Bakımından Makul Sürede Yargılanma Hakkı", **Malîye Dergisi,** Sayı:175, Temmuz-Aralık 2018, ss.260-261.
517 Kerem Öncü, **Vergi Yükümlüsü Açısından Özel Hayatın Gizliliği,** Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2019, s.104.

beraber Anayasa Mahkemesi, derdest yargılamalara ilişkin bireysel başvurularda başvurunun karara bağlandığı anı kabul etmektedir[518].

Anayasa Mahkemesi, vergi cezasına ilişkin bir başvuruda yargılama sürecinin başlangıç tarihini başvurucuların ifadesinin alındığı tarih değil; başvurucuların adi ortak olduklarının kabul edildiği şirkete yönelik gerçekleştirilen aramanın yapıldığı tarih olarak tesbit etmiştir[519].

Makul süre değerlendirmesiyle ilgili olarak Anayasa Mahkemesi, ek tarhiyat ve ceza uygulanması kararına yapılan itirazın reddine yönelik işlemin iptali talebiyle açılan davanın 6 yıl 6 ay 16 gün[520], vergi davasının 8 yılı aşkın [521], fazla tahsil edilen gelir vergisi stopajının iadesi istemiyle açılan davanın 6 yıl 2 ay[522], ödeme emrinin iptali istemiyle açılan davanın 10 yıl 9 ay sürmesinin[523] yukarıda bahsedilen ilkeler ve kriterler ışığında makul olmadığı sonucuna varmıştır.

---

518 *"Ceza muhakemesinde yargılama süresinin makul olup olmadığı incelenirken sürenin başlangıcı, bir kişiye suç işlediği iddiasının yetkili makamlar tarafından bildirilmesi veya isnattan ilk olarak etkilendiği arama ve gözaltı gibi birtakım tedbirlerin uygulanması anıdır. Sürenin sona erdiği tarih, suç isnadının nihai olarak karara bağlandığı, yargılaması devam eden davalar yönünden ise Anayasa Mahkemesinin makul süre şikâyetiyle ilgili kararını verdiği tarihtir." (*Ersin Ceyhan, B. No: 2013/695, 9/1/2014, §§ 35 ve 36); Tekbaş ve Hayrullahoğlu, ss.265-266.

519 (*Yıldıray Özbey ve diğerleri*, B. No: 2014/18932, 8/9/2015, § 96)

520 (*A.g.s.ö.k. Ltd. Şti.*, B. No: 2019/3276, 17/11/2021, § 56)

521 (*İsmail Duygulu*, B. No: 2018/37582, 30/9/2020, § 16); Bkz. (*Abdullah Yılmaz ve diğerleri*, B. No: 2018/24941, 9/7/2020, § 18)

522 (*Fnss Savunma Sistemleri A.Ş.*, B. No: 2019/13737, 27/1/2021, § 15)

523 (*Başkent Doğalgaz Dağıtım Gyo A.Ş.*, B. No: 2019/28520, 31/12/2020, § 47); ;*"İlgili yargılama evrakının incelenmesinden, başvuruya konu yargılama sürecinin idari yargı makamları nezdinde sürdüğü görülmekle, 2577 sayılı Kanun'da yer alan usul hükümlerine tabi bir yargılama faaliyetinin söz konusu olduğu ve idari yargı alanına dâhil uyuşmazlıkları konu alan yargılama faaliyetleri için geçerli genel usuli hükümler içeren 2577 sayılı Kanun'un muhtelif maddelerinin, uyuşmazlıkların makul sürede çözümlenmesi gerekliliğini ortaya koyduğu anlaşılmaktadır (§ 19). Hukuk sistemimizde idari yargı alanında yer alan uyuşmazlıklara ilişkin dava sürelerinin makul yargılama süresini aştığı yönündeki tesbitlere, AİHM tarafından verilen birçok ihlal kararında yer verilmiş olup, özellikle idari yargı alanındaki yapısal sorunlar ve Danıştay nezdinde temyiz ve karar düzeltme incelemelerinde geçirilen uzun yargılama sürelerinin ihlal kararlarına temel oluşturduğu anlaşılmaktadır. Bu kapsamda idari yargı makamları nezdindeki yargılamaların makul sürede tamamlanmadığı yönündeki iddialar daha önce bireysel başvuru konusu yapılmış ve Anayasa Mahkemesi tarafından, özellikle 2577 sayılı Kanun'da yer alan usul hükümleri de göz önünde bulundurularak makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönünde karar verilmiştir (Selahattin Akyıl, B. No: 2012/1198, 7/11/2013, § 54-60).Başvurunun değerlendirilmesi neticesinde, başvuruya konu uyuşmazlığın ödeme emrinin iptaline yönelik olduğu, davaya bütün olarak bakıldığında, 2577 sayılı Kanun'da yer alan usul hükümlerine tabi bir yargılama sürecine ilişkin somut başvuru açısından farklı bir karar verilmesini gerektirecek bir yön bulunmadığı ve söz konusu yaklaşık 7 yıl yargılama sürecinde makul olmayan bir gecikmenin olduğu sonucuna varılmıştır." (Hüsamettin Kemal Esiner, B. No: 2013/1949, 24/6/2015, § 70-72).*

5. Hakkaniyete Uygun Yargılanma Hakkı

a. Genel Olarak

Hem ceza hem de medenî hak ve yükümlülüklere ilişkin yargılamalar bakımından geçerli olan hakkaniyete uygun yargılanma hakkı[524], bir yargılamanın yürütülmesi sırasında alınan önlemlerin savunma hakkının yeterince ve tam kullanılması ile uyumlu olmasını ve bu hakların etkili ve pratik olacak şekilde yorumlanmasını gerekli kılmaktadır[525]. Hakkaniyete uygun yargılanma hakkının, âdil yargılanma genel ilkesinin özü mahiyetinde olduğu ifade edilmektedir[526].

Silahların eşitliği, çelişmeli yargılama, yargılamaya etkili katılım ve duruşmada hazır bulunma hakkı, susma ve kendini suçlayıcı delil sunmama, gerekçeli karar hakkı, çeşitli temel delil kuralları gibi usûl hukukuna ilişkin hak ve ilkelerin hakkaniyete uygun yargılanma hakkının alt unsurları olduğu ifade edilmektedir[527].

b. Silahların Eşitliği ve Çelişmeli Yargılama İlkesi

(1) Genel Olarak

Silahların eşitliği ilkesi, yargılamadaki taraflar arasında hakkaniyete uygun bir dengenin sağlanmasını amaçlamaktadır[528]. Bu itibarla, yargılamanın her aşamasında taraflar arasında mahkeme önünde sahip olunan hak ve yükümlülükler yönünden eşitlik ve dengenin sağlanıp korunmasını ifade etmektedir[529]. Bu kapsamda uyuşmazlığın her iki tarafına da savunmasının temel dayanağı olan delilleri sunma, inceletme imkânı tanınması ve yargılamaya etkin katılımlarının sağlanmasını gerekli

---

524 Yüce, s.347.

525 İnceoğlu, Adil Yargılanma Hakkı El Kitabı, s.111.

526 Osman Sarıaslan, "Bireysel Başvuru Süreciyle Değişen Yargısal Paradigma ve Adil Yargılanma Hakkı Ekseninde İdarî Yargıda Re'sen Araştırma İlkesi", **Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi**, Sayı:12, 2018, Adil Yargılanma Hakkı, s.663

527 İnceoğlu Adil Yargılanma Hakkı El Kitabı, s.112; Bkz. Yüce, s.348; Bkz. (*Güher Ergun ve diğerleri*, B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 38)

528 Gözübüyük ve Gölcüklü, s.291.

529 İnceoğlu, Adil Yargılanma Hakkı, s.220; Güney Dinç, **Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesine Göre Adil Yargılanma Hakkı**, İzmir Barosu Yayınları, İzmir, 2006, Adil Yargılanma, s.135; Bkz. (B. No. 2012/998, 7/11/2013, § 37)

kılmaktadır. Bir hukuk devletinde hukuk ve ceza davalarında yargılamanın tüm aşamalarında silahların eşitliği ilkesinin güvence altına alınması beklenmektedir[530]. Bir başvuruda Anayasa Mahkemesi bu usûl güvencesini şu şekilde tanımlamıştır[531]: *"Silahların eşitliği ilkesi, davanın taraflarının usûle ilişkin haklar bakımından aynı şartlara tâbi tutulması ve taraflardan birinin diğerine göre daha zayıf bir duruma düşürülmeksizin iddia ve savunmalarını makûl bir şekilde mahkeme önünde dile getirme fırsatına sahip olması anlamına gelir."*

Çelişmeli yargılama ilkesi, davanın taraflarına dava malzemesi hakkında bilgi sahibi olma ve yorum yapma imkânı vermekte, tarafların yargılamanın bütününe aktif olarak katılmasını gerektirmektedir[532].

Yargılamanın çelişmeli olması ve taraflar arasında silahların eşitliğinin sağlanması hakkaniyete uygun yargılamanın temel unsurları olarak görülmektedir[533]. Âdil yargılanma hakkının somut görünümlerinden olan silahların eşitliği ilkesi ile çelişmeli yargılama ilkesi birbirini tamamlar niteliktedir[534]. Bu sebeple Anayasa Mahkemesi, genellikle iki ilkeyi beraber incelemektedir[535]. Çelişmeli yargılama ilkesinin ihlâli taraflar arasındaki dengeyi de bozacağından iki ilke birbiriyle yakın ilişkilidir[536] dolayısıyla bu ilkeye aykırılık diğer ilkeye uyulmasını anlamsız/gereksiz/sonuçsuz hale getirecektir.

Tarafların bilirkişi raporuna itiraz edememesi[537], delillerle ilgili görüş bildirmelerine izin verilmemesi[538], tarafların ve tanıklarının dinlenilmemesi[539], müdafi yardımından yararlandırılmaması silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerine aykırılık teşkil edecektir. Bu ilkelere aykırılığın yargılamanın hakkaniyetini zedeleyip zedelemediğine ilişkin değerlendirme Mahkemece yargılamanın bütününe bakılarak yapılmakta ve aykırılığın sonuçlarının ilerleyen aşamalarda giderildiği veya en

---

530 Doğru ve Nalbant, 1. Cilt, s.636; Bkz. (*Mustafa Kupal*, B. No: 2013/7727, 4/2/2016, §§ 50-52).
531 (*Yaşasın Aslan,* B. No: 2013/1134, 16/5/2013, § 32).
532 İnceoğlu, Adil Yargılanma Hakkı, s.221; Bkz. (*Abdullah Özen*, B. No: 2013/4424, 6/3/2014, § 21)
533 Doğru ve Nalbant, 1. Cilt, s.637; (*Bünyamin Uçar*, B. No: 2017/32004, 3/6/2020, § 20)
534 Doğru ve Nalbant, 1. Cilt, s.637; (*Abdullah Özen*, B. No: 2013/4424, 6/3/2014, § 21)
535 İnceoğlu, Adil Yargılanma Hakkı El Kitabı, s.143.
536 Sibel İnceoğlu, **İnsan Hakları Avrupa Mahkemesi Kararlarında Adil Yargılanma Hakkı**, Beta Yayıncılık, İstanbul, 2008, Adil Yargılanma Hakkı, s.221,249; (*Abdullah Özen*, B. No: 2013/4424, 6/3/2014, § 21)
537 (*Hüseyin Sezen*, B. No: 2013/1793, 18/9/2014, § 38)
538 (*Bünyamin Uçar*, B. No: 2017/32004, 3/6/2020, § 20)
539 (*Abdullah Özen*, B. No: 2013/4424, 6/3/2014, § 21)

azından giderilme imkânının tanındığı hallerde âdil yargılanma hakkının bu yönüyle ihlâl edilmediğine karar verilmektedir[540].

(2) Vergi Yargılaması Hukukunda Özellik Arz Eden Hususlar

Vergi uyuşmazlıklarının yargılaması esnasında mükelleflerin bilgi ve belgelere erişim sıkıntısı, silahların eşitliği ilkesi ile çelişmeli yargılama ilkesinin ihlâline neden olabilmektedir[541]. Zira silahların eşitliği ilkesi tarafların birbirleri karşısında önemli bir dezavantaj içerisine girmeden davaya ilişkin bilgi ve belgelere ulaşmada eşit imkânlara sahip olmasını gerektirmektedir[542]. Bu itibarla davanın sonucuna etki edebilecek mahiyetteki bilgi, belge ve kanıtların ilgilisinin inceleme ve eleştirisine sunulmadan mahkemece kullanılması yargılamanın âdilliğini zedeleyebilecektir[543].

Vergilendirme işleminin dayanağı olan vergi inceleme raporunun vergi/ceza ihbarnamesiyle tebliğ edilmemesi ya da vergi inceleme raporu tebliğ edilmiş olmakla birlikte vergi inceleme raporunun dayanağı olan vergi tekniği raporunun tebliğ edilmemesi uygulamada sık karşılaşılan bir durumdur[544]. Takdir komisyonu kararlarının, vergi inceleme raporlarının, tarhiyata dayanak alınan mükellef adına düzenlenmiş vergi tekniği raporunun ihbarname ekiyle tebliğ edilmesinin mükelleflerin uzlaşma, dava açma ve savunma gibi kanunî haklarını kullanabilmeleri için önemli ve gerekli olduğu ifade edilmektedir[545]. Vergi inceleme raporunun ihbarname ile mükellefe tebliğ edilmemesi hususunun Danıştay tarafından yakın zamana kadar esaslı bir şekil hatası olarak görülmekteyken Danıştay'ın son dönem

---

[540] (*Hacı Karabulut*, B. No: 2017/14871, 9/10/2019, § 33)

[541] Emine Sevcan Artun, "Vergi Yargılaması Hukukunda Adil Yargılanma Hakkı Açısından Özellik Arz Eden Hususlar", **V. Genç Vergi Hukukçuları Sempozyumu Kitabı,** Uludağ Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Bursa, 18.04.2015,(Adil Yargılanma,), s.149.

[542] İnceoğlu, Adil Yargılanma Hakkı, s.236.

[543] Gözübüyük ve Gölcüklü, s.292; Dinç, Adil Yargılanma Hakkı, s.174.

[544] Bekir Baykara, "Dayanağı Başka Bir Mükellef Hakkında Yazılan Vergi Tekniği Raporu Olan Vergi İncelemeleri, Vergi Tarhiyatları ve Vergi Davalarının "Bireysel Başvuru" Hakkı Bakımından İncelenmesi", **Vergi Dünyası Dergisi,** Sayı:398, Ekim 2014, (Vergi Tekniği Raporu), s.65; Atanur Erol, "Vergi Aslı ve Cezalarının Dayanağı Bilgi ve Belgelerin Muhatabına Tebliğ Sorunu ve Adil Yargılanma Hakkı", **Vergi ve Temel Haklar İncelemeleri-I Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvurunun Vergi Yargısına Etkisi,** (Ed. Prof. Dr. H. Burak Gemalmaz ve Dr. Gülay Arslan Öncü), Beta Yayıncılık, İstanbul, 2020, s.157.

[545] Erol, s.160; Burak Pınar, "Yargı Kararları Işığında Vergi İncelemesinde Yükümlü Haklarının İhlâline İlişkin Tespitler", **International Journal of Public Finance,** Cilt:1, Sayı:1, 2016, ss.28-29.

kararlarında esasa etkili olmayan şekil hatası kapsamında değerlendirildiği ve bu eksikliğin vergi mahkemesince tamamlanabilir nitelikte olduğunun vurgulandığı ifade edilmektedir[546].

Özellikle vergi ödevlisi hakkında tesis edilen sahte ya da muhteviyatı itibariyle yanıltıcı belge kullandığı yönündeki vergilendirme işlemine dayanak teşkil eden vergi tekniği raporlarının hiç tebliğ edilmemesi ya da bu raporların çok cüzî bir kısmının paylaşılmasının taraflar arasındaki dengeyi vergi ödevlisi aleyhine bozan sorunlu bir husus olduğu ifade edilmektedir[547].

Anayasa Mahkemesi, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi içtihadına uygun olarak[548] vergi tekniği raporlarının gerek ihbarname ile gerekse de yargılama aşamasında tebliğ edilmemiş olmasını tek başına ihlâl niteliğinde görmemekte; yargılamanın bütünü içerisinde başvurucunun vergi tekniği raporunun içeriğinde yer alan ve şirketin düzenlediği faturaların sahte olduğu kanaatine ulaşılmasını sağlayan tesbitlerden haberdar olup olmadığına, bu hususlara karşı başvurucuya iddia ve itirazlarını sunma imkânı verilip verilmediğine bakarak değerlendirme yapmaktadır[549].

Yargılamada taraflar arasında usûlî eşitlik ile delil sunma yönünden eşitlik tanınması silahların eşitliği ilkesinin bir gereğidir[550]. Taraflarca sunulmak istenen

---

[546] Erol, ss.158-159 dp. 9: Dş. 3. D. 26.9.2017 gün ve E.2016/7978, K.2017/6738; Bkz. Mehmet Şimşek, "Vergi Usulünde Şekil Kurallarına Aykırılık ve Sonuçları", **Prof. Dr. Adnan Tezel Vergi Hukuku Toplantıları- Vergi Yargısında Güncel Hukuk Problemleri Tebliğler**, (Ed. Hakan Üzeltürk), Legal Yayıncılık, İstanbul, 2015, ss.23-26.

[547] Baykara, Vergi Tekniği Raporu, ss.66-68,71; Yüce, ss.351-352. Danıştay'ın bu konudaki yaklaşımı ise söz konusu raporların yargılama sırasında mahkemeye sunulmasının başlangıçtaki eksikliği telafi ettiği yönündedir (VDDK. E.2018/947 K.2018/910) Yüce, s.353. Bkz. Erol, s.159 dp.10: VDDK. 14.11.2018 gün, E.2018/911, K:2018/903 sayılı kararı.

[548] Bkz. İnceoğlu, Adil Yargılanma Hakkı, s.240.

[549] *"Olayda Şirket hakkında düzenlenen vergi tekniği raporu başvurucuya tebliğ edilmemiş ise de anılan Şirkete ilişkin olarak vergi tekniği raporu içeriğinde yer alan ve Şirketin düzenlediği faturaların sahte olduğu kanaatine ulaşılmasını sağlayan tesbitler mahkeme kararında işlenmiş ve bu suretle başvurucu, olgulardan haberdar olmuştur. Şirketin 1/1/2008 tarihinden sonra düzenlediği tüm faturaların sahte olduğu kanaatine varılmasını temin eden tüm olguların mahkeme kararında yer almasının ve başvurucunun bunlara karşı iddia ve itirazlarını Bölge İdare Mahkemesinde ileri sürme imkânına kavuşmasının savunma hakkında meydana gelen kısıtlamayı telafi edici bir imkân olduğu değerlendirilmiştir. Başvurucunun itiraz aşamasında dava dilekçelerinden farklı bir iddiada bulunmadığı da gözetildiğinde E. Limitet Şirketinin düzenlediği faturaların sahte olduğu yargısına karşı ileri sürdüğü tüm iddialarının yargılama aşamasında karşılandığı, dolayısıyla vergi tekniğinin tebliğ edilmemiş olmasının başvurucuyu davalı tarafa nazaran zayıf bir duruma düşürmediği kanaatine varılmıştır. Bu durumda vergi tekniği raporunun başvurucuya tebliğ edilmemesinin bir bütün olarak yargılamanın hakkaniyetini zedelemediği sonucuna ulaşılmıştır. (Ayfer Atalmış, B. No: 2016/12198, 9/6/2020, § 42).*

[550] Donay, ss.45,48.

delillerin dava bakımından önemine, kabul veya reddine ilişkin takdir yetkisi mahkemelere ait olmakla birlikte yetkinin kullanılmasında mezkûr ilkeye uyulması gerekmektedir[551].

Anayasa Mahkemesi de bireysel başvurularda delil kuralları ve bunların yorumunda sözün derece mahkemelerine ait olduğunu, Anayasa Mahkemesinin derece mahkemelerinin delilleri inceleme ve değerlendirme yöntemlerinin açık bir hakkaniyetsizlik/keyfilik içermesi ya da silahların eşitliği ilkesi ve çelişmeli yargılama ilkeleri gözetilerek yapılmaması durumunda devreye gireceğini ifade etmektedir[552]. Bu itibarla karşı delil sunma imkânı yönünden tarafların bilirkişi, keşif, tanık dinletme veya başka tür delillerini sunma taleplerinin reddedilmesinin yargılamayı hakkaniyetsiz hale getirip getirmediği ihlâl iddialarının incelenmesinde dikkate alınmaktadır[553].

Davanın taraflarından birinin iddiası karşısında diğer tarafın bu iddiaya karşı savunmasının temel dayanağı olan delilleri sunma imkânının verilmemesinin silahların eşitliği ilkesi açısından ihlal teşkil edebileceği ifade edilmektedir[554]. Bu konuda vergi yargılaması hukuku açısından vergi incelemesinde ibraz edilmeyen kanuni defter ve belgelerin mahkemeye ibrazı halinde değerlendirilip değerlendirilemeyeceği meselesi temel hak ve özgürlükler açısından önem arz eden bir hususdur[555]. Zira vergilendirme işlemlerinde mükellef açısından usûlüne uygun tutulmuş defter ve belgeler önemli isbat araçlarındandır[556]. Mükellefin defter ve belgeleri tutma, saklama ve vergi dairesi istediğinde ibraz etme yükümlülüğü

---

551 Gözübüyük ve Gölcüklü, s.292.

552 (*İsmail Ediş*, B. No: 2012/354, 31/12/2014, § 34)

553 İnceoğlu, Adil Yargılanma Hakkı, s.222.

554 İnceoğlu, Adil Yargılanma Hakkı, s.222.

555 Yıldırım Taylar, "Vergi İncelemesi Sırasında İbraz Edilmeyen Defter, Kayıt Ve Belgelerin Yargılama Aşamasında Vergi Yargısı Organlarına İbrazı", **Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi,** Cilt: 20, Sayı: 2, 2018, (İbraz), s.379.

556 Yusuf Karakoç, **Yargı Kararları Işığında Vergi Sorunlarının Çözümü,** Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Döner Sermaye İşletmesi Yayınları No: 69, İzmir, 1996, (Vergi Sorunları), s.95; Yusuf Karakoç, **Vergi Yargılaması Hukukunda Delil Sistemi**, 2. Bası, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Döner Sermaye İşletmesi Yayınları No: 77, İzmir, 1997, (Delil Sistemi), s.98; Karakoç, Genel Vergi, ss.712-713; Karakoç, Vergi Yargılaması, ss.336-337.

bulunmaktadır[557]. Kanuna uygun tutulmuş defter ve belgelerde mükellef, ilk görünüş karinesinden yararlanmakta olup, mükellefin defter ve belgelerindeki kayıtların aksini isbat külfeti vergi dairesine aittir[558]. Mücbir sebebin varlığı halinde mükellefin defter ve belgeleri ibraz edemeyebileceği düzenlenmekte ve bu durumda mükellef hakkında tarhiyat yapılmakta; ancak, vergi cezası kesilmemektedir. Buna karşılık mücbir sebep hali olmaksızın defter ve belgelerin vergi incelemesine ibraz edilmemesi halinde mükellef hakkında cezalı tarhiyat yapılmaktadır[559].

Vergi yargısında, kanunî defter ve belgelerin mücbir sebep hâli olmaksızın vergi inceleme elemanına ibraz edilmemesi sebebiyle yapılan cezalı tarhiyatlara karşı açılan davalarda söz konusu defter ve belgelerin vergi mahkemesine ibraz edilmesi durumunda vergi mahkemesinin nasıl bir karar vermesi gerektiği konusunda derece mahkemelerinin çelişik içtihatları bulunmaktaydı[560]. Bir görüş hakkaniyete uygun yargılama hakkının gereklerini göz ardı ederek hak arama özgürlüğü çerçevesinde savunma ve ispat haklarını zedeleyen ve silahların eşitliği ilkesine aykırı bir bakış açısıyla davanın incelenmeksizin reddedilmesi yönündeydi. Gerekçe olarak mücbir sebep hali olmaksızın defter ve belgelerini vergi incelemesi sırasında ibraz etmeyen mükellefin defter ve belgelerini mahkemeye de ibraz edemeyeceği; sonradan mahkemeye ibrazın re'sen tarh sebebine etkisinin bulunmayacağı gösterilmekteydi. Diğer görüş, ilk görüşün aksi bir yaklaşımla maddî gerçeğin ortaya çıkarılması ve mükellefin iddiasını ispatlayabilmesi, kendini savunabilmesi için idareye ibraz edilmeyen defter ve belgelerin mahkemeye ibrazı halinde mahkemenin resen araştırma ilkesi çerçevesinde mükellefin indirimi reddedilen katma değer vergisini gerçekten yüklenip yüklenmediğini araştırma yükümlülüğünde olduğu yönündeydi. Süregelen

---

[557] Vergi Usûl Kanunu'nun 171 vd. maddelerinde bazı mükelleflere defter tutma ödevi yüklenmiştir. Bu ödevin ve mükellefin beyanının doğruluğunu isbat yükünün bir parçası ve doğal sonucu olarak defter ve belgelerin vergilendirme işlemlerinde delil olma özelliğinden hareketle Vergi Usûl Kanunu'nun 253 vd. maddelerinde defter ve belgeleri muhafaza ve ibraz yükümlülüğü düzenlenmiştir. Karakoç, Genel Vergi, ss.314,349.

[558] Kaneti-Ekmekçi-Güneş-Kaşıkcı, s.78; Karakoç, Vergi Sorunları, s.98; Karakoç, Delil Sistemi, s.102; Karakoç, Genel Vergi, s.708; Karakoç, Vergi Yargılaması Hukuku, s.329; M. Kamil Mutluer ve N. Nilay Dayanç Kuzeyli, **Vergi Hukuku Genel ve Özel Hükümler**, Yetkin Yayınları, Ankara, 2019, s.126.

[559] Bülent Dağ, "Hak Arama Hürriyeti Çerçevesinde Vergi Yargılama Hukukunda İspat Külfeti", **Vergi ve Temel Haklar İncelemeleri-I Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvurunun Vergi Yargısına Etkisi,** (Ed. H. Burak Gemalmaz ve Gülay Arslan Öncü), Beta Yayıncılık, İstanbul, 2020, ss.145,149.

[560] Taylar, İbraz, ss.379-380,385; Dağ, ss.147-148.

bu derin içtihat farklılığı Danıştay İçtihatları Birleştirme Kurulunun 8/2/2019 tarihli kararı ile[561] Vergi Dava Daireleri Kurulunun 13/12/2017 tarihli ve E.2017/627, K.2017/623 sayılı kararında da benimsenen ikinci görüş doğrultusunda içtihadın birleştirmesiyle ortadan kaldırılmıştır[562].

Konu, silahların eşitliği ilkesi ve bir bütün olarak hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlâl edildiği iddialarıyla bireysel başvuru yoluyla Anayasa Mahkemesi önüne taşınmıştır. Başvurucular yapılan yargılama sırasında defter ve faturaları ibraz edebileceklerini bildirmelerine rağmen derece mahkemelerince bu hususta herhangi bir inceleme yapılmadan karar verilmesi suretiyle mahkemenin idarenin sunmuş olduğu tek taraflı delillerle yetindiğini, kendi iddiasını ispat etme amacıyla savunma hakkının kullandırılmadığı, farklı yönde yüksek mahkeme kararların bulunduğunu iddia etmişlerdir. Anayasa Mahkemesi başvurular hakkında değerlendirmesini süregelen içtihat farklılığı her ne kadar Danıştay İçtihadı Birleştirme Kurulu kararıyla giderilmiş de olsa otuz yılı aşkın bir süredir uygulanan kanunun yorumuna ilişkin içtihadın yerleşmiş olmaması ve yeknesaklık kazanmaması üzerinden yapmış ve içtihadın birleştirilmesinden önceki dönemde kişilerin bu kadar uzun süre belirsiz bir hukuka maruz kalmalarının yargılamanın hakkaniyetini

---

[561] DşİBK. 8/2/2019 gün ve E.2013/3, K.2019/1 kararı (RG. 25/7/2019-30842): *"...Belirtilen hukuksal nedenlerle, mücbir sebep olmaksızın defter ve belgelerini, incelemeye yetkili olan inceleme elemanlarına ibraz etmeyen katma değer vergisi mükellefleri adına yapılan cezalı tarhiyatlara karşı açılan davalarda; davacılar tarafından, vergilendirme dönemine ilişkin yasal defterler ve belgelerin mahkemeye sunulabileceğinin ileri sürülmesi halinde**, bu defter ve belgeler davacıdan istenilip, defterlerdeki kayıtlar incelenip, bu kayıt ve belgeler hakkında davanın diğer tarafı olan vergi idaresinin görüşü ve saptamaları da alınarak yapılacak hukuki değerlendirmeye göre karar verilmesi gerektiği** sonucuna ulaşıldığından, bu konuda oluşan içtihat aykırılığının, Vergi Dava Daireleri Kurulunun 13.12.2017 tarih ve E:2017/627, K:2017/623 sayılı kararı doğrultusunda birleştirilmesine...karar verildi."*

[562] (*Tasfiye Halinde Dis Reklam Elek. Bilg. Turz. San. ve Tic. Ltd. Şti.*, B. No: 2016/55435, 8/9/2020, §24-29)

zedelediği sonucuna ulaşarak âdil yargılanma hakkının ihlâl edildiğine karar vermiştir[563].

c. Susma ve Kendini Suçlayıcı Delil Sunmaya Zorlanamama Hakkı

(1) Genel Olarak

Susma hakkı, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi metninde açıkça ifade edilmemekle birlikte Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi içtihadı ile âdil yargılanma hakkının unsurlarından olduğu kabul edilmiştir[564]. Buna karşın Anayasa'nın 38'inci maddesinin beşinci fıkrasında *"Hiç kimse kendisini ve kanunda gösterilen yakınlarını suçlayan bir beyanda bulunmaya veya bu yolda delil göstermeye zorlanamaz."* şeklînde açıkça düzenlemiştir. Susma hakkı, masumiyet karinesiyle sıkı sıkıya bağlantılı bir haktır[565]. Susma hakkının *ceza davalarında* kişinin kendi mahkumiyetine yardımcı olmama, kendi aleyhine beyan ve delil vermeye zorlanmama haklarını içerdiği ifade edilmektedir[566]. Bu hakkın ihlâl edilip edilmediğinin tesbitinde ölçüt, kişinin kendi aleyhine delil vermesini sağlayacak zorlayıcı yöntemlere başvurulup başvurulmadığıdır. Bu bağlamda kişinin kendisini suçlar mahiyetteki ifade, bilgi

---

563 (*Teslime Aydoğan*, B. No: 2015/4255, 9/6/2020, § 53); *"Bununla birlikte belirtilen konudaki görüş ayrılığının içtihat farklılığının derinleşmesini önleyecek bir sürede giderilemediği görülmektedir. Diğer bir ifadeyle farklı mahkemeler arasında görüş ayrılığı bulunmasının, bunun makûl karşılanabildiği bir süreden sonra giderildiği anlaşılmaktadır. 3065 sayılı Kanun 1984 tarihinden beri yürürlüktedir. Otuz yılı aşkın bir süre, defter ve belgelerin ibraz edilmemesi nedeniyle yapılan vergi ziyaı cezalı katma değer vergisi tarhiyatının iptalî istemiyle açtığı davada defter ve belgelerin incelenip incelenemeyeceği hususuna ilişkin içtihadın yerleşmesi ve yeknesaklık kazanması bakımından oldukça uzundur. Bu süre zarfında kanunun yorumunda yeknesaklığın sağlanamamış olması, Dairelerin görev sahasına bağlı olarak farklı kararların verilmesi sonucunu doğurmuştur. İçtihadın birleştirildiği tarihten önceki dönemde kişilerin bu kadar uzun bir süre belirsiz bir hukuka maruz bırakılmaları yargılamanın hakkaniyetini zedelediği sonucuna ulaşılmıştır"* (*Tasfiye Halinde Dis Reklam Elek. Bilg. Turz. San. ve Tic. Ltd. Şti.*, B. No: 2016/55435, 8/9/2020, § 53); (*Deniz Elektrik Taahhüt Tic. Ltd. Şti.*, B. No: 2016/780, 24/6/2020).

564 Gözübüyük ve Gölcüklü, s.294.

565 Kalabalık, s.518; Doğan Şenyüz, "Susma Hakkı Karşısında Vergi Usûl Kanunundaki Defter Ve Belgeleri Gizleme (Kaçakçılık) Suçu", **Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi,** Cilt: 15, Sayı: 1, 2013, (Gizleme), s.30.

566 İnceoğlu, Adil Yargılanma Hakkı, s.271.

ve/ya da belgeleri vermemesi halinde uygulanan her türlü yaptırımın zorlama olarak kabul edilip susma hakkını ihlâl edeceği ifade edilmektedir[567].

(2) Vergi Yargılaması Hukukunda Özellik Arz Eden Hususlar

Defter ve belgelerin ibrazı konusunun susma ve kendini suçlayıcı delil sunmaya zorlanmama hakkının ihlâline neden olup olmadığı önem arz etmektedir. Zira esas itibariyle beyan usûlüne dayanan Türk Vergi Sisteminde defter ve belge düzeni, beyan esasının zorunlu bir tamamlayıcısı olarak görülmektedir. Defter ve belge düzeni vergi denetimi bakımından hem vergi dairesi hem de mükellefler için delil niteliği ve isbat yükü açısından büyük öneme sahiptir[568]. Bu önemi sebebiyle vergi incelemesinde kanunen tutulması zorunlu defter ve belgelerin vergi dairesine ibraz edilmemesinin çeşitli sonuçları bulunmaktadır. Defter tutma, muhafaza ve ibraz yükümlülüğünün yerine getirilmemesi re'sen tarhiyat sebebi olarak düzenlenmiştir (VUK. m.30/II). Ayrıca Vergi Usûl Kanunu'nun 359'uncu maddesi ile varlığı noter kayıtları veya sair suretlerle sabit olduğu halde vergi incelemesine yetkili kimselere defter ve belgelerin ibraz edilmemesi "gizleme" olarak kabul edilmiş ve vergi kaçakçılığı suçunun bir unsuru olarak nitelendirilmiştir[569]. Bu konuya ilişkin olarak öğretide çeşitli görüşler bulunmaktadır[570]: Bir görüşe göre vergi mükellefi açısından susma hakkının hem defter ve belgeleri ibraz etmeme hem de kendi aleyhinde ifade vermeyi reddetmeye ilişkin bir koruma alanı yarattığı[571], susma hakkının vergi idaresinin, mükellefin hukuka aykırı olduğunu iddia ettiği eylemlerini mükellefi zorlama yoluyla elde ettiği delillere dayanmaksızın ispatlaması zorunluluğuyla ilgili olduğu ileri sürülmektedir[572]. Dolayısıyla vergi idaresine karşı mükellef, susma hakkı kapsamında vergi idaresinin bilgi toplarken zorlamaya başvuramayacak olması

---

[567] Billur Yaltı, "Vergi Hukukunda Susma Hakkı (VUK, 359) (a) (2)'nin Anayasaya Aykırılığı Sorunu)", **Vergi Dünyası Dergisi,** Sayı: 285, 2005, (Susma Hakkı), ss.27-.28; Yaltı, Vergi Yükümlüsünün Hakları, ss.141-142; Gözübüyük ve Gölcüklü, s.294; Bkz. Şenyüz, Gizleme, s.30.

[568] Karakoç, Delil Sistemi, s.112.

[569] Kaneti-Ekmekçi-Güneş-Kaşıkcı, s.295.

[570] Öğretideki görüşlerle ilgili bilgi almak için bkz. Şenyüz, Gizleme, ss.31-34, 39; Pınar, ss.52-56; Ayla Çalışkan, "Defter, Kayıt ve Belge İbraz Ödevi Açısından Mükellefin Susma Hakkı", **Malî Hukuka İlişkin Temel İlkeler,** (Ed. Prof. Dr. Yusuf Karakoç), Yetkin Yayınları, Ankara 2022, ss.130-140.

[571] Yaltı, Susma Hakkı, s.27; Yaltı, Vergi Yükümlüsünün Hakları, ss.140-141.

[572] Yaltı, Susma Hakkı, s.28; Yaltı, Vergi Yükümlüsünün Hakları, s.144.

yönünden korunmaktadır. Bu itibarla mükellefler, vergi incelemesi sürecinde de bu haktan yararlanabilecektir. Başka bir deyişle, bu görüşe göre susma hakkı sadece ceza davasını değil; hapis veya para cezasının uygulanmasına yol açacak araştırma ve inceleme aşamalarını da kapsamaktadır[573]. Bu sebeple vergi mükellefinin kendi aleyhine delil vermesi sonucunu doğuracak şekilde defter ve belge ibraz edilmemesini hapis veya para cezası yaptırımına bağlanmasının susma hakkının ihlâli anlamına geldiği; söz konusu düzenlemenin Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne aykırı olduğu ileri sürülmektedir[574]. Diğer görüş mükellefin vergi incelemesi sırasında defter ve belgelerini ibraz etme ödevinin mükellef açısından bir görev olması sebebiyle[575] ibraz etmemenin kendi aleyhine delil sunma ve susma hakkı kapsamında değerlendirilemeyeceğine ilişkindir[576]. İbraz ödevi ile kendini suçlayıcı delil sunmama ve susma hakkı arasında denge kurulması gerektiğini savunan görüş de bulunmaktadır[577].

Anaysa Mahkemesi bu konuyla ilgili olarak somut norm denetimiyle önüne gelen Anayasaya aykırılık iddiasını susma hakkının suçlamayla başlayacağı, defter, kayıt ve belgeleri tutma görevini yerine getirmemiş olmanın suç sayılması ile suçla itham edilmenin birbirinden farklı olduğu, ibraz yükümlülüğünde kamu yararı bulunduğu, ibrazın zorunlu tutulmasının Anayasa'nın 38'inci maddesinin beşinci fıkrası kapsamında değerlendirilemeyeceği gerekçesiyle Vergi Usûl Kanunu'nun 359'uncu maddesindeki söz konusu kuralın anayasaya aykırı olmadığına karar vermiştir[578]. Fakat bu konuda Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin yaklaşımı, istenen belgeleri vergi denetçilerine vermekten kaçınmada cezai yaptırım uygulanmasının âdil yargılanma hakkını ihlâl ettiği yönündedir[579]. Anayasa Mahkemesinin mezkûr kararının karşı oy gerekçesinde Mahkemece yapılan yorumun hak ve özgürlükleri daraltan ve hakların içini boşaltan, aynı zamanda Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve

---

573 Yaltı Soydan, Adil Yargılanma-II, s.120; Yaltı, Vergi Yükümlüsünün Hakları, s.149.

574 Yaltı, Susma Hakkı, s.33; Yaltı, Vergi Yükümlüsünün Hakları, s.148;

575 Yusuf, Karakoç, "Vergi Sistem(sizliğ)inden Kesitler", Yetkin Yayınları, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, **Prof. Dr. Ejder Yılmaz'a Armağan,** Cilt:2, Yetkin Yayınları, Ankara, 2014, (Kesitler), s.1198.

576 Bkz. Funda Başaran Yavaşlar, "İdari Nitelikli Vergi Suç ve Cezaları", **Vergi Dünyası Dergisi**, Sayı:299, Temmuz 2006, (Vergi Suçları), ss.131-178; Pınar, s. 54, Çalışkan, s.140.

577 Bilgi için bkz. Çalışkan, ss.135-137.

578 AnyM. 31.01.2007 tarih ve E.2004/31, K.2007/11, (RG. 18.05.2007-26526).

579 Kaşıkcı, Yargılamanın Yenilenmesi, s.198.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi içtihadına aykırı bir yaklaşım olduğu belirtilmiştir. Karşı oy gerekçesinde hâkim, susma hakkının idarî soruşturma aşamasında da geçerli olduğu görüşünü savunması sebebiyle vergi incelemesinde susma hakkının olamayacağına, kayıt ve belgeleri ceza tehdidi altında ibraz etmeye mecbur kılınmasına ilişkin kurallar konabileceğine ilişkin görüşe katılmadığını ifade etmiştir[580]. Bu görüşü destekleyen bir yaklaşımla kişilere vergi incelemesi sırasında henüz bir suçlamanın yapılmadığı idarî denetim faaliyetinde dahi bu haktan yararlanma imkânının Anayasa'nın 38'inci maddesinin beşinci fıkrası ile tanındığı öne sürülmektedir[581]. Yine benzer şekilde Anayasa'nın 38'inci maddesinin beşinci fıkrasında ceza davası anlamında bir suç isnadı yapılmış olmasına ilişkin bir daraltma olmadığı; bu sebeple fıkranın Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararları doğrultusunda yorumlanmasına bir engel bulunmadığı, Anayasa Mahkemesinin de Anayasa'nın 38'inci maddesinin diğer fıkralarını idarî para cezaları ile disiplin cezaları için de uygulayan çeşitli kararlarının bulunduğu ifade edilmektedir[582]. Vergi incelemesi sırasında belge ibraz etmemenin susma hakkı kapsamında değerlendirilemeyeceği ve mevcut düzenlemenin Anayasa'ya aykırılık teşkil etmediği yönündeki görüşe katılmaktayız.

d. Gerekçeli Karar Hakkı

(1) Genel Olarak

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 6'ncı ve Anayasa'nın 36'ncı maddesi kapsamında tanınan gerekçeli karar hakkı[583] vergi uyuşmazlıkları bakımından da uygulama alanına sahiptir. Mezkûr hak aynı zamanda Anayasa'nın 141'inci maddesinin bir gereği olarak da karşımıza çıkmaktadır[584]. Zira zikredilen maddenin

[580] Yüce, Bireysel Başvuru Rehberi, s.360.
[581] Mutlu Kağıtcıoğlu, "Kurgudan Gerçekliğe Uzanan Bir Tartışma Alanı: Susma Hakkının İdare Hukukunda Yeri Var Mıdır?", **Türkiye Barolar Birliği Dergisi,** Sayı:134, 2018, s.131.
[582] İnceoğlu, Adil Yargılanma Hakkı El Kitabı, s.164
[583] *Abdullah Topçu,* B. No: 2014/8868, 19/4/2017, § 75
[584] *Abdullah Topçu,* B. No: 2014/8868, 19/4/2017, § 76

üçüncü fıkrasında bütün mahkemelerin her türlü kararlarının gerekçeli olarak yazılacağı hüküm altına alınmıştır[585].

Kişilerin âdil bir şekilde yargılanmalarını sağlamayı ve denetlemeyi amaçlayan gerekçeli karar hakkı[586] ile kastedilen taraflarca ileri sürülen her türlü iddia ve savunmanın mahkeme tarafından ayrıntılı şekilde karşılanması olmayıp, tarafların ayrı ve açık cevap verilmesini gerektiren usûl ve esasa ilişkin iddialarına ilgili ve yeterli bir cevap verilmesidir[587]. Gerekçe aynı zamanda denetlenebilirliği sağladığından[588] gerekçeli karar, davanın esas meselelerinin incelenmiş olduğunu ortaya koymalıdır. Başka bir deyişle, bir kararda bulunması gereken unsurlar davanın niteliğine ve şartlarına göre değişmekle birlikte davanın sonucunu etkileyebilecek nitelikteki davayla doğrudan ilgili hususlara mahkemelerin makul bir gerekçe[589] ile cevap vermesi aranmaktadır[590].Gerekçenin eksik ve yetersiz olması ya da taraflarca öğrenilememesi gerekçeli karar hakkının ihlâl edilmesine neden olmaktadır[591]. Ancak gerekçeli karar hakkı sadece davanın gereği gibi incelendiği intibasını uyandırarak davanın taraflarını tatmin etme işlevine sahip değildir. Kararların gerekçeli olması aynı

---

585 "*Mahkemeler, "kararlarını hangi temele dayandırdıklarını yeterince açık olarak belirtme" yükümlülüğü altındadırlar. Bu yükümlülük, tarafların temyiz hakkını kullanabilmeleri için gerekli olmasının yanı sıra (Aynı yöndeki AİHM kararı için bkz. Hadjıanastassıou/Yunanistan, B. No: 12945/87, 16/12/1992, § 33) tarafların, muhakeme sırasında ileri sürdükleri iddialarının kurallara uygun biçimde incelenip incelenmediğini bilmeleri ve ayrıca demokratik bir toplumda, toplumun kendi adına verilen yargı kararlarının sebeplerini öğrenmelerinin sağlanması için de gereklidir (Sencer Başat ve diğerleri, § 34)."* (*Yıldıray Özbey ve diğerleri*, B. No: 2014/18932, 8/9/2015, § 62)

586 "*...Gerekçeli karar hakkı, kişilerin adil bir şekilde yargılanmalarını sağlamayı ve denetlemeyi amaçlamaktadır. Bu hak, tarafların muhakeme sırasında ileri sürdükleri iddialarının kurallara uygun biçimde incelenip incelenmediğini bilmeleri ve demokratik bir toplumda kendi adlarına verilen yargı kararlarının sebeplerini toplumun öğrenmesinin sağlanması için de gereklidir."* (*Sencer Başat ve diğerleri* [GK], B. No: 2013/7800, 18/6/2014, §§ 31, 34).

587 (*Yasemin Ekşi*, B. No: 2013/5486, 4/12/2013, § 56)

588 Karakoç, Hukuka Dair, s.33, 187.

589 *"Makul gerekçe, davaya konu olay ve olguların mahkemece nasıl nitelendirildiğini, kurulan hükmün hangi nedenlere ve hukuksal düzenlemelere dayandırıldığını ortaya koyacak, olay ve olgular ile hüküm arasındaki bağlantıyı gösterecek nitelikte olmalıdır." (İbrahim Ataş, B. No: 2013/1235, 13/6/2013, § 24).*

590 *"Mahkeme kararlarının gerekçeli olması adil yargılanma hakkının unsurlarından biri olmakla beraber bu hak, yargılamada ileri sürülen her türlü iddia ve savunmaya ayrıntılı şekilde yanıt verilmesi şeklinde anlaşılamaz. Bu nedenle gerekçe gösterme zorunluluğunun kapsamı, kararın niteliğine göre değişebilir. Bununla birlikte başvurucunun ayrı ve açık bir yanıt verilmesini gerektiren usul veya esasa dair iddialarının cevapsız bırakılmış olması, bir hak ihlaline neden olacaktır."* (*Muhittin Kaya ve Muhittin Kaya İnşaat Taahhüt Madencilik Gıda Turizm Pazarlama Sanayi ve Ticaret Ltd. Şti.*, B. No: 2013/1213, 4/12/2013, § 26); Bkz. (*Sencer Başat ve diğerleri* [GK], B. No: 2013/7800, 18/6/2014§§ 35, 39).

591 Karakoç, Hukuka Dair, s.187-188; Kaşıkara, s.163.

zamanda mahkemelerin saygınlığı ve tarafsızlığı konusunda kamuoyunda güven duygusunun oluşmasına da hizmet etmektedir[592].

Uyuşmazlığa yönelik temel meselelerin ilk derece mahkemesince gerekçeli kararda tartışılmamış olması tek başına gerekçeli karar hakkının ihlâl edildiği anlamına gelmemektedir. Yargılama süreci bir bütün olarak görüldüğünden tarafların benzer iddialarla kanun yoluna başvurmaları halinde bu iddialara ilişkin üst derece mahkemelerince değerlendirme yapılarak gerekçe oluşturulup oluşturulmadığına bakılmaktadır. Anayasa Mahkemesi, kanun yolu aşamasında da taraflarca ileri sürülen iddiaların tartışılmadığını, gerekçe oluşturulmadığını tesbit ettiği başvurularda bu hususun yargılamayı bir bütün halinde âdil olmaktan çıkardığı değerlendirmesini yaparak ihlâl kararı vermektedir[593].

(2) Vergi Yargılaması Hukukunda Özellik Arz Eden Hususlar

Vergi incelemesi sonucu vergi ziyaı cezalı geçici vergi ve gelir vergisi tarh edilmesine ilişkin işlemlerin iptali istemiyle açılan davalarda esasa etkili iddiaların karşılanmaması nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğinden yakınılan başvuruda[594] başvurucu, aynı maddi olay nedeniyle adına düzenlenen vergi ve cezaların kaldırılması talebiyle açtığı davalarda lehine verilen kararların dikkate alınması gerektiği iddialarını yargılamanın her aşamasında ileri sürmüştür. Buna karşın Anayasa Mahkemesi, kararların mahiyeti gereği gelir vergisi tarhiyatına karşı açılan başvuruya konu davanın sonucuna doğrudan etkili olması sebebiyle başvurucunun uyuşmazlığın çözümüne ilişkin açık ve ayrı bir cevap verilmesini gerektiren esaslı nitelikteki iddia ve itirazlarının derece mahkemelerince makul ve yeterli bir gerekçe ile karşılanmadığını tesbit etmiştir. Bu itibarla yargılama sürecini

---

592 Ünal, s.188.

593 (*Ümmügülsüm Salgar* [GK], B. No: 2016/12847, 21/10/2021, §89-91); "*Kanun yolu mahkemelerince verilen karar gerekçelerinin ayrıntılı olmaması, ilk derece mahkemesi kararlarında yer verilen gerekçelerin onama kararlarında kabul edilmiş olduğu şeklinde yorumlanmakla beraber başvurucularca dile getirilmesine rağmen ilk derece mahkemesinin de tartışmadığı esaslı hususlara ilişkin temyiz başvurularında başvurucuların usule ilişkin haklarının ihlal edildiğine yönelik somut şikâyetlerinin tartışılmaması gerekçeli karar hakkının ihlali olarak görülebilir."(Faik Gümüş*, B. No: 2012/603, 20/2/2014, § 49).

594 (*Kemal Turan*, B. No: 2018/18194, 25/2/2021); Benzer yönde bkz. (*Nusret Yumrutaş*, B. No: 2013/6355, 19/11/2015).

bir bütün olarak değerlendirerek başvurucunun gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine karar vermiştir.

Anayasa Mahkemesi, vergi incelemesi sonucu vergi ziyaı cezalı banka ve sigorta muameleleri vergisi tarh edilmesinden dolayı açılan davada zamanaşımına yönelik itiraz ile esasa ilişkin hiçbir iddiasının karşılanmadığından yakınılan başvuruda[595] tarh zamanaşımının dolmasına 23 gün gibi bir süre kalması, bu süre içinde tarh ve tebliğ edilmeyen verginin zamanaşımına uğrayacak olması sebebiyle uyuşmazlığın sonucunu etkiyecek bu iddianın temelsiz olmadığını tesbit etmiştir. Bu sebeple gerek ilk derece yargılaması sırasında gerekse de istinaf incelemesi sonucunda verilen kararlarda başvurucunun uyuşmazlık konusu vergi ve ceza ihbarnamelerinin zamanaşımı süresi geçtikten sonra düzenlendiği iddiasını karşılar mahiyette herhangi bir gerekçeye yer verilmemesinin gerekçeli karar hakkının ihlâli olduğu sonucuna varmıştır.

6. Masumiyet Karinesi

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 6'ncı maddesinin ikinci fıkrası ve Anayasa'nın 36'ncı maddesince koruma altına alınan âdil yargılanma hakkının somut görünümlerinden biri olan masumiyet karinesi, ayrıca Anayasa'nın 38'inci maddesinin dördüncü fıkrasında açıkça *"Suçluluğu hükmen sabit oluncaya kadar, hiç kimse suçlu sayılamaz"* şeklinde düzenlenmektedir. Masumiyet karinesinin âdil yargılanma hakkının özünü oluşturan ve ceza yargılamasında maddî gerçek ortaya çıkarılırken tüm kamu gücü organları tarafından uyulması gereken temel bir insan hakkı olduğu ifade edilmektedir[596]. Hukuk devletinin bir gereği olarak mahkeme kararıyla suçluluğu sabit olana kadar suç isnadı altında olan kişinin masum sayılması gerektiğine ilişkin masumiyet karinesi isbat külfeti ile de ilişkilidir. Bu itibarla kendisine suç isnat edilen kişi, suçsuzluğunu ispatlamak zorunda değildir[597].

---

[595] (*Burak Şendir*, B. No: 2015/278, 9/5/2019); Bkz. (*Münür Ata*, B. No: 2014/4958, 22/1/2015).

[596] Akif Yıldırım, "Anayasa Mahkemesi Uygulamasında Masumiyet Karinesi", **Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi,** Sayı:9, Haziran 2017, (Masumiyet Karinesi), s.491.

[597] Veli Özer Özbek, Koray Doğan, Pınar Bacaksız ve İlker Tepe, **Ceza Muhakemesi Hukuku**, 10. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2017, s.56.

Masumiyet karinesi mahiyeti itibariyle vergi uyuşmazlıkları bakımından da uygulanabilirdir. Vergi suçlarına ilişkin yargılamaların yanı sıra idarî yaptırım niteliğindeki cezalar sebebiyle vergi kabahatlerine ilişkin yargılamalarda da masumiyet karinesinin geçerli olduğu ifade edilmektedir[598].

Kişinin suç işlediğine dair kesinleşmiş bir yargı kararı olmaksızın suçlu kabul edilemeyeceğini güvence altına alan masumiyet karinesi, yargılama makamlarına ve kamu otoritelerine suçluluğu hükmen sabit oluncaya kadar hiç kimseyi suçlu olarak nitelememe ve suçlu muamelesine tâbi tutmama görevi yükler[599]. Suç isnadında bulunulan kişiye savunma hakkı tanınması gerekmekte olup, kişinin savunma hakkı tanınmadan cezalandırılması masumiyet karinesine aykırılık teşkil edecektir[600]. Tarhiyat işlemlerine karşı dava açılmasının yürütmeyi durduracağına ilişkin hükmün varlığının vergi yargılaması hukukunda masumiyet karinesinin geçerliliğini destekleyen bir kural olduğu ileri sürülmektedir[601].

Vergi suçları bakımından masumiyet karinesinin suç isnadıyla başladığı ve *"iddiacının suç iddiasını makûl şüpheye yer bırakmayacak şekilde ispat etmesi"* ile sona erdiği ifade edilmektedir[602].

Anayasa Mahkemesi, vergi tekniği raporunun başvurucular aleyhine adi ortaklık halinde komisyon karşılığı sahte fatura verilmesi yönünde tesbitler içermesini tek başına masumiyet karinesinin ihlâli için yeterli görmemiş; raporun kamuoyunun erişimine sunulmamış olması ve vergisel işlemlerin yapılmasına yönelmesi hususlarını gerekçe göstererek başvurucuların söz konusu tesbitler nedeniyle masumiyet karinesinin ihlâl edildiğine ilişkin iddialarını açıkça dayanaktan yoksun bularak başvurunun bu yönden kabul edilemezliğine karar vermiştir[603].

---

598 Artun, Adil Yargılanma, s.144.

599 Donay, s.111; (*Kürşat Eyol*, B. No: 2012/665, 13/6/2013, § 26); *"Masumiyet karinesi, sadece bir mahkemenin, yargılamasını yaptığı sanıkların suçluluğuna ilişkin erken görüş açıklamalarını değil, aynı zamanda devam eden soruşturmalara yönelik kamu makamlarının beyanlarını da kapsar* (Aynı yöndeki Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kararı için bkz. *Sildikovy/Rusya,* B. No: 73455/11, 20/06/2013, § 194)." (*Yıldıray Özbey ve diğerleri*, B. No: 2014/18932, 8/9/2015, § 45).

600 (*Yusuf Karakuş ve diğerleri*, B. No: 2014/12002, 8/12/2016, § 70).

601 Artun, Adil Yargılanma, s.145.

602 Eda Özdiler Küçük, "Vergi Suçlarında Masumiyet Karinesi", **İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi,** Cilt: 5, Sayı: 2, Temmuz 2016, s.204.

603 (*Yıldıray Özbey ve diğerleri*, B. No: 2014/18932, 8/9/2015, § 47-51)

7. Kendisine Suç İsnat Edilen Kişinin Sahip Olduğu Asgari Haklar

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 6'ncı maddesinin 3'üncü fıkrasında kendisine suç isnadında bulunulan kişinin sahip olduğu haklar asgari olarak şu şekilde sayılmıştır:

> *"a) Kendisine karşı yöneltilen suçlamanın niteliği ve sebebinden en kısa sürede, anladığı bir dilde ve ayrıntılı olarak haberdar edilmek;*
> *b) Savunmasını hazırlamak için gerekli zaman ve kolaylıklara sahip olmak;*
> *c) Kendisini bizzat savunmak veya seçeceği bir müdafinin yardımından yararlanmak; eğer avukat tutmak için gerekli maddî imkânlardan yoksun ise ve adaletin yerine gelmesi için gerekli görüldüğünde, resen atanacak bir avukatın yardımından ücretsiz olarak yararlanabilmek;*
> *d) İddia tanıklarını sorguya çekmek veya çektirmek, savunma tanıklarının da iddia tanıklarıyla aynı şartlar altında davet edilmelerinin ve dinlenmelerinin sağlanmasını istemek;*
> *e) Mahkemede kullanılan dili anlamadığı veya konuşamadığı takdirde bir tercümanın yardımından ücretsiz olarak yararlanmak."*

Hakkında bir suç isnadı olan kişinin masumiyet karinesinden ve yukarıda yer verilen fıkrada tanınan haklardan yararlanması[604], Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 6'ncı maddesinin birinci fıkrasında sözü geçen hakkaniyete uygun yargılamanın bir gereğidir. Ancak hakkaniyete uygun yargılama çerçevesindeki haklar ve ilkelerin üçüncü fıkrada belirtilen asgari haklar ile sınırlı olmadığı da vurgulanmaktadır[605].

Anayasa Mahkemesi de bir suçla itham edilen herkesin Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi metninde sayılan asgari haklara sahip olduğunu kabul etmekte ve bu hakları Anayasa'nın 36'ncı maddesi kapsamında görmektedir. Vergi cezaları suç isnadı kategorisinde kabul edildiğinden sayılan asgari haklar vergi cezaları bakımından da uygulama alanına sahiptir. Bu bağlamda vergi cezasına muhatap olanlar yapılan yargılama sırasında isnat edilen suçu öğrenme, savunma için gerekli

[604] Haklarla ilgili genel açıklama için bkz. Ünal, ss.189-208; Doğru ve Nalbant, ss. 644-655.
[605] Donay, s127; İnceoğlu, Adil Yargılanma Hakkı El Kitabı, ss.111-112.

zaman ve kolaylıklara sahip olma[606], kişinin kendisini bizzat savunma veya avukat yardımından yararlanma[607], tanık dinletme ve tanık sorgulama ile ücretsiz tercüman haklarının ihlâl edildiği iddiasıyla Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru yapabileceklerdir[608]. Nitekim Anayasa Mahkemesi, bireysel başvuru yolu henüz kabul edilmeden önceki dönemde yaptığı norm denetiminde; idarî yargı mercilerine yapılan itirazlarda, gümrük idaresine yapılan itiraz sırasında kullanılan bilgi ve belgeler dışında herhangi bir bilgi ve belgenin kullanılamamasına yönelik kuralın, gümrük

606 "*Bu hak gereğince sanığa ve müdafisine savunma için gerekli hazırlıkları yapabilecekleri zamanın verilmesi gerekmektedir. Somut olayda, hazırlanan iddianamede "1/4/2004, 1/4/2005, 1/4/2006, 1/4/2007, 1/4/2008" tarihlerinde işlenen suçlardan dolayı başvuruculaın cezalandırılması talep edilmiştir (bkz. § 16). Mahkeme, bu suç tarihlerini esas alarak başvuruculara savunma hakkı tanımış ve mahkûmiyet hükmünü aynı tarihler üzerinden kaleme almıştır. Yargıtay 11. Ceza Dairesi, KDV beyannamelerinin matrahlı belirtilmesi nedeniyle suç tarihlerinin "31/12/2003, 31/12/2004, 31/12/2005, 31/12/2006, 31/12/2007" olarak kabul edilmesi gerektiğini belirtmiştir. Yargıtay, 1/3/1926 tarihli ve 765 sayılı mülga Türk Ceza Kanunu'nun 102. ve 104. maddeleri uyarınca 2003 ve 2004 yılına ait suçlamaların zaman aşımı nedeniyle düşürülmesine hükmetmiştir. Başvuruculaın, 2005 ve 2006 yıllarına ilişkin suçlamalardan mahkûmiyetleri ise onanmıştır. Başvuruculaın, zaman aşımı ve benzeri yeni savunmalar ileri sürebilecekleri dikkate alındığında Yargıtay tarafından suç tarihlerinin değiştirilerek kabul edilmesi ve değişik kabule göre kararın onanması, başvuruculaın savunma haklarının kısıtlanması sonucuna yol açmıştır (Oğuz Tatış ve diğerleri, B. No: 2013/4186, 15/10/2014, § 81). Başvurucular, karşı iddialarını sunmak suretiyle Yargıtayın suç tarihlerine ilişkin kabulünü çürütebilme ya da hukukî durumlarını ve savunmalarını, değişen suç tarihleri doğrultusunda güncelleme imkânından mahrum kalmışlardır. Somut başvurunun şartlarında suç tarihlerindeki değişikliğin önemsiz olduğu da ileri sürülemez. Nitekim 2005 yılına ait suç tarihinin 1/4/2005 olarak kabul edilmesi hâlinde 765 sayılı mülga Kanun uyarınca zaman aşımı nedeniyle düşme kararı verilmesi söz konusu olabilecektir. Başvuruculaın, haklarında dava açılmayan 2003 yılına ait vergi döneminden suçlu bulunmaları konusunu temyiz gerekçesi yapmamaları (bkz. § 24) ve Yargıtayın da bu hususta düşme kararı vermesi nedeniyle başvuruculaın şikâyetlerinin bu kısmına yönelik ayrı bir inceleme yapılmamıştır. Yukarıda açıklanan gerekçelerle, savunma haklarının kısıtlanması nedeniyle başvuruculaın Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan Adil yargılanma hakkının ihlâl edildiğine karar verilmesi gerekir."* (*Yıldıray Özbey ve diğerleri*, B. No: 2014/18932, 8/9/2015, § 86-91)

607 "*Şüpheli ve sanığa salt savunma hakkının tanınması yeterli değildir. Şüpheli ve sanığın savunma için Anayasa'nın 36. maddesinde belirtilen "meşru vasıta ve yollardan" yararlandırılması da gerekir. Savunmada başvurulacak meşru vasıta ve yollar arasında avukatların teknik bilgilerinden ve tecrübelerinden yararlanma olanağı da bulunmaktadır. Şüpheli ve sanık için Anayasa'nın 36. maddesinde sözü edilen meşru vasıta ve yollardan en önemlisi müdafi yardımından yararlanmaktır. Diğer bir ifadeyle müdafi yardımından yararlanma hakkı, Anayasa'nın 36. maddesinde belirtilen "meşru vasıta ve yollar" kavramının kapsamındadır. Bu itibarla müdafi yardımından yararlanmanın adil yargılanma hakkının kapsam ve içeriğine dâhil ve bu hakkın doğal sonucu olduğu ortaya çıkmaktadır. Dolayısıyla suç isnadı altındaki kişi, adil yargılanma hakkı kapsamında kendisini bizzat savunma veya seçeceği bir müdafinin yardımından yararlanma hakkına sahiptir."* (*Yusuf Karakuş ve diğerleri*, B. No: 2014/12002, 8/12/2016, § 72).

608 Arslan Öncü, ss.114-116.

vergisi mükelleflerinin savunma hakkının kısıtlanmasına yol açtığı gerekçesiyle Anayasa'nın 36'ncı maddesine aykırı olduğunu tesbit etmiştir[609].

D. Özel ve Aile Hayatına Saygı Hakkı

1. Genel Olarak

Özel ve aile hayatına saygı hakkı, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 8'inci maddesinde[610] düzenlenmiştir. Temel amacı kişileri, kamu makamlarının keyfi müdahalelerine karşı korumak olan hakka ilişkin mezkûr maddede birbiriyle bağlantılı dört farklı hak güvence altına alınmış[611] olup söz konusu haklar Anayasa'da farklı maddelerde düzenlenmiştir. Anayasa'nın "özel hayatın gizliliği" başlıklı 20'nci

---

[609] *"Kişinin karşılaştığı bir suçlamaya karşı kendisini savunabilmesinin ya da maruz kaldığı haksız bir eylem veya işleme karşı haklılığını ileri sürüp kanıtlayabilmesinin en etkili ve güvenceli yolu, yargı mercileri önünde dava hakkını kullanmak ve bu davada kullanılabilecek kanıtları mahkeme önüne getirebilmektir. Sav ve savunma birbirini tamamlayan ve birbirinden ayrılması olanaksız olan niteliğiyle hak arama özgürlüğünün temelini oluşturmaktadır. Hak arama özgürlüğü, temel hak niteliği taşıması dışında, diğer hak ve özgürlüklerden yararlanılmasını ve bunların korunmasını sağlayan en etkin güvencelerden biridir. Bu temel saptama karşısında, daha kapsamlı bilgi ve belgelerle donatılmış idarenin kullanacağı savunma hakkı yanında, gümrük vergisi mükelleflerinin de hak arama özgürlüğünden tam anlamıyla yararlanmalarının sağlanması gerekir. Buna göre, iptali istenilen kuralla idari yargı mercilerine yapılan itirazda, gümrük idaresine yapılan itiraz sırasında kullanılan bilgi ve belgeler dışında herhangi bir bilgi ve belgenin kullanılamamasının öngörülmesi, savunma hakkının kısıtlanmasına yol açarak, yargı merciinin doğru ve adil bir sonuca ulaşılabilmesini engelleyeceğinden Anayasa'nın 36. maddesine aykırılık oluşturur." (AnyM. E.2003/7, K.2005/71, 18/10/2005).*

[610] *"Herkes özel ve aile hayatına, konutuna ve yazışmasına saygı gösterilmesi hakkına sahiptir. Bu hakkın kullanılmasına bir kamu makamının müdahalesi, ancak müdahalenin yasayla öngörülmüş ve demokratik bir toplumda ulusal güvenlik, kamu güvenliği, ülkenin ekonomik refahı, düzenin korunması, suç işlenmesinin önlenmesi, sağlığın veya ahlakın veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması için gerekli bir tedbir olması durumunda söz konusu olabilir." (https://www.echr.coe.int/documents/convention_tur.pdf)*

[611] Doğru ve Nalbant, 2. Cilt, s.1; Gülay Arslan Öncü, "Özel Yaşama ve Aile Yaşamına Saygı Hakkı, **İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi ve Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuru Kapsamında Bir İnceleme,** (Ed. Sibel İnceoğlu), 3. Baskı, Beta Yayıncılık, İstanbul, 2013, (Özel Yaşam), s.301.

maddesi[612]., "kişinin dokunulmazlığı, maddi ve manevi varlığı" başlıklı 17'nci maddesi[613], "konut dokunulmazlığı" başlıklı 21'inci maddesi[614] ve "haberleşme hürriyeti" başlıklı 22'nci maddesi[615] bu haklara ilişkin düzenlemelerdir. Bu hususta başka hakların da özel ve aile hayatına saygı hakkının uygulanmasında rol oynadığı ifade edilmektedir[616].

---

[612] *"Herkes, özel hayatına ve aile hayatına saygı gösterilmesini isteme hakkına sahiptir. Özel hayatın ve aile hayatının gizliliğine dokunulamaz.*
Millî güvenlik, kamu düzeni, suç işlenmesinin önlenmesi, genel sağlık ve genel ahlâkın korunması veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması sebeplerinden biri veya birkaçına bağlı olarak, usulüne göre verilmiş hâkim kararı olmadıkça; yine bu sebeplere bağlı olarak gecikmesinde sakınca bulunan hallerde de kanunla yetkili kılınmış merciin yazılı emri bulunmadıkça; kimsenin üstü, özel kâğıtları ve eşyası aranamaz ve bunlara el konulamaz. Yetkili merciin kararı yirmidört saat içinde görevli hâkimin onayına sunulur. Hâkim, kararını el koymadan itibaren kırksekiz saat içinde açıklar; aksi halde, el koyma kendiliğinden kalkar. Herkes, kendisiyle ilgili kişisel verilerin korunmasını isteme hakkına sahiptir. Bu hak; kişinin kendisiyle ilgili kişisel veriler hakkında bilgilendirilme, bu verilere erişme, bunların düzeltilmesini veya silinmesini talep etme ve amaçları doğrultusunda kullanılıp kullanılmadığını öğrenmeyi de kapsar. Kişisel veriler, ancak kanunda öngörülen hallerde veya kişinin açık rızasıyla işlenebilir. Kişisel verilerin korunmasına ilişkin esas ve usuller kanunla düzenlenir."

[613] *"Herkes, yaşama, maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir.*
Tıbbi zorunluluklar ve kanunda yazılı haller dışında, kişinin vücut bütünlüğüne dokunulamaz; rızası olmadan bilimsel ve tıbbi deneylere tabi tutulamaz.
Kimseye işkence ve eziyet yapılamaz; kimse insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir cezaya veya muameleye tabi tutulamaz.
Meşru müdafaa hali, yakalama ve tutuklama kararlarının yerine getirilmesi, bir tutuklu veya hükümlünün kaçmasının önlenmesi, bir ayaklanma veya isyanın bastırılması veya olağanüstü hallerde yetkili merciin verdiği emirlerin uygulanması sırasında silah kullanılmasına kanunun cevaz verdiği zorunlu durumlarda meydana gelen öldürme fiilleri, birinci fıkra hükmü dışındadır."

[614] *"Kimsenin konutuna dokunulamaz. Millî güvenlik, kamu düzeni, suç işlenmesinin önlenmesi, genel sağlık ve genel ahlâkın korunması veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması sebeplerinden biri veya birkaçına bağlı olarak usulüne göre verilmiş hâkim kararı olmadıkça; yine bu sebeplere bağlı olarak gecikmesinde sakınca bulunan hallerde de kanunla yetkili kılınmış merciin yazılı emri bulunmadıkça; kimsenin konutuna girilemez, arama yapılamaz ve buradaki eşyaya el konulamaz. Yetkili merciin kararı yirmidört saat içinde görevli hâkimin onayına sunulur. Hâkim, kararını el koymadan itibaren kırksekiz saat içinde açıklar; aksi halde, el koyma kendiliğinden kalkar."*

[615] *"Herkes, haberleşme hürriyetine sahiptir. Haberleşmenin gizliliği esastır.*
Millî güvenlik, kamu düzeni, suç işlenmesinin önlenmesi, genel sağlık ve genel ahlâkın korunması veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması sebeplerinden biri veya birkaçına bağlı olarak usulüne göre verilmiş hâkim kararı olmadıkça; yine bu sebeplere bağlı olarak gecikmesinde sakınca bulunan hallerde de kanunla yetkili kılınmış merciin yazılı emri bulunmadıkça; haberleşme engellenemez ve gizliliğine dokunulamaz. Yetkili merciin kararı yirmidört saat içinde görevli hâkimin onayına sunulur. Hâkim, kararını kırksekiz saat içinde açıklar; aksi halde, karar kendiliğinden kalkar.
İstisnaların uygulanacağı kamu kurum ve kuruluşları kanunda belirtilir."

[616] Arslan Öncü, Özel Yaşam, s.303,311; Gülay Arslan Öncü, **Özel Yaşama Ve Aile Yaşamına Saygı Hakkı Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuru El Kitapları Serisi – 8**, Avrupa Konseyi Yayınları, Ankara, 2019, (Bireysel Başvuru), s.23.

Özel ve aile hayatına saygı hakkı, mutlak bir hak olmamakla beraber sınırlamanın dar yorumlanması gerektiği ifade edilmektedir[617]. Devletin özel hayata ve aile hayatına saygı hakkı bakımından çeşitli pozitif ve negatif yükümlülükleri bulunmaktadır[618]. Bu kapsamda devletin koruyucu birtakım tedbirler alması gerekmekte olup hangi tedbirlerin alınacağı ve nasıl uygulanacağına ilişkinse kamu otoritelerinin geniş bir takdir yetkisi olduğu kabul edilmektedir[619].

Özel hayat, aile hayatı, haberleşme ve konut kavramlarının Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nde tanımlanmadığı, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin bu kavramları özerk nitelikte kabul ederek yorumladığı belirtilmektedir[620]. Özel hayat kavramı Anayasa Mahkemesi ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi tarafından[621] oldukça geniş yorumlanan ve eksiksiz tek bir tanımı bulunmayan bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır[622]. Mahremiyet hakkı ve kişinin sosyal bir hayat sürdürmesi hakları, kişisel verilerin korunması da özel hayat hakkı kapsamında korunmaktadır[623].

---

617 Doğru ve Nalbant, 2.Cilt, s.1; Topçu**,** s.385.

618 Doğru ve Nalbant, 2. Cilt, s.1; *"AİHM içtihadında sıklıkla devletin, bireylerin 8. maddenin (1) numaralı fıkrasında yer alan haklarını güvence altına almak hususunda gerekli ve uygun önlemler alma şeklindeki pozitif yükümlülüğünün söz konusu olduğu davalar ile 8. maddenin (2) numaralı fıkrası bağlamında haklılığının ortaya konulması gereken bir kamusal müdahale ile ilgili davalarda uygulanacak prensiplerin, hemen hemen aynı olduğunun vurgulandığı görülmektedir. Her iki bağlamda da dikkate alınması gereken hususun, bireyin ve kamunun yarışan menfaatleri arasında adil bir dengenin tesisi olduğu ve her iki durumda da Sözleşme'ye uyumun sağlanabilmesi için alınması gereken tedbirlerin belirlenmesinde, devletin geniş bir takdir yetkisini haiz olduğu ifade edilmektedir (Bor/Macaristan, § 24).*" (*Hüseyin Tunç Karlık ve Zahide Şadan Karluk*, B. No: 2013/6587, 24/3/2016, § 59).

619 "*Devletin Anayasa'nın 20. maddesi uyarınca kişilerin özel ve aile hayatlarına saygı hakkı çerçevesinde sağlıklı bir çevrede yaşamayı sağlayan koruyucu bir mevzuat oluşturma ödevi yanında denetleme yapma ve çevreyi koruyucu fiilî tedbir ve faaliyetlerde bulunma yükümlülüğü de bulunmakta olup bu kapsamda devletin hem kirlenmenin önlenmesi hem de doğal çevrenin korunması ve geliştirilmesi için gereken tedbirleri alması gerekmektedir. Bununla birlikte hangi tedbirlerin alınması gerektiği ve bu tedbirlerin nasıl uygulanacağı hususlarında kamu otoritelerinin geniş bir takdir yetkisi mevcuttur."* (*Binali Özkaradeniz ve diğerleri* [GK], B. No: 2014/4686, 1/2/2018, §57).

620 Arslan Öncü, Özel Yaşam, s.301; Arslan Öncü, Bireysel Başvuru, s.23.

621 Doğru ve Nalbant, 2.Cilt, s.2; "*Özel yaşama saygı hakkı alt kategorisinde geçen "özel yaşam" kavramı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) tarafından da oldukça geniş yorumlanmakta ve bu kavrama ilişkin tüketici bir tanım yapmaktan özellikle kaçınılmaktadır* (*Koch/Almanya*, B. No.497/09, 19/7/2012, § 51)." (*Serap Tortuk*, B. No: 2013/9660, 21/1/2015, § 34).

622 Evran Topuzkanamış, Temel Haklar, s.1787.

623 Kalabalık, ss.431-432,434-436; "*Özel hayat kavramı eksiksiz bir tanımı bulunmayan geniş bir kavramdır. Bu kapsamda korunan hukuki değer esasen kişisel bağımsızlık olup, bu koruma bir taraftan herkesin istenmeyen bütün müdahalelerden uzak kendine özel bir ortamda yaşama hakkına sahip olduğuna işaret etse de diğer taraftan özel hayat kavramının herkesin kişisel yaşamını istediği şekilde sürdürme ve dış dünyayı bu çemberden ayrı tutma kavramına indirgenemeyeceği açıktır. Bu açıdan Anayasa'nın 20. maddesi özel bir sosyal hayat sürdürmeyi güvence altına almaktadır." (K.Ş., B. No. 2013/1614, 3/4/2014, § 31).*

2. Vergi Yargılaması Hukukunda Özellik Arz Eden Hususlar

a. Genel Olarak

Kişi ile devlet arasındaki vergilendirme ilişkisi defter, kayıt ve malî bilgiler üzerinden yürütülmektedir. Kişinin malî bilgileri de özel hayat kapsamında kabul edildiğinden[624] vergi yoluyla yapılan müdahaleler ile özel hayatın gizliliğinin ihlâl edildiği iddiasıyla Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru yapılabilecektir. Kişinin üstü, eşyası ve özel kâğıtları da özel hayat kapsamında kabul edilmekte olup, vergiye ilişkin işlemlerin gerçekleştirilmesi sırasında kişilerin üstü, eşyası ve özel kağıtları arama ve el koyma işlemlerine maruz kalabilmektedir[625].

Kişilerin malî güçlerinin doğru tesbit edilebilmesi, kavranabilmesi için vergi kanunları bu tür işlemlere cevaz vermektedir[626]. Başta vergiyi doğuran olayın tesbit edilmesi, vergilendirme ile ilgili diğer olayların ortaya çıkarılması ve beyan edilen matrahların doğruluğunun araştırılması gibi amaçlarla vergi idaresi için yoklama, vergi incelemesi, arama ve bilgi toplama gibi çeşitli denetim ve bilgi toplama yolları kabul edilmiştir[627]. Başka bir deyişle, vergilendirme sürecinde kamu gücü; arama, el koyma, bilgi toplama, toplanan bilgileri saklama ve bazı bilgileri ifşa etme gibi imkânlara sahiptir. Malî denetim yetkisi çerçevesinde gerçekleştirilen bu iş ve işlemler, mükelleflerin özel ve aile hayatına saygı hakkına müdahale niteliğindedir. Ancak her müdahale, ihlâl teşkil etmemektedir. Müdahalenin ihlâl oluşturup oluşturmadığının tesbitinde vergi işlemlerinde devletlerin daha geniş bir uygulama alanına sahip olduğu ve fakat bu durumun kişisel menfaatler ile kamusal menfaatler arasında âdil bir dengenin kurulması gerekliliğinden vazgeçildiği anlamına gelmediği ifade edilmektedir[628].

---

[624] Gülsen Güneş, **Verginin Yasallığı İlkesi**, 2. Bası, On İki Levha Yayınları, İstanbul, 2008, s.54; Öncü, s.36.
[625] Öncü, ss.35-36.
[626] Güneş, s.54.
[627] Kaneti-Ekmekci-Güneş-Kaşıkcı, s.233, Karakoç, Genel Vergi, s.248; Şenyüz-Yüce-Gerçek, s.166.
[628] Topçu, s.388; Bkz. Demirbaş Aksüt, ss.282-283.

b. Özel Hayatın Gizliliği

Vergi işlemleri aracılığıyla yapılan müdahaleler bakımından mahremiyet hakkı önem arz etmektedir. Vergilendirme işlemleri sırasında vergi dairesinin mükellef ve mükelleflerle işlemde bulunanlar hakkında öğrendiği bilgilerin gizli kalması gerekmekte olup Vergi Usûl Kanunu'nun vergi mahremiyeti başlıklı 5'inci maddesi ile mükelleflere vergi mahremiyeti tanınmıştır. Buna göre mükellefler, vergi işlemleri sebebiyle gerek kendisi gerek ailesine ilişkin bilgiler içeren verilerin korunmasını isteme hakkına sahiptir. Vergi mahremiyetinin ihlâli mezkûr Kanun'un 362'nci maddesinde suç olarak düzenlenmiş ve hürriyeti bağlayıcı ceza yanında adlî para cezasına da tâbi tutulmuştur[629]. Vergi mahremiyetini ihlâl suçu, mükellefin kişisel menfaatini korumaya yönelmiştir[630]. Ancak mezkûr Kanun'un 5'inci maddesi ile mükelleflere vergi mahremiyeti tanınmış olması, devletin kişilerin özel ve aile hayatına ilişkin her türlü bilgiye her şartta erişebileceği, araştırma yapabileceği anlamına gelmemektedir[631]. Zira devletin vergilendirme süreci için gerekli olan kişilerin malî, ailevi, işletmesel, vergi durumlarıyla ilgili bilgi ve verileri elde etme hak ve yetkisine sahip olması bu bilgilerin korunması bakımından devlete birtakım ödevler de yüklemektedir[632].

Özel hayat kapsamında kabul edilen sır kavramı hem kişisel verilerin korunmasını hem de vergilendirme işlemlerini ilgilendirmektedir. Mezkûr Kanun'un vergi mahremiyetine ilişkin 5'inci maddesi "*gizli kalması lazım gelen diğer hususlar*" ibaresini içermesi sebebiyle geniş bir çerçeve çizerek vergi mahremiyetinin koruma alanını sır dışında kalan bilgiler için de genişletmiştir. Kişinin bankadaki parası, yatırımlarının maliyeti, tahakkuk etmiş vergi borcu gibi birçok bilgi bu kapsamda korunmaktadır[633]. Yine mükellefler hakkında kesilen ceza, mükellefin vergi kayıtları, kâr-zarar durumu gibi sair hususlar da vergi mahremiyeti kapsamında kabul

---

629 Öncel- Kumrulu-Çağan-Göker, s.231; Kaneti-Ekmekci-Güneş-Kaşıkcı, s.114; Karakoç, Genel Vergi, ss.420-421; Karakoç, Vergi Ceza, ss.333-334; Şenyüz-Yüce-Gerçek, s.278; Mutluer ve Dayanç Kuzeyli, s.233

630 Karakoç, Genel Vergi, s.420; Karakoç, Vergi Ceza, s.333

631 Güneş, s.55; Bkz. Seyfettin Kara, "Vergi Mahremiyeti Kapsamına Giren Hususların Yargı Kararları Bağlamında Değerlendirilmesi**, Türkiye Adalet Akademisi Dergisi**, Sayı:32, Ekim 2017, s.270.

632 Neslihan Karataş Durmuş, "Ticari Sırların ve Kişisel Verilerin Korunması Kapsamında Vergi Mahremiyeti", **Türkiye Adalet Akademisi Dergisi**, Sayı:31, Temmuz 2017, s.372.

633 Öncü, s.38.

edilmektedir[634]. Başka bir deyişle, mükelleflerin iş ve işletmeleriyle ilgili bilgiler vergi mahremiyeti kapsamında korunmaktadır[635].

İşe başlama bildirimi, beyanname verilmesi, BA-BS formları, vergi incelemesi, yoklama, takdire sevk vb. gibi birçok işlem kişisel verilerin elde edilmesiyle ilgili olup, bu işlemler çoğu zaman mükellef yanında mükellefle işlem yapan diğer kişilerin de verilerinin elde edilmesine sebep olmaktadır[636]. Kişisel veriler de Anayasa'nın 20'nci maddesi ile korunmaktadır. Vergi ilişkisinde mükelleflerin kişisel verileri işlenmektedir. Mezkûr Kanun'da verilerin toplanmasına imkân veren düzenlemeler olmakla birlikte hakkın etkin korunması ile ilgili açık bir düzenleme olmadığı ifade edilmektedir[637]. Yine vergi dairesince mükelleflerin kanunî dayanağı olmayan özel esaslar uygulaması kapsamına alınması, mükellefin *"sahteci"* olduğuna dair bilginin işlenmesi ve diğer mükelleflerle paylaşılması söz konusudur. Kişisel veri niteliğinde olan bu bilgilerin vergi mahremiyeti kapsamında korunması gerekirken vergi dairesince mükellefin ifşa edilmesine yönelik uygulamanın ölçülü olmadığı[638] ve Anayasa'nın 20'nci maddesine aykırılık teşkil ettiği ve ifade edilmektedir[639].

Vergilendirmeyle ilgili bilgileri toplama ve bilgi işlem faaliyetlerini yürütme görevi Gelir İdaresi Başkanlığına aittir. Kayıt dışı ekonominin kayıt altına alınması için mükelleflerin bilgilerinin toplandığı veri ambarı sistemi (VERİA) 2004 yılında kurulmuş olup, 2005 yılından itibaren bilgi toplamaya başlamıştır. Mevcut durumda mükelleflerden elde edilen bilgilerle[640] devamlı bilgi verme yükümlülüğü olanlardan elde edilen veriler, bilgi değişimi sonucu elde edilen bilgiler ve tapu müdürlüğü, nüfus

---

634 Kara, ss.273-274.

635 Karataş Durmuş, ss.371,375.

636 Topçu, s.397.

637 Öncü, s.53.

638 Artun, Ölçülülük, s.71.

639 Billur Yaltı, "Kod Listelerinden KDV İadesi Risk Analiz Sistemine Geçiş: KDV İndirim Hakkının Sınırlandırılmasına İlişkin Değerlendirmeler", **Vergi Sorunları Dergisi,** Sayı:258, Mart 2010, (Risk Analiz Sistemi), s.27; Bekir Baykara, "Özel Esaslar veya Kod Listesi Kavramı ve Hukuka Aykırılığı Üzerine (Tebliğ Taslağına İlişkin Görüş ve Önerilerle Birlikte)", **Yaklaşım Dergisi,** Sayı: 244, Nisan, 2013, (Kod Listesi), ss.271-273; Taylar, Özel Esaslar, s.782.

640 Bu konuda Gelir İdaresi Başkanlığının internet sitesi üzerinden gerçekleştirilen işlemlere ayrı bir parantez açılması gerekmektedir: Günümüzde mükellefler vergilendirme ile ilgili neredeyse hemen hemen her işlemi Gelir İdaresi Başkanlığının internet sitesi üzerinden e-işlemler (interaktif vergi dairesi, internet vergi dairesi, defter-beyan sistemi, e-beyanname, borç sorgulama ve ödeme, hazır beyan sistemi, e-fatura/defter/tebligat, B-trans, e-yoklama fişi görüntüleme) bağlantısını kullanarak gerçekleştirebilmektedir. Vergi idaresi tarafından sistemdeki bu bilgilere erişim mümkün olup çeşitli amaçlarla kullanılmakta, buna ilişkin düzenleme olmamasına rağmen bu bilgiler depolanabilmektedir. Öncü, ss.52-53.

müdürlüğü gibi bazı kurumların bilgi sistemlerinden elde edilen verilerin veri ambarı sistemine aktarılarak işlendiği ifade edilmektedir. Bu hususta veri ambarı sistemi ile vergi mahremiyeti arasındaki ilişki önem arz etmektedir. Bu kapsamda elde edilen veriler mezkûr Kanun'un 5'inci maddesi uyarınca vergi mahremiyeti kapsamında korunmaktadır. Açıklanan/ifşa olan bilgiler nedeniyle vergi mahremiyetinin ihlâli suçu yanında, şartların oluşması halinde hakaret suçunun ve özel hukuk kapsamında tazminat hakkının gündeme gelmesi de mümkündür. Ancak tüm bunların söz konusu kişisel verilerin korunması bakımından mükellef hakları için gerekli ama yeterli olmadıkları ifade edilmekte, tam ve etkin bir korumanın sağlanamaması eleştirilmektedir. Bu itibarla, elde edilen verilerin ne şekilde saklanacağına, işleneceğine, hangi amaçlarla kullanılacağına ilişkin düzenleme bulunmaması hakkın etkin korunması yönünden önemli bir eksiklik olarak dile getirilmektedir[641]. Zira mezkûr Kanun'un istihbarat arşivi başlıklı 152'nci maddesi[642], "bilgi toplama" yoluyla elde edilen verilerin depolanmasına imkân veren, bu verilerle sınırlı bir hüküm olup, vergi idaresinin Gelir İdaresi Başkanlığı internet sitesi üzerinden eriştiği bilgilerin depolanmasının bu madde kapsamına dahil olmadığı ifade edilmektedir[643]. Bu konuda vergi idaresinin kişilerin doğumundan ölümüne kadar geçen süreçte verilerini toplayıp, vergilendirme sürecinde bu verilere göre işlem yapmasına rağmen kişisel verilerin korunmasının vergi hukuku mevzuatında özel olarak ayrıca düzenlenmediğine, bunun yerine verilerin vergi mahremiyeti kapsamında korunması yoluna gidildiğine ve hakkın etkin korunmadığına dikkat çekilmektedir[644].

Tüm bunlardan hareketle vergilendirme için ihtiyaç duyulan bilgi ve belgelerin özel hayatın gizliliği kapsamında kaldığı ancak mevcut anayasal ve kanunî

---

641 Topçu, ss.399-400.

642 Vergi Usûl Kanunu'nda toplanan bilgilerin nasıl korunacağına ilişkin VUK. 152'nci madde ve VUK 443 No.lu Tebliğ ile düzenlenen e-arşiv dışında başka bir düzenleme bulunmamaktadır. Nihal Saban, "Vergi İdaresinin Bilgi Toplama Sınırı: Norm ve Normatif Yabancılaşma", **Vergi Hukukunda Bilgi Toplama ve Açıklamanın Sınırları,** (Ed. Prof. Dr. Billur Yaltı), Beta Yayıncılık, İstanbul, 2016, (Bilgi Toplama), s.137.

643 Öncü, s.52.

644 Topçu, s.397. Vergi idaresi verginin doğru hesaplanması ve ödenmesi için kişilerin iş hayatı, özel hayatı ayrımı yapmaksızın tüm bilgilerini toplamaya çalışmakta ve kişiler de yaptırımlara muhatap olmak istemedikleri için vergi dairesinin talep ettiği bilgileri verip sonrasıyla ilgilenmemektedir. Bu durum kişinin kendi bilgisine yabancılaşması olarak ifade edilmektedir. Saban, Bilgi Toplama, s.145. Kanaatimizce bu yabancılaşmada mükelleflerin kişisel verilerinin hukukî korumasının zayıflığının da payı bulunmaktadır.

düzenlemelerin vergilendirme işlemlerinde mükelleflerin özel hayatın gizliliği hakkını tam anlamıyla korumaktan uzak olduğu, bunun için anayasal ve kanunî birtakım değişikliklerin yapılması gerektiği ifade edilmektedir[645]. Bu anlamda mükellefin özel hayatın gizliliğini ihlâl edebilecek nitelikteki işlemler hakkında önceden bilgilendirilmesi; mükelleflerin bu işlemlere itiraz edebilmesi imkânı tanınması, bu haklar nezdinde vergilendirmeye ilişkin olarak özel sınırlama sebepleri getirilmesi gerekliliği gibi mükellef lehine iyileştirmeler barındıran düzenlemelerle vergilendirme aracılığıyla özel hayatın gizliliğinin ihlâlinin önüne geçilebileceği ileri sürülmektedir[646].

Mükelleflerin talep edilen bilgi ve belgeleri verme zorunluluğuna ilişkin mezkûr Kanun'un "bilgi verme" başlıklı 148'inci maddesinin mahremiyet hakkı kapsamında kaldığı, bu düzenlemeye dayanılarak yapılan işlemlerin özel hayata müdahale niteliğinde olmakla beraber vergi kaçakçılığının önlenmesi ve verginin ödenmesi meşru amacına dayandıklarının kabul edilmesi gerektiği ifade edilmektedir[647].

Vergi dairelerinin mükellef hakkında bilgi toplarken kullandığı yöntemlerde mahremiyet kurallarını gözetmeleri ve mükelleflerin mahremiyet alanına gereksiz müdahale etmemeleri gerekmektedir. Bunun yanında mükelleflerin kendileri hakkında temin edilen verilerin korunması ve kimler tarafından ne şekilde, hangi amaçlarla kullanıldıkları konusunda bilgi alma hakları bulunmaktadır. Özel hayatın gizliliğinin korunması ve bunun mükelleflerce de takip edilebilmesi için bilgi alma (bilgilendirilme) hakkı önem arz etmektedir. Bilgi alma hakkının devletlerarası bilgi değişiminde mükelleflerin sadece obje olarak konumlandırılmasının önlenmesini amaçladığı ifade edilmektedir[648]. Bu açıdan devletlerarası anlaşmalar gereğince bilgi

---

645 Öncü, s.181.

646 Öncü, ss182-183. Özel hayatın gizliliğine ilişkin mevcut anayasal düzenlemelerin salt ceza muhakemesi hukuku perspektifiyle düzenlendiği, vergilendirme işlemleri aracılığıyla müdahaleler kapsamında özel hayatın gizliliğine müdahale teşkil eden uygulamalar açısından eksik kaldığı; vergi kanunlarında vergi mükellefinin özel hayatın gizliliği hakkının göz ardı edilmesi hususları bu değişiklik ihtiyacına gerekçe olarak gösterilmektedir. Öncü, s.15.

647 Topçu, s.393.

648 Cihat Öner, "Uluslararası Bilgi Değişiminde Mükellef Haklarının Korunması: Türkiye Yaklaşımı", **Vergi Hukukunda Bilgi Toplama ve Açıklamanın Sınırları,** (Ed. Prof. Dr. Billur Yaltı), Beta Yayıncılık, İstanbul, 2016, ss.43,48.

değişimi[649] de özel hayata müdahale niteliğinde bir konu olarak karşımıza çıkmaktadır. Zira devletlerarası anlaşmalar gereğince bilgi değişimi düzenlemesiyle mükelleflerin bilgilerine erişim, bilginin saklanması ve vergi daireleri arasında kullanıma açılması özel hayatın gizliliğinin korunması bakımından sorun yaratacak, ihlâle neden olacak niteliktedir. Bunun önlenmesi için vergilendirme amaçlı bilgi toplama ve bilgi değişimi ile özel hayatın korunması arasında kanunî temellere dayanan bir dengenin kurulması gerekmektedir[650].

Günümüzde vergi dairesine tanınan yurt içi ve devletlerarası bilgi değişimi imkânı sebebiyle vergi mahremiyetinin koruma alanının giderek daraltıldığı ifade edilmektedir[651]. Uygulamada vergi dairelerinin herhangi bir hukukî sınırlama olmaksızın her türlü bilgiye erişebildikleri, mükelleflerden ya da üçüncü kişilerden çeşitli yollarla (vergi incelemesi dahil) bilgileri elde edip gerek yurt içinde vergilendirme gerek bilgi değişimi kapsamında paylaşım amacıyla bu bilgileri kullandığına ve fakat mükelleflerin bu süreç içerisinde savunmasız ve güvencesiz bırakıldığına, bu itibarla vergi mükelleflerine ilişkin bilgilerin gizliliğinin açık bir şekilde korunmaya ihtiyacı olduğuna dikkat çekilmektedir[652]. Çalışma konusu itibariyle bu konudaki müdahaleler de vergi ödevlilerinin hak ve özgürlüklerine ihlâl teşkil edebilecek niteliktedir. Fakat mükellefler, vergi daireleri tarafından bilgi değişimi amacıyla verilerinin kullanıldığından haberdar edilmedikleri için şu aşamada bu konuya Anayasa Mahkemesinin yaklaşımına ilişkin örnek bireysel başvuru kararı bulunamamıştır.

Aile hayatına saygı hakkı, Anayasa'nın 20'nci maddesinde düzenlenmektedir. Vergilendirme ilişkisinde de bilgi edinme yolları çerçevesinde ulaşılan defter, kâğıt ve belgelerdeki birtakım bilgiler aile hayatına saygı hakkı kapsamına da girebilecektir[653].

---

649 Vergi Usul Kanunu'nun "Uluslararası anlaşmalar gereğince bilgi değişimi" başlıklı 152/A maddesi: *"Maliye Bakanlığı Gelir İdaresi Başkanlığı veya vergi incelemesi yapmaya yetkili olanlar, usulüne uygun olarak yürürlüğe girmiş uluslararası anlaşmalarda yer alan bilgi değişimi hükümleri çerçevesinde, Maliye Bakanlığınca tesbit edilecek usullere göre bu Kanunun 1 inci maddesinde belirlenen şümulle sınırlı olmaksızın bilgi toplayabilir."*

650 Kaneti-Ekmekci-Güneş-Kaşıkcı, s.259.

651 Leyla Ateş, "Türkiye'de Vergi Mahremiyetinin Sınırları: Yurtiçi ve Yurtdışı Bilgi Paylaşımında" **Vergi Hukukunda Bilgi Toplama ve Açıklamanın Sınırları,** (Ed. Prof. Dr. Billur Yaltı), Beta Yayıncılık, İstanbul, 2016, (Bilgi Paylaşımı), s.195.

652 Öner, ss.49-52.

653 Öncü, s.44.

c. Konut Dokunulmazlığı

Özel hayatın gizliliğinin sağlanması için konut dokunulmazlığı da önem arz etmektedir[654]. Konut kavramı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi tarafından özerk yorumlanmakta olup, Anayasa ve Anayasa Mahkemesi de konut kavramına ilişkin bir tanım yapmamıştır[655] Vergi işlemleri bakımından yoklama, inceleme ve arama işlemleri konut dokunulmazlığına müdahale niteliğindedir. Yoklama işlemi, iş yeri ve taşıtta; inceleme, kural olarak işyerinde; arama işlemi kişinin konutu ve işyerinde[656] gerçekleştirilmektedir. İş yerinin[657] de Anayasa Mahkemesi ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi içtihatlarında konut dokunulmazlığı kapsamında kabul edildiği ifade edilmektedir[658].

Konuta saygı hakkına yönelik vergilendirme işlemlerinden kaynaklanan müdahalelerle mükelleflerin konutunun aranması, defter ve belgelerine el konulması, konut satışı ve tahliye işlemleri[659] sırasında karşılaşıldığı ifade edilmektedir[660]. Konut dokunulmazlığı hakkı kapsamında arama ve el koyma işlemlerinde uygulanan gerek Vergi Usûl Kanunu'nun gerekse Ceza Muhakemesi Kanunu'nun[661] hâkim kararını şart koşması, başka ek usûli güvenceler tanıması gibi hükümleri dikkate alındığında mevcut düzenlemelerin hakkın korunmasında yeterli derecede usûli güvenceler barındırdığı ifade edilmektedir[662]. Bununla birlikte Vergi Usûl Kanunu'nun 127'nci maddesi ile yoklama işlemi sırasında hâkim kararı olmaksızın ve bu işleme itiraz süreci tanınmaksızın vergi idaresi elemanlarına bazı belgelere el koyma yetkisi verilmesinin

---

654 Ünal, s.218.

655 Arslan Öncü, Özel Yaşam, ss.319-320.

656 14/10/2021 tarihli ve 7338 sayılı Vergi Usul Kanunu İle Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un 17'nci maddesiyle Vergi Usûl Kanunu'nun "İncelemenin yapılacağı yer" başlıklı 139'uncu maddesi *"Vergi incelemeleri, esas itibariyle dairede yapılır."* şeklinde değiştirilmiştir.

657 Vergi Usul Kanunu'nun "İş yeri" başlıklı 156'ncı maddesinde *"İş yeri, Ticari, sınai, zirai ve mesleki faaliyette iş yeri; mağaza, yazıhane, idarehane, muayenehane, imalathane, şube, depo, otel, kahvehane, eğlence ve spor yerleri, tarla, bağ, bahçe, çiftlik, hayvancılık tesisleri, dalyan ve voli mahalleri, madenler, taş ocakları, inşaat şantiyeleri, vapur büfeleri gibi ticari, sınai zirai veya mesleki bir faaliyetin icrasına tahsis edilen veya bu faaliyetlerde kullanılan yerdir."* şeklinde düzenlenmiştir.

658 Öncü, ss.59-60.

659 Zira konuta saygı hakkı kişinin konuta erişme ve yerleşme hakkı yanında konuttan tahliye edilmeme hakkını da güvence altına almaktadır. Doğru ve Nalbant, 2. Cilt, s.9.

660 Topçu, s.421.

661 4.12.2004 tarih ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu, (RG.17.12.2004-25673).

662 Topçu, s.425; Ağar, ss.70-79.

Anayasa'nın 20'nci maddesi ile bağdaşmadığı ifade edilmektedir[663]. Bunun dışında Vergi Usûl Kanunu'nun 143'üncü maddesinin 5'inci fıkrası ve Vergi İncelemelerinde Uygulanacak Usûl ve Esaslar Hakkında Yönetmelik'in[664] 16'ncı maddesindeki düzenlemeler de yine hâkim kararı aranmadığı, usûli güvenceler tanınmadığı, mükelleflerin özel hayatı ile konuta saygı hakkının keyfi uygulamalara karşı anayasal düzenlemeye aykırı olarak korumasız bırakıldığı gerekçesiyle eleştirilmektedir[665].

d. Haberleşme Hürriyeti

Haberleşme hürriyeti, Anayasa'nın 22'nci maddesinde düzenlenmiş olup sınırlanma sebepleri mezkûr maddenin ikinci fıkrasında hüküm altına alınmıştır. Bu itibarla vergi mükelleflerinin özel hayatında ve iş ortamında serbestçe haberleşmelerine vergi idaresince engel olunmaması gerektiği ifade edilmektedir[666].

Vergi ilişkisinde haberleşme hürriyetine müdahalenin vergi incelemesi aracılığıyla yapılabileceği ifade edilmektedir. Vergi incelemesi kapsamında el konulan bilgi ve belgeler arasında mükellefe ait mektup ve yazışmaların yer alabileceği Vergi Usûl Kanunu'nun 144'üncü maddesinin ikinci fıkrasındaki vergi ile ilgisi olmayan mektup ve evrakın makbuz karşılığı iadesine ilişkin düzenlemeden yola çıkılarak ifade edilmektedir. Mükellefin bilgisayarında yapılan aramada kayıtlardan kopya alınabilmesine imkân verilmesi de yine haberleşme hürriyetine müdahaleyi mümkün kılmaktadır[667]. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi de bir kararında vergi denetim elemanlarının işyerine gelerek şirkete ait sunucudaki bütün verilerin bir kopyasını almasını ve sunucuya erişim sağlamasını konuta ve haberleşmeye müdahale olarak nitelendirmiştir[668].

---

663 Kaneti-Ekmekci-Güneş-/Kaşıkcı, ss.234-235; Güneş, s.54; Funda Töralp, "Temel Hak ve Özgürlüklerin Vergilendirme Yetkisinin Kullanımına Etkisi", **Anayasadan Malî ve Vergisel Beklentiler,** Bahçeşehir Üniversitesi, İstanbul, 8-9 Ocak 2010, (Ed. Prof. Dr. Feridun Yenisey, Prof. Dr. Gülsen Güneş ve Yrd. Doç. Dr. Z. Ertunç Şirin), On İki Levha Yayınları, İstanbul, 2012, s.170.

664 RG.31.10.2011-28101.

665 Bkz. Kaneti-Ekmekci-Güneş-Kaşıkcı, s.252.

666 Güneş, s.56.

667 Öncü, ss.63-64.

668 Doğru ve Nalbant, 2.Cilt, ss.9-10; Bkz. Serkan Ağar, "Vergisel Arama", **Prof. Dr. Nami Çağan Anısına Armağan,** Atılım Üniversitesi Yayınları No:63, Ankara, 2020, s.75.

Vergi idaresinin tahsil yetkisini kullanırken mükelleflerin haberleşme özgürlüğünün gözetilmesi ve uygulamada mükelleflerin telefonlarının haczedilmesi sebebiyle yaşanan sorunların önlenmesi amacıyla son çare olarak telefonların haczedilmesi, zorunlu haller dışında haczedilmemesi gerektiği yönünde Hazine ve Maliye Bakanlığının genel tebliğler çıkardığı ifade edilmektedir[669].

E. Eşitlik İlkesi ve Ayrımcılık Yasağı

1. Genel Olarak

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 14'üncü maddesinde ayrımcılık yasağı düzenlenmişken Anayasa'nın 10'uncu maddesi eşitlik ilkesine ilişkindir. Eşitlik ilkesi[670] ve ayrımcılık yasağının[671] bazen yan yana bazı durumlarda da birbirinin

---

669 Bkz. 410 Seri No'lu Tahsilat Genel Tebliği (RG.11.3.2000-23990) Hayrullahoğlu, ss.80-81.

670 *"Anayasa'nın 10. maddesinde düzenlenen eşitlik ilkesi Anayasa'da güvence altına alınan hak ve özgürlüklerden yararlanılırken nesnel ve haklı bir neden olmaksızın aynı veya benzer durumda bulunan kişilere farklı muamelede bulunulmasını yasaklamaktadır. Nesnel ve makul bir şekilde haklılaştırılamayan, diğer bir ifadeyle meşru bir amaca dayanmayan ya da seçilen araç ile hedeflenen amaç arasında makul bir orantılılık ilişkisi bulunmayan farklı muameleler Anayasa'nın 10. maddesinin amaçları bağlamında ayrımcı karakterli olarak kabul edilir. (Nuriye Arpa, B. No: 2018/18505, 16/6/2021, § 58); "Anayasa'nın 10. maddesinde yer verilen eşitlik ilkesi hukuksal durumları aynı olanlar için söz konusudur. Bu ilke ile eylemli değil, hukuksal eşitlik öngörülmüştür. Eşitlik ilkesinin amacı, aynı durumda bulunan kişilerin yasalar karşısında aynı işleme bağlı tutulmalarını sağlamak, ayrım yapılmasını ve ayrıcalık tanınmasını önlemektir. Bu ilkeyle, aynı durumda bulunan kimi kişi ve topluluklara ayrı kurallar uygulanarak yasa karşısında eşitliğin ihlali yasaklanmıştır. Yasa önünde eşitlik, herkesin her yönden aynı kurallara bağlı tutulacağı anlamına gelmez. Durumlarındaki özellikler, kimi kişiler ya da topluluklar için değişik kuralları ve uygulamaları gerektirebilir. Aynı hukuksal durumlar aynı, ayrı hukuksal durumlar farklı kurallara bağlı tutulursa Anayasa'da öngörülen eşitlik ilkesi zedelenmez." (AnyM. E.2009/47, K.2011/51, K.T. 17/3/2011).*

671 "*AİHM ise içtihatlarında, ayrımcılığı kısaca "nesnel ve makul bir gerekçe olmaksızın, konuyla ilgili olarak benzer durumda olan kişilere farklı muamele edilmesi" (bkz, Zarb Adami/Malta, B. No.17209/2, 20/6/2006, § 71) olarak tanımlamaktadır. Ayrımcılık yasağı ilkesi, din, siyasi görüş, cinsel ve cinsiyet kimliği gibi bir bireyin kişiliğinin unsurları olan ve kişisel tercihler temeline dayanarak veya cinsiyet, ırk, engellilik ve yaş gibi hiçbir şekilde tercih yapılamayacak kişisel özellikler temeline dayanarak fırsatlar sunulmasını ya da fırsatlardan mahrumiyetin reddini içerir."* (*Tuğba Arslan* [GK], B. No: 2014/256, 25/6/2014, § 113,114)

yerine kullanılan kavramlar[672] oldukları ifade edilmektedir. Anayasa Mahkemesi, Anayasa'da açıkça düzenlenmemiş olmakla birlikte ayrımcılık yasağının eşitlik ilkesinde mündemiç somut bir ölçü norm olduğunu belirtmekte, eşitlik ilkesiyle ayrımcılık yasağını uluslararası hukukun en üstünde yer alan temel bir hukuk normu olarak kabul etmektedir[673]. Ayrımcılık yapılması, eşitlik idealini güvence altına alma amacıyla yasaklanmaktadır. Eşitlik ilkesi ve ayrımcılık yasağı, aynı ilkenin negatif ve pozitif görünümleri olarak değerlendirilmekte ve ayrımcılık yasağı eşitliğe ulaşmadaki en önemli araçlardan birisi olarak görülmektedir[674].

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 14'üncü maddesi ile Sözleşme'de tanınan hak ve özgürlüklerden ayrımcılık yapılmaksızın yararlanma koruma altına alındığı için bu hak Sözleşme'de tanınan diğer hak ve özgürlüklerden bağımsız olarak kullanılamayacaktır[675]. Bu itibarla, eşitlik ilkesi ve ayrımcılık yasağının tek başına bağımsız nitelikte koruma işlevi bulunmadığından bahisle başvuruculların bu konudaki ihlâl iddialarını başka temel hak ve özgürlükler üzerinden ileri sürmesi Anayasa Mahkemesi tarafından da aranmaktadır[676]. Başka bir deyişle, bir temel hak özelinde başvurucunun eşitlik ilkesinin ihlâl edilerek ayrımcılığa maruz kaldığını göstermesi gerekmekte olup tek başına eşitlik ilkesi ve ayrımcılık yasağının ihlâl edildiği iddiası yeterli görülmemektedir[677]. Ayrımcılık yasağı da özerk yorumlandığından Sözleşme'deki bir hakla bağlantılı olarak ayrımcılık yasağının ihlâl edilmiş sayılması için söz konusu müdahalenin bağlantılı hakkı tek başına da ihlâl etmiş olması şartı

---

672 Ulaş Karan, "Eşitlik İlkesi ve Ayrımcılık Yasağı", **İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi ve Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuru Kapsamında Bir İnceleme,** (Ed. Sibel İnceoğlu), 3. Baskı, Beta Yayıncılık, İstanbul, 2013, (Eşitlik İlkesi), s.459; Ulaş Karan, "Bireysel Başvuru Kararlarında Ayrımcılık Yasağı ve Eşitlik İlkesi", **Anayasa Yargısı Dergisi,** Cilt: 31, Sayı:1, 2015, (Ayrımcılık Yasağı), s.240; Bkz. Nuray Aşcı Akıncı, "Uluslararası Vergilendirmede Ayrımcılık Yasağı", **Uluslararası Vergi Hukuku Konularına Türkiye Yaklaşımı**, (Ed. Prof. Dr. Billur Yaltı), On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2017, s.192.

673 (*Tuğba Arslan* [GK], B. No: 2014/256, 25/6/2014, § 107,108)

674 Karan, Eşitlik İlkesi, ss.459-460; Karan, Ayrımcılık Yasağı, s.237; Bkz. Kalabalık, s.388.

675 Doğru ve Nalbant, 2.Cilt, s.603.

676 Bkz. *"Ayrımcılık yasağı Anayasa'da güvenceye bağlanan hak ve özgürlüklerden yararlanılması bağlamında bir etkiye sahip olduğundan maddî haklardan bağımsız olarak bir varlığa sahip olmayıp diğer hakların tamamlayıcısı mahiyetindedir. Ayrımcılık yasağının tatbik edilmesi diğer hükümlerin ihlâl edilmesini zorunlu kılmasa da ihtilaf konusu mesele Anayasa'daki diğer haklardan biri veya birkaçının kapsamına girmedikçe ayrımcılık yasağının uygulanması mümkün değildir."* (*Nuriye Arpa*, B. No: 2018/18505, 16/6/2021, § 43)

677 (*Onurhan Solmaz*, B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 33-34); Bkz. Gamze Gümüşkaya, "Ayrımcı Vergisel Müdahaleler Sorunu", **Vergi ve Temel Haklar İncelemeleri-I Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvurunun Vergi Yargısına Etkisi,** (Ed. Prof. Dr. H. Burak Gemalmaz ve Dr. Gülay Arslan Öncü), Beta Yayıncılık, İstanbul, 2020, (Ayrımcı Vergisel Müdahaleler), s.245.

aranmamaktadır[678]. Örneğin kamu gücü müdahalesi tek başına mülkiyet hakkını ihlâl etmese dahi müdahalenin mülkiyet hakkıyla bağlantılı ayrımcılık yasağını ihlâl etmesi mümkündür. Burada dikkat çekilen bir diğer konu Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ile düzenlenen ayrımcılık yasağının Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ile koruma altına alınan hak ve özgürlükler yönünden tanındığı; Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nde düzenlenmeyen hak ve özgürlükler yönünden devletlerin böyle bir yükümlülüğü olmadığıdır[679].

2. Vergi Yargılaması Hukukunda Özellik Arz Eden Hususlar

Vergide eşitlik ilkesinin anayasal dayanakları Anayasa'nın 10'uncu ve 73'üncü maddeleri olup aynı hukukî durumda olanlara aynı; farklı hukukî durumda olanlara farklı muamele yapılması gerekliliğini ifade etmektedir[680]. Mükellefler arasında hukukî durum karşılaştırmasında yalnız malî gücün esas alınması ve vergisel muamelelerde dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasî düşünce, felsefî inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerin farklılaştırma ölçütü olarak kullanılamaması mezkûr düzenlemelerden çıkan eşit muamele ölçütleri olarak belirtilmektedir[681]. Ayrımcı vergilendirmenin yasaklanmasının bu anlamda vergilendirmede eşitliği sağlamaya yönelik olduğu ifade edilmektedir[682].

---

678 Doğru ve Nalbant, 2.Cilt, ss.603-604; Durmuş Tezcan, Mustafa Ruhan Erdem, Oğuz Sancakdar ve Rifat Murat Önok. **İnsan Hakları El Kitabı,** 6. Bası, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2016, s.549.

679 Ünal, s.312; Billur Yaltı, "İbadethane Bağışlarının Vergi Matrahından İndirimi: Vergide Eşitsizlik Örneği", **Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi,** Prof. Dr. Nur Centel'e Armağan, Cilt:19, Sayı: 2, 2013, (Vergide Eşitsizlik Örneği), s.446; Aşcı Akıncı, s.214; Murat Erdoğan, "Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin Gaygusuz Kararı: Mülkiyet Hakkının Geniş Yorumu Ve Ayrımcılık Yasağı", **Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi,** Cilt: XVIII, Sayı: 1-2, 2014, s.177. *"Anayasa'nın 10. maddesinde yer alan eşitlik ilkesi Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 14. maddesinde güvence altına alınan ayrımcılık yasağını da kapsayan daha geniş bir anlam ifade etmektedir. Bu sebeple bireysel başvuru bakımından bütün eşitlik ilkesine aykırılık iddialarının incelenmesi mümkün olmayıp yalnızca ortak koruma alanında yer alan ayrımcılık yasağı ile sınırlı olarak değerlendirme yapılabilir." (Reis Otomotiv Ticaret ve Sanayi A.Ş. [GK], B. No: 2015/6728, 1/2/2018, § 78). Bkz. (Ahmet Teyit Keşli, B. No: 2013/2237, 18/9/2014, § 30-35).*

680 Saban, Vergi Hukuku, s.55.

681 Yaltı, Vergide Eşitsizlik Örneği, ss.439-449; Doğan Şenyüz, "Hukuk Devleti Perspektifinden Adil Vergileme ve Vergi Afları", **Tesam Akademi Dergisi**, Cilt:1, Sayı: 2, 2014, (Adil Vergileme), ss.87-88; Bkz. Leyla Ateş, Vergilendirmede Eşitlik, s.81; Aşcı Akıncı, ss.212-213.

682 Ateş, Vergilendirmede Eşitlik, s.6.

Ayrımcılık iddiasının Anayasa Mahkemesi tarafından ciddi bulunabilmesi için başvurucunun söz konusu iddiasını kendisi ile diğer kişiler arasında ırk, renk, cinsiyet, dil, din, cinsel yönelim gibi[683] meşru bir temeli olmayan bir farklılık yaratıldığını makul delillere ortaya koymuş olması gerekmektedir[684].

Eşit durumda olanlara eşit muamele yapılması gerekli olup kişiler arasındaki her farklı uygulama ayrımcılık yasağının ihlâli anlamına gelmemektedir[685]. Zira objektif ve makul nedene dayanarak yapılan farklı uygulamalar ayrımcılık yasağını ihlâl etmemektedir[686].

Vergi ayrımcılığı kavramının net bir tanımı olmadığı ve fakat ayrım yapmama ilkesinin uluslararası sözleşmelerde ve çifte vergilendirmeyi önleme anlaşmalarında

---

683 Bu sayım sınırlayıcı değil; örnekseyicidir. Tezcan- Erdem-Sancakdar- Önok, s.548; "*Her farklı muamele otomatik olarak ayrımcılık yasağının ihlali sonucunu doğurmaz. Sadece Anayasa'nın 10. maddesinde sayılan belirlenebilir özellikler temelinde yapılan farklı muamele ve durumlar bu anlamda farklı muamele teşkil edebilir. Anayasa'nın 10. maddesinde yer alan "Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir" düzenlemesinde yer verilen "dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep" şeklindeki ayrımcılık temellerine -söz konusu unsurların birçok uluslararası düzenlemede de karşılık bulan önemli ayrımcılık temelleri olması nedeniyle- açıkça yer verilmiştir. Bununla birlikte madde metninde yer alan "herkes" ve "benzeri sebepler" ifadeleri ayrımcılığa karşı korunan kişi ve ayrımcılık temelleri açısından sınırlı bir yaklaşımın benimsenmediğini ortaya koymakta olup madde metninde yer alan temeller örnek niteliğindedir.*" (*Hüseyin Kesici,* B. No: 2013/3440, 20/4/2016, § 56).

684 *"Ayrımcılık yasağı kapsamında farklı muamelenin bulunduğunu ispatlama mükellefiyeti başvurucudadır. Ne var ki başvurucunun farklı muamelenin olduğunu göstermesi hâlinde bu farklı muamelenin nesnel ve haklı bir temelinin bulunduğunu ve seçilen araç ile hedeflenen amaç arasında makul bir orantılılık ilişkisinin olduğunu ispatlama yükümlülüğü kural olarak kamu otoritelerine ait olur (Nuriye Arpa, § 60). Ancak farklı muamelenin nesnel ve haklı bir sebebinin bulunmadığı konusunun olgusal olarak başvurucu tarafından temellendirilmediği ya da objektif olarak ispatın imkânsız ya da beklenmesinin makul olmayacağı durumlar istisna tutulmalıdır (Burcu Reis, § 52)." (Arıf Huseynlı ve diğerleri, B. No: 2019/39033, 28/6/2022, § 48); "Ayrımcılık iddiasının ciddiye alınabilmesi için başvurucunun kendisiyle benzer durumdaki başka kişilere yapılan muamele ile kendisine yapılan muamele arasında bir farklılığın bulunduğunu ve bu farklılığın meşru bir temeli olmaksızın ırk, renk, cinsiyet, din, dil vb. ayrımcı bir nedene dayandığını makul delillerle ortaya koyması gerekir. Somut olayda başvurucu, ayrımcılığa uğradığını dile getirmiş ve başvuru formuna farklı Gümrük Müdürlüklerince farklı tarihlerde gerçekleşen olaylar için tanzim edilmiş idari para cezalarını delil olarak sunmuştur. Ancak yargı sürecinden geçmeyen farklı olay ve kişilere ait olduğu anlaşılan bu cezaların birçoğunun sonradan yürürlüğe giren mevzuat uyarınca tanzim edildiği görülmüştür. Sonuç olarak başvurucu, kendi durumlarıyla başka tacirlerin durumlarının hangi ayrımcı nedenden dolayı farklılık taşıdığını ortaya koyamamıştır." (Ada Deniz Acentalıkları ve Danışmanlık Ltd. Şti., B. No: 2013/6405, 15/12/2015, § 48); Bkz. (Balkan Sigorta Aracılık Hizmetleri Ticaret ve Limited Şirketi ve Kırklareli Sigorta Aracılık Hizmetleri Ticaret ve Limited Şirketi, B. No: 2014/4832, 25/10/2017, §32).* (*Arıf Huseynlı ve diğerleri*, B. No: 2019/39033, 28/6/2022, § 48)

685 Tezcan- Erdem- Sancakdar- Önok, s.549; Saban, Vergi Hukuku, ss.55-57.

686 Tezcan- Erdem- Sancakdar- Önok s.549; Mustafa Erkan Üyümez, **Yüksek Mahkemelerin Kararları Işığında Vergilemede Eşitlik İlkesi**, T.C. Anadolu Üniversitesi Yayınları; No.2025, Eskişehir, 2010, s.65; Erdoğan, ss.178-179.

yer verilen temel bir ilke olduğu belirtilmektedir[687]. Vergilendirme kapsamında ayrımcılığa maruz kalındığı iddialarının genellikle haksız ve ayrımcı şekilde uygulanan vergi düzenlemeleriyle mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak ileri sürüldüğü ifade edilmektedir[688]. Anayasa Mahkemesi, mülkiyet hakkıyla bağlantılı ayrımcılık yasağının ihlâl edildiği iddiasıyla yapılan başvuruya[689] ilişkin incelemesinde Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi içtihadı çerçevesindeki mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak ayrımcılık yasağına ilişkin genel ilkeleri[690] ve vergilendirme yönünden ayrımcılık yasağına yönelik yaklaşımı[691] ortaya koyduktan sonra esas yönünden incelemesinin yol haritasını şu şekilde ifade etmiştir[692]:

> *Vergilendirmede mülkiyet hakkı bağlamında ayrımcılık iddiasının incelenmesinde öncelikle Anayasa'nın 10. maddesi çerçevesinde benzer sebebin ve farklı muamelenin mevcut olup olmadığı tesbit edilmeli, bu bağlamda aynı ya da benzer durumdaki kişiler arasında mülkiyet hakkına müdahale bakımından farklılık gözetilip gözetilmediği belirlenmelidir. Bundan sonra farklı muamelenin -vergilendirme bakımından devletin sahip bulunduğu geniş takdir yetkisi de gözönünde tutularak- objektif ve makûl bir temele dayanıp dayanmadığı ve müdahalenin ölçülü olup olmadığı sorgulanarak sonuca varılacaktır.*

Anayasa Mahkemesi mezkûr başvuruda müdahalenin ölçülülüğü yönünden yaptığı incelemede başvurucu hakkında farklı muamele uygulanarak yapılan müdahalenin mülkiyet hakkı bağlamında ağır sonuçlar doğurduğunu, bu sonucu ortadan kaldırmaya yönelik önlemler alınmadığını belirterek, müdahalenin ölçülü olmadığından bahisle mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak ayrımcılık yasağının ihlâl edildiğine karar vermiştir[693].

Vergi idaresinin vergi denetimlerine ilişkin olarak mükelleflerin denetlenmesinde ortak bir standart oluşturmamış olmasının, aynı fiil nedeniyle benzer

---

687 Aşcı Akıncı, s.194.

688 Topçu, s.470.

689 (*Reis Otomotiv Ticaret ve Sanayi A.Ş.* [GK], B. No: 2015/6728, 1/2/2018)

690 (*Reis Otomotiv Ticaret ve Sanayi A.Ş.* [GK], B. No: 2015/6728, 1/2/2018, § 41-47)

691 (*Reis Otomotiv Ticaret ve Sanayi A.Ş.* [GK], B. No: 2015/6728, 1/2/2018, § 53-55)

692 (*Reis Otomotiv Ticaret ve Sanayi A.Ş.* [GK], B. No: 2015/6728, 1/2/2018, § 77)

693 Başvurucunun aynı konuyla ilgili olarak yaptığı sonraki tarihli başvurusunda da Anayasa Mahkemesi, yine aynı gerekçelerle ihlâl kararı vermiştir: *"…. Buna göre olayda objektif ve makul bir gerekçe gösterilmeden mülkiyet hakkına yapılan ayrımcı müdahalenin sonuçlarının giderilmediği, müdahalenin boyutu ve sonuçlarının ağırlığı ile bu sonuçlara yol açan idarenin işlemlerinin başvurucuya aşırı bir külfet yüklenmesine yol açtığı kanaatine ulaşılmıştır. Dolayısıyla bu gerekçelerle mülkiyet hakkı bağlamında ayrımcılık yasağının ihlal edildiğine karar verilmiştir."* (*Reis Otomotiv Ticaret ve Sanayi A.Ş.*, §§ 102-111)." (*Reis Otomotiv Ticaret ve Sanayi A.Ş. (3)*, B. No: 2015/6735, 3/7/2019, § 16,17).

şüphe altında olmalarına rağmen vergi denetimlerinde farklı yöntemlerin kullanılmasının hukukî güvenlik ilkesine aykırılık teşkil etmesinin yanında sonuçları itibariyle de eşitlik ilkesini ihlâl eder nitelikte olduğu ifade edilmektedir[694].

Eşitsizlik iddiasıyla yapılan başvurularda farklı muamele için Anayasa Mahkemesinin hukuksal yapı veya nitelik farklılığını, vergi konusunda nitelik farklılığını, kamu yararını, malî/iktisadî/sosyal politikayı, teknik gerekler gibi vb. hususları meşru ve makul neden olarak gördüğü ifade edilmektedir[695].

[694] Taylar-Gök-Demirbaş Aksüt-Artun, s.125.Vergi incelemesine tâbi tutulacak mükelleflerin seçimi konusu da bu anlamda önem arz etmekte olup buna ilişkin bilgi almak için bkz. Engin Hepaksaz ve Orçun Avcı, "Vergileme Sürecinde Mükellef Haklarına İlişkin Son Gelişmeler", **Prof. Dr. Nami Çağan Anısına Armağan,** Atılım Üniversitesi Yayınları No:63, Ankara, 2020, ss.298-300.

[695] Billur Yaltı Soydan, "Vergi Adaleti Kavramında Soyuttan Somuta: Türk Anayasa Mahkemesi Kararlarını Eşitlik, Özgürlük ve Sosyal Devlet Kavramları ile Okumak", **Vergi Sorunları Dergisi,** Sayı:119, Ağustos 1998, (Vergi Adaleti), ss105-106; Saban, Vergi Hukuku, s. 58; Aşcı Akıncı, s.213.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
VERGİ YARGILAMASI HUKUKU ALANINDAKİ BİREYSEL BAŞVURU KARARLARININ DEĞERLENDİRİLMESİ

I. GENEL ÇERÇEVE

Çalışmanın bu bölümünde Anayasa Mahkemesinin vergi yargılaması hukuku alanındaki bireysel başvuru kararları istatistiksel olarak değerlendirilecektir. İstatistikler, Anayasa Mahkemesinin resmî internet sitesinde "Kararlar Bilgi Bankası" başlığı altında yer alan "Bireysel Başvuru" sekmesinden "vergi" kelime ve "23/9/2012-23/9/2022" başvuru tarihi filtrelemesi kullanılarak elde edilen kararlardan oluşturulmuştur. Karar tarihine yönelik herhangi bir sınırlandırma yapılmamış olup çalışmanın son halinin verildiği 6/5/2023 tarihi itibariyle bahsi geçen filtrelemeyle yapılan sorgulamada vergi yargılaması hukukuna ilişkin 187 adet karar tesbit edilmiş ve bu bölüm için incelenmiştir[696]. Bireysel başvurunun vergi yargılaması hukuku alanındaki 10 yıllık uygulamasına yönelik istatistikleri ortaya koymak amacıyla bu şekilde bir yöntem izlenmiştir. Çalışma, vergi yargılaması hukuku ile sınırlı olduğundan vergi ceza hukukunun konusuna giren bireysel başvurular değerlendirilmemiştir.

II. BİREYSEL BAŞVURU İSTATİSTİKLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

A. Genel Açıklama

Anayasa Mahkemesinin resmî internet sitesinde yayınlanan son istatistiklerde 23/9/2012-31/3/2023 tarih aralığı için yapılan toplam başvuru sayısı 492.243, derdest başvuru sayısı ise 108.008'dir[697]. Çalışma kapsamında ise vergi yargılaması hukuku alanına ilişkin 23/9/2012-23/9/2022 tarihleri arasında yapılan bireysel başvurulardan

[696] Bkz. EK 1: İncelenen Bireysel Başvuru Kararlarının Listesi

[697] 9/5/2023'te yayınlanan son istatistikler için bkz. https://www.anayasa.gov.tr/media/8681/bb_2023_1_tr.pdf Tablo 1 ve Tablo 2 (E.T:6/5/2023).

karara çıkmış bireysel başvuru sayısı 187[698] olup bu başvurularda Anayasa Mahkemesi tarafından incelenen toplam şikâyet sayısı ise 285'tir.

B. Bireysel Başvuruya Konu Edilen Vergi Türleri

Bir başvuruda birden fazla vergi türüne ilişkin şikâyette bulunulması mümkündür. Bu başlık altında bireysel başvuru konusu edilen vergi türü, kararlardan tesbit edildiği şekliyle verilmiştir.

Tablo 1: Şikayetlerin Bireysel Başvuru Konusu Edilen Vergi Türüne Göre Dağılımı

Katma Değer Vergisi[699]	**67**
Gelir Vergisi[700]	**46**
Damga Vergisi[701]	**22**
Gümrük Vergisi[702]	**12**
Elektrik ve Havagazı Tüketim Vergisi[703]	**9**
Kurumlar Vergisi[704]	**8**
Özel Tüketim Vergisi[705]	**6**
Motorlu Taşıtlar Vergisi[706]	**4**
Banka ve Sigorta Muameleleri Vergisi[707]	**3**
Emlak Vergisi[708]	**3**
Vergi Türü Belirtilmemiş[709]	**28**
Vergi Dışındaki Kamu Gelirlerine İlişkin[710]	**7**

698 Birleşen dosyalar hariç.
699 Bkz. EK 2: Katma Değer Vergisi ile İlgili Bireysel Başvuru Kararlarının Listesi
700 Bkz. EK 3: Gelir Vergisi ile İlgili Bireysel Başvuru Kararlarının Listesi
701 Bkz. EK 4: Damga Vergisi ile İlgili Bireysel Başvuru Kararlarının Listesi
702 Bkz. EK 5: Gümrük Vergisi ile İlgili Bireysel Başvuru Kararlarının Listesi
703 Bkz. EK 6: Elektrik ve Havagazı Tüketim Vergisi ile İlgili Bireysel Başvuru Kararlarının Listesi
704 Bkz. EK 7: Kurumlar Vergisi ile İlgili Bireysel Başvuru Kararlarının Listesi
705 Bkz. EK 8: Özel Tüketim Vergisi ile İlgili Bireysel Başvuru Kararlarının Listesi
706 Bkz. EK 9: Motorlu Taşıtlar Vergisi ile İlgili Bireysel Başvuru Kararlarının Listesi
707 Bkz. EK 10: Banka ve Sigorta Muameleleri Vergisi ile İlgili Bireysel Başvuru Kararlarının Listesi
708 Bkz. EK 11: Emlak Vergisi ile İlgili Bireysel Başvuru Kararlarının Listesi
709 Bkz. EK 12: Vergi Türü Belirtilmemiş Bireysel Başvuru Kararlarının Listesi
710 Bkz. EK 13: Vergi Dışındaki Kamu Gelirlerine İlişkin Bireysel Başvuru Kararlarının Listesi

İncelenen bireysel başvuru kararlarında bazı başvurular bakımından birden fazla vergi türünün uyuşmazlık konusu edildiği, bazı uyuşmazlıkların ise vergi dışındaki kamu gelirlerinden kaynaklandığı tesbit edilmiştir. Bazı başvurular hakkında ise vergi türü belirtilmeden karar verilmiş olup söz konusu kararlar "vergi türü belirtilmemiş kararlar" başlığı altında listelenmiştir.

Vergi türü belirtilmiş kararlar arasında en çok uyuşmazlık konusu edilen vergi türü olarak katma değer vergisi birinci sırada yer alırken katma değer vergisini sırasıyla gelir vergisi, damga vergisi, gümrük vergisi, elektrik ve havagazı tüketim vergisi, kurumlar vergisi, özel tüketim vergisi, motorlu taşıtlar vergisi, banka ve sigorta muameleleri vergisi izlemektedir. Diğer başvurular ise "vergi türü belirtilmemiş" ve "vergi dışındaki kamu gelirlerine ilişkin bireysel başvurular" olarak sınıflandırılmıştır.

En çok uyuşmazlık konusu edilen vergi türü, katma değer vergisidir. Katma değer vergisinden kaynaklanan uyuşmazlıkların konu edildiği bireysel başvuru sayısı 67 olup bu başvurulardan 16 tanesinde uyuşmazlık birden fazla vergi türü ile ilgilidir. Katma değer vergisi ile en çok gümrük vergisi (6), gelir vergisi (5) ve damga vergisinden (3) kaynaklanan uyuşmazlıklar birlikte bireysel başvuru edilmiştir.

En çok uyuşmazlık konusu edilen ikinci vergi türü olan gelir vergisine ilişkin bireysel başvuru sayısı 46'dır. Bu başvurulardan 23 tanesinde gelir vergisi tek başına uyuşmazlık konusu edilmişken kalan 23 tanesinin 18'i damga vergisi, 5 tanesi katma değer vergisi ile uyuşmazlık konusu edilmiştir. Damga vergisiyle beraber uyuşmazlık konusu edilen bireysel başvurular esasen aynı somut olaya ilişkin seri başvurular olup, uyuşmazlık konusu edilen husus çalışanlar adına vakfa ödenen munzam katkı payının ücret olarak değerlendirilerek cezalı gelir ve damga vergisi tarh ettirilmesidir[711].

Damga vergisine ilişkin toplam bireysel başvuru sayısı 22 olup gelir vergisi ile uyuşmazlık konusu edilenler dışında kalan 4 başvurudan 3'ü katma değer vergisi ile 1 tanesi ise sadece damga vergisinden kaynaklanan uyuşmazlıklara ilişkindir.

Gümrük vergisine ilişkin toplam bireysel başvuru sayısı 12, elektrik ve havagazı tüketim vergisine ilişkin[712] 9, kurumlar vergisine ilişkin 8, özel tüketim

[711] Türkiye İş Bankası A.Ş'nin 12 adet, Türkiye Sınai Kalkınma Bankası A.Ş'nin 4 adet ve M.R.T.A.Ş.'nin 2 adet başvurusu bulunmaktadır.

[712] Uyuşmazlık konusu edilen bireysel başvurular esasen aynı somut olaya ilişkin seri başvurular olup başvurular İskenderun Demir ve Çelik A.Ş. (5 adet) ve Ereğli Demir Çelik Fabrikaları T.A.Ş. Genel Müdürlüğü (4) tarafından yapılmıştır.

vergisine ilişkin 6, banka ve sigorta muameleleri vergisine ilişkin 3, motorlu taşıtlar vergisine ilişkin 4, emlak vergisine ilişkin 3, vergi türü belirtilmemiş bireysel başvuru sayısı 28, vergi dışındaki kamu gelirlerine ilişkin bireysel başvuru sayısı ise 7'dir.

C. İnceleme Konusu Yapılan Haklara Göre Şikâyet Dağılımı

1. Genel Olarak

Çalışma kapsamında incelenen 187 adet bireysel başvurudaki toplam şikâyet sayısı 285'tir. Bu başlık altındaki açıklamalarda başvurucunun ihlâl edildiğini ileri sürdüğü haklar değil; Anayasa Mahkemesinin başvuruya ilişkin inceleme konusu yaptığı haklar esas alınmıştır.

Tablo 2: İnceleme Konusu Yapılan Haklara Göre Şikâyet Dağılımı[713]

	TOPLAM
Adil Yargılanma Hakkı	**154**
Mülkiyet Hakkı	**118**
Suç ve Cezaların Kanuniliği İlkesi	**6**
Eşitlik İlkesi ve Ayrımcılık Yasağı	**4**
Kapsam Dışı Haklar	**2**
Etkili Başvuru Hakkı	**1**
TOPLAM	**285**

Şikâyetlerin hak ve özgürlüklere göre dağılımına bakıldığında vergi yargılaması hukuku bakımından somut başvurularda sırasıyla en çok âdil yargılanma hakkı, mülkiyet hakkı, suç ve cezaların kanuniliği ilkesi, kapsam dışı haklar ve etkili başvuru hakkının inceleme konusu yapıldığı tesbit edilmiştir. Buna karşılık çalışmanın

[713] Bkz. EK 14: İncelenen Bireysel Başvuruların Şikâyet Konusu Edilen Hak ve İlkelere Göre Listesi

ikinci bölümünde incelenen özel ve aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiği iddiasıyla bireysel başvuruda bulunulmadığı gibi Anayasa Mahkemesince bu hak yönünden inceleme yapılmadığı da tesbit edilmiştir.

2. Âdil Yargılanma Hakkı

a. Genel Olarak

Anayasa Mahkemesi tarafından âdil yargılanma hakkı kapsamında incelenen alt ilke ve haklar; gerekçeli karar hakkı, mahkemeye erişim hakkı, hakkaniyete uygun yargılanma hakkı, makul sürede yargılanma hakkı, silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkesi, alenî yargılanma hakkı, masumiyet karinesi, aynı suçtan dolayı iki kez yargılanmama ve cezalandırılmama hakkı, âdil yargılanma hakkı (genel) şeklinde sınıflandırılmıştır. Çalışmada da bu ayrımlar kullanılmaktadır.

Tablo 3: Adil Yargılanma Hakkı Kapsamında İncelenen Şikayetlerin Dağılımı

Adil Yargılanma Hakkı	Esas		Kabul Edilemezlik									Toplam
	İhlal	İhlal Olmadığı	Açıkça Dayanaktan Yoksunluk	Başvuru Yollarının Tüketmemiş Olması	Yetkisizlik			Anayasal ve Kişisel Öneminin Olmaması	Süre Aşımı	Başvurunun Reddi	İncelenmesine Yer Olmadığı	
					Kişi Yönünden Yetkisizlik	Konu Yönünden Yetkisizlik	Zaman Yönünden Yetkisizlik					
Gerekçeli Karar	11	1	11					1				**24**
Mahkemeye Erişim H.	13	2	10	1								**26**
Hakkaniyete Uygun Yargılanma H.	4	2	15	1						1	1	**24**
Mâkul Sürede Yargılanma H.	27		2	9								**38**
Adil Yargılanma H. (Genel)			20	1	1		2		1	1		**26**
Diğer*		2	8	2		4						**16**
Toplam	**55**	**7**	**66**	**14**	**1**	**4**	**2**	**1**	**1**	**2**	**1**	**154**
	62		**92**									

*Silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkesi, aleni yargılanma hakkı, masumiyet karinesi, aynı suçtan dolayı iki kez yargılanmama ve cezalandırılmama hakkı.

Anayasa Mahkemesi tarafından inceleme konusu yapılan 285 şikâyetten 154 tanesi âdil yargılanma hakkına ilişkindir. Bu şikâyetler hakkında verilen kararların istatistiklerine bakıldığında 92 şikâyet hakkında kabul edilemezlik kararı verilmişken esas incelemesi yapılan şikâyet sayısı 62'dir[714]. Esas incelemesinde 55 şikâyet hakkında ihlâl kararı verilmişken 7 şikâyet hakkında ihlâl olmadığı tesbit edilmiştir. Görüldüğü üzere neredeyse her iki şikâyetten biri âdil yargılanma hakkı kapsamında incelenmekte ve fakat bu şikâyetlerin yarısından fazlası hakkında kabul edilemezlik kararı verildiği için esas incelemesi yapılmamaktadır.

b. Gerekçeli Karar Hakkı

Âdil yargılanma hakkı kapsamında incelenen 154 şikâyetin alt hak ve ilkelere göre dağılımına bakıldığında gerekçeli karar hakkı kapsamında incelenen şikâyet sayısı toplam 24'tür. Esas incelemesi yapılan şikâyet sayısı 12 olup bu şikâyetlerden ihlâl kararı verilen şikâyet sayısı 11, ihlâl olmadığı kararı verilen şikâyet sayısı 1'dir. Kabul edilemezlik kararı verilen 12 şikâyetin 11'i açıkça dayanaktan yoksunluk gerekçesiyle 1 tanesi de anayasal ve kişisel öneminin olmaması sebebiyle kabul edilemez bulunmuştur.

c. Mahkemeye Erişim Hakkı

Mahkemeye erişim hakkı kapsamında incelenen toplam 26 şikâyetten 15'i esastan incelenmişken 11'i hakkında kabul edilemezlik kararı verilmiştir. Esas incelemesi sonucunda 13 şikâyet bakımından ihlâl, 2 şikâyet bakımından ihlâl olmadığı kararı verilmiştir. Kabul edilemezlik kararlarında gerekçe 10 şikâyet için açıkça dayanaktan yoksunluk iken 1 şikâyet için başvuru yollarının tüketilmemiş olmasıdır.

---

[714] Alt ayrımlar için bkz. **EK 15: Bireysel Başvuru Sonucuna Göre Adil Yargılanma Hakkına İlişkin Bireysel Başvuruların Listesi**

d. Hakkaniyete Uygun Yargılanma Hakkı

Hakkaniyete uygun yargılanma hakkı kapsamında incelenen 24 şikâyetten yalnızca 6'sı esastan incelenmiş, kalan 18 şikâyet hakkında kabul edilemezlik kararı verilmiştir. Esas incelemesi sonucunda 4 şikâyet hakkında ihlâl, 2 şikâyet hakkında ihlâl olmadığı kararı verilmiştir. 15 şikâyet hakkında açıkça dayanaktan yoksunluk gerekçesiyle kabul edilemezlik kararı verilmişken 1'i başvuru yollarının tüketilmemiş olması nedeniyle kabul edilemez bulunmuştur. 1 şikâyet hakkında başvurunun reddi kararı verilirken 1 şikâyet hakkında incelenmesine yer olmadığı kararı verilmiştir.

e. Makul Sürede Yargılanma Hakkı

Makul sürede yargılanma hakkı âdil yargılanma hakkının alt ilke ve haklara göre ayrımında en çok inceleme konusu yapılan haktır. Bu kapsamda incelenen toplam şikâyet sayısı 38 olup esas incelemesine geçilen başvuru sayısı 27'dir. Esas incelemesine geçilen şikâyetlerin tamamı hakkında ihlâl kararı verilmiştir. Hakkında kabul edilemezlik kararı verilen şikâyet sayısı 11 olup bunlardan 9'u başvuru yollarının tüketilmemiş olması nedeniyle 2'si açıkça dayanaktan yoksunluk nedeniyle kabul edilemez bulunmuştur.

f. Diğer

Silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkesi (8 adet), alenî yargılanma hakkı (2 adet), masumiyet karinesi (1 adet), aynı suçtan dolayı iki kez yargılanmama ve cezalandırılmama hakkı (5 adet) bu başlık altında değerlendirilmiştir.

g. Âdil Yargılanma Hakkı (Genel)

Anayasa Mahkemesi âdil yargılanma hakkının diğer alt hak ve ilkeleri kapsamında değerlendirmediği, yargılamanın sonucunun âdil olmadığına yönelik şikâyetleri âdil yargılanma hakkı (genel) nitelendirmesi ile incelediğinden bu şekilde başlıklandırma yapılmıştır. Bu başlık altında toplam 26 şikâyet incelenmiş, tamamı

kabul edilemez bulunmuştur. 20 şikâyet hakkında açıkça dayanaktan yoksunluk, 1 şikâyet hakkında başvuru yollarının tüketilmemiş olması, 2 şikâyet hakkında zaman yönünden yetkisizlik, 1 şikâyet hakkında kişi yönünden yetkisizlik, 1 şikâyet hakkında başvurunun reddi, 1 şikâyet hakkında süre aşımı nedeniyle kabul edilemezlik kararı verilmiştir.

3. Mülkiyet Hakkı

Mülkiyet hakkının inceleme konusu yapıldığı başvuru sayısı 111 olup bu başvurularda incelenen şikâyet sayısı 118'dir. Kararların istatistiklerine bakıldığında esas incelemesi yapılan şikâyet sayısı 72, kabul edilemezlik kararı verilen şikâyet sayısı ise 46'dır[715]. Esas incelemesi yapılan 72 şikâyetten 56'sı hakkında ihlâl kararı verilmişken 16'sı hakkında ihlâl olmadığı tesbit edilmiştir.

Mülkiyet hakkı kapsamında ihlâl kararı verilmesinde öne çıkan hususlar şu şekilde örneklendirilebilir:

1. Hatalı vergi tahsili işlemi nedeniyle fazla veya yersiz tahsil edilen vergilerin iadesinde faiz veya enflasyon farkı ödenmemesi[716],
2. Okul aile birliğinden kantin kiralaması işlemi nedeniyle KDV tevkifatı yapıp sorumlu sıfatıyla beyanname vermediği gerekçesiyle mükellef adına katma değer vergisi ve vergi ziyaı cezası tarh edilmesi, açılan davanın Danıştay ilgili dairelerinin benzer davalardaki yerleşik kararları ve diğer bölge idare mahkemeleri kararlarından farklı karar verilerek reddedilmesi[717],

---

[715] Alt ayrımlar için bkz. EK 16: Bireysel Başvuru Sonucuna Göre Mülkiyet Hakkına İlişkin Bireysel Başvuruların Listesi

[716] 1. Akel Gıda San. ve Tic. A.Ş. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2013/28, K.T. 25/02/2015, R.G. Tarih-Sayı: 27/5/2015-29368
2. Akün Gıda Maddeleri Sanayi ve Ticaret A.Ş. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2013/1993, K.T. 6/5/2015, R.G. Tarih- Sayı: 27/6/2015-29399
3. Akün Gıda Maddeleri Sanayi ve Ticaret A.Ş. Başvurusu (2), Başvuru Numarası: 2013/6361 K.T. 6/5/2015

[717] 1. Murat Çevik Başvurusu (4), Başvuru Numarası: 2013/3241, K.T. 16/12/2015
2. Murat Çevik Başvurusu (2), Başvuru Numarası: 2013/3244, K.T. 7/72015, R.G. Tarih- Sayı: 17/8/2015-29448
3. Murat Çevik Başvurusu, Başvuru Numarası: 2013/3245, K.T. 11/12/2014, R.G. Tarih- Sayı: 12/5/2015-29353
4. Murat Çevik Başvurusu (5), Başvuru Numarası: 2013/3246, K.T. 16/12/2015

3. Başvurucunun o tarihte yürürlükte olan mevzuat ve idareden aldığı özelgelere göre vergiden istisna ettiği satışları için re'sen tarhiyat yapılması[718],
4. Çalışanları adına vakfa yaptığı katkı payı ödemeleri üzerinden vergi ve ceza tahsil edilmesi[719],
5. Mükellefin kendisinin ürettiği elektrik ve kok gazına ilişkin elektrik ve havagazı tüketim vergisinin esaslı unsurlarının kanunla belirli ve öngörülebilir bir biçimde düzenlenmemiş olmasına rağmen vergi salınması[720],

[718] Narsan Plastik San. Tic. Ltd. Şti. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2013/6842, K.T. 20/4/2016, R.G. Tarih ve Sayı: 17/6/2016-29745

[719] 1. Türkiye İş Bankası A.Ş. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2014/6192 K.T. 12/11/2014, R.G. Tarih-Sayı: 21/2/2015-29274
2. Türkiye İş Bankası A.Ş. Başvurusu (2), Başvuru Numarası: 2014/6193 K.T. 15/10/2015
3. Anadolu Anonim Türk Sigorta Şirketi Şubeleri Başvurusu, Başvuru Numarası: 2014/17286, K.T. 16/11/2016
4. Türkiye İş Bankası A.Ş. Başvurusu (3), Başvuru Numarası: 2015/356 K.T. 22/9/2016
5. Türkiye İş Bankası A.Ş. (5) Başvurusu, Başvuru Numarası: 2015/6691, K.T. 8/3/2018
6. Türkiye İş Bankası A.Ş. (8) Başvurusu, Başvuru Numarası: 2015/11278, K.T. 18/4/2019
7. Türkiye Sınai Kalkınma Bankası A.Ş. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2015/12721, K.T. 18/4/2019
8. Türkiye İş Bankası A.Ş. (7) Başvurusu, Başvuru Numarası: 2016/931, K.T. 6/2/2019
9. Türkiye İş Bankası A.Ş. (9) Başvurusu, Başvuru Numarası: 2016/2400, K.T. 3/4/2019; R.G. Tarih ve Sayı: 21/5/2019-30780
10. Türkiye Sınai Kalkınma Bankası A.Ş. Başvurusu (2), Başvuru Numarası: 2016/2760, K.T. 4/7/2019
11. Türkiye Sınai Kalkınma Bankası A.Ş. Başvurusu (4), Başvuru Numarası: 2018/1560, K.T. 24/3/2021
12. Türkiye İş Bankası A.Ş. (11) Başvurusu, Başvuru Numarası: 2015/26015, K.T. 13/4/2021
13. Türkiye İş Bankası A.Ş. (12) Başvurusu, Başvuru Numarası: 2019/1270, K.T. 6/10/2021

[720] 1. İskenderun Demir ve Çelik A.Ş. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2015/941 K.T. 25/10/2018, R.G. Tarih ve Sayı: 25/12/2018-30636
2. Ereğli Demir Çelik Fabrikaları T.A.Ş. Genel Müdürlüğü Başvurusu, Başvuru Numarası: 2015/4791, K.T. 14/11/2018
3. İskenderun Demir ve Çelik A.Ş. Başvurusu (2), Başvuru Numarası: 2015/19521, K.T. 8/5/2019
4. İskenderun Demir ve Çelik A.Ş. Başvurusu (3), Başvuru Numarası: 2016/12214, K.T. 13/6/2019
5. Ereğli Demir Çelik Fabrikaları T.A.Ş. Genel Müdürlüğü Başvurusu (2), Başvuru Numarası: 2017/28966, K.T. 13/6/2019
6. Ereğli Demir Çelik Fabrikaları T.A.Ş. Genel Müdürlüğü Başvurusu (3), Başvuru Numarası: 2018/20679, K.T. 24/3/2021
7. İskenderun Demir ve Çelik A.Ş. Başvurusu (4), Başvuru Numarası: 2018/20884, K.T. 7/4/2021
8. İskenderun Demir ve Çelik A.Ş. Başvurusu (5), Başvuru Numarası: 2019/6774, K.T. 14/9/2022
9. Ereğli Demir Çelik Fabrikaları T.A.Ş. Genel Müdürlüğü Başvurusu (4), Başvuru Numarası: 2019/11424, K.T. 27/11/2021

6. Kod listesine alınma baskısı altında ihtirazî kayıtla verilen düzeltme beyannamelerine karşı açılan davanın esasının incelenmeksizin reddedilmesinin mülkiyet hakkına ölçüsüz müdahale olması[721],
7. Mülkiyet hakkı bağlamında ayrımcılık yasağının ihlâl edildiği iddiası yönünden vergi uygulamasındaki farklı muamelenin objektif ve makul bir gerekçesi olmaması ve müdahalenin boyutu ile ağırlığı bakımından başvurucuya aşırı bir külfet yüklediği, ölçüsüzlüğü[722].

4. Suç ve Cezaların Kanuniliği İlkesi

Suç ve cezaların kanuniliği ilkesi kapsamında incelenen şikâyet sayısı 6 olup bu şikâyetlerden 5 tanesi hakkında açıkça dayanaktan yoksunluk sebebiyle kabul

[721] 1. Arbay Petrol Gıda Turizm Taşımacılık Sanayi Ticaret Ltd. Şti. ve Arbay Turizm Taşımacılık İthalat İhracat İnşaat ve Organizasyon Sanayi ve Ticaret Ltd. Şti. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2015/15100, K.T. 27/2/2019, R.G. Tarih ve Sayı: 3/4/2019- 30734
2. Arbay Petrol Gıda Turizm Taşımacılık Sanayi Ticaret Ltd. Şti. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2015/15104, K.T. 4/7/2019
3. Nurbay Taşımacılık Tekstil Gıda İthalat İhracat Ltd. Şti. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2016/7783, K.T. 18/7/2019
4. Muhammet Alparslan Başvurusu, Başvuru Numarası: 2019/2677, K.T. 17/11/2021
5. Emin Akyol Başvurusu, Başvuru Numarası: 2019/4696, K.T. 18/1/2023
6. Nalan Uğurlu ve Diğerleri Başvurusu, Başvuru Numarası: 2019/7091, K.T. 29/6/2022
7. İbrahim Şahintürk Başvurusu, Başvuru Numarası: 2019/9757, K.T. 29/12/2021
8. Yavuz Çanğa Başvurusu, Başvuru Numarası: 2019/13139, K.T. 29/12/2021
9. Onur Oral Başvurusu, Başvuru Numarası: 2019/15602, K.T. 22/2/2022
10. Alya Elektronik İnşaat Sanayi Ticaret Ltd. Şti. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2019/18974, K.T. 29/12/2021

[722] 1. Reis Otomotiv Ticaret ve Sanayi A.Ş. Başvurusu (2), Başvuru Numarası: 2015/5293, K.T. 28/6/2018
2. Reis Otomotiv Ticaret ve Sanayi A.Ş. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2015/6728, K.T. 1/2/2018, R.G. Tarih ve Sayı: 7/3/2018-30353
3. Reis Otomotiv Ticaret ve Sanayi A.Ş. Başvurusu (3), Başvuru Numarası: 2015/6735, K.T. 3/7/2019
4. Reis Rs Enerji Elektrik Üretimi Motorlu Araçlar Tütün Ürünleri Dağıtım Pazarlama Sanayi ve Ticaret A.Ş. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2015/17259, K.T. 28/6/2018

edilemezlik kararı[723] verilmişken esas incelemesi yapılan 1 şikâyet hakkında ihlâl kararı[724] verilmiştir.

5. Eşitlik İlkesi ve Ayrımcılık Yasağı[725]

Eşitlik ilkesi ve ayrımcılık yasağı kapsamında incelenen bireysel başvuru sayısı 4 olup şikâyetlerin tümü hakkında kabul edilemezlik kararı verilmiştir. 1 şikâyet hakkında açıkça dayanaktan yoksunluk gerekçesiyle, 1 şikâyet hakkında zaman yönünden yetkisizlik nedeniyle[726] kabul edilemezlik kararı verilmiş, 2 şikâyet hakkında incelenmesine yer olmadığı kararı[727] verilmiştir.

6. Kapsam Dışı Haklar

Kapsam dışı haklara ilişkin olarak 2 şikâyet[728] incelenmiş ve konu bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemezlik kararı verilmiştir.

---

[723] 1. Fulpet Akaryakıt Tic. ve San. Ltd. Şti. Başvurusu (2), Başvuru Numarası: 2013/1833, K.T. 22/6/2015
2. Fulpet Akaryakıt Tic. ve San. Ltd. Şti. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2013/1834, K.T. 25/2/2015, R.G. Tarih-Sayı: 27/5/2015-29368
3. Ercanlar Otomotiv Oto Kaporta Boya Döşeme Elektrik San. Ve Tic. Ltd. Şti. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2013/2477, K.T. 20/4/2016
4. Ali Rıza Zümbül Başvurusu, Başvuru Numarası: 2014/2328, K.T. 14/9/2017
5. Balkan Sigorta Aracılık Hizmetleri Ticaret ve Limited Şirketi ve Kırklareli Sigorta Aracılık Hizmetleri Ticaret ve Limited Şirketi Başvurusu, Başvuru Numarası: 2014/4832, K.T. 25/10/2017

[724] Recep Yılmaz Yazıcıoğlu Başvurusu, Başvuru Numarası: 2017/33714, K.T. 25/5/2022; R.G. Tarih ve Sayı: 3/8/2022-31912 .

[725] 1. Reis Otomotiv Ticaret ve Sanayi A.Ş. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2015/6728, K.T. 1/2/2018, R.G. Tarih ve Sayı: 7/3/2018-30353
2. Reis Otomotiv Ticaret ve Sanayi A.Ş. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2015/6728, K.T:1/2/2018, R.G. Tarih ve Sayı: 7/3/2018-30353
3.Reis Otomotiv Ticaret ve Sanayi A.Ş. Başvurusu (3), Başvuru Numarası: 2015/6735, K.T. 3/7/2019
4.Reis Rs Enerji Elektrik Üretimi Motorlu Araçlar Tütün Ürünleri Dağıtım Pazarlama Sanayi Ve Ticaret A.Ş. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2015/17259, K.T. 28/6/2018
Bu başvurular hakkında mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak ayrımcılık yasağının ihlal edildiğine karar verilmiştir. Anayasa Mahkemesi bu başvurulara ilişkin hak nitelendirmesini mülkiyet hakkı kategorisinde yaptığı için istatistiki değerlendirmelerde ilgili başvurular mülkiyet hakkı kapsamında değerlendirilmiştir.

[726] Rauf Zülfükar Başvurusu, Başvuru Numarası: 2014/1068, K.T. 23/2/2017

[727] Bkz. EK 17: Kabul Edilemezlik Kararı Kapsamında Değerlendirilen Diğer Karar Türleri

[728] 1. Ada Deniz Acentalıkları ve Danışmanlık Ltd. Şti. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2013/6405 K.T. 15/12/2015
2. Deniz Elektrik Taahhüt Tic. Ltd. Şti. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2016/780, K.T. 24/6/2020

7. Etkili Başvuru Hakkı

Etkili başvuru hakkı kapsamında 1 şikâyet incelenmiş ve konu bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemezlik kararı[729] verilmiştir.

D. Bireysel Başvuru Konusu Edilen Vergi Uyuşmazlıkları

1. Genel Olarak

Vergilendirme işlemlerinin her aşamasında hem usûle hem de esasa ilişkin olarak anlaşmazlıklar/uyuşmazlıklar çıktığı tesbit edilmiştir. Bu kapsamda tarh, tebliğ, tahakkuk ve tahsil aşamalarında idarece yapılan işlemlerin ve vergi yargısı organlarınca verilen kararların bireysel başvuru konusu edilmesi söz konusudur.

Verginin konusuna girmeyen unsurların vergilendirilmesi, vergi iade/mahsup/indirim taleplerinin reddedilmesi, sahte fatura kullanma gerekçesiyle cezalı vergi tarhiyatı yapılması, vergi iadelerinde faiz talebinin reddedilmesi, kanuni temsilcilerin/şirket ortaklarının kamu alacaklarından sorumlu tutulması, ikmâlen ve/ya da re'sen yapılan tarhiyatlara, ödeme emirlerine karşı açılan davaların reddedilmesi, idari işlemlere karşı açılan davaların süre aşımı nedeniyle reddi, ihtirazî kayıtla verilen düzeltme beyannamelerine karşı açılan davaların reddedilmesi öne çıkan bireysel başvuru konusu edilen vergi uyuşmazlığı konularıdır.

2. Örnekler

İncelenen kararlar kapsamında bireysel başvuru konusu edilen vergi uyuşmazlıkları şu şekilde örneklendirilebilir:

[729] Selçuk Emiroğlu Başvurusu, Başvuru Numarası: 2013/5660 K.T. 20/3/2014

Vakfa yapılan katkı payı ödemelerinin ücret olarak nitelendirilmesi nedeniyle cezalı tarhiyat yapılması[730], vakfa yaptığı katkı payı ödemeleri üzerinden vergi ve ceza tahsil edilmesi nedeniyle pişmanlık ve ihtirazî kayıtla verilen vergi beyannamesine karşı açılan davanın reddedilmesi[731], vakıf tarafından yürütülen faaliyetlerin bir iktisadi teşekkül oluşturduğunun kabul edilmesi sonucunda vergi ziyaı cezalı kurumlar vergisi ve geçici vergi tahsili[732],

İhtirazî kayıtla verilen beyannameler üzerinden yapılan tarhiyatlara karşı açılan davanın reddedilmesi[733], kod listesine alınma baskısı altında ihtirazî kayıtla verilen

---

730 Aynı somut olaya dayalı seri başvurulardır.
1. Türkiye İş Bankası A.Ş. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2014/6192 K.T. 12/11/2014, R.G. Tarih-Sayı: 21/2/2015-29274
2. Türkiye İş Bankası A.Ş. Başvurusu (2), Başvuru Numarası: 2014/6193 K.T. 15/10/2015
3. Anadolu Anonim Türk Sigorta Şirketi Şubeleri Başvurusu, Başvuru Numarası: 2014/17286, K.T. 16/11/2016
4. Türkiye İş Bankası A.Ş. Başvurusu (3), Başvuru Numarası: 2015/356 K.T. 22/9/2016
5. Türkiye İş Bankası A.Ş. (5) Başvurusu, Başvuru Numarası: 2015/6691, K.T. 8/3/2018
6. Türkiye İş Bankası A.Ş. (8) Başvurusu, Başvuru Numarası: 2015/11278, K.T. 18/4/2019
7. Türkiye Sınai Kalkınma Bankası A.Ş. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2015/12721, K.T. 18/4/2019
8. Türkiye İş Bankası A.Ş. (4) Başvurusu, Başvuru Numarası: 2015/19152, K.T. 22/9/2016
9. Türkiye İş Bankası A.Ş. (7) Başvurusu, Başvuru Numarası: 2016/931, K.T. 6/2/2019
10.Türkiye İş Bankası A.Ş. (9) Başvurusu, Başvuru Numarası: 2016/2400, K.T. 3/4/2019; R.G. Tarih ve Sayı: 21/5/2019-30780
11. Türkiye Sınai Kalkınma Bankası A.Ş. Başvurusu (2), Başvuru Numarası: 2016/2760, K.T. 4/7/2019
12. Türkiye Sınai Kalkınma Bankası A.Ş. Başvurusu (3), Başvuru Numarası: 2017/32754, K.T. 10/3/2020
13. M.R.T.A.Ş. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2017/38233, K.T. 2/12/2020
14.Türkiye Sınai Kalkınma Bankası A.Ş. Başvurusu (4), Başvuru Numarası: 2018/1560, K.T. 24/3/2021
15. Türkiye İş Bankası A.Ş. (11) Başvurusu, Başvuru Numarası: 2015/26015, K.T. 13/4/2021
16. Türkiye İş Bankası A.Ş. (12) Başvurusu, Başvuru Numarası: 2019/1270, K.T. 6/10/2021
17. M.R.T.A.Ş. Başvurusu (2), Başvuru Numarası: 2019/5982, K.T. 25/5/2022

731 1. Millî Reasürans Türk A.Ş. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2016/70, K.T. 1/7/2020; R.G. Tarih ve Sayı: 11/8/2020-31210
2. Millî Reasürans Türk A.Ş. Başvurusu (2), Başvuru Numarası: 2016/73, K.T. 8/7/2020

732 Koç Holding Emekli ve Yardım Sandığı Vakfı Başvurusu, Başvuru Numarası: 2016/15421, K.T. 12/11/2019, R.G. Tarih ve Sayı: 10/12/2019- 30974

733 1. Keskinkılıç Gıda Sanayi ve Ticaret A.Ş. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2013/4413, K.T. 21/11/2013
2. Garanti Bankası A.Ş. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2013/4553, K.T. 16/4/2015, R.G. Tarih-Sayı: 13/7/2015-29415
3. British American Tobacco Tütün Mamülleri San. ve Tic. A.Ş. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2014/13386, K.T. 20/7/2017
4. Egeplast Ege Plastik Ticaret ve Sanayi A.Ş. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2016/10725, K.T. 18/4/2019, R.G. Tarih ve Sayı: 5/12/2019- 30969
5. Maxxıum Pazarlama ve Ticaret A.Ş. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2019/9692, K.T. 6/10/2022, R.G. Tarih ve Sayı: 4/11/2022-32003

düzeltme beyannamelerine karşı açılan davanın reddedilmesi[734], Anayasa Mahkemesinin iptal kararı gerekçe gösterilerek fazla ödendiği iddia edilen verginin iadesi talebinin reddedilmesi[735],

Kanuni temsilcinin şirket vergi/kamu borçlarından sorumlu tutulması[736], kamu alacağının tahsili amacıyla şirkette yönetici olarak görev yapan başvurucunun mal varlığına tedbir konulması[737],

[734] 1. Arbay Petrol Gıda Turizm Taşımacılık Sanayi Ticaret Ltd. Şti. ve Arbay Turizm Taşımacılık İthalat İhracat İnşaat ve Organizasyon Sanayi Ve Ticaret Ltd. Şti. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2015/15100, K.T. 27/2/2019, R.G. Tarih ve Sayı: 3/4/2019- 30734
2. Arbay Petrol Gıda Turizm Taşımacılık Sanayi Ticaret Ltd. Şti. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2015/15104, K.T. 4/7/2019
3. Nurbay Taşımacılık Tekstil Gıda İthalat İhracat Ltd. Şti. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2016/7783, K.T. 18/7/2019
4. Muhammet Alparslan Başvurusu, Başvuru Numarası: 2019/2677, K.T. 17/11/2021
5. Emin Akyol Başvurusu, Başvuru Numarası: 2019/4696, K.T. 18/1/2023
6. Nalan Uğurlu ve Diğerleri Başvurusu, Başvuru Numarası: 2019/7091, K.T. 29/6/2022
7. İbrahim Şahintürk Başvurusu, Başvuru Numarası: 2019/9757, K.T. 29/12/2021
8. Yavuz Çanğa Başvurusu, Başvuru Numarası: 2019/13139, K.T. 29/12/2021
9. Onur Oral Başvurusu, Başvuru Numarası: 2019/15602, K.T. 22/2/2022
10. Alya Elektronik İnşaat Sanayi Ticaret Ltd. Şti. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2019/18974, K.T. 29/12/2021

[735] 1. Rabia Kocaaku Başvurusu, Başvuru Numarası: 2013/5053, K.T. 7/7/2015
2. Santa Farma İlaç Sanayi A.Ş. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2013/5554 K.T. 6/2/2014
3. Selçuk Emiroğlu Başvurusu, Başvuru Numarası: 2013/5660 K.T. 20/3/2014
4. Tamer Aslantaş ve Diğerleri Başvurusu, Başvuru Numarası: 2014/5685 K.T. 5/12/2017

[736] 1. Osman Nuri Öner Başvurusu, Başvuru Numarası: 2013/578, K.T. 23/03/2016
2. Hüsamettin Kemal Esiner Başvurusu, Başvuru Numarası: 2013/1949, K.T. 24/6/2015
3. Nusret Yumrutaş Başvurusu, Başvuru Numarası: 2013/6355 K.T. 19/11/2015
4. Ahmet Akcan Başvurusu, Başvuru Numarası: 2014/3130, K.T. 24/3/2016
5. Emine Altay Başvurusu, Başvuru Numarası: 2014/18691, K.T. 8/11/2017
6. Güven Bostan Başvurusu, Başvuru Numarası: 2016/4293, K.T. 1/7/2020; R.G. Tarih ve Sayı: 6/8/2020-31205
7. Osman Yıldırım Başvurusu, Başvuru Numarası: 2016/6396, K.T. 2/12/2020
8. Göksel Kayseri Başvurusu, Başvuru Numarası: 2018/36775, K.T. 19/11/2020
9. Tevfik Ayhan Başvurusu, Başvuru Numarası: 2019/17968, K.T. 29/6/2022, R.G. Tarih ve Sayı: 26/8/2022-31935

[737] Yusuf Yatçı Başvurusu, Başvuru Numarası: 2017/31801, K.T. 10/6/2020

Vergi ödevlisinin KDV/vergi iadesi talebinin[738], mahsup talebinin[739] reddedilmesi, KDV indirimi talebinin sahte fatura kullandığı gerekçesiyle reddedilmesi[740],

Mükellefin kendisi tarafından üretilen elektrik ve kok gazından elektrik ve havagazı tüketim vergisi alınması[741],

Defter ve belgelerin ibraz edilmemesi nedeniyle yapılan cezalı vergi tarhiyatlarına karşı açılan davalarda ibraz edilen defter ve belgelerin incelenmesi hususunda derin ve süregelen içtihat farklılığı[742],

---

738 1. Hasan Çelen Başvurusu, Başvuru Numarası: 2012/73, K.T. 5/3/2013
2. Özlem Türkeş Başvurusu, Başvuru Numarası: 2014/505, K.T. 17/7/2014, R.G. Tarih ve Sayı: 16/10/2014-29147

739 1. Abdullah Doğtaş Başvurusu, Başvuru Numarası: 2012/1123, K.T. 26/6/2014
2. Mehmet Arif Madenci Başvurusu, Başvuru Numarası: 2014/13916, K.T. 12/1/2017

740 1. Federal Mogul Powertrain Otomotiv A.Ş. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2017/38679, K.T. 21/7/2020
2.Alkapen Doğrama İnşaat Sanayi Ticaret İthalat İhracat Ltd. Şti. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2019/20170, K.T. 15/6/2022, R.G. Tarih ve Sayı: 23/8/2022- 31932

741 Aynı somut olaya dayalı seri başvurulardır.
1. İskenderun Demir ve Çelik A.Ş. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2015/941 K.T. 25/10/2018, R.G. Tarih ve Sayı: 25/12/2018-30636
2. Ereğli Demir Çelik Fabrikaları T.A.Ş. Genel Müdürlüğü Başvurusu, Başvuru Numarası: 2015/4791, K.T. 14/11/2018
3. İskenderun Demir ve Çelik A.Ş. Başvurusu (2), Başvuru Numarası: 2015/19521, K.T. 8/5/2019
4. İskenderun Demir ve Çelik A.Ş. Başvurusu (3), Başvuru Numarası: 2016/12214, K.T. 13/6/2019
5. Ereğli Demir Çelik Fabrikaları T.A.Ş. Genel Müdürlüğü Başvurusu (2), Başvuru Numarası: 2017/28966, K.T. 13/6/2019
6. Ereğli Demir Çelik Fabrikaları T.A.Ş. Genel Müdürlüğü Başvurusu (3), Başvuru Numarası: 2018/20679, K.T. 24/3/2021
7. İskenderun Demir Ve Çelik A.Ş. Başvurusu (4), Başvuru Numarası: 2018/20884, K.T. 7/4/2021
8. İskenderun Demir Ve Çelik A.Ş. Başvurusu (5), Başvuru Numarası: 2019/6774, K.T. 14/9/2022
9. Ereğli Demir Çelik Fabrikaları T.A.Ş. Genel Müdürlüğü Başvurusu (4), Başvuru Numarası: 2019/11424, K.T. 27/11/2021

742 1. Teslime Aydoğan Başvurusu, Başvuru Numarası: 2015/4255, K.T. 9/6/2020, R.G. Tarih ve Sayı: 15/9/2020-31245
2. Kenan Köksal Başvurusu, Başvuru Numarası: 2015/10591, K.T. 3/12/2020
3. Deniz Elektrik Taahhüt Tic. Ltd. Şti. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2016/780, K.T. 24/6/2020
4. Tasfiye Halinde Dis Reklam Elek. Bilg. Turz. San. Ve Tic. Ltd. Şti. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2016/55435, K.T. 8/9/2020

Muvazaa gerekçesiyle re'sen üç kat vergi ziyaı cezalı ÖTV tarh edilmesi[743], fazladan ÖTV tahsil edildiği iddiası[744],

Sahte fatura kullandığı gerekçesiyle yapılan cezalı tarhiyata karşı açtığı davanın reddedilmesi[745], sahte fatura düzenleyenler listesinden çıkarılma talebi[746], kaçakçılık suçuna iştirak gerekçesiyle vergi ziyaı cezası kesilmesi[747],

Fazladan tahsil edilen verginin iadesinde faiz isteminin reddi[748], fazladan tahsil edilen verginin iade isteminin zamanaşımı sebebiyle reddi[749], fazladan tahsil edilen verginin iadesi[750], gecikme zammının iadesi talebinin reddedilmesi[751], vergi borcu yapılandırılmasına rağmen haksız çıkma zammının tahsilinden vazgeçilmemesi[752], ek vergi tahakkuku işlemin yargı kararıyla iptal edilmesine rağmen gecikme zammının tahsil edilmesi[753],

---

[743] Aynı somut olaya dayalı seri başvurulardır.
1. Reis Otomotiv Ticaret ve Sanayi A.Ş. Başvurusu (2), Başvuru Numarası: 2015/5293, K.T. 28/6/2018
2. Reis Otomotiv Ticaret ve Sanayi A.Ş. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2015/6728, K.T. 1/2/2018, R.G. Tarih ve Sayı: 7/3/2018-30353
3. Reis Otomotiv Ticaret ve Sanayi A.Ş. Başvurusu (3), Başvuru Numarası: 2015/6735, K.T. 3/7/2019
4. Reis Rs Enerji Elektrik Üretimi Motorlu Araçlar Tütün Ürünleri Dağıtım Pazarlama Sanayi ve Ticaret A.Ş. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2015/17259, K.T. 28/6/2018

[744] 1. Berko İlaç ve Kimya San. A.Ş. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2015/14612, K.T. 22/1/2019
2. Berko İlaç ve Kimya San. A.Ş. Başvurusu (2), Başvuru Numarası: 2016/477, K.T. 13/6/2019

[745] 1. Vedat Ersöz Başvurusu, Başvuru Numarası: 2014/5357 K.T. 8/11/2017
2. Açan Demir Ticaret ve Sanayi Ltd. Şti. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2015/5766, K.T. 6/3/2019
3. Mehmet Turgay Özbekler Başvurusu, Başvuru Numarası: 2017/20779, K.T. 11/3/2020, R.G. Tarih ve Sayı: 28/4/2020-31112
4. Armasan Vakum Ambalaj San. ve Tic. Ltd. Şti. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2017/22937, K.T. 16/9/2020
5. Trakya Kalıp ve Plastik Kapak İmalatı Sanayi ve Tic. Ltd. Şti. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2017/30526, K.T. 18/11/2020, R.G. Tarih Ve Sayı: 20/1/2021-31370

[746] Abdullah Doğtaş Başvurusu, Başvuru Numarası: 2012/1123, K.T. 26/6/2014

[747] Mehmet Coşkun Karabaşoğlu Başvurusu, Başvuru Numarası: 2015/14383, K.T. 19/2/2019

[748] 1. Akel Gıda San. Ve Tic. A.Ş. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2013/28, K.T. 25/02/2015, R.G. Tarih-Sayı: 27/5/2015-29368
2. Akün Gıda Maddeleri Sanayi ve Ticaret A.Ş. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2013/1993, K.T. 6/5/2015, R.G. Tarih- Sayı: 27/6/2015-29399
3. Akün Gıda Maddeleri Sanayi Ve Ticaret A.Ş. Başvurusu (2), Başvuru Numarası: 2013/6361 K.T. 6/5/2015

[749] Selim Akel Başvurusu, Başvuru Numarası: 2016/1330, K.T. 19/11/2019

[750] Fnss Savunma Sistemleri A.Ş. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2019/13737, K.T. 27/1/2021

[751] Ali Şahin ve Cafer Aksakal Başvurusu, Başvuru Numarası: 2014/4230, K.T. 11/1/2017

[752] Çukurova İthalat ve İhracat Türk A.Ş. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2019/4408, K.T 18/5/2022, R.G. Tarih ve Sayı: 3/8/2022-31912

[753] Erbakır Elektronik Bakır Mamülleri A.Ş. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2015/3930 K.T. 23/10/2019

Vergi dairesince yüksek oranlı KDV tahsilatı yapılması, idarece yapılan cezalı ek vergi tahakkuklarının iptali istemiyle açılan davaların reddedilmesi[754],

Vergi ziyaı cezalı tarhiyat yapılması, ikmâlen tarhiyat ve/ya da re'sen tarhiyata karşı açılan iptal davasının reddedilmesi[755], ödeme emrine karşı açılan davanın reddedilmesi[756], ihbarnameye karşı açılan davanın reddedilmesi[757], ek vergi tahakkukuna karşı açılan davanın reddedilmesi[758], hem cezalı tarhiyat yapılması hem de ceza davası açılması nedeniyle aynı fiil sebebiyle iki kez yargılanama hakkının ihlâl edildiği iddiası[759],

---

[754] Sam Yağcılık Sanayi ve Ticaret A.Ş. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2014/6675, K.T. 30/6/2016

[755] 1. E.T.Y.İ. A.Ş. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2013/596, K.T. 8/5/2014
2. Fulpet Akaryakıt Tic. ve San. Ltd. Şti. Başvurusu (2), Başvuru Numarası: 2013/1833, K.T. 22/6/2015
3. Fulpet Akaryakıt Tic. ve San. Ltd. Şti. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2013/1834, K.T. 25/2/2015, R.G. Tarih-Sayı: 27/5/2015-29368
4. Hilal Özkök Başvurusu, Başvuru Numarası: 2013/2420, K.T. 14/1/2014
5. Gür-Sel İnşaat Malzemeleri San. Tic. Ltd. Şti. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2013/4324, K.T. 7/72015
6. Sait Şahin Başvurusu, Başvuru Numarası: 2013/4338, K.T. 4/11/2015
7. Abp Gıda San. Tur. ve Tic. Ltd. Şti. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2014/72, K.T. 25/3/2015
8. Münür Ata Başvurusu, Başvuru Numarası: 2014/4958, K.T. 22/1/2015, R.G. Tarih- Sayı: 10/6/2015-29382
9. Gündüz Kardeşler İnş. Tar. ve Hayv. Pet. Teks. San. Tic. Ltd. Şti. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2014/6734, K.T. 25/1/2018
10. Burak Şendir Başvurusu, Başvuru Numarası: 2015/278 K.T. 9/5/20109
11. Yapı ve Kredi Bankası A.Ş. (2), Başvuru Numarası: 2018/14110, K.T. 9/6/2021
12. Kemal Turan Başvurusu, Başvuru Numarası: 2018/18194, K.T. 25/2/2021

[756] 1. Vinnel Brown And Root Service Coop. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2013/2041, K.T. 10/6/2015, R.G. Tarih- Sayı: 14/7/2015-29416
2. Nusret Yumrutaş Başvurusu, Başvuru Numarası: 2013/6355 K.T. 19/11/2015
3. Şah Tarım İnşaat Turizm Seyahat Yatçılık San. ve Tic. Ltd.Şti. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2013/7847, K.T. 9/3/2016
4. A. N. A. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2014/109, K.T. 20/9/2017
5. Hüseyin Çağlıyan Başvurusu, Başvuru Numarası: 2014/12553, K.T. 22/2/2018
6. Erkan Keskiner Başvurusu, Başvuru Numarası: 2015/15041 K.T. 12/6/2019
7. Ramazan Demirer ve Turgay Demirer Başvurusu, Başvuru Numarası: 2016/13925, K.T. 17/6/2020 (usulsüz tebliğ iddiası)
8. Özeyyüpoğlu Tekstil Nak. Gıda Tarım İnş. Tic. A.Ş. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2014/7044, K.T. 22/6/2015 (Destekleme priminin tahsili amacıyla düzenlenen)

[757] Em Export Dış Ticaret A.Ş. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2013/4051, K.T. 21/4/2016

[758] 1. Petrol Ofisi A.Ş. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2016/14254, K.T. 28/11/2019, R.G. Tarih ve Sayı: 9/1/2020-31003
2. A.G.S.Ö.K. Ltd. Şti. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2019/3276, K.T. 17/11/2021

[759] Ünal Gökpınar Başvurusu, Başvuru Numarası: 2018/9115, K.T. 27/7/2019, R.G. Tarih ve Sayı: 16/5/2019-30776

İdari işlemlerde işleme karşı başvuru yollarının ve sürelerinin bildirilmemesi nedeniyle işlemlerin iptali için açılan davaların süre aşımı nedeniyle reddedilmesi[760], süresinden sonra verilen beyannamenin dava konusu edilememesi[761], işlemin iptali için açılan davanın ehliyet[762] /süre aşımı[763] nedeniyle reddedilmesi, dilekçe ret kararı üzerine yenilenen davanın süre aşımı nedeniyle reddedilmesi[764], fazladan alınan verginin iadesi için açılan davanın süre aşımı sebebiyle reddedilmesi[765], düzeltme şikâyet başvurusunun süre aşımı nedeniyle reddi[766], cezalı vergi tarhiyatına karşı açılan davanın süre aşımı nedeniyle reddedilmesi[767], ödeme emrine karşı açılan davanın süre aşımı nedeniyle reddedilmesi[768], idari itiraz süreci tamamlanmadan açılan davanın erken açıldığından bahisle incelenmeksizin reddedilmesi[769], dava konusu tutarın temyiz sınırı altında kaldığı gerekçesiyle temyiz talebinin reddedilmesi[770],

[760] 1. Yavuzlar Nakliyat Turizm Petrol San. ve Tic. Ltd. Şti. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2013/3914, K.T. 10/3/2016
2. Mohammed Aynosah Başvurusu, Başvuru Numarası: 2013/8896, K.T. 23/2/2016, R.G. Tarih ve Sayı: 24/3/2016-29663
3. Mehmet Ziyat Özdemir Başvurusu, Başvuru Numarası: 2014/13899, K.T. 12/6/2018
4. Karagülle Yapı Müh. İnş. Tic. Ltd. Şti. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2015/18081, K.T. 8/3/2018

[761] Osman Nuri Kurt Başvurusu, Başvuru Numarası: 2017/33011, K.T. 10/3/2020

[762] 1. Gemak Gemi İnşaat Sanayi Ve Ticaret A.Ş. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2013/7698, K.T. 18/2/2016
2. Tasfiye Halinde Domino Medya Bil. İlt. Rek. Yayın İnş. Tic. Ltd. Şti. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2016/14948, K.T. 26/2/2020
3. İhsan Güleçenoğlu Başvurusu, Başvuru Numarası: 2018/13941, K.T. 3/2/2022

[763] E-Ba İnşaat Taahhüt Ticaret Ltd. Şti. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2015/13921, K.T. 27/6/2018

[764] Akışık İnşaat Turizm Otelcilik Tic. Ltd. Şti. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2017/21012, K.T. 15/1/2020

[765] Çölbeyi Lojistik Nakliyat Gümrükleme Denizcilik İnşaat Turizm Sanayii ve Ticaret Limited Şirketi Başvurusu, Başvuru Numarası: 2014/12354, K.T. 9/11/2017

[766] Ali Rıza Akıncı Ve Diğerleri Başvurusu, Başvuru Numarası: 2018/22268, K.T. 15/6/2021

[767] Z. Y. v. M. Ltd. Şti. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2014/12805, K.T. 4/10/2017

[768] 1. Bestami Alliş Başvurusu, Başvuru Numarası: 2015/16656, K.T. 23/1/2019
2. Nermin Aslan Başvurusu, Başvuru Numarası: 2018/7666, K.T. 21/10/2020, R.G. Tarih ve Sayı: 4/12/2020-31324

[769] Matset Matbaa Makine ve Malzemeleri San. ve Tic. A.Ş. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2014/19070, K.T. 1/2/2017

[770] Marka Madeni Yağ Sanayi Ticaret Ltd. Şti. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2018/20215, K.T. 20/10/2020

Özel usûlsüzlük cezası kesilmesi[771], tevkifat yapıp sorumlu sıfatıyla beyanname vermeme nedeniyle özel usûlsüzlük cezası kesilmesi[772], idari para cezasının iptali için açılan davanın reddedilmesi[773], vergi cezasına karşı açılan iptal davasının reddedilmesi[774],

Yeterli araştırma yapılmadan ilanen tebligat yapılmasının usulsüz olduğu iddiası[775], vergi tekniği raporunun tebliğ edilmemesi[776],

İdare tarafından verilen istisna uygulaması görüşüne aykırı olarak sonradan tarhiyat yapılması[777], vergi istisnası tevsik belgesinin iptal edilmesi/istisna belgesinin geri alınması[778], kanunla belirlenen istisna miktarının tebliğ ile azaltılması[779], istisna kapsamında görülmeme nedeniyle tarhiyat yapılması[780],

---

[771] 1. Ercanlar Otomotiv Oto Kaporta Boya Döşeme Elektrik san. Ve Tic. Ltd. Şti. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2013/2477, K.T. 20/4/2016
2. Ali Rıza Zümbül Başvurusu, Başvuru Numarası: 2014/2328, K.T. 14/9/2017 E- tebligata ilişkin zorunluluklara uymadığı gerekçesiyle)
3. Balkan Sigorta Aracılık Hizmetleri Ticaret ve Limited Şirketi Ve Kırklareli Sigorta Aracılık Hizmetleri Ticaret Ve Limited Şirketi Başvurusu, Başvuru Numarası: 2014/4832, K.T. 25/10/2017
4. Recep Yılmaz Yazıcıoğlu Başvurusu, Başvuru Numarası: 2017/33714, K.T. 25/5/2022; R.G. Tarih ve Sayı: 3/8/2022-31912 (E- tebligata ilişkin zorunluluklara uymadığı gerekçesiyle)
5. Nail Hacıimamoğlu Başvurusu, Başvuru Numarası: 2016/8362, K.T. 30/9/2020

[772] Aynı somut olaya dayalı seri başvurulardır.
1. Murat Çevik Başvurusu (4), Başvuru Numarası: 2013/3241, K.T. 16/12/2015
2. Hilal Özkök Başvurusu (2), Başvuru Numarası: 2013/5028, K.T. 14/1/2014
3. Murat Çevik Başvurusu (3), Başvuru Numarası: 2013/9505, K.T. 25/6/2015

[773] Ada Deniz Acentalıkları ve Danışmanlık Ltd. Şti. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2013/6405 K.T. 15/12/2015

[774] Sabri Yılmaz Başvurusu, Başvuru Numarası: 2014/13344, K.T. 10/1/2018

[775] 1. Ahmet Türko Başvurusu, Başvuru Numarası: 2013/5949 K.T. 12/3/2015, R.G. Tarih- Sayı: 16/5/2015-29357
2. Ramazan Demirer Ve Turgay Demirer Başvurusu, Başvuru Numarası: 2016/13925, K.T. 17/6/2020

[776] Ayfer Atalmış Başvurusu, Başvuru Numarası: 2016/12198, K.T. 9/6/2020, R.G. Tarih ve Sayı: 29/7/2020-31200

[777] Narsan Plastik San. Tic. Ltd. Şti. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2013/6842, K.T. 20/4/2016, R.G. Tarih ve Sayı: 17/6/2016-29745

[778] Çolakoğlu İnşaat Turizm Enerji Üretimi Sanayi ve Ticaret Anonim Şirketi Ve Kanık İnşaat Limited Şirketi Başvurusu, Başvuru Numarası: 2019/40353, K.T. 28/6/2022, R.G. Tarih ve Sayı: 2/9/2022-31941

[779] Bilnam İşletmecilik ve Ticaret A.Ş. (Eski Unvanı-Bilnam İşletmecilik Ve Tic. Ltd. Şti.) Başvurusu, Başvuru Numarası: 2016/3675, K.T. 3/11/2020; R.G. Tarih ve Sayı: 5/3/2021-31414

[780] Hasibe Uysal Başvurusu, Başvuru Numarası: 2014/3975, K.T. 5/7/2017

Zayi olan emtialar üzerinden vergi tahakkuk ettirilmesi[781], yatırım teşvikinin kaldırılarak vergi tahakkuk ettirilmesi[782],

Haczedilen malın satılmaması/iade edilmemesi[783], hatalı ek vergi tahakkukuna karşı açılan davada makul sürede sonuç çıkmaması, tahsilin gecikmesi, alacağın tahsilinde faiz uygulanmaması[784], irat kaydedilen teminatın iadesinin reddi işlemine karşı açılan davanın yargılaması[785], satış vaadi sözleşmesine konu taşınmazın vergi borcu nedeniyle satılmış olması[786],

Ceza yargılamasında verilen beraat kararının vergi yargısında dikkate alınmaması[787]/ ceza yargılamasının sonuçlanması beklenmeden vergi davasının reddedilmesi [788],

Türkiye'de yerleşik olmayan mükellefin kıyı bankacığı mevduatı faiz gelirinin vergilendirilmesi[789], vergilendirme dönemi devam ederken yürürlüğe giren götürü gider oranını düşüren kanun hükmünün uygulanması nedeniyle fazla vergi tahsil edilmesi [790],

Uluslararası çifte vergilendirmeyi önleme anlaşmalarına aykırı olarak yatırım indirim tutarları üzerinden fazla vergilendirme[791],

---

781 1. İkra Lojistik Uluslararası Taşımacılık ve Ticaret A.Ş. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2013/7267, K.T. 6/1/2016
2. Telpa Telekomünikasyon Ticaret A.Ş. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2016/8880, K.T. 12/11/2019, R.G. Tarih ve Sayı: 5/12/2019- 30969

782 Dese Örme Tekstil Sanayi Ve Dış Ticaret Ltd. Şti. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2013/8986, K.T. 31/3/2016

783 Em Export Dış Ticaret A.Ş. Başvurusu (2), Başvuru Numarası: 2014/10283, K.T. 5/4/2017

784 Göktaş Yassı Madde Mamülleri San. Tic. A.Ş. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2014/11214, K.T. 21/6/2017

785 Süleymanoğulları Bağırsak Sanayi ve Ticaret Ltd. Şti. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2015/488 K.T. 10/6/2020

786 İlyas Yılmaz Başvurusu, Başvuru Numarası: 2015/1927 K.T. 25/10/2018, R.G. Tarih ve Sayı: 18/4/2018-30389

787 1. Arif Parlak Başvurusu, Başvuru Numarası: 2014/11655, K.T. 10/01/2018
2. As Elmaslar Nak. Harf. İnş. Maden Taah. Tic. ve San. Ltd. Şti. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2016/5849, K.T. 25/9/2019

788 Naci Hilal Durmaz Başvurusu, Başvuru Numarası: 2016/10910, K.T. 23/6/2020

789 Ahmet Nuri Demirsoy ve Annıta Demirsoy Başvurusu, Başvuru Numarası: 2014/12080, K.T. 6/4/2017

790 Caroline Nicole Koç ve Diğerleri Başvurusu, Başvuru Numarası: 2019/26345, K.T. 22/9/2022

791 1. Ford Motor Company Başvurusu, Başvuru Numarası: 2014/13518, K.T. 26/10/2017, R.G. Tarih ve Sayı: 13/12/2017- 30269
2. Baymina Enerji A.Ş. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2016/13456, K.T. 29/5/2019, R.G. Tarih ve Sayı: 18/7/2019-30835
3. Ford Motor Company Başvurusu (2), Başvuru Numarası: 2015/12767, K.T. 9/5/2019

İlan asma tahsis ücreti tahsil edilmesi[792], yol katılım payı tahakkuk ettirilmesi/tahakkuk ettirilen yol katılım payının iptali davasının reddedilmesi[793], motorlu taşıtın mülkiyetinin haksız olarak kamuya geçirilmesi sebebiyle zarara uğrama[794].

E. Şikâyetler Hakkında Verilen Kararlar

1. Genel Olarak

Anayasa Mahkemesi bireysel başvuru kararlarını "Karar Bilgi Formu"nda "Karar Türü (başvuru sonucu)" başlığında kabul edilemezlik, esas (ihlâl) ve esas (ihlâl olmadığı) şeklînde sınıflandırmaktadır. Bu başlık altındaki açıklamalar da söz konusu ayrım üzerinden yapılmaktadır.

Tablo 4: İnceleme Konusu Yapılan Haklara ve Verilen Kararlara Göre Şikâyet Dağılımı

	Kabul Edilemezlik	**Esas**		**TOPLAM**
		İhlâl	**İhlâl Olmadığı**	
Adil Yargılanma Hakkı	92	55	7	**154**
Mülkiyet Hakkı	46	56	16	**118**
Suç ve Cezaların Kanuniliği İlkesi	5	1		**6**
Eşitlik İlkesi ve Ayrımcılık Yasağı	4			**4**
Kapsam Dışı Haklar	2			**2**
Etkili Başvuru Hakkı	1			**1**
TOPLAM	**150**	**112**	**23**	**285**

[792] Er-Kom Komünikasyon Tanıtım ve Reklam Hizmetleri A.Ş. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2015/15389, K.T. 21/3/2019

[793] Mürsel Polat Ve Nuriye Artuç Başvurusu, Başvuru Numarası: 2014/3470, K.T. 25/10/2017

[794] Nokta Grup Dijital Baskı Makinaları Kâğıt Kırtasiye San. ve Tic. Ltd. Şti. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2019/26649, K.T. 19/10/2022

Vergi yargılaması hukukuna ilişkin olarak tesbit edilen 187 bireysel başvuru kapsamında incelenen 285 şikâyetin 150'si hakkında kabul edilemezlik kararı verilmişken, esas incelemesi yapılan 135 şikâyetten ihlal kararı verilen şikâyet sayısı 112, ihlal olmadığı kararı verilen şikâyet sayısı ise 23'tür. Bireysel başvuruların inceleme aşamasına göre oransal dağılımına bakıldığında şikayetlerin %52,6'sı kabul edilebilirlik incelemesini geçememiştir. Esas incelemesi yapılan şikayetlerin tüm şikayetler içindeki oranı ise %47,3'tür. Kararların oransal dağılımına bakıldığında kabul edilemezlik kararlarının oranının %52,6; esas incelemesi yapılıp ihlal kararı verilen şikayetlerin oranı %39,2 ihlal olmadığı kararı verilen şikayetlerin oranı ise %8'dir.

2. Kabul Edilemezlik Kararı

a. Genel Olarak

Anayasa Mahkemesinin söz konusu ayrımı kullanması sebebiyle düşme kararı, başvurunun reddi ve incelenmesine yer olmadığına dair kararlar da kabul edilemezlik kararları başlığı altında sınıflandırılmıştır[795].

Anayasa Mahkemesinin bireysel başvurulara ilişkin kabul edilemezlik gerekçeleri şunlardır: açıkça dayanaktan yoksunluk, başvuru yollarının tüketilmemiş olması, kişi/konu/zaman yönünden yetkisizlik, anayasal ve kişisel öneminin olmaması, düşme, başvurunun reddi, incelenmesine yer olmadığı, süre aşımı. Açıkça dayanaktan yoksunluk ile anayasal ve kişisel öneminin olmaması gerekçeleri esasa ilişkin kabul edilemezlik nedeni olarak, geriye kalan nedenler ise usûle ilişkin kabul edilebilirlik şartı olarak değerlendirilerek açıklamalar yapılmaktadır.

[795] İlgili kararlara ilişkin bireysel başvuruların listesi için bkz. **EK 17: Kabul Edilemezlik Kararı Kapsamında Değerlendirilen Diğer Karar Türleri**

Tablo 5: Kabul Edilemezlik Kararlarının Gerekçelerine Göre* Şikâyet Kapsamında İncelenen Hak Bağlamında Dağılımı**

	Açıkça Dayanaktan Yoksunluk	Başvuru Yollarının Tüketmemiş Olması	Yetkisizlik			Anayasal ve Kişisel Öneminin Olmaması	Süre Aşımı	Başvurunun Reddi	İncelenmesine Yer Olmadığı	Düşme	Toplam*
			Kişi Yönünden Yetkisizlik	Konu Yönünden Yetkisizlik	Zaman Yönünden Yetkisizlik						
Adil Yargılanma Hakkı	66	14	1	4	2	1	1	2	1		**92**
Mülkiyet Hakkı	18	10	2	3	7	1	1	1	1	2	**46**
Suç ve Cezaların Kanuniliği İlkesi	5										**5**
Eşitlik İlkesi ve Ayrımcılık Yasağı	1				1				2		**4**
Etkili Başvuru Hakkı				1							**1**
Kapsam Dışı Haklar				2							**2**
Toplam**	**90**	**24**	**3**	**10**	**10**	**2**	**2**	**3**	**4**	**2**	**150**

* Kabul edilemezlik kararı verilen bireysel başvuruların kabul edilemezlik gerekçelerine göre listelenmiş hali için bkz. **EK 18: Gerekçelerine Göre Kabul Edilemezlik Kararı Verilen Bireysel Başvuruların Listesi** ve **EK 17: Kabul Edilemezlik Kararı Kapsamında Değerlendirilen Diğer Karar Türleri**

** Kabul edilemezlik kararı verilen bireysel başvurulardaki temel hak ve özgürlüklerin kabul edilemezlik gerekçelerine göre alt başlıklara ayrılarak listelenmiş hali için bkz. **EK 19: Kabul Edilemezlik Kararı Verilen Bireysel Başvurulardaki Haklar**

Usûle ilişkin kabul edilebilirlik şartları yönünden karar istatistiklerine bakıldığında toplam 58 şikâyet hakkında kabul edilemezlik kararı verilmiştir. Alt başlıklarına bakıldığında başvuru yollarının tüketilmemesi sebebiyle 24 şikâyet hakkında, yetkisizlik nedeniyle 23, süre aşımı nedeniyle 2 şikâyet hakkında kabul edilemezlik kararı verilmiştir. Başvurunun reddi[796] kararı verilen şikâyet sayısı 3 (başvuru hakkının kötüye kullanılması nedeniyle 2 şikâyet, mükerrer başvuru nedeniyle 1 şikâyet), incelenmesine yer olmadığı kararı[797] verilen şikâyet sayısı 4, düşme kararı[798] verilen şikâyet sayısı 2'dir.

Esasa ilişkin kabul edilebilirlik şartları yönünden kabul edilemezlik kararlarının istatistiksel sonuçlarına bakıldığında anayasal ve kişisel önemin olmaması sebebiyle 2 şikâyet hakkında, açıkça dayanaktan yoksunluk sebebiyle 90 şikâyet hakkında kabul edilemezlik kararı verilmiştir.

Kabul edilemezlik kararlarına incelenen hak bağlamında bakıldığında 150 kararın 92'si adil yargılanma hakkı kapsamında 46'sı mülkiyet hakkı kapsamında kabul edilemez bulunmuştur. Suç ve cezaların kanuniliği ilkesine ilişkin 5 şikâyet, eşitlik ilkesi ve ayrımcılık yasağı bağlamında 4 şikâyet, kapsam dışı haklar yönünden 2 ve etkili başvuru hakkı yönünden 1 şikâyet hakkında kabul edilemezlik kararı verilmiştir.

b. Açıkça Dayanaktan Yoksunluk[799]

Hakkında kabul edilemezlik kararı verilen 150 şikâyetten 90 tanesi açıkça dayanaktan yoksunluk gerekçesiyledir. Oransal olarak bakıldığında kabul edilemezlik kararlarının %60'ı açıkça dayanaktan yoksunluk gerekçesiyle verilmektedir.

---

[796] Bkz. **EK 17: Kabul Edilemezlik Kararı Kapsamında Değerlendirilen Diğer Karar Türleri**, "c. Başvurunun Reddi" Başlığı

[797] Bkz. **EK 17: Kabul Edilemezlik Kararı Kapsamında Değerlendirilen Diğer Karar Türleri**, "a. İncelenmesine Yer Olmadığı" Başlığı

[798] Bkz. **EK 17: Kabul Edilemezlik Kararı Kapsamında Değerlendirilen Diğer Karar Türleri**, "c. Düşme Kararı" Başlığı

[799] Açıkça dayanaktan yoksunluk gerekçesiyle kabul edilemezlik kararı verilen bireysel başvuruların listesi için bkz. **EK 18: Gerekçelerine Göre Kabul Edilemezlik Kararı Verilen Bireysel Başvuruların Listesi,** "e. Açıkça Dayanaktan Yoksunluk" başlığı. Toplam 62 bireysel başvuruda 90 şikâyet hakkında açıkça dayanaktan yoksunluk gerekçesiyle kabul edilemezlik kararı verilmiştir.

Açıkça dayanaktan yoksunluk gerekçesinin hak ve özgürlüklere göre dağılımı ise şu şekildedir: Âdil yargılanma hakkı 66, mülkiyet hakkı 18, suç ve cezaların kanuniliği ilkesi 5, eşitlik ilkesi ve ayrımcılık yasağı 1'dir.

Anayasa Mahkemesinin bir şikâyeti açıkça dayanaktan yoksun bulma gerekçelerine bakıldığında üç ana başlık altında toplandığı görülmektedir. Bunlardan ilki kanun yolu şikâyeti, ikincisi bir ihlâlin olmadığının açık olduğu şikâyet ve üçüncüsü temellendirilmemiş şikâyet. Buna göre eğer bir şikâyet kanun yolu şikâyeti mahiyetindeyse, temellendirilmemişse, bir ihlalin olmadığı açıksa ya da karmaşık veya zorlamaysa açıkça dayanaktan yoksun kabul edilmekte ve şikâyet hakkında kabul edilemezlik kararı verilmektedir. Çalışma kapsamında incelenen kararlarda açıkça dayanaktan yoksun bulunma sebeplerinin dağılımına bakıldığında temellendirilmemiş olarak nitelenen şikâyet sayısı 6, kanun yolu mahiyetinde kabul edilen şikâyet sayısı 32 ve bir ihlalin olmadığının açık olduğu şikâyet sayısı 34'tür.

c. Başvuru Yollarının Tüketilmemiş Olması[800]

Başvuru yollarının tüketilmemiş olması gerekçesiyle kabul edilemezlik kararı verilen şikâyet sayısı 24 olup haklara göre dağılımı şu şekildedir. Âdil yargılanma hakkı kapsamında incelenen 14 şikâyet, mülkiyet hakkı kapsamında ise 10 şikâyet hakkında başvuru yollarının tüketilmemiş olması gerekçesiyle kabul edilemezlik kararı verilmiştir.

d. Yetkisizlik

(1) Genel Olarak

Bireysel başvurunun kabul edilebilir bulunması için kişi, konu, yer ve zaman bakımından Anayasa Mahkemesinin yetkisi dahilinde olması gerekmektedir. Vergi yargılaması hukuku kapsamında incelenen kararlar bakımından yetkisizlik nedeniyle

[800] Başvuru yollarının tüketilmemiş olması gerekçesiyle kabul edilemezlik kararı verilen bireysel başvuruların listesi için bkz. **EK 18: Gerekçelerine Göre Kabul Edilemezlik Kararı Verilen Bireysel Başvuruların Listesi,** "f. Başvuru Yollarının Tüketilmemiş Olması" başlığı. Toplam 23 bireysel başvuruda 24 şikâyet hakkında başvuru yollarının tüketilmemiş olması gerekçesiyle kabul edilemezlik kararı verilmiştir.

kabul edilemezlik kararları kişi, konu ve zaman bakımından yetkisizlik nedeniyle verildiğinden inceleme bu başlıklarla sınırlandırılmıştır. İncelenen kararlara bakıldığında mahkemenin yetkisi kapsamından kişi, konu ve zaman bakımından yetkisizlik kararı verilen bireysel başvurulardaki şikâyet sayısı 23'tür. Yer bakımından yetkisizlik sebebiyle kabul edilemezlik kararı ise verilmemiştir.

(2) Kişi Yönünden Yetkisizlik[801]

Kişi bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemezlik kararı verilen şikâyet sayısı 3 olup bu şikâyetlerden 2'si mülkiyet hakkına 1'i âdil yargılanma hakkına yönelik ihlâl iddialarıdır.

(3) Konu Yönünden Yetkisizlik[802]

Konu bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemezlik kararı verilen şikâyet sayısı 10 olup bu şikâyetlerden 4'ü âdil yargılanma hakkına, 3'ü mülkiyet hakkına, 2'si kapsam dışı haklara, 1'i etkili başvuru hakkına yönelik ihlâl iddialarıdır.

(4) Zaman Yönünden Yetkisizlik[803]

Zaman bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemezlik kararı verilen şikâyet sayısı 10 olup bu şikâyetlerden 2'si âdil yargılanma hakkına, 7'si mülkiyet hakkına, 1'i eşitlik ilkesi ve ayrımcılık yasağına yönelik ihlâl iddialarıdır.

---

[801] Kişi bakımından yetkisizlik gerekçesiyle kabul edilemezlik kararı verilen bireysel başvuruların listesi için bkz**. EK 18: Gerekçelerine Göre Kabul Edilemezlik Kararı Verilen Bireysel Başvuruların Listesi,** "c. Kişi Bakımından Yetkisizlik" başlığı.

[802] Konu bakımından yetkisizlik gerekçesiyle kabul edilemezlik kararı verilen bireysel başvuruların listesi için bkz. **EK 18: Gerekçelerine Göre Kabul Edilemezlik Kararı Verilen Bireysel Başvuruların Listesi,** "d. Konu Bakımından Yetkisizlik" başlığı.

[803] Zaman bakımından yetkisizlik gerekçesiyle kabul edilemezlik kararı verilen bireysel başvuruların listesi için bkz. **EK 18: Gerekçelerine Göre Kabul Edilemezlik Kararı Verilen Bireysel Başvuruların Listesi,** "a. Zaman Bakımından Yetkisizlik" başlığı.

e. Anayasal ve Kişisel Öneminin Olmaması[804]

Anayasal ve kişisel öneminin olmaması nedeniyle hakkında kabul edilemezlik kararı verilen toplam 2 şikâyetten biri mülkiyet hakkına diğeri âdil yargılanma hakkına yönelik ihlâl iddialarıdır.

f. Süre Aşımı[805]

Süre aşımı nedeniyle kabul edilemez bulunan şikâyetlerden biri mülkiyet hakkına diğeri âdil yargılanma hakkına yönelik ihlâl iddialarıdır.

g. Düşme[806]

Düşme kararı verilen başvuru şikâyet sayısı 2 olup şikâyetler mülkiyet hakkına yönelik ihlâl iddialarına ilişkindir.

h. Başvurunun Reddi[807]

Başvurunun reddi kararı verilen şikâyet sayısı 3 olup 2'si âdil yargılanma hakkına yönelik 1'i mülkiyet hakkına yönelik ihlâl iddialarıdır.

---

[804] Anayasal ve kişisel öneminin olmaması gerekçesiyle kabul edilemezlik kararı verilen bireysel başvuruların listesi için bkz. **EK 18: Gerekçelerine Göre Kabul Edilemezlik Kararı Verilen Bireysel Başvuruların Listesi,** "g. Zaman Bakımından Yetkisizlik" başlığı.

[805] Süre aşımı gerekçesiyle kabul edilemezlik kararı verilen bireysel başvuruların listesi için bkz**. EK 18: Gerekçelerine Göre Kabul Edilemezlik Kararı Verilen Bireysel Başvuruların Listesi,** "b. Süre Aşımı" başlığı.

[806] Düşme kararı verilen bireysel başvuruların listesi için bkz. **EK 17: Kabul Edilemezlik Kararı Kapsamında Değerlendirilen Diğer Karar Türleri,** "b. Düşme Kararı" başlığı

[807] Başvurunun reddi kararı verilen bireysel başvuruların listesi için bkz. **EK 17: Kabul Edilemezlik Kararı Kapsamında Değerlendirilen Diğer Karar Türleri,** "c. Başvurunun Reddi" başlığı

i. İncelenmesine Yer Olmadığı[808]

İncelenmesine yer olmadığı kararı verilen şikâyet sayısı 4 olup bu şikâyetlerden 2'si eşitlik ilkesi ve ayrımcılık yasağına yönelik, 1'i mülkiyet hakkına yönelik, 1'i âdil yargılanma hakkına yönelik ihlâl iddialarına ilişkindir.

3. Esas

a. Genel Olarak

Esas incelemesi yapılan 135 şikâyetten 112'si hakkında ihlâl kararı verilmişken 23 şikâyet hakkında ihlâl olmadığı kararı verilmiştir[809].

b. İhlâl Kararı

Hakkında ihlâl kararı verilen 112 şikâyetin hak ve ilkelere göre dağılımı ise şu şekildedir: Âdil yargılanma hakkının ihlâl edildiğine ilişkin şikâyet sayısı 55[810], mülkiyet hakkına ilişkin 56[811] ve suç ve cezaların kanuniliği ilkesine ilişkin 1[812]'dir.

(1) İhlâl Kararlarına İlişkin Giderim Yöntemleri

(i) Genel Olarak

Vergi yargılaması hukukuna ilişkin bireysel başvurularda verilen ihlâl kararları için Anayasa Mahkemesi tarafından hükmedilen giderim yöntemleri yeniden yargılama yapılması için mahkemesine gönderme, ihlâlin tesbiti ve tazminat ödenmesi

---

[808] İncelenmesine yer olmadığı kararı verilen bireysel başvuruların listesi için bkz. **EK 17: Kabul Edilemezlik Kararı Kapsamında Değerlendirilen Diğer Karar Türleri,** "a. İncelenmesine Yer Olmadığı" başlığı

[809] Bkz. Tablo 4: İnceleme Konusu Yapılan Haklara ve Verilen Kararlara Göre Şikâyet Dağılımı

[810] Bireysel başvuruların listesi için bkz. **EK 20: Adil Yargılanma Hakkına İlişkin İhlâl Kararı Verilmiş Başvurular**

[811] Bireysel başvuruların listesi için bkz. **EK 21: Mülkiyet Hakkına İlişkin İhlâl Kararı Verilmiş Başvurular**

[812] Recep Yılmaz Yazıcıoğlu Başvurusu, Başvuru Numarası: 2017/33714, K.T. 25/5/2022; R.G. Tarih ve Sayı: 3/8/2022-31912.

şeklindedir. Vergi yargılaması hukukuna ilişkin bireysel başvurular bakımından genel mahkemelerde dava açılması kararı verilmediği, bu yönteme hiç başvurulmadığı tesbit edilmiştir.

Tablo 6: İhlâl Kararlarına İlişkin Giderim Yöntemlerinin Haklara Göre Dağılımı

	Yeniden Yargılama	**İhlalin Tesbiti**	**Tazminat**		**Toplam**
			Maddi Tazminat	**Manevi Tazminat**	
Adil Yargılanma Hakkı	26	12		17	**55**
Mülkiyet Hakkı	51		4	1	**56**
Suç ve Cezaların Kanuniliği İlkesi	1				**1**
Toplam	**78**	**12**	**4**	**18**	**112**

Tablo 7: Adil Yargılanma Hakkına İlişkin İhlâl Kararlarının Giderim Yöntemleri Yönünden Dağılımı

	Gerekçeli Karar Hakkı	**Mahkemeye Erişim Hakkı**	**Hakkaniyete Uygun Yargılanma Hakkı**	**Makul Sürede Yargılanma Hakkı**	**Toplam**
Manevi Tazminat	1	1		15	**17**
Yeniden Yargılama	10	12	4		**26**
İhlal Tesbiti				12	**12**
Toplam	**11**	**13**	**4**	**27**	**55**

(ii) Yeniden Yargılama[813]

İhlâl kararı verilen 112 şikâyetten 78'i hakkında giderim yöntemi olarak yeniden yargılama yapılması için mahkemesine gönderme kararı verilmesi seçilmiştir. 78 kararın hak ve ilkelere göre dağılımı şu şekildedir: Mülkiyet hakkına yönelik şikâyetlerden 51'i hakkında, âdil yargılanma hakkına yönelik şikâyetlerden 26'sı hakkında ve suç ve cezaların kanuniliği ilkesi bakımından 1 şikâyet hakkında ihlâl ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılması için mahkemesine gönderme kararı verilmiştir.

[813] Bireysel başvuruların listesi için bkz. **EK 22: Yeniden Yargılama Yapılması İçin Gönderme Kararı Verilen Bireysel Başvurular**

(iii) İhlâl Tesbiti[814]

İhlâl tesbiti kararı ile yetinilen şikâyet sayısı 12 olup bu şikâyetlerin tamamı âdil yargılanma hakkı kapsamında makul sürede yargılanma hakkının ihlâl edildiği kararı verilen bireysel başvurulardır. İhlâl tesbiti ile yetinilmesinin sebebi ise başvuruculaların makul sürede yargılanma hakkının ihlâli yönünden tazminat ödenmesi talebinde bulunmamış olmalarıdır[815].

(iv) Tazminat Ödenmesi[816]

Anayasa Mahkemesi tarafından tazminat ödenmesi kararı toplamda 22 şikâyet hakkında verilmiş olup bu kararlardan 18 tanesi manevî tazminat ödenmesine yönelik iken 4 tanesi maddî tazminat ödenmesine yöneliktir. Tazminat ödenmesi kararının haklara göre dağılımına bakıldığında mülkiyet hakkı ihlâline yönelik 5 şikâyet, âdil yargılanma hakkı ihlâline yönelik 17 şikâyet hakkında tazminat ödenmesi kararı verilmiştir. Mülkiyet hakkı bakımından 5 karardan 4'ü maddî tazminat ödenmesine yönelik iken 1 tanesi manevî tazminat ödenmesine yöneliktir. Âdil yargılanma hakkı bakımından ise 17 kararın hepsi manevî tazminat ödenmesine ilişkindir.

---

814 Bireysel başvuruların listesi için bkz. **EK 23: Sadece İhlâl Tesbiti Yapılan Bireysel Başvurular**

815 Örnek için bkz. *" ...Başvurucu, ödeme emri nedeniyle uğradığını ileri sürdüğü maddi ve aynı tutarda manevi zararlarının tazminini istemiş, ancak yargılamanın makul sürede sonuçlandırılmaması nedeniyle herhangi bir tazminat talebinde bulunmamıştır… Başvuruda, Anayasa'nın 36. maddesinde tanımlanan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği tespit edilmiş olmakla beraber, başvurucu tarafından ödeme emri nedeniyle uğradığını ileri sürdüğü maddi ve manevi zararlarının karşılanmasına ilişkin tazminat talebinde bulunulduğu, oysa davanın makul sürede bitirilmemesi nedeniyle ihlal tespit edildiği, bu nedenle uğranıldığı belirtilen zarar ile ihlal arasında illiyet bağı bulunmadığından, başvurucunun maddi ve manevi tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir…"* (Hüsamettin Kemal Esiner, B. No: 2013/1949, 24/6/2015, § 74,76)

"...Başvurucunun makul sürede yargılanma hakkının ve konut dokunulmazlığı hakkının ihlaliyle ilgili tazminat talebi bulunmadığından tazminata hükmedilmesi mümkün görülmemiştir..." (Ford Otomotiv Sanayi A.Ş. [GK], B. No: 2019/40991, 23/3/2023, § 186) .

816 Liste için bkz. **EK 24: Tazminat Ödenmesine Hükmedilen Bireysel Başvurular**

c. İhlâl Olmadığına Dair Karar[817]

Esas incelemesi sonucunda ihlâl olmadığına dair karar verilen şikâyet sayısı 23 olup, 16 tanesi mülkiyet hakkına yönelik iken 7 tanesi âdil yargılanma hakkına yöneliktir.

[817] Liste için bkz. **EK 25: İhlâl Olmadığına Dair Karar Verilen Bireysel Başvurular** (Adil yargılanma hakkı ve mülkiyet hakkı olmak üzere iki alt başlığı var.)

SONUÇ

Temel hak ve özgürlüklerin pozitif hukuk metinlerinde tanınması gerekli olmakla birlikte hak ve özgürlüklerin etkin korunması için bu tanıma tek başına yeterli değildir. Anayasa mahkemeleri bu etkin korumanın sağlanması, anayasaya uygunluğun denetlenmesi için ihdas edilmiş yargısal mekanizmalardır ve bu denetim faaliyetini çeşitli şekillerde gerçekleştirmektedir.

Türk Anayasa Mahkemesi açısından denetim yolu olarak norm denetimi ve bireysel başvuru kabul edilmiştir. Anayasa Mahkemesi bu denetim yolları aracılığıyla halihazırda Anayasada belirlenmiş sınırlara uyulup uyulmadığını kontrol ederek kişilere hukuki güvence sağlamaktadır. Denetim yollarının işletilme şekilleri ve etkileri birbirinden farklı olsa da aslında ortak amaçları insan haklarının garanti edilmesini ve Devlet iktidarının sınırlandırılmasını sağlamaktır. Her bir yolun kendine özgü nitelikleri bulunmakta, bu ortak amaçlar birinde doğrudan bir diğerinde dolaylı olarak karşımıza çıkmaktadır. Şöyle ki norm denetiminde kişilerin menfaatlerinin, temel hak ve özgürlüklerinin doğrudan doğruya korunması amaçlanmazken bireysel başvuru salt kişilerin temel hak ve özgürlüklerinin korunması amacına yöneliktir.

Anayasa Mahkemesi norm denetimi yoluyla kanunların Anayasaya uygunluğunu denetleyip yasama organının siyasal iradesine sınır çizerken; bireysel başvurunun kabulü ile temel hak ve özgürlüklere müdahalede kamu gücünü kullanan tüm kişi ve organlar için Anayasaya ve hukuka uygunluk sınırlarını çizmektedir. Dolayısıyla bu denetim yollarının farklılıkları bulunmaktadır ancak bu birinin diğerine tercih edilebileceği anlamına gelmemektedir. Zira bu denetim yolları anayasacılık düşüncesinin gerçekleşmesi için birbirini tamamlamaktadır. Nitekim bireysel başvuru temel hak ve özgürlüklerin etkin korunması, kişilerin sürece doğrudan aktif katılımının sağlanması, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Türkiye aleyhine yapılan bireysel başvuruların ve mahkûmiyet kararlarının çokluğu gibi sebeplerle kabul edilmiş bir denetim yoludur. Bu anlamda temel hak ve özgürlüklerin etkin korunmasının sağlanması açısından önemli bir kazanımdır.

Bireysel başvurunun sübjektif ve objektif işlevi, bu işlevleri yerine getirmesinin bir sonucu olarak da yasama, yürütme ve yargı organlarını etkileme ve ön filtre işlevleri bulunmaktadır. Temel hak ve özgürlüklerin etkin şekilde

korunmasında bireysel başvurunun kabulü tek başına yeterli olmayıp bu işlevlerini yerine getirebiliyor olması gerekmektedir. Kişilerin temel hak ve özgürlüklerinin bireysel başvuru yoluyla korunması sağlanırken (sübjektif işlev) aynı zamanda bu kararlarla anayasa yargısı içtihatları gelişmekte, anayasaya uygun yorum ile hukuk düzeni korunmaktadır (objektif işlev). Anayasa Mahkemesi kararları kesin ve herkes için sonuç doğurucu, bağlayıcı olması sebebiyle yasama, yürütme ve yargı organları da bu kararlara uymakla, ihlâle neden olabilecek uygulamalardan kaçınmakla mükelleftirler (yasama, yürütme ve yargı organlarını etkileme işlevi). Bu işlevlerin gerçekleşmesi için ise bireysel başvuru konusunda herkese görev ve sorumluluk düşmektedir. Aksi takdirde bireysel başvuru yalnızca kâğıt üzerinde bir kazanım olarak kalır. Bu durum da bireysel başvurunun Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi nezdinde tüketilmesi zorunlu etkili bir iç hukuk yolu olma özelliğini (ön filtre işlevi) kaybettirir.

Vergilendirme işlemlerinde kamu gelirlerinin elde edilmesi sırasında kamu gücü tarafından temel hak ve özgürlüklere müdahale edilmektedir. Zira kamu giderlerinin karşılanması için Devletin vergilendirme yetkisi çerçevesinde temel hak ve özgürlüklere müdahale etmesi kaçınılmazdır. Bu da temel hak ve özgürlüklerin ihlâl edilmesi riskini/potansiyelini barındırmaktadır. Bu müdahalelerin ihlâl oluşturmaması için ise hukuk devletinde birtakım kurallara uyulması gerekmektedir. İdare hukukunda hukuka uygunluk karinesi bulunmakla birlikte idare bu kurallara aykırı davranarak hukuka aykırı işlem tesis edebilmektedir. Bu durumda temel hak ve özgürlüklere yapılan müdahale hukuka aykırılık teşkil etmekte ve temel hak ve özgürlüklerinin ihlâl edildiği iddiasında olan kişinin bu iddiasını önce idari ve yargısal yollara başvurarak ileri sürmesi gerekmektedir. Vergi yoluyla yapılan müdahalelerde vergi idaresince gerçekleştirilen işlem, eylem veya ihmallerden kaynaklı ihlâl iddialarının hukuka uygunluk denetimi vergi yargısı tarafından yapılmaktadır. Bu aşamada da ihlâlin giderilmediğinden yakınan ya da yargılama sırasında temel hak ve özgürlüklerinin ihlâl edildiği iddiasında olan vergi ödevlisi, artık vergi idaresi ve vergi yargısı tarafından gerçekleştirilen işlem, eylem veya ihmallere karşı iç hukuktaki son hukuki çare olarak Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunma hakkına sahiptir.

Bu açıklamalardan sonra çalışma kapsamında ele alınan vergi yargılaması hukuku özelinde Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru konusuna ilişkin bireysel

başvurunun bu alandaki 10 yıllık içtihadı göz önünde tutularak şu tesbit ve önerilerde bulunulabilir:

Vergi yargılaması hukukunda Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruya ilişkin olarak bireysel başvuruların kabul edilmeye başlandığı 23 Eylül 2012 tarihinden 23 Eylül 2022 tarihine kadar yapılan bireysel başvurulardan karara çıkmış 187 adet bireysel başvuru tesbit edilmiştir. Anayasa Mahkemesi tarafından bu başvurularda toplamda 285 adet şikâyet incelenmiştir.

Şikâyetlerin vergi türüne göre dağılımına bakıldığında hemen hemen her vergi türüne ve vergi dışındaki kamu gelirine ilişkin bireysel başvuruda bulunulduğu, en çok başvuru konusu edilen vergi türünün katma değer vergisi olduğu tesbit edilmiştir. Katma değer vergisini sırasıyla gelir ve damga vergileri izlemektedir.

Şikâyetlerin en çok âdil yargılanma hakkı (154 şikâyet) sonrasında mülkiyet hakkı (118 şikâyet) kapsamında kabul edilerek bu haklar yönünden incelendiği, diğer haklara(13 şikâyet) [818] yönelik incelemelerin az sayıda olduğu görülmektedir.

Âdil yargılanma hakkı kapsamında incelenen 154 şikâyetin 62 tanesi esastan incelenip 55 adedi (27 adedi makul sürede yargılanma hakkı yönünden ihlâl) hakkında ihlâl kararı verilmişken 92 şikâyet hakkında (66 adedi açıkça dayanaktan yoksunluk gerekçesiyle) kabul edilemezlik kararı verilmiştir. Bu itibarla hakkında en çok kabul edilemezlik kararı verilen hak da âdil yargılanma hakkıdır. Verilen ihlâl kararlarının yarısı ise makul sürede yargılanma hakkı yönündendir. Bu sebeple uzun yargılamaların önüne geçilmesi için gerekli önlemlerin alınması, düzenlemelerin yapılması gerekmektedir.

Mülkiyet hakkı kapsamında incelenen 118 şikâyetten 72 tanesinin esas incelemesine geçilmiş (56 adet ihlâl, 16 adet ihlâl olmadığı kararı), 46 şikâyet hakkında ise kabul edilemezlik kararı verilmiştir. Anayasa Mahkemesi tarafından müdahalelerin ihlâl oluşturmaması için kanunilik, meşru amaç ve ölçülülük kriterlerine uygunlukları incelenmiştir. İhlâl kararlarının en çok kanunilik ve ölçülülük testinden geçemeyen müdahaleler sebebiyle verildiği tesbit edilmiştir. En çok ihlâl kararı mülkiyet hakkı kapsamında incelenen şikâyetler hakkında verilmiştir. İhlâl

[818] Suç ve cezaların kanuniliği ilkesi(6 şikâyet), eşitlik ilkesi ve ayrımcılık yasağı (4 şikâyet), kapsam dışı haklar (2 şikâyet), etkili başvuru hakkı (1 şikâyet).

kararlarının büyük bir kısmının aynı somut olaya dayalı benzer başvurular hakkında verildiği tesbit edilmiştir.

Üçüncü bölümde detaylarına yer verildiği üzere vergilendirme sürecinde gerek vergi idaresi gerek vergi yargısı organlarınca usûle ve esasa ilişkin olarak gerçekleştirilen işlem, eylem veya ihmallerden kaynaklı hemen hemen her konuda ihlâl iddiasıyla bireysel başvuruda bulunulduğu tesbit edilmiştir.

İncelenen 285 şikâyet hakkında verilen kararların dağılımına bakıldığında 150 şikâyet hakkında kabul edilemezlik kararı verilmişken esas incelemesi yapılan 135 şikâyetten ihlâl kararı verilen şikâyet sayısı 112, ihlâl olmadığı kararı verilen şikâyet sayısı 23'tür. Oransal dağılımda şikâyetlerin %52,6'sının kabul edilebilirlik incelemesini geçemediği, esas incelemesi yapılıp ihlâl kararı verilen şikayetlerin oranının %39,2 ihlal olmadığı kararı verilen şikâyetlerin oranının ise %8 olduğu tesbit edilmiştir. Dolayısıyla her iki şikâyetten biri hakkında kabul edilemezlik kararı verildiği, esas incelemesine geçilen şikâyetler bakımından ise ihlâl kararı verilmesi oranının yüksek olduğu söylenebilir.

Kabul edilemezlik kararlarının gerekçelerine göre dağılımına bakıldığında hakkında kabul edilemezlik kararı verilen 150 şikâyetin 58 adedi usûle, 92 adedi (90 adet açıkça dayanaktan yoksunluk gerekçesiyle, 2 adet anayasal ve kişisel öneminin bulunmaması gerekçesiyle) esasa ilişkin kabul edilebilirlik şartlarını taşımadığı gerekçesiyle kabul edilemez bulunmuştur. Oransal olarak bakıldığında açıkça dayanaktan yoksunluk gerekçesi kabul edilemezlik kararlarının %60'ına karşılık gelmektedir. Temellendirilmemiş şikâyetler (6 adet), kanun yolu mahiyetinde kabul edilen şikâyetler (32 adet), bir ihlalin olmadığının açık olduğu şikâyetler (34 adet) açıkça dayanaktan yoksunluk gerekçesiyle kabul edilemez bulunmuştur.

Hakkında ihlâl kararı verilen şikâyetlerin (112 adet) giderim yöntemleri yönünden dağılımına bakıldığında yaklaşık %70'i (78 adet) hakkında yeniden yargılama yapılması için ilgili mahkemeye gönderme kararı verildiği, bunu tazminat ödenmesi kararı (22 adet) ve ihlalin tesbiti kararının (12 adet) izlediği tesbit edilmiş olup genel mahkemelerde dava açılması kararı ise hiç verilmemiştir. Yeniden yargılama yapılması için gönderme kararı en çok mülkiyet hakkının ihlaline ilişkin şikayetler (55 adet) yönünden verilmiş olup onu âdil yargılanma hakkı (26 şikâyet) izlemiştir. Buna karşılık en çok adil yargılanma hakkının ihlalinde (17 adet) tazminat

ödenmesine hükmedilmiş, mülkiyet hakkında(5 adet) bu yola sınırlı olarak başvurulmuştur. İhlalin tesbiti ile yetinilen bireysel başvurularda ihlâl, makul sürede yargılanma hakkı bağlamında adil yargılanma hakkına yönelik olup başvurucular makul sürede yargılanma hakkı yönünden tazminat talebinde bulunmadıklarından sadece ihlal tesbiti ile yetinilmiştir.

Temel hak ve özgürlüklerin etkin şekilde korunmasının sağlanması açısından bireysel başvuru hakkına sahip olmak önemlidir. Fakat bireysel başvuru ile amaçlanan korumanın sağlanabilmesi başvuruların esastan incelenebilmesi ile mümkündür. Esas incelemesine geçilmesi için de başvurunun kabul edilebilirlik şartlarını taşıması gerekmektedir. Kabul edilebilirlik incelemesinin ise ağırlıklı olarak usûle yönelik bir inceleme olduğu gözetildiğinde, kabul edilebilirlik şartları taşımayan başvuruların oranının hem genel olarak bireysel başvurulardaki hem de çalışma özelinde vergi yargılaması hukuku bakımından bu kadar yüksek olması bireysel başvurunun özellikle sübjektif işlevi olarak nitelenen kişisel düzeyde kişi hak ve özgürlüklerinin korunup hayata geçirilmesi amacını sekteye uğratmaktadır. Aynı zamanda kabul edilebilirlik şartlarını taşımayan başvurular hem başvurucu hem de Anayasa Mahkemesi açısından iş gücü, emek ve zaman kaybına neden olmaktadır.

Başvuruculaların kabul edilebilirlik şartları konusunda yeterince bilgi sahibi olmaları ve bu şartları taşımayan bireysel başvuruları yapmamaları bu kaybın önüne geçmek için son derece önemlidir. Bu sayede Mahkeme de bu gereksiz iş yükü altında ezilmeyip esas incelemesine yoğunlaşabilecek ve böylece bireysel başvurunun objektif işlevinin gerçekleşmesi sağlanabilecek, yani temel hak ve özgürlüklere ilişkin hükümlerin anayasaya uygun yorumu ile Anayasa Mahkemesi yasama, yürütme ve yargı organlarına yol gösterebilecektir. Bu husus temel hak ve özgürlüklerin ihlâlinin önüne geçilmesi, etkin korunması bakımından önem arz etmektedir. Fakat mevcut durumda kabul edilemezlik oranlarına bakıldığında Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuru içtihadının genelde temel hak ve özgürlüklere ilişkin kuralların Anayasaya uygun yorumundan ziyade tabiri caizse kabul edilemezlik karar dağına, özelde de açıkça dayanaktan yoksunluk ve bu bağlamda kanun yolu şikâyeti ile bir ihlâlin olmadığının açık olduğu şikâyet nedir içtihadına dönüştüğü ifade edilebilir.

Vergi yargılaması hukukuna ilişkin başvurular bakımından da özellikle yargılamanın sonucunun âdil olmadığına yönelik temyiz dilekçesi mahiyetindeki

şikâyetler ile bir ihlâlin olmadığının açık olduğu şikâyetlerin açıkça dayanaktan yoksunluk gerekçesiyle kabul edilemezlik kararı verilmesinde büyük bir paya sahip olduğu tesbit edilmiştir. Bu durum bireysel başvurunun kendine özgü niteliklerinin dikkate alınmadan başvuru yapıldığını, dilekçelerin bu anlamda başarısız hazırlandığını göstermektedir. Zira gerek vekil aracılığıyla gerekse bizzat başvurucu tarafından yapılan başvurularda kabul edilemezlik oranlarının yüksek olduğu görülmektedir. Bu sebeple esas incelemesi yapılsa ihlal kararı verilebilecek işlemler yönünden mahkeme inceleme yapamamakta ve bireysel başvuru ile amaçlanan koruma başvurucunun hatası/eksiği sebebiyle gerçekleşememektedir.

Kişiler hakkını koruma konusunda istekli ve bilgili olmalıdır. Bu yola başvururken en azından başvurunun esas incelemesi yapılabilecek şekilde dilekçe hazırlanmalıdır. Vergi yargılaması hukuku bakımından da bireysel başvuruyla amaçlanan korumanın sağlanması için kabul edilebilirlik şartlarının doğru tesbit edilmesi, Anayasa Mahkemesi içtihadının takip edilmesi, alana özgü hususlara dikkat edilmesi önem arz etmektedir. Yine yasama, yürütme ve yargı organlarının eylem ve işlemlerinde temel hak ve özgürlükleri gözetmeleri, en başta ihlâl oluşturmayacak şekilde hareket etmeleri, Anayasa Mahkemesi kararlarını takip etmeleri ve uygulamaları gerekmektedir. Bu hususta bireysel başvuru ile ilgili mevcut eğitimlere[819] ek olarak vergi hukuku özelinde eğitimler verilmesi, halihazırda yapılan eğitimlerin kapsamının genişletilmesi öneri olarak sunulmaktadır.

Temel hak ve özgürlüklerin ihlaline neden olabilecek, çalışmanın ikinci bölümünde belirtilen pek çok sorunlu alan, uygulama vardır. Bireysel başvuru kararlarına ve istatistiklerine bakıldığında bu uygulamalardan bazılarının hiç başvuru konusu edilmediği, başvuru konusu edilenlerin ise bireysel başvuru konusundaki bilgisizlik/ilgisizlik vb. sebeplerle haklarında kabul edilemezlik kararı verildiği görülmektedir. Bu durum da vergi bilincinin gelişmediğini göstermektedir. Örneğin ihlâl potansiyeli yüksek olmasına rağmen özel ve aile hayatına saygı hakkına ilişkin ihlâl iddiasıyla esas incelemesi yapılan karar bulunamamış, yalnızca 1 adet kabul edilemezlik kararı verilen bireysel başvuru tesbit edilmiştir.

[819] Bireysel Başvuru Sisteminin Desteklenmesi Ortak Projesi kapsamında çeşitli hedef gruplarına yönelik eğitimler verilmekte, yayınlar çıkarılmaktadır.

Devletin temel hak ve özgürlüklerin korunmasına yönelik birtakım pozitif ve negatif yükümlülükleri bulunmaktadır. Bu kapsamda müdahalelerin ihlal teşkil etmemesi, ölçülü kabul edilebilmesi için usûli güvencelerin sağlanması önem arz etmektedir. Örnek olarak Vergi Usûl Kanunu'nun 127'nci maddesi yoklama işlemi sırasında hâkim kararı ve itiraz süreci olmaksızın vergi idaresi elemanlarına birtakım belgelere el koyma yetkisi vermiştir. Haklı olarak eleştirilen bu hususta vergi ödevlilerinin korunması için usûli güvencelerin tanınmasına yönelik olarak kanunî düzenleme yapılması öneri olarak sunulmaktadır. Keza vergi incelemelerinde aynı veya benzer durumda olan vergi ödevlilerine karşı farklı uygulamaların gerçekleştirilmesi, ortak bir standart olmaması, hukuki öngörülebilirliği ve belirliliği zedelemektedir. Bu durum eşitlik ilkesi ve ayrımcılık yasağının ihlâlini gündeme getirilebilmektedir. Bunun önlenmesi için konuya ilişkin gerekli düzenlemelerin yapılmasında yarar olduğu düşünülmektedir.

Bireysel başvuru kararları somut olayı aşan etkilere sahiptir ve Anayasa Mahkemesi kararlarının tüm hukuk sistemini kapsaması gerekmektedir. Bireysel başvuru norm denetiminden farklı olarak temel hak ve özgürlüklerin korunmasında daha etkili bir yoldur. Bu yol, temel hak ve özgürlük koruması zayıf olduğu için kabul edildi ama bakıldığında temel hak ve özgürlüklerin tanınması, sınırlandırılması yönünden sorunlar/eksiklikler olmasına rağmen çoğu zaman sorun uygulamadaki hatalardan, anayasanın kanunlaştırılmasından, kanunun anayasaya aykırı yorumla uygulanmasından, hakkın aranması ile korunmasındaki eksiklikten, bilgisizlikten ve ilgisizlikten de kaynaklanmaktadır.

Vergi yargılaması hukuku alanında bireysel başvuru temel hak ve özgürlüklerin korunmasında etkili bir yol mu sorusunun cevabını vermeyi yukarıda açıklanan hususlar ve özellikle kabul edilemezlik oranlarının bu denli yüksek olması zorlaştırmaktadır. Ancak yolun henüz başında sayılabilecek bir durumda 10 yıllık bir içtihat birikimine bakılarak bireysel başvurunun kabulünün temel hak ve özgürlüklerin korunması, ihlâllerin önlenmesi ve sonuçlarının giderilmesi amaçlarını kısmen yerine getirdiği, bu anlamda yol kat edildiği ancak bireysel başvuru sihirli bir değnek olmadığı için ihlâllerin sona ermediği söylenebilir.

KAYNAKÇA

Ağar, Serkan. "Vergisel Arama", **Prof. Dr. Nami Çağan Anısına Armağan,** Atılım Üniversitesi Yayınları No:63, Ankara, 2020, ss.65-81.

Akdemir, Tuğçe. "Vergi Hukuku Açısından Türk Anayasa Mahkemesi'ne Bireysel Başvuru Yolu", **Türkiye Barolar Birliği Dergisi,** Sayı:111, 2014, ss.255-278.

Akdoğan, Abdurrahman. **Kamu Maliyesi**, 18.Baskı, Gazi Kitabevi, Ankara, 2017.

Akkaya, Mustafa. "Haksız Çıkma Zammı ve Anayasaya Uygunluğu", **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi,** Prof. Dr. Mualla Öncel Armağanı, Cilt: 1, Ankara 2009, ss. 339-347, (Haksız Çıkma Zammı).

Akyılmaz, Bahtiyar, Murat Sezginer ve Cemil Kaya, **Türk İdari Yargılama Hukuku,** 8. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2023.

Aliefendioğlu, Yılmaz. "Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Anayasal Açıdan Âdil Yargılanma Hakkı", **Anayasa Yargısı Dergisi**, Sayı:10, 1993, ss. 359-372.

Anayasa Mahkemesi Başkanlığı, **Türkiye Cumhuriyeti Anayasası (Gerekçeli),** 2. Baskı, Anayasa Mahkemesi Yayınları, Ankara, 2019, ss. 921-923. https://www.anayasa.gov.tr/media/6382/gerekceli_anayasa.pdf

Arjen van Rijn, "Kişinin Malvarlığından Barışçıl Bir Biçimde Yararlanma Hakkı (1 Numaralı Protokolün 1.Maddesi)", **Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Türkiye'de İnsan Hakları Derleme Eserler, 2.Cilt,** (Der. Birsen Erdoğan ve Ulaş Karan; Ed. Birsen Erdoğan), SIM *UNIVERSITEIT UTRECHT Yayınevi, 2007, ss.79-106.

Arslan Öncü, Gülay. "Vergi Hukuku Ve Yargılamasına Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin Uygulanabilirliği: Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararları Işığında Bir Analiz", **Türkiye Adalet Akademisi Dergisi**, Cilt: 6, Sayı: 20, 2015, ss. 139-190, (Uygulanabilirlik).

Arslan Öncü, Gülay. "Âdil Yargılanma Hakkı ve Vergi: Aynı Konuya İki Farklı Yaklaşım-AYM v. AİHM", **Vergi ve Temel Haklar İncelemeleri-I Anayasa**

Mahkemesine Bireysel Başvurunun Vergi Yargısına Etkisi, (Ed. Prof. Dr. H. Burak Gemalmaz ve Dr. Gülay Arslan Öncü), Beta Yayıncılık, İstanbul, 2020, ss. 83-119, (Farklı Yaklaşım).

Arslan Öncü, Gülay. "Özel Yaşama ve Aile Yaşamına Saygı Hakkı, **İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi ve Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuru Kapsamında Bir İnceleme,** (Ed. Sibel İnceoğlu), 3. Baskı, Beta Yayıncılık, İstanbul, 2013, ss.301-332, (Özel Yaşam).

Arslan Öncü, Gülay. **Özel Yaşama Ve Aile Yaşamına Saygı Hakkı Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuru El Kitapları Serisi – 8**, Avrupa Konseyi Yayınları, Ankara, 2019, (Bireysel Başvuru).

Artun, Emine Sevcan. "Vergi Yargılaması Hukukunda Âdil Yargılanma Hakkı Açısından Özellik Arz Eden Hususlar", **V. Genç Vergi Hukukçuları Sempozyumu Kitabı,** Uludağ Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Bursa, 18.04.2015, ss.105-149, (Âdil Yargılanma).

Artun, Emine Sevcan. **Vergi Hukukunda Ölçülülük İlkesi**, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir, 2021, (Ölçülülük).

Aşcı Akıncı, Nuray. "Uluslararası Vergilendirmede Ayrımcılık Yasağı", **Uluslararası Vergi Hukuku Konularına Türkiye Yaklaşımı Kitabı**, (Ed. Prof. Dr. Billur Yaltı), On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2017, ss.191-226.

Atar, Yavuz. **Türk Anayasa Hukuku,** 14. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2021.

Atasoy, Hakan. **Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuruda Kabul Edilebilirlik Şartları**, Adalet Yayınları, Ankara, 2015.

Ateş, Leyla. "Türkiye'de Vergi Mahremiyetinin Sınırları: Yurtiçi ve Yurtdışı Bilgi Paylaşımında" **Vergi Hukukunda Bilgi Toplama ve Açıklamanın Sınırları,** (Ed. Prof. Dr. Billur Yaltı), Beta Yayıncılık, İstanbul, 2016, ss.170-195, (Bilgi Paylaşımı).

Aybay, Rona. **İnsan Hakları Hukuku,** 4. Baskı, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 2019.

Aydın, Öykü Didem. "Türk Anayasa Yargısında Yeni Bir Mekanizma: Anayasa Mahkemesi'ne Bireysel Başvuru", **Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi,** Cilt: XV, Sayı:4, 2011, ss.121-170.

Başaran Yavaşlar, Funda. "Vergilendirme Yoluyla Temel Hak ve Özgürlüklere Müdahalede Sınır", **Kamu Hukuku, Özel Hukuk ve Ceza Hukuku Alanlarında Kamunun Önderliği ve Bireysel Özerklik Sempozyumu Kitabı**, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2009, ss. 147-202, (Müdahalede Sınır).

Baykara, Bekir. "Dayanağı Başka Bir Mükellef Hakkında Yazılan Vergi Tekniği Raporu Olan Vergi İncelemeleri, Vergi Tarhiyatları ve Vergi Davalarının "Bireysel Başvuru" Hakkı Bakımından İncelenmesi", **Vergi Dünyası Dergisi,** Sayı:398, Ekim 2014, ss.63- 72, (Vergi Tekniği Raporu).

Baykara, Bekir. "Özel Esaslar veya Kod Listesi Kavramı ve Hukuka Aykırılığı Üzerine (Tebliğ Taslağına İlişkin Görüş ve Önerilerle Birlikte)", **Yaklaşım Dergisi,** Sayı: 244, Nisan, 2013, ss.270-280, (Kod Listesi).

Boyar, Oya. "Mülkiyet Hakkı", **İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi ve Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuru Kapsamında Bir İnceleme,** (Ed. Sibel İnceoğlu), 3. Baskı, Beta Yayıncılık, İstanbul, 2013, ss. 495-532.

Candan, Turgut. **Açıklamalı İdarî Yargılama Usûlü Kanunu,** 5. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2012, (İdarî Yargılama).

Candan, Turgut. "Vergi Mükelleflerinin Bireysel Başvuru Yoluyla Anayasa Mahkemesince Korunması", https://turgutcandan.com/2015/11/04/vergi-mukelleflerinin- bireysel-basvuru-yoluyla-anayasa-mahkemesince-korunmasi-3/#comments (E.T:01.08.2022), (Bireysel Başvuru).

Çağan, Nami. **Vergilendirme Yetkisi,** Kazancı Hukuk Yayınları, Ankara, 1982.

Çağlar, Bakır. **Bir Anayasacının Seyir Defteri,** Su Yayınları, İstanbul, 2000.

Çalışkan, Ayla. "Defter, Kayıt ve Belge İbraz Ödevi Açısından Mükellefin Susma Hakkı", **Malî Hukuka İlişkin Temel İlkeler,** (Ed. Prof. Dr. Yusuf Karakoç), Yetkin Yayınları, Ankara, 2022, ss.93-150.

Çınar, Sinan. "İdarî Yargı Mercilerince Verilen Kararlara Karşı Yapılan Bireysel Başvurularda Başvuru Süresi", **Türkiye Barolar Birliği Dergisi,** Sayı:118, 2015, ss.51-98.

Çoban, Ali Rıza. "Enflasyon ve İnsan Hakları: Mülkiyet Haklarının İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi Çerçevesinde Enflasyona Karşı Korunması", **Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Türkiye'de İnsan Hakları Derleme Eserler, 2.Cilt,** (Der. Birsen Erdoğan ve Ulaş Karan; Ed. Birsen Erdoğan), SIM *UNIVERSITEIT UTRECHT Yayınevi, 2007, ss.107-125, (Enflasyon ve İnsan Hakları).

Dağ, Bülent. "Hak Arama Hürriyeti Çerçevesinde Vergi Yargılama Hukukunda İspat Külfeti", **Vergi ve Temel Haklar İncelemeleri-I Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvurunun Vergi Yargısına Etkisi,** (Ed. Prof. Dr. H. Burak Gemalmaz ve Dr. Gülay Arslan Öncü), Beta Yayıncılık, İstanbul, 2020, ss.139-150.

Demirbaş Aksüt, Burcu. "Vergi Yargılaması Hukukunun Anayasal Temelleri", **Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Prof. Dr. Burhan Ceyhan Armağanı 1.Cilt, Cilt:12, Özel Sayı, İzmir, 2010, ss. 257-312.

Demirbaş, Mustafa Eyyub. "İdarî Ret Kurumu" **Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuru Usûlü ve Kabul Edilebilirlik Kriterleri,** (Ed. Hüseyin Turan ve Recep Kaplan), Anayasa Mahkemesi Yayınları, Ankara, 2015, ss.18-25.

Deynekli, Adnan. "Yargıtay'ın Anayasa Şikâyetine Bakışı", **Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuru "Anayasa Şikâyeti", Hukuk Adamları Birliği Sempozyum Kitabı,** (Ed. Musa Sağlam), HUKAB Yayınları, Ankara, 13.05.2011, ss.77-88.

Dinç, Güney. **Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Malvarlığı Hakları,** Türkiye Barolar Birliği Yayınları:124, Ankara, 2007, (Malvarlığı Hakları).

Dinç, Güney. **Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne Göre Âdil Yargılanma Hakkı,** İzmir Barosu Yayınları, İzmir, 2006, (Âdil Yargılanma).

Donay, Süheyl. **İnsan Hakları Açısından Sanığın Hakları ve Türk Hukuku,** İstanbul Üniversitesi Yayınları No:2955, İstanbul, 1982.

Doğru, Osman ve Atilla Nalbant, **İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi Açıklama ve Önemli Kararlar 2.Cilt,** Avrupa Konseyi, Ankara, 2013, (2.Cilt).

Doğru, Osman ve Atilla Nalbant, **İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi Açıklama ve Önemli Kararlar 1.Cilt,** Avrupa Konseyi, Ankara, 2012, (1.Cilt).

Doğru, Osman. **Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuru Rehberi**, Legal Yayıncılık, İstanbul, 2012. (Bireysel Başvuru Rehberi)

Duman, Özgür. "Enflasyon Canavarı ile Mücadele: Mülkiyet Hakkı Bağlamında Vergi İdaresinden Olan Para Alacaklarının Ödenmesinde Yaşanan Değer Kaybı Sorunları", **Vergi ve Temel Haklar İncelemeleri-I Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvurunun Vergi Yargısına Etkisi,** (Ed. Prof. Dr. H. Burak Gemalmaz ve Dr. Gülay Arslan Öncü), Beta Yayıncılık, İstanbul, 2020, ss.217-241.

Eren, Abdullah. **Anayasa Hukuku Dersleri**, 3. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2021.

Erdoğan, Murat. "Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin Gaygusuz Kararı: Mülkiyet Hakkının Geniş Yorumu Ve Ayrımcılık Yasağı", **Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi,** Cilt: XVIII, Sayı: 1-2, 2014, ss. 159-189.

Erginay, Akif. **Kamu Malîyesi,** 16. Baskı, Savaş Yayınları, Ankara, 1998.

Erkin, Gözde. "**Vergilendirme Yetkisinin Tabi Olduğu Anayasal İlkeler",** Ankara Barosu Dergisi, 2012/3, ss. 235-249.

Erol, Atanur. "Vergi Aslı ve Cezalarının Dayanağı Bilgi ve Belgelerin Muhatabına Tebliğ Sorunu ve Âdil Yargılanma Hakkı", **Vergi ve Temel Haklar İncelemeleri-I Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvurunun Vergi Yargısına Etkisi,** (Ed. Prof. Dr. H. Burak Gemalmaz ve Dr. Gülay Arslan Öncü), Beta Yayıncılık, İstanbul, 2020, ss.151-160.

Esen, Selin. "Türkiye'de Anayasa Şikâyeti", **Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuru (Anayasa Şikâyeti Anlamı/Kapsamı ve Olası Sorunlar) Paneli Kitabı,** Türkiye Barolar Birliği Yayınları:201, Ankara, Nisan 2011, ss.44-55.

Evran Topuzkanamış, Şafak. "1982 Anayasasında Temel Hak ve Özgürlükler", **Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Prof. Dr. Durmuş Tezcan'a Armağan, Cilt:21, Özel Sayı, İzmir, 2019, ss. 1767-1793, (Temel Haklar).

Evran Topuzkanamış, Şafak. "Bireysel Başvuru Yolunda Yüksek Seçim Kurulu Kararları", **Koç Üniversitesi Hukuk Fakültesi Proje Akademisi,** 2017, (Bireysel Başvuru), s.4. https://anayasatakip.ku.edu.tr/wp-content/uploads/sites/34/ 2017/10/ %C5 %9Eafak-Evran-Topuzkanam%C4%B1%C5%9F-Bireysel-Ba%C5%9Fvuru-Yolunda-Y%C3%BCksek-Se%C3%A7im-Kurulu-Kararlar%C4%B1.pdf E.T.:2.5.2023).

Fendoğlu, Hasan Tahsin. **"Anayasa Yargısı",** Yetkin Yayınları, Ankara, 2018.

Gemalmaz, H. Burak. "Anayasa Mahkemesi Bireysel Başvuru Usulünde Mülkiyet Hakkının Uygulanabilirliği Meselesi I: AYM Kararlarının Mülkiyet Hakkının Mevcudiyetinin Dayanağı Olarak Uluslararası Hukuka Açıklık Açısından Eleştirel Değerlendirilmesi", **Anayasa Yargısı**, Cilt:31, Sayı:1, 2015, ss.379-401, (Bireysel Başvuru).

Gemalmaz, H. Burak. **Mülkiyet Hakkı Anayasa Mahkemesi'ne Bireysel Başvuru El Kitapları Serisi- 6,** Avrupa Konseyi Yayınları, Ankara, 2018, (El Kitapları Serisi).

Gemalmaz, H. Burak. **Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinde Mülkiyet Hakkı**, Beta Yayıncılık, İstanbul, 2009, (Mülkiyet Hakkı).

Gemalmaz, H. Burak. "Malî Güç Ölçütünü Dikkate Almayan Aşırı Vergi Mülkiyet Hakkı İhlâlidir: Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin Macaristan'a Karşı 14 Mayıs 2013 Tarihinde Verdiği N.K.M. Kararının İncelenmesi", **İstanbul Barosu Dergisi,** Cilt: 88, Sayı:2, 2014, ss.128-143, (Malî Güç Ölçütü).

Gemalmaz, H. Burak. **"**Mülkiyet Hakkına Vergisel Müdahalede Ölçülülük ve Âdil Denge: Anayasa Mahkemesi Kararlarının Eleştirel Değerlendirilmesi", **Vergi ve**

Temel Haklar İncelemeleri-I Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvurunun Vergi Yargısına Etkisi, (Ed. Prof. Dr. H. Burak Gemalmaz ve Dr. Gülay Arslan Öncü), Beta Yayıncılık, İstanbul, 2020, ss. 163-215, (Ölçülülük ve Âdil Denge).

Gök, Özgecan. **Gümrük Vergisinden Kaynaklanan Uyuşmazlıklar**, Yetkin Yayınları, Ankara, 2019.

Gölcüklü, Feyyaz. "Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nde Âdil Yargılanma", **Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi,** İlhan Öztrak'a Armağan Cilt: 49, Sayı:1, 1994, ss. 199-234.

Gören, Zafer. **Türk Anayasa Yargısında Bireysel Başvuru,** Yetkin Yayınları, Ankara, 2013. (Bireysel Başvuru)

Gören, Zafer. **Anayasa Hukuku**, Yetkin Yayınları, Ankara, 2018. (Anayasa Hukuku)

Gözler, Kemal. **Anayasa Hukukunun Genel Teorisi Cilt II**, Ekin Yayınları, Bursa, 2011, (Genel Teori).

Gözler, Kemal. **Anayasa Hukukunun Genel Esasları Ders Kitabı**, 14. Baskı, Ekin Yayınları, Bursa, 2022, (Anayasa Hukuku).

Göztepe, Ece. "Türkiye'de Anayasa Mahkemesi'ne Bireysel Başvuru Hakkının (Anayasa Şikâyeti) 6216 Sayılı Kanun Kapsamında Değerlendirilmesi", **Türkiye Barolar Birliği Dergisi,** Sayı:95, 2011, ss.13-40.

Gözübüyük, A. Şeref ve Feyyaz Gölcüklü. **Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Uygulaması-Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi İnceleme ve Yargılama Yöntemi**, 9. Bası, Turhan Kitabevi, Ankara, 2011.

Gümüşkaya, Gamze. **Mülkiyet Hakkına Vergisel Müdahaleler Bakımından İnsan Hakları Avrupa Mahkemesi'ne Kişisel Başvuru,** On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2010, (Kişisel Başvuru).

Gümüşkaya, Gamze. "Vergi Ödevlisinin Anayasa Mahkemesi'ne Bireysel Başvurusunun Kabul Edilebilirlik Şartları", **Marmara Üniversitesi Hukuk**

Fakültesi-Hukuk Araştırmaları Dergisi, Cilt:17, S.3-4, 2011, ss.33-57, (Kabul Edilebilirlik Şartları).

Gümüşkaya, Gamze. "Ayrımcı Vergisel Müdahaleler Sorunu", **Vergi ve Temel Haklar İncelemeleri-I Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvurunun Vergi Yargısına Etkisi,** (Ed. Prof. Dr. H. Burak Gemalmaz ve Dr. Gülay Arslan Öncü), Beta Yayıncılık, İstanbul, 2020, ss. 243-259, (Ayrımcı Vergisel Müdahaleler).

Güneş, Gülsen. **Verginin Yasallığı İlkesi**, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2014.

Hamdemir, Berkan. **Anayasa Mahkemesi'ne Bireysel Başvuru,** 2. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2018.

Hayrullahoğlu, Betül. **Türkiye'de Vergi İdaresinin Tahsil Yetkisi ve Sınırları,** On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2021.

Hepaksaz, Engin ve Orçun Avcı, "Vergileme Sürecinde Mükellef Haklarına İlişkin Son Gelişmeler", **Prof. Dr. Nami Çağan Anısına Armağan,** Atılım Üniversitesi Yayınları No:63, Ankara, 2020, ss.295-308.

İnceoğlu, Sibel (Ed.), **İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi ve Anayasa,** 3. Baskı, Beta Yayıncılık, Ankara, 2013.

İnceoğlu, Sibel. "Âdil Yargılanma Hakkı", **İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi ve Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuru Kapsamında Bir İnceleme,** (Ed. Sibel İnceoğlu), 3. Baskı, Beta Yayıncılık, İstanbul, 2013, ss.209-286, (Âdil Yargılanma).

İnceoğlu, Sibel. **Âdil Yargılanma Hakkı Anayasa Mahkemesi'ne Bireysel Başvuru El Kitapları Serisi-4,** Avrupa Konseyi Yayınları, Ankara, 2018, (Âdil Yargılanma Hakkı El Kitabı).

İnceoğlu, Sibel. **İnsan Hakları Avrupa Mahkemesi Kararlarında Âdil Yargılanma Hakkı**, Beta Yayıncılık, İstanbul, 2008, (Âdil Yargılanma Hakkı).

Kaboğlu, İbrahim Ö. **Değişiklikler Işığında 1982 Anayasası: Halk Neyi Oylayacak,** İmge Kitabevi, Ankara, 2010. (Halk Neyi Oylayacak)

Kaboğlu, İbrahim Ö. **Anayasa Hukuku Dersleri,** Legal Yayıncılık, İstanbul, 2014.(Anayasa Hukuku).

Kaboğlu, İbrahim ve Eric Sales. **Darbe ve Demokrasi Sarkacında Türk Anayasa Hukuku**, Çev. ve Ed. İrem Berksoy, Legal Yayıncılık, İstanbul, 2018

Kağıtcıoğlu, Mutlu. "Kurgudan Gerçekliğe Uzanan Bir Tartışma Alanı: Susma Hakkının İdare Hukukunda Yeri Var Mıdır?", **Türkiye Barolar Birliği Dergisi,** Sayı:134, 2018, ss.115-152.

Kahraman, Mehmet. "Almanya'daki Anayasa Şikâyetiyle Karşılaştırmalı Olarak Türkiye'de Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuru Yolu", **HUMANITAS-Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt**:1, Sayı:1, 2015, ss.129-146.

Kanadoğlu, Korkut. "Anayasa Şikâyeti", **Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuru "Anayasa Şikâyeti", Hukuk Adamları Birliği Sempozyum Kitabı,** (Ed. Musa Sağlam), HUKAB Yayınları, Ankara, 13.05.2011, ss.107-115.

Kaneti, Selim, Esra Ekmekci, Gülsen Güneş ve Mahmut Kaşıkcı. **Vergi Hukuku**, Filiz Kitabevi, İstanbul, 2019.

Kara, Seyfettin. "Vergi Mahremiyeti Kapsamına Giren Hususların Yargı Kararları Bağlamında Değerlendirilmesi**, Türkiye Adalet Akademisi Dergisi**, Sayı:32, Ekim 2017. ss.269-281.

Karataş Durmuş, Neslihan. "Ticari Sırların ve Kişisel Verilerin Korunması Kapsamında Vergi Mahremiyeti", **Türkiye Adalet Akademisi Dergisi**, Sayı:31, Temmuz 2017, ss.371-409.

Kalabalık, Halil**. İnsan Hakları Hukuku**, 3. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2013.

Karan, Ulaş. "Bireysel Başvuru Kararlarında Ayrımcılık Yasağı ve Eşitlik İlkesi", **Anayasa Yargısı Dergisi,** Cilt: 31, Sayı:1, 2015, ss.235-306, (Ayrımcılık Yasağı).

Karan, Ulaş. "Eşitlik İlkesi ve Ayrımcılık Yasağı", **İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi ve Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuru Kapsamında Bir**

İnceleme, (Ed. Sibel İnceoğlu), 3. Baskı, Beta Yayıncılık, İstanbul, 2013, ss.459-494, (Eşitlik İlkesi).

Karakoç, Yusuf. "Vergi Sistem(sizliğ)inden Kesitler", Yetkin Yayınları, **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Prof. Dr. Ejder Yılmaz'a Armağan,** Cilt:2, Yetkin Yayınları, Ankara, 2014, ss. 1187-1214, (Kesitler).

Karakoç, Yusuf. **Genel Vergi Hukuku**, Yetkin Yayınları, 2. Baskı, Ankara, 2019, (Genel Vergi).

Karakoç, Yusuf. **Hukuka Dair (Yazılar)**, Yetkin Yayınları, Ankara, 2021, (Hukuka Dair).

Karakoç, Yusuf. **Vergi Yargılaması Hukuku Ders Kitabı,** 5. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara, 2021, (Vergi Yargılaması).

Karakoç, Yusuf. **Vergi Ceza Hukuku,** 2. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara, 2019, (Vergi Ceza).

Karakoç, Yusuf. **Yargı Kararları Işığında Vergi Sorunlarının Çözümü,** Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Döner Sermaye İşletmesi Yayınları No: 69, İzmir, 1996, (Vergi Sorunları).

Karakoç, Yusuf. **Vergi Yargılaması Hukukunda Delil Sistemi**, 2. Bası, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Döner Sermaye İşletmesi Yayınları No: 77, İzmir, 1997, (Delil Sistemi).

Karakoç, Yusuf. "Anayasal Vergilendirme İlkeleri Üzerine Bir Değerlendirme", **Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt: 15, Özel Sayı: 2013, ss.1259-1308 (Vergilendirme İlkeleri).

Karakoç, Yusuf. "Vergi Ceza Hukukuna İlişkin Tesbit ve Öneriler, **Prof. Dr. Nami Çağan Anısına Armağan,** Atılım Üniversitesi Yayınları No:63, Ankara, 2020, ss.321-382, (Tesbit ve Öneriler).

Karakoç, Yusuf. **Türk Hukuku'nda Vergi Kanunlarının Anayasaya Uygunluğunun Yargısal Denetimi**, Yetkin Yayınları, Ankara, 2017, (Yargısal Denetim).

Vergi Hukukuna İlişkin Anayasal İlkeler (Makaleler), (Ed. Prof. Dr. Yusuf Karakoç), Yetkin Yayınları, Ankara, 2017.

Kaplan, Recep. "Kanunlara Karşı Bireysel Başvuru", **Bireysel Başvuru İncelemeleri-1**, (Ed. Musa Sağlam, Serdar Gülener, Recep Kaplan), Anayasa Mahkemesi Yayınları, Anakara, 2013, ss.155-195.

Karaarslan, Abdulkadir. **Anayasa Mahkemesi'ne Bireysel Başvuru Usûlü ve Uygulama Sorunları (İnsan Hakları Avrupa Mahkemesi'ne Başvuru Usûlü ile Karşılaştırmalı Olarak),** On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2020.

Kaşıkara, Serhat**. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Çerçevesinde Âdil Yargılanma Hakkı,** Adalet Yayınevi, Ankara, 2009.

Kaşıkcı, Mahmut. "Vergi Hukuku Özelinde Mahkemeye Erişim Hakkı Üzerine Bir İnceleme (Çelişkili Karar Yasağı-Danıştay Kararlarından Örnekler Ve Haklar Bütününü Hukukla Okumak)", **İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt: LXXV, Sayı:2, 2017, ss. 535-554, (Erişim Hakkı).

Kaşıkçı, Mahmut. **Vergi Yargılaması Hukukunda Yargılamanın Yenilenmesi,** Filiz Kitabevi, İstanbul, 2017, (Yargılamanın Yenilenmesi).

Kaya, Seyithan. **Anayasa Yargısı ve Bireysel Başvuru,** Adalet Yayınevi, Ankara, 2018.

Kılınç, Bahadır. "Karşılaştırmalı Anayasa Yargısında Bireysel Başvuru Anayasa Şikâyeti Kurumu ve Türkiye Açısından Uygulanabilirliği", **Anayasa Yargısı Dergisi,** Cilt:24, Sayı:1, 2008, ss. 17-57.

Koç, Muharrem İlhan. "Bireysel Başvuru Hakkının Kötüye Kullanılması" **Bireysel Başvuru Kabul Edilebilirlik Kriterleri Rehberi,** (Ed. Muharrem İlhan Koç ve Dr. Recep Kaplan), Anayasa Mahkemesi Yayınları, Ankara, 2017. ss.15-24.

Korkmaz, Ramazan. "Anayasa Mahkemesi'ne Bireysel Başvuruda Uyulması Gereken Süreler", **Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt:16, Özel Sayı:2014, Prof. Dr. Hakan PEKCANITEZ'e Armağan, ss.1951-1986.

Koyuncu, Caner. **Anayasa Mahkemesi Kararları Işığında Anayasal Vergilendirme İlkeleri**, Ekin Yayınları, Bursa, 2016.

Köküsarı, İsmail. **Anayasa Mahkemesi Kararlarının Türleri ve Nitelikleri,** XII Levha Yayınları, İstanbul, 2009.

Kunig, Philip. "Türkiye İçin Bir Örnek: Federal Almanya'da Bireysel Başvuru", **Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuru "Anayasa Şikâyeti", Hukuk Adamları Birliği Sempozyum Kitabı,** (Ed. Musa Sağlam), HUKAB Yayınları, Ankara, 13.05.2011. ss.37-52.

Küçük, Salim. "Mahkemenin Kişi Bakımından Yetkisi (Ratione Personae)" **Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuru Usûlü ve Kabul Edilebilirlik Kriterleri,** (Ed. Hüseyin Turan ve Recep Kaplan), Anayasa Mahkemesi Yayınları, Ankara, 2015. ss.39-58. (Kişi Bakımından)

Küçük, Salim. "Açıkça Dayanaktan Yoksunluk" **Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuru Usûlü ve Kabul Edilebilirlik Kriterleri,** (Ed. Hüseyin Turan ve Recep Kaplan), Anayasa Mahkemesi Yayınları, Ankara, 2015. ss.187-208. (Dayanaktan Yoksunluk)

Mellinghof, Rudolf. "Federal Almanya Cumhuriyeti'nde Anayasa Şikâyeti", **Anayasa Yargısı Dergisi,** Cilt:26, 2009, ss.31-44.

Mutluer, M. Kamil ve N. Nilay Dayanç Kuzeyli, **Vergi Hukuku Genel ve Özel Hükümler**, Yetkin Yayınları, Ankara, 2019.

Oder, Bertil Emrah. "Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuruda (Anayasa Şikâyeti) Etkin ve Etkili Kullanım Sorunları", **Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuru "Anayasa Şikâyeti", Hukuk Adamları Birliği Sempozyum Kitabı,** (Ed. Musa Sağlam), HUKAB Yayınları, Ankara, 13.05.2011. ss.89-115.

Öncel, Mualla, Ahmet Kumrulu, Nami Çağan ve Cenker Göker. **Vergi Hukuku**, 28. Bası, Turhan Kitabevi, Ankara, 2019.

Öncü, Kerem. **Vergi Yükümlüsü Açısından Özel Hayatın Gizliliği,** Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2019.

Öner, Cihat. "Uluslararası Bilgi Değişiminde Mükellef Haklarının Korunması: Türkiye Yaklaşımı", **Vergi Hukukunda Bilgi Toplama ve Açıklamanın Sınırları,** (Ed. Prof. Dr. Billur Yaltı), Beta Yayıncılık, İstanbul, 2016, ss.41-62.

Özbek, Veli Özer, Koray Doğan, Pınar Bacaksız ve İlker Tepe, **Ceza Muhakemesi Hukuku**, 10. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2017.

Özbey, Özcan. **Türk Hukukunda Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuru Hakkı**, Adalet Yayınları, Ankara, 2013.

Özdiler Küçük, Eda. "Vergi Suçlarında Masumiyet Karinesi", **İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi,** Cilt: 5, Sayı: 2, Temmuz 2016, ss. 195-208.

Özbudun, Ergun. **Türk Anayasa Hukuku,** Yetkin Yayınları, Ankara, 2014.

Özekes, Muhammet. **İcra Hukukuna Temel Haklar ve İlkeler,** Adalet Yayınevi, Ankara, 2009.

Paczolay, Péter. "Anayasa Şikâyeti: Bir Karma Çözüm Mü?", **Anayasa Yargısı Dergisi,** Cilt:25, Sayı:1, 2009, ss.313-320.

Pınar, Burak. "Yargı Kararları Işığında Vergi İncelemesinde Yükümlü Haklarının İhlâline İlişkin Tesbitler", **International Journal of Public Finance,** Cilt:1, Sayı:1, 2016, ss.23-60.

Saban, Nihal. **Vergi Hukuku,** 5. Baskı, Beta Yayıncılık, İstanbul, 2009, (Vergi Hukuku).

Saban, Nihal. "Vergi İdaresinin Bilgi Toplama Sınırı: Norm ve Normatif Yabancılaşma", **Vergi Hukukunda Bilgi Toplama ve Açıklamanın Sınırları,** (Ed. Prof. Dr. Billur Yaltı), Beta Yayıncılık, İstanbul, 2016, ss.127-148, (Bilgi Toplama).

Sağlam, Fazıl. "Anayasa Şikâyeti- Anlamı, Kapsamı ve Türkiye Uygulamasında Olası Sorunlar", **Demokratik Anayasa: Görüşler ve Öneriler,** (Ed. Ece Göztepe ve Aykut Çelebi), Metis Yayınları, İstanbul, 2012, ss.418-466.

Sağlam, Musa. "Bir Hak Arama Yolu Olarak Bireysel Başvuru", **Anayasa Mahkemesi'ne Bireysel Başvuru Hakkı Sempozyumu Kitabı,** Türkiye Adalet Akademisi, Anayasa Mahkemesi ve Anadolu Üniversitesi, Eskişehir, 26.11.2010, ss.13-64.

Sarıaslan, Osman. "Anayasa Mahkemesi'ne Yapılan Bireysel Başvurularda Başvuru Yollarının Tüketilmesi Koşulunun Vergi Uyuşmazlıklarıyla İlgili İdarî Başvurular Ekseninde Değerlendirilmesi", **Türkiye Adalet Akademisi Dergisi,** Cilt:9, Sayı:34, 2018, ss.475-513, (Başvuru Yollarının Tüketilmesi).

Sarıaslan, Osman. "Bireysel Başvuru Süreciyle Değişen Yargısal Paradigma ve Âdil Yargılanma Hakkı Ekseninde İdarî Yargıda Re'sen Araştırma İlkesi", **Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi**, Sayı:12, 2018, ss.647-692, (Âdil Yargılanma Hakkı).

Şen, Murat. "Başvuru Yollarının Tüketilmesi Kuralı" **Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuru Usûlü ve Kabul Edilebilirlik Kriterleri,** (Ed. Hüseyin Turan ve Recep Kaplan), Anayasa Mahkemesi Yayınları, Ankara, 2015. ss.85-146.

Şenyüz, Doğan, Mehmet Yüce ve Adnan Gerçek. **Vergi Hukuku (Genel Hükümler),** 10. Bası, Ekin Basım Yayın Dağıtım, Bursa, 2019.

Şenyüz, Doğan. "Susma Hakkı Karşısında Vergi Usûl Kanunundaki Defter Ve Belgeleri Gizleme (Kaçakçılık) Suçu", **Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi,** Cilt: 15, Sayı: 1, 2013, s.29-40, (Gizleme).

Şenyüz, Doğan. "Hukuk Devleti Perspektifinden Âdil Vergileme ve Vergi Afları", **Tesam Akademi Dergisi**, Cilt:1, Sayı: 2, 2014, ss.81-96, (Âdil Vergileme).

Şimşek, Suat. "Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin Mülkiyet Hakkıyla İlgili Davaları İnceleme Yöntemi: Üç Kural Analizi", **Sayıştay Dergisi,** Sayı:88, 2013, ss.27-47.

Şimşek, Mehmet. "Vergi Usûlünde Şekil Kurallarına Aykırılık ve Sonuçları", **Prof. Dr. Adnan Tezel Vergi Hukuku Toplantıları- Vergi Yargısında Güncel Hukuk Problemleri Tebliğler**, (Ed. Prof. Dr. Hakan Üzeltürk), Legal Yayıncılık, İstanbul, 2015, ss.7-35.

Şişman, Gülden. "Anayasa Mahkemesi ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararları Çerçevesinde Vergi Hukukunda Öngörülebilirlik", **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi,** Cilt:65, Sayı: 4, 2016, ss. 2423-2444.

Şirin, Tolga. **Anayasa Mahkemesi Kararları Işığında Bireysel Başvuru Hakkı**, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2015.

Taylar, Yıldırım. "Vergi Borcu İlişkisinin Pasif Süjesi Olarak Birey Ve Vergilendirme Yetkisinin Bireyin Hak, Özgürlük Ve Ödevlerine Etkisi", **Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi,** Prof. Dr. Hakan PEKCANITEZ'e Armağan, Cilt: 16, Özel Sayı 2014, ss.4943-4987, (Vergilendirme Yetkisi).

Taylar, Yıldırım. "Vergi İncelemesi Sırasında İbraz Edilmeyen Defter, Kayıt Ve Belgelerin Yargılama Aşamasında Vergi Yargısı Organlarına İbrazı", **Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi,** Cilt: 20, Sayı: 2, 2018, ss. 375-408, (İbraz).

Taylar, Yıldırım. "Özel Esaslara İlişkin Uygulama ve Yargı Kararları Perspektifinden Vergi Hukukunda Hukuka Aykırı Bir İşlemden Hukuka Uygun Bir Tarhiyat Çıkıp Çıkmayacağı Sorunu", **İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt:12, Sayı:2, 2021, s.774-790, (Özel Esaslar).

Taylar, Yıldırım, Özgecan Gök, Burcu Demirbaş Aksüt ve Emine Sevcan Artun. **Mükellef Haklarının Korunması Bakımından Hukukî Güvenlik İlkesi,** On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2020.

Tekbaş, Abdullah ve Betül Hayrullahoğlu. "Vergi Uyuşmazlıkları Bakımından Makûl Sürede Yargılanma Hakkı", **Malîye Dergisi,** Sayı:175, Temmuz-Aralık 2018, ss.253-274.

Tezcan, Durmuş, Mustafa Ruhan Erdem, Oğuz Sancakdar ve Rifat Murat Önok. **İnsan Hakları El Kitabı,** 6. Bası, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2016

Teziç, Erdoğan. **Anayasa Hukuku,** 17. Baskı, Beta Yayıncılık, İstanbul, 2014.

Topçu, Kader Melis**. Vergi Hukuku Özelinde Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuru,** Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2020.

Töralp, Funda. "Temel Hak ve Özgürlüklerin Vergilendirme Yetkisinin Kullanımına Etkisi", **Anayasadan Malî ve Vergisel Beklentiler,** Bahçeşehir Üniversitesi, İstanbul, 8-9 Ocak 2010, (Ed. Prof. Dr. Feridun Yenisey, Prof. Dr. Gülsen Güneş ve Yrd. Doç. Dr. Z. Ertunç Şirin), On İki Levha Yayınları, İstanbul, 2012, ss.163-182.

Tunç, Hasan. **Karşılaştırmalı Anayasa Yargısı**, Yetkin Yayınları, Ankara, 1997.

Turan, Hüseyin. "Bireysel Başvuru Yolunun Tanımı, Amacı ve Özellikleri" **Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuru Usûlü ve Kabul Edilebilirlik Kriterleri,** (Ed. Hüseyin Turan ve Recep Kaplan), Anayasa Mahkemesi Yayınları, Ankara, 2015. ss.1-6. (Bireysel Başvuru)

Turan, Hüseyin. "Mahkemenin Yetkisine İlişkin Kabul Edilemezlik Nedenleri" **Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuru Usûlü ve Kabul Edilebilirlik Kriterleri,** (Ed. Hüseyin Turan ve Recep Kaplan), Anayasa Mahkemesi Yayınları, Ankara, 2015. ss.29-38. (Kabul Edilemezlik).

Turan, Hüseyin. "Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuru ve Başvuruların İncelenme Usûlü" **Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuru Usûlü ve Kabul Edilebilirlik Kriterleri,** (Ed. Hüseyin Turan ve Recep Kaplan), Anayasa Mahkemesi Yayınları, Ankara, 2015. ss.7-17. (İncelenme Usûlü)

Turhan, Salih**. Vergi Teorisi ve Politikası,** 7. Baskı, Filiz Kitabevi, İstanbul, 2020.

Uzun, Cem Duran. "Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuru Yolu (Anayasa Şikâyeti)'', **SETA Analiz, SETA-Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı,** Sayı:50, Şubat 2012, ss.3-25.

Ünal, Şeref. **Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi İnsan Haklarının Uluslararası İlkeleri,** TBMM Kültür Sanat ve Yayın Kurulu Yayınları No:89, Ankara, 2001.

Üstün, Ümit Süleyman. **"Vergi Hukuku ile İlgili Anayasal İlkeler",** Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt: 11, Sayı: 1-2, 2003, ss.251-271.

Üyümez, Mustafa Erkan. **Yüksek Mahkemelerin Kararları Işığında Vergilemede Eşitlik İlkesi**, T.C. Anadolu Üniversitesi Yayınları; No.2025, Eskişehir, 2010.

Üzeltürk, Hakan. "Mükellef Hakları ve Anayasal Beklentiler: Gelecek İçin Birkaç Not", **Anayasadan Malî ve Vergisel Beklentiler,** Bahçeşehir Üniversitesi, İstanbul, 8-9 Ocak 2010, (Ed. Prof. Dr. Feridun Yenisey, Prof. Dr. Gülsen Güneş ve Yrd. Doç. Dr. Z. Ertunç Şirin), On İki Levha Yayınları, İstanbul, 2012, ss.237-266, (Mükellef Hakları).

Yaltı, Billur. "Vergi Uyuşmazlıklarında Yeni Başvuru Yollarının Yargıya Etkisi: Ombudsman Başvurusu ve Bireysel Başvuru", **Vergi Sorunları Dergisi,** Yıl:35, Sayı:286, Temmuz 2012, ss.110-121, (Yeni Başvuru).

Yaltı, Billur. **Vergi Yükümlüsünün Hakları,** Beta Yayınları, İstanbul, 2006, (Vergi Yükümlüsünün Hakları).

Yaltı, Billur. "Vergi Hukukunda Susma Hakkı (VUK, 359) (a) (2)'nin Anayasaya Aykırılığı Sorunu)", **Vergi Dünyası Dergisi,** Sayı: 285, 2005, ss.24-33, (Susma Hakkı).

Yaltı Soydan, Billur. "Mülkiyet Hakkı Versus Vergilendirme Yetkisi: İnsan Hakları Avrupa Mahkemesine Göre Mülkiyet Hakkına Müdahalenin Sınırı", **Vergi Dünyası Dergisi,** Sayı: 227, Temmuz 2000, ss.103-114, (Mülkiyet Hakkı).

Yaltı Soydan, Billur. "İnsan Hakları Açısından Vergi Yükümlüsünün Âdil Yargılanma Hakkı – I", **Vergi Sorunları Dergisi,** Sayı: 143, 2000, ss. 151- 177, (Âdil Yargılanma-I).

Yaltı Soydan, Billur. "İnsan Hakları Açısından Vergi Yükümlüsünün Âdil Yargılanma Hakkı – II", **Vergi Sorunları Dergisi,** Sayı: 144, 2000, ss. 104-120, (Âdil Yargılanma-II).

Yaltı, Billur. "Vergi Yargılamasında Âdil Yargılanma Hakkı: Anayasa Mahkemesi Kararlarında Uygulama Alanı Genişlemesi", https://anayasatakip. ku.edu.tr/ wpcontent/uploads/sites/34/2017/08/Billur-Yalt%C4%B1-Âdil-Yarg%C4%B1lanma.pdf ,(02.08.2022), (Uygulama Alanı).

Yaltı Soydan, Billur. "İnsan Haklarının Vergi Hukuku Pratiği: Âdil Yargılanma Hakkının Vergi Davalarında Uygulanabilirliği", **Vergi Dünyası Dergisi**," Sayı:254, Ekim 2002, ss.85-102, (Vergi Hukuku Pratiği).

Yaltı Soydan, Billur. "Vergi Adaleti Kavramında Soyuttan Somuta: Türk Anayasa Mahkemesi Kararlarını Eşitlik, Özgürlük ve Sosyal Devlet Kavramları ile Okumak", **Vergi Sorunları Dergisi,** Sayı:119, Ağustos 1998, ss.98-118, (Vergi Adaleti).

Yaltı, Billur. "İbadethane Bağışlarının Vergi Matrahından İndirimi: Vergide Eşitsizlik Örneği", **Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi,** Prof. Dr. Nur Centel'e Armağan, Cilt:19, Sayı: 2, 2013, ss.429-452, (Vergide Eşitsizlik Örneği).

Yaltı, Billur. "Kod Listelerinden KDV İadesi Risk Analiz Sistemine Geçiş: KDV İndirim Hakkının Sınırlandırılmasına İlişkin Değerlendirmeler", **Vergi Sorunları Dergisi,** Sayı:258, Mart 2010, ss.21-40, (Risk Analiz Sistemi).

Yamlı, Mehmet Sadık. **"**Vergi Uyuşmazlıklarında Mahkemeye Erişim Hakkı", **Vergi ve Temel Haklar İncelemeleri-I Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvurunun Vergi Yargısına Etkisi,** (Ed. Prof. Dr. H. Burak Gemalmaz ve Dr. Gülay Arslan Öncü), Beta Yayıncılık, İstanbul, 2020, ss.121-138.

Yıldırım, Akif. "Mahkemenin Konu Bakımından Yetkisi (Ratione Materiae)" **Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuru Usûlü ve Kabul Edilebilirlik Kriterleri,** (Ed. Hüseyin Turan ve Recep Kaplan), Anayasa Mahkemesi Yayınları, Ankara, 2015. ss.59-77, (Kriterler).

Yıldırım, Akif. "Anayasa Mahkemesi Uygulamasında Masumiyet Karinesi", **Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi,** Sayı:9, Haziran 2017, ss.491-517, (Masumiyet Karinesi).

Yılmazoğlu, Yunus Emre. "Bireysel Başvuruda Açıkça Dayanaktan Yoksunluk Kriteri" **Bireysel Başvuru Kabul Edilebilirlik Kriterleri Rehberi,** (Ed. Muharrem İlhan Koç ve Dr. Recep Kaplan), Anayasa Mahkemesi Yayınları, Ankara, 2017. ss.229-363, (Rehber).

Yılmazoğlu, Yunus Emre. **İdarî Yargıda Hak Eksenli Dönüşüm-Vergi Uyuşmazlığından Doğan İdarî Davalarda Mülkiyet Hakkının Korunması,** On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2021, (Hak Eksenli Dönüşüm).

Yokuş, Sevtap. "Türkiye'de Anayasa Şikâyetini Hazırlayan Şartlar", **Türkiye'de Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuru (Anayasa Şikâyeti)**, (Ed. Sevtap Yokuş), Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2014, ss.17-42.

Yüzbaşıoğlu, Necmi. "Anayasa ve Ekonomi", **Anayasadan Malî ve Vergisel Beklentiler,** Bahçeşehir Üniversitesi, İstanbul, 8-9 Ocak 2010, (Ed. Prof. Dr. Feridun Yenisey, Prof. Dr. Gülsen Güneş ve Yrd. Doç. Dr. Z. Ertunç Şirin), On İki Levha Yayınları, İstanbul, 2012, ss.33-58.

EKLER

EK 1: İncelenen Bireysel Başvuru Kararlarının Listesi[820]:

1. Hasan Çelen Başvurusu, Başvuru Numarası: 2012/73, K.T. 5/3/2013
2. Abdullah Doğtaş Başvurusu, Başvuru Numarası: 2012/1123, K.T. 26/6/2014
3. ***Akel Gıda San. ve Tic. A.Ş. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2013/28, K.T. 25/02/2015, R.G. Tarih-Sayı: 27/5/2015-29368***
4. Osman Nuri Öner Başvurusu, Başvuru Numarası: 2013/578, K.T. 23/03/2016
5. E.T.Y.İ. A.Ş. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2013/596, K.T. 8/5/2014
6. Fulpet Akaryakıt Tic. ve San. Ltd. Şti. Başvurusu (2), Başvuru Numarası: 2013/1833, K.T. 22/6/2015
7. ***Fulpet Akaryakıt Tic. ve San. Ltd. Şti. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2013/1834, K.T. 25/2/2015, R.G. Tarih-Sayı: 27/5/2015-29368***
8. Hüsamettin Kemal Esiner Başvurusu, Başvuru Numarası: 2013/1949, K.T. 24/6/2015
9. ***Akün Gıda Maddeleri Sanayi ve Ticaret A.Ş. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2013/1993, K.T. 6/5/2015, R.G. Tarih- Sayı: 27/6/2015-29399***
10. ***Vinnel Brown And Root Service Coop. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2013/2041, K.T. 10/6/2015, R.G. Tarih- Sayı: 14/7/2015-29416***
11. Cemal Bayseferoğulları Başvurusu, Başvuru Numarası: 2013/2264, K.T. 26/2/2015
12. Hilal Özkök Başvurusu, Başvuru Numarası: 2013/2420, K.T. 14/1/2014
13. Ercanlar Otomotiv Oto Kaporta Boya Döşeme Elektrik san. ve Tic. Ltd. Şti. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2013/2477, K.T. 20/4/2016
14. Murat Çevik Başvurusu (4), Başvuru Numarası: 2013/3241, K.T. 16/12/2015
15. ***Murat Çevik Başvurusu (2), Başvuru Numarası: 2013/3244, K.T. 7/72015, R.G. Tarih- Sayı: 17/8/2015-29448***
16. ***Murat Çevik Başvurusu, Başvuru Numarası: 2013/3245, K.T. 11/12/2014, R.G. Tarih- Sayı: 12/5/2015-29353***
17. Murat Çevik Başvurusu (5), Başvuru Numarası: 2013/3246, K.T. 16/12/2015
18. Yavuzlar Nakliyat Turizm Petrol San. ve Tic. Ltd. Şti. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2013/3914, K.T. 10/3/2016

[820] Resmî Gazete'de yayımlanmış kararlar için kalın ve italik yazı kullanılmıştır.

19. Denktaş Nakliyat Turizm Ltd. Şti. Başvurusu (2), Başvuru Numarası: 2013/3915, K.T. 10/3/2016
20. ***Denktaş Nakliyat Turizm Ltd. Şti. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2013/3963, K.T. 15/10/2015, R.G. Tarih ve Sayı: 25/12/2015-29573***
21. Em Export Dış Ticaret A.Ş. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2013/4051, K.T. 21/4/2016
22. Gür-Sel İnşaat Malzemeleri San. Tic. Ltd. Şti. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2013/4324, K.T. 7/72015
23. Sait Şahin Başvurusu, Başvuru Numarası: 2013/4338, K.T. 4/11/2015
24. Keskinkılıç Gıda Sanayi ve Ticaret A.Ş. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2013/4413, K.T. 21/11/2013
25. ***Garanti Bankası A.Ş. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2013/4553, K.T. 16/4/2015, R.G. Tarih- Sayı: 13/7/2015-29415***
26. Hilal Özkök Başvurusu (2), Başvuru Numarası: 2013/5028, K.T. 14/1/2014
27. Rabia Kocaaku Başvurusu, Başvuru Numarası: 2013/5053, K.T. 7/7/2015
28. Santa Farma İlaç Sanayi A.Ş. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2013/5554 K.T. 6/2/2014
29. Selçuk Emiroğlu Başvurusu, Başvuru Numarası: 2013/5660 K.T. 20/3/2014
30. ***Ahmet Türko Başvurusu, Başvuru Numarası: 2013/5949 K.T. 12/3/2015, R.G. Tarih- Sayı: 16/5/2015-29357***
31. Nusret Yumrutaş Başvurusu, Başvuru Numarası: 2013/6355 K.T. 19/11/2015
32. Akün Gıda Maddeleri Sanayi ve Ticaret A.Ş. Başvurusu (2), Başvuru Numarası: 2013/6361 K.T. 6/5/2015
33. Ada Deniz Acentalıkları ve Danışmanlık Ltd. Şti. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2013/6405 K.T. 15/12/2015
34. ***Narsan Plastik San. Tic. Ltd. Şti. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2013/6842, K.T. 20/4/2016, R.G. Tarih ve Sayı: 17/6/2016-29745***
35. İkra Lojistik Uluslararası Taşımacılık ve Ticaret A.Ş. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2013/7267, K.T. 6/1/2016
36. Gemak Gemi İnşaat Sanayi ve Ticaret A.Ş. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2013/7698, K.T. 18/2/2016

37. Şah Tarım İnşaat Turizm Seyahat Yatçılık San. ve Tic. Ltd.Şti. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2013/7847, K.T. 9/3/2016
38. ***Mohammed Aynosah Başvurusu, Başvuru Numarası: 2013/8896, K.T. 23/2/2016, R.G. Tarih ve Sayı: 24/3/2016-29663***
39. Dese Örme Tekstil Sanayi ve Dış Ticaret Ltd. Şti. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2013/8986, K.T. 31/3/2016
40. Murat Çevik Başvurusu (3), Başvuru Numarası: 2013/9505, K.T. 25/6/2015
41. ABP Gıda San. Tur. ve Tic. Ltd. Şti. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2014/72, K.T. 25/3/2015
42. A. N. A. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2014/109, K.T. 20/9/2017
43. ***Özlem Türkeş Başvurusu, Başvuru Numarası: 2014/505, K.T. 17/7/2014, R.G. Tarih-Sayı: 16/10/2014-29147***
44. Rauf Zülfükar Başvurusu, Başvuru Numarası: 2014/1068, K.T. 23/2/2017
45. Mehmet Gürsoy Başvurusu, Başvuru Numarası: 2014/1108, K.T. 7/6/2017
46. Ali Rıza Zümbül Başvurusu, Başvuru Numarası: 2014/2328, K.T. 14/9/2017
47. Ahmet Akcan Başvurusu, Başvuru Numarası: 2014/3130, K.T. 24/3/2016
48. Mürsel Polat Ve Nuriye Artuç Başvurusu, Başvuru Numarası: 2014/3470, K.T. 25/10/2017
49. Hasibe Uysal Başvurusu, Başvuru Numarası: 2014/3975, K.T. 5/7/2017
50. Ali Şahin ve Cafer Aksakal Başvurusu, Başvuru Numarası: 2014/4230, K.T. 11/1/2017
51. Balkan Sigorta Aracılık Hizmetleri Ticaret ve Limited Şirketi Ve Kırklareli Sigorta Aracılık Hizmetleri Ticaret Ve Limited Şirketi Başvurusu, Başvuru Numarası: 2014/4832, K.T. 25/10/2017
52. ***Münür Ata Başvurusu, Başvuru Numarası: 2014/4958, K.T. 22/1/2015, R.G. Tarih- Sayı: 10/6/2015-29382***
53. Vedat Ersöz Başvurusu, Başvuru Numarası: 2014/5357 K.T. 8/11/2017
54. Tamer Aslantaş ve Diğerleri Başvurusu, Başvuru Numarası: 2014/5685 K.T. 5/12/2017
55. ***Türkiye İş Bankası A.Ş. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2014/6192 K.T. 12/11/2014, R.G. Tarih-Sayı: 21/2/2015-29274***

56. Türkiye İş Bankası A.Ş. Başvurusu (2), Başvuru Numarası: 2014/6193 K.T. 15/10/2015
57. Sam Yağcılık Sanayi Ve Ticaret A.Ş. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2014/6675, K.T. 30/6/2016
58. Gündüz Kardeşler İnş. Tar. ve Hayv. Pet. Teks. San. Tic. Ltd. Şti. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2014/6734, K.T. 25/1/2018
59. Özeyyüpoğlu Tekstil Nak. Gıda Tarım İnş. Tic. A.Ş. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2014/7044, K.T. 22/6/2015
60. Em Export Dış Ticaret A.Ş. Başvurusu (2), Başvuru Numarası: 2014/10283, K.T. 5/4/2017
61. Göktaş Yassı Madde Mamülleri San. Tic. A.Ş. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2014/11214, K.T. 21/6/2017
62. Arif Parlak Başvurusu, Başvuru Numarası: 2014/11655, K.T. 10/01/2018
63. Ahmet Nuri Demirsoy Ve Annıta Demirsoy Başvurusu, Başvuru Numarası: 2014/12080, K.T. 6/4/2017
64. Çölbeyi Lojistik Nakliyat Gümrükleme Denizcilik İnşaat Turizm Sanayii ve Ticaret Limited Şirketi Başvurusu, Başvuru Numarası: 2014/12354, K.T. 9/11/2017
65. Hüseyin Çağlıyan Başvurusu, Başvuru Numarası: 2014/12553, K.T. 22/2/2018
66. Z. Y. V. M. Ltd. Şti. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2014/12805, K.T. 4/10/2017
67. Sabri Yılmaz Başvurusu, Başvuru Numarası: 2014/13344, K.T. 10/1/2018
68. British American Tobacco Tütün Mamülleri San. ve Tic. A.Ş. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2014/13386, K.T. 20/7/2017
69. ***Ford Motor Company Başvurusu, Başvuru Numarası: 2014/13518, K.T. 26/10/2017, R.G. Tarih ve Sayı: 13/12/2017- 30269***
70. Mehmet Ziyat Özdemir Başvurusu, Başvuru Numarası: 2014/13899, K.T. 12/6/2018
71. Mehmet Arif Madenci Başvurusu, Başvuru Numarası: 2014/13916, K.T. 12/1/2017
72. Anadolu Anonim Türk Sigorta Şirketi Şubeleri Başvurusu, Başvuru Numarası: 2014/17286, K.T. 16/11/2016

73. Emine Altay Başvurusu, Başvuru Numarası: 2014/18691, K.T. 8/11/2017
74. Matset Matbaa Makine ve Malzemeleri San. ve Tic. A.Ş. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2014/19070, K.T. 1/2/2017
75. Burak Şendir Başvurusu, Başvuru Numarası: 2015/278 K.T. 9/5/20109
76. Türkiye İş Bankası A.Ş. Başvurusu (3), Başvuru Numarası: 2015/356 K.T. 22/9/2016
77. Süleymanoğulları Bağırsak Sanayi ve Ticaret Ltd. Şti. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2015/488 K.T. 10/6/2020
78. ***İskenderun Demir ve Çelik A.Ş. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2015/941 K.T. 25/10/2018, R.G. Tarih ve Sayı: 25/12/2018-30636***
79. ***İlyas Yılmaz Başvurusu, Başvuru Numarası: 2015/1927 K.T. 25/10/2018, R.G. Tarih ve Sayı: 18/4/2018-30389***
80. Erbakır Elektronik Bakır Mamülleri A.Ş. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2015/3930 K.T. 23/10/2019
81. ***Teslime Aydoğan Başvurusu, Başvuru Numarası: 2015/4255, K.T. 9/6/2020, R.G. Tarih ve Sayı: 15/9/2020-31245***
82. Ereğli Demir Çelik Fabrikaları T.A.Ş. Genel Müdürlüğü Başvurusu, Başvuru Numarası: 2015/4791, K.T. 14/11/2018
83. Reis Otomotiv Ticaret ve Sanayi A.Ş. Başvurusu (2), Başvuru Numarası: 2015/5293, K.T. 28/6/2018
84. Açan Demir Ticaret ve Sanayi Ltd. Şti. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2015/5766, K.T. 6/3/2019
85. Türkiye İş Bankası A.Ş. (5) Başvurusu, Başvuru Numarası: 2015/6691, K.T. 8/3/2018
86. ***Reis Otomotiv Ticaret ve Sanayi A.Ş. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2015/6728, K.T. 1/2/2018, R.G. Tarih ve Sayı: 7/3/2018-30353***
87. Reis Otomotiv Ticaret ve Sanayi A.Ş. Başvurusu (3), Başvuru Numarası: 2015/6735, K.T. 3/7/2019
88. Kenan Köksal Başvurusu, Başvuru Numarası: 2015/10591, K.T. 3/12/2020
89. Türkiye İş Bankası A.Ş. (8) Başvurusu, Başvuru Numarası: 2015/11278, K.T. 18/4/2019

90. Türkiye Sınai Kalkınma Bankası A.Ş. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2015/12721, K.T. 18/4/2019
91. Ford Motor Company Başvurusu (2), Başvuru Numarası: 2015/12767, K.T. 9/5/2019
92. E-Ba İnşaat Taahhüt Ticaret Ltd. Şti. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2015/13921, K.T. 27/6/2018
93. Mehmet Coşkun Karabaşoğlu Başvurusu, Başvuru Numarası: 2015/14383, K.T. 19/2/2019
94. Berko İlaç ve Kimya San. A.Ş. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2015/14612, K.T. 22/1/2019
95. Erkan Keskiner Başvurusu, Başvuru Numarası: 2015/15041 K.T. 12/6/2019
96. ***Arbay Petrol Gıda Turizm Taşımacılık Sanayi Ticaret Ltd. Şti. Ve Arbay Turizm Taşımacılık İthalat İhracat İnşaat Ve Organizasyon Sanayi ve Ticaret Ltd. Şti. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2015/15100, K.T. 27/2/2019, R.G. Tarih ve Sayı: 3/4/2019- 30734***
97. Arbay Petrol Gıda Turizm Taşımacılık Sanayi Ticaret Ltd. Şti. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2015/15104, K.T. 4/7/2019
98. Er-Kom Komünikasyon Tanıtım ve Reklam Hizmetleri A.Ş. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2015/15389, K.T. 21/3/2019
99. Bestami Alliş Başvurusu, Başvuru Numarası: 2015/16656, K.T. 23/1/2019
100. Reis Rs Enerji Elektrik Üretimi Motorlu Araçlar Tütün Ürünleri Dağıtım Pazarlama Sanayi ve Ticaret A.Ş. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2015/17259, K.T. 28/6/2018
101. Karagülle Yapı Müh. İnş. Tic. Ltd. Şti. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2015/18081, K.T. 8/3/2018
102. Türkiye İş Bankası A.Ş. (4) Başvurusu, Başvuru Numarası: 2015/19152, K.T. 22/9/2016
103. İskenderun Demir ve Çelik A.Ş. Başvurusu (2), Başvuru Numarası: 2015/19521, K.T. 8/5/2019
104. ***Millî Reasürans Türk A.Ş. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2016/70, K.T. 1/7/2020; R.G. Tarih ve Sayı: 11/8/2020-31210***

105. Millî Reasürans Türk A.Ş. Başvurusu (2), Başvuru Numarası: 2016/73, K.T. 8/7/2020

106. Berko İlaç ve Kimya San. A.Ş. Başvurusu (2), Başvuru Numarası: 2016/477, K.T. 13/6/2019

107. Deniz Elektrik Taahhüt Tic. Ltd. Şti. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2016/780, K.T. 24/6/2020

108. Türkiye İş Bankası A.Ş. (7) Başvurusu, Başvuru Numarası: 2016/931, K.T. 6/2/2019

109. Türkiye İş Bankası A.Ş. (10) Başvurusu, Başvuru Numarası: 2016/1008, K.T. 19/11/2019

110. Selim Akel Başvurusu, Başvuru Numarası: 2016/1330, K.T. 19/11/2019

111. Türkiye İş Bankası A.Ş. (9) Başvurusu, Başvuru Numarası: 2016/2400, K.T. 3/4/2019; R.G. Tarih ve Sayı: 21/5/2019-30780

112. Türkiye Sınai Kalkınma Bankası A.Ş. Başvurusu (2), Başvuru Numarası: 2016/2760, K.T. 4/7/2019

113. Bilnam İşletmecilik Ve Ticaret A.Ş. (Eski Unvanı-Bilnam İşletmecilik Ve Tic. Ltd. Şti.) Başvurusu, Başvuru Numarası: 2016/3675, K.T. 3/11/2020; R.G. Tarih ve Sayı: 5/3/2021

114. Güven Bostan Başvurusu, Başvuru Numarası: 2016/4293, K.T. 1/7/2020; R.G. Tarih ve Sayı: 6/8/2020-31205

115. As Elmaslar Nak. Harf. İnş. Maden Taah. Tic. Ve San. Ltd. Şti. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2016/5849, K.T. 25/9/2019

116. Osman Yıldırım Başvurusu, Başvuru Numarası: 2016/6396, K.T. 2/12/2020

117. Nurbay Taşımacılık Tekstil Gıda İthalat İhracat Ltd. Şti. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2016/7783, K.T. 18/7/2019

118. Nail Hacıimamoğlu Başvurusu, Başvuru Numarası: 2016/8362, K.T. 30/9/2020

119. Telpa Telekomünikasyon Ticaret A.Ş. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2016/8880, K.T. 12/11/2019, R.G. Tarih ve Sayı: 5/12/2019- 30969

120. Egeplast Ege Plastik Ticaret ve Sanayi A.Ş. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2016/10725, K.T. 18/4/2019, R.G. Tarih ve Sayı: 5/12/2019- 30969

121. Naci Hilal Durmaz Başvurusu, Başvuru Numarası: 2016/10910, K.T. 23/6/2020

122. Ayfer Atalmış Başvurusu, Başvuru Numarası: 2016/12198, K.T. 9/6/2020, R.G. Tarih ve Sayı: 29/7/2020-31200

123. İskenderun Demir ve Çelik A.Ş. Başvurusu (3), Başvuru Numarası: 2016/12214, K.T. 13/6/2019

124. Baymina Enerji A.Ş. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2016/13456, K.T. 29/5/2019, R.G. Tarih ve Sayı: 18/7/2019-30835

125. Ramazan Demirer Ve Turgay Demirer Başvurusu, Başvuru Numarası: 2016/13925, K.T. 17/6/2020

126. Petrol Ofisi A.Ş. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2016/14254, K.T. 28/11/2019, R.G. Tarih ve Sayı: 9/1/2020-31003

127. Tasfiye Halinde Domino Medya Bil. İlt. Rek. Yayın İnş. Tic. Ltd. Şti. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2016/14948, K.T. 26/2/2020

128. Koç Holding Emekli Ve Yardım Sandığı Vakfı Başvurusu, Başvuru Numarası: 2016/15421, K.T. 12/11/2019, R.G. Tarih ve Sayı: 10/12/2019- 30974

129. Tasfiye Halinde Dis Reklam Elek. Bilg. Turz. San. Ve Tic. Ltd. Şti. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2016/55435, K.T. 8/9/2020

130. Mehmet Turgay Özbekler Başvurusu, Başvuru Numarası: 2017/20779, K.T. 11/3/2020, R.G. Tarih ve Sayı: 28/4/2020-31112

131. Akışık İnşaat Turizm Otelcilik Tic. Ltd. Şti. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2017/21012, K.T. 15/1/2020

132. Armasan Vakum Ambalaj San. Ve Tic. Ltd. Şti. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2017/22937, K.T. 16/9/2020

133. Ereğli Demir Çelik Fabrikaları T.A.Ş. Genel Müdürlüğü Başvurusu (2), Başvuru Numarası: 2017/28966, K.T. 13/6/2019

134. Trakya Kalıp Ve Plastik Kapak İmalatı Sanayi Ve Tic. Ltd. Şti. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2017/30526, K.T. 18/11/2020, R.G. Tarih ve Sayı: 20/1/2021-31370

135. Yusuf Yatçı Başvurusu, Başvuru Numarası: 2017/31801, K.T. 10/6/2020

136. Türkiye Sınai Kalkınma Bankası A.Ş. Başvurusu (3), Başvuru Numarası: 2017/32754, K.T. 10/3/2020

137. Osman Nuri Kurt Başvurusu, Başvuru Numarası: 2017/33011, K.T. 10/3/2020

138. Recep Yılmaz Yazıcıoğlu Başvurusu, Başvuru Numarası: 2017/33714, K.T. 25/5/2022; R.G. Tarih ve Sayı: 3/8/2022-31912

139. M.R.T.A.Ş. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2017/38233, K.T. 2/12/2020

140. Federal Mogul Powertrain Otomotiv A.Ş. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2017/38679, K.T. 21/7/2020

141. Türkiye Sınai Kalkınma Bankası A.Ş. Başvurusu (4), Başvuru Numarası: 2018/1560, K.T. 24/3/2021

142. Nermin Aslan Başvurusu, Başvuru Numarası: 2018/7666, K.T. 21/10/2020, R.G. Tarih ve Sayı: 4/12/2020-31324

143. Ünal Gökpınar Başvurusu, Başvuru Numarası: 2018/9115, K.T. 27/7/2019, R.G. Tarih ve Sayı: 16/5/2019-30776

144. İhsan Güleçenoğlu Başvurusu, Başvuru Numarası: 2018/13941, K.T. 3/2/2022

145. Yapı Ve Kredi Bankası A.Ş. (2), Başvuru Numarası: 2018/14110, K.T. 9/6/2021

146. Beşir Konu Başvurusu, Başvuru Numarası: 2018/15128, K.T. 13/4/2021, R.G. Tarih ve Sayı: 8/6/2021-31505

147. Kemal Turan Başvurusu, Başvuru Numarası: 2018/18194, K.T. 25/2/2021

148. Marka Madeni Yağ Sanayi Ticaret Ltd. Şti. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2018/20215, K.T. 20/10/2020

149. Ereğli Demir Çelik Fabrikaları T.A.Ş. Genel Müdürlüğü Başvurusu (3), Başvuru Numarası: 2018/20679, K.T. 24/3/2021

150. İskenderun Demir ve Çelik A.Ş. Başvurusu (4), Başvuru Numarası: 2018/20884, K.T. 7/4/2021

151. Ali Rıza Akıncı ve Diğerleri Başvurusu, Başvuru Numarası: 2018/22268, K.T. 15/6/2021

152. Abdullah Yılmaz ve Diğerleri Başvurusu, Başvuru Numarası: 2018/24941, K.T. 9/7/2020

153. Türkiye İş Bankası A.Ş. (11) Başvurusu, Başvuru Numarası: 2015/26015, K.T. 13/4/2021

154. Hilmi Kocabey ve Diğerleri Başvurusu, Başvuru Numarası: 2018/27686, K.T. 17/11/2021, R.G. Tarih Ve Sayı: 29/12/2021-31704

155. Sadettin Keskin Başvurusu (2), Başvuru Numarası: 2018/32154, K.T. 4/5/2020

156. Selahattin Bayri Başvurusu, Başvuru Numarası: 2018/32374, K.T. 15/9/2021

157. Güney Eczacıları Üretim Temin ve Dağıtım Kooperatifi Başvurusu, Başvuru Numarası: 2018/34175, K.T. 21/7/2020

158. Gülkan Sarp Başvurusu, Başvuru Numarası: 2018/34523, K.T. 19/11/2020

159. Sadettin Keskin Başvurusu (3), Başvuru Numarası: 2018/34682, K.T. 3/6/2020

160. Sadettin Keskin Başvurusu (4), Başvuru Numarası: 2018/35391, K.T. 8/7/2020

161. Göksel Kayseri Başvurusu, Başvuru Numarası: 2018/36775, K.T. 19/11/2020

162. İsmail Duygulu Başvurusu, Başvuru Numarası: 2018/37582, K.T. 19/11/2020

163. Türkiye İş Bankası A.Ş. (12) Başvurusu, Başvuru Numarası: 2019/1270, K.T. 6/10/2021

164. Muhammet Alparslan Başvurusu, Başvuru Numarası: 2019/2677, K.T. 17/11/2021

165. A.G.S.Ö.K. Ltd. Şti. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2019/3276, K.T. 17/11/2021

166. Çukurova İthalat ve İhracat Türk A.Ş. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2019/4408, K.T 18/5/2022, R.G. Tarih Ve Sayı: 3/8/2022-31912

167. Emin Akyol Başvurusu, Başvuru Numarası: 2019/4696, K.T. 18/1/2023

168. M.R.T.A.Ş. Başvurusu (2), Başvuru Numarası: 2019/5982, K.T. 25/5/2022

169. İskenderun Demir ve Çelik A.Ş. Başvurusu (5), Başvuru Numarası: 2019/6774, K.T. 14/9/2022

170. Nalan Uğurlu ve Diğerleri Başvurusu, Başvuru Numarası: 2019/7091, K.T. 29/6/2022

171. Maxxium Pazarlama ve Ticaret A.Ş. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2019/9692, K.T. 6/10/2022, R.G. Tarih Ve Sayı: 4/11/2022-32003

172. İbrahim Şahintürk Başvurusu, Başvuru Numarası: 2019/9757, K.T. 29/12/2021

173. Ereğli Demir Çelik Fabrikaları T.A.Ş. Genel Müdürlüğü Başvurusu (4), Başvuru Numarası: 2019/11424, K.T. 27/11/2021

174. Yavuz Çanğa Başvurusu, Başvuru Numarası: 2019/13139, K.T. 29/12/2021

175. FNSS Savunma Sistemleri A.Ş. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2019/13737, K.T. 27/1/2021

176. Onur Oral Başvurusu, Başvuru Numarası: 2019/15602, K.T. 22/2/2022

177. Tevfik Ayhan Başvurusu, Başvuru Numarası: 2019/17968, K.T. 29/6/2022, R.G. Tarih Ve Sayı: 26/8/2022-31935

178. Alya Elektronik İnşaat Sanayi Ticaret Ltd. Şti. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2019/18974, K.T. 29/12/2021

179. Alkapen Doğrama İnşaat Sanayi Ticaret İthalat İhracat Ltd. Şti. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2019/20170, K.T. 15/6/2022, R.G. Tarih ve Sayı: 23/8/2022- 31932

180. Carolıne Nıcole Koç ve Diğerleri Başvurusu, Başvuru Numarası: 2019/26345, K.T. 22/9/2022

181. Nokta Grup Dijital Baskı Makinaları Kağıt Kırtasiye San. ve Tic. Ltd. Şti. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2019/26649, K.T. 19/10/2022

182. Filiz Freıfrau Von Thermann ve İnci Sıeber Başvurusu, Başvuru Numarası: 2019/33855, K.T. 13/9/2022, R.G. Tarih Ve Sayı: 20/12/2022-32049

183. Celalettin Akyüz Başvurusu, Başvuru Numarası: 2019/36667, K.T. 20/4/2020

184. Mesel Oto ve İnş. Malz. San. Tic. Ltd. Şti. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2019/36941, K.T. 20/4/2020

185. Bilgiç Petrol Gıda Sanayi Pazarlama Dış Ticaret Ltd. Şti. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2019/38754, K.T. 20/4/2020

186. Çolakoğlu İnşaat Turizm Enerji Üretimi Sanayi ve Ticaret Anonim Şirketi Ve Kanık İnşaat Limited Şirketi Başvurusu, Başvuru Numarası: 2019/40353, K.T. 28/6/2022, R.G. Tarih ve Sayı: 2/9/2022- 31941

187. Genesis Halıcılık İnşaat Taahhüt Turizm ve Unlu Mamüller Tic.San.Ltd Şti Başvurusu, Başvuru Numarası: 2020/1107, K.T. 1/2/2023

EK 2: Katma Değer Vergisi ile İlgili Bireysel Başvuru Kararlarının Listesi

1. Hasan Çelen Başvurusu, Başvuru Numarası: 2012/73, K.T. 5/3/2013
2. ***Abdullah Doğtaş Başvurusu, Başvuru Numarası: 2012/1123, K.T. 26/6/2014***[821]
3. ***Akel Gıda San. Ve Tic. A.Ş. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2013/28, K.T. 25/02/2015, R.G. Tarih-Sayı: 27/5/2015-29368***[822]
4. E.T.Y.İ. A.Ş. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2013/596, K.T. 8/5/2014
5. Fulpet Akaryakıt Tic. ve San. Ltd. Şti. Başvurusu (2), Başvuru Numarası: 2013/1833, K.T. 22/6/2015
6. Fulpet Akaryakıt Tic. ve San. Ltd. Şti. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2013/1834, K.T. 25/2/2015, R.G. Tarih-Sayı: 27/5/2015-29368

[821] Katma değer vergisi ve gelir vergisi
[822] Katma değer vergisi ve gümrük vergisi

7. ***Akün Gıda Maddeleri Sanayi ve Ticaret A.Ş. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2013/1993, K.T. 6/5/2015, R.G. Tarih- Sayı: 27/6/2015-29399***[823]
8. Cemal Bayseferoğulları Başvurusu, Başvuru Numarası: 2013/2264, K.T. 26/2/2015
9. Hilal Özkök Başvurusu, Başvuru Numarası: 2013/2420, K.T. 14/1/2014
10. Ercanlar Otomotiv Oto Kaporta Boya Döşeme Elektrik San. ve Tic. Ltd. Şti. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2013/2477, K.T. 20/4/2016
11. Murat Çevik Başvurusu (4), Başvuru Numarası: 2013/3241, K.T. 16/12/2015
12. Murat Çevik Başvurusu (2), Başvuru Numarası: 2013/3244, K.T. 7/72015, R.G. Tarih- Sayı: 17/8/2015-29448
13. Murat Çevik Başvurusu (2), Başvuru Numarası: 2013/3245, K.T. 11/12/2014, R.G. Tarih- Sayı: 12/5/2015-29353
14. Murat Çevik Başvurusu (5), Başvuru Numarası: 2013/3246, K.T. 16/12/2015
15. Gür-Sel İnşaat Malzemeleri San. Tic. Ltd. Şti. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2013/4324, K.T. 7/72015
16. Sait Şahin Başvurusu, Başvuru Numarası: 2013/4338, K.T. 4/11/2015
17. Hilal Özkök Başvurusu (2), Başvuru Numarası: 2013/5028, K.T. 14/1/2014
18. ***Akün Gıda Maddeleri Sanayi ve Ticaret A.Ş. Başvurusu (2), Başvuru Numarası: 2013/6361 K.T. 6/5/2015***[824]
19. ***Ada Deniz Acentalıkları ve Danışmanlık Ltd. Şti. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2013/6405 K.T. 15/12/2015***[825]
20. Narsan Plastik San. Tic. Ltd. Şti. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2013/6842, K.T. 20/4/2016, R.G. Tarih Ve Sayı: 17/6/2016-29745
21. ***İkra Lojistik Uluslararası Taşımacılık ve Ticaret A.Ş. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2013/7267, K.T. 6/1/2016***[826]
22. ***Dese Örme Tekstil Sanayi ve Dış Ticaret Ltd. Şti. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2013/8986, K.T. 31/3/2016***[827]
23. Murat Çevik Başvurusu (3), Başvuru Numarası: 2013/9505, K.T. 25/6/2015

[823] Katma değer vergisi ve gümrük vergisi
[824] Katma değer vergisi ve gümrük vergisi
[825] Katma değer vergisi ve gümrük vergisi
[826] Katma değer vergisi ve gümrük vergisi
[827] Katma değer vergisi ve gelir vergisi

24. Abp Gıda San. Tur. ve Tic. Ltd. Şti. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2014/72, K.T. 25/3/2015
25. Mehmet Gürsoy Başvurusu, Başvuru Numarası: 2014/1108, K.T. 7/6/2017
26. *Ali Rıza Zümbül Başvurusu, Başvuru Numarası: 2014/2328, K.T. 14/9/2017*[828]
27. Hasibe Uysal Başvurusu, Başvuru Numarası: 2014/3975, K.T. 5/7/2017
28. ***Balkan Sigorta Aracılık Hizmetleri Ticaret ve Limited Şirketi ve Kırklareli Sigorta Aracılık Hizmetleri Ticaret Ve Limited Şirketi Başvurusu, Başvuru Numarası: 2014/4832, K.T. 25/10/2017***[829]
29. Münür Ata Başvurusu, Başvuru Numarası: 2014/4958, K.T. 22/1/2015, R.G. Tarih- Sayı: 10/6/2015-29382
30. Vedat Ersöz Başvurusu, Başvuru Numarası: 2014/5357 K.T. 8/11/2017
31. Sam Yağcılık Sanayi ve Ticaret A.Ş. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2014/6675, K.T. 30/6/2016
32. Gündüz Kardeşler İnş. Tar. ve Hayv. Pet. Teks. San. Tic. Ltd. Şti. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2014/6734, K.T. 25/1/2018
33. Arif Parlak Başvurusu, Başvuru Numarası: 2014/11655, K.T. 10/01/2018
34. Z. Y. V. M. Ltd. Şti. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2014/12805, K.T. 4/10/2017
35. ***Sabri Yılmaz Başvurusu, Başvuru Numarası: 2014/13344, K.T. 10/1/2018***[830]
36. ***Mehmet Arif Madenci Başvurusu, Başvuru Numarası: 2014/13916, K.T. 12/1/2017***[831]
37. Matset Matbaa Makine ve Malzemeleri San. Ve Tic. A.Ş. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2014/19070, K.T. 1/2/2017
38. Erbakır Elektronik Bakır Mamülleri A.Ş. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2015/3930 K.T. 23/10/2019
39. Teslime Aydoğan Başvurusu, Başvuru Numarası: 2015/4255, K.T. 9/6/2020, R.G. Tarih Ve Sayı: 15/9/2020-31245
40. Açan Demir Ticaret ve Sanayi Ltd. Şti. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2015/5766, K.T. 6/3/2019
41. Kenan Köksal Başvurusu, Başvuru Numarası: 2015/10591, K.T. 3/12/2020

---

828 Katma değer vergisi ve gelir vergisi
829 Katma değer vergisi ve banka ve sigorta muameleleri vergisi
830 Katma değer vergisi ve gümrük vergisi
831 Katma değer vergisi ve gelir vergisi

42. ***Arbay Petrol Gıda Turizm Taşımacılık Sanayi Ticaret Ltd. Şti. ve Arbay Turizm Taşımacılık İthalat İhracat İnşaat ve Organizasyon Sanayi ve Ticaret Ltd. Şti. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2015/15100, K.T. 27/2/2019, R.G. Tarih Ve Sayı: 3/4/2019- 30734***[832]
43. ***Arbay Petrol Gıda Turizm Taşımacılık Sanayi Ticaret Ltd. Şti. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2015/15104, K.T. 4/7/2019***[833]
44. Deniz Elektrik Taahhüt Tic. Ltd. Şti. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2016/780, K.T. 24/6/2020
45. Bilnam İşletmecilik ve Ticaret A.Ş. (Eski Unvanı-Bilnam İşletmecilik Ve Tic. Ltd. Şti.) Başvurusu, Başvuru Numarası: 2016/3675, K.T. 3/11/2020; R.G. Tarih Ve Sayı: 5/3/2021-31414
46. As Elmaslar Nak. Harf. İnş. Maden Taah. Tic. ve San. Ltd. Şti. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2016/5849, K.T. 25/9/2019
47. ***Nurbay Taşımacılık Tekstil Gıda İthalat İhracat Ltd. Şti. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2016/7783, K.T. 18/7/2019***[834]
48. Ayfer Atalmış Başvurusu, Başvuru Numarası: 2016/12198, K.T. 9/6/2020, R.G. Tarih Ve Sayı: 29/7/2020-31200
49. Petrol Ofisi A.Ş. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2016/14254, K.T. 28/11/2019, R.G. Tarih Ve Sayı: 9/1/2020-31003
50. Tasfiye Halinde Dis Reklam Elek. Bilg. Turz. San. ve Tic. Ltd. Şti. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2016/55435, K.T. 8/9/2020
51. ***Akışık İnşaat Turizm Otelcilik Tic. Ltd. Şti. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2017/21012, K.T. 15/1/2020***[835]
52. Armasan Vakum Ambalaj San. ve Tic. Ltd. Şti. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2017/22937, K.T. 16/9/2020
53. Trakya Kalıp Ve Plastik Kapak İmalatı Sanayi ve Tic. Ltd. Şti. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2017/30526, K.T. 18/11/2020, R.G. Tarih ve Sayı: 20/1/2021-31370
54. Yusuf Yatçı Başvurusu, Başvuru Numarası: 2017/31801, K.T. 10/6/2020

---

832 Katma değer vergisi ve damga vergisi
833 Katma değer vergisi ve damga vergisi
834 Katma değer vergisi ve damga vergisi
835 Katma değer vergisi ve kurumlar vergisi

55. Osman Nuri Kurt Başvurusu, Başvuru Numarası: 2017/33011, K.T. 10/3/2020
56. Federal Mogul Powertrain Otomotiv A.Ş. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2017/38679, K.T. 21/7/2020
57. ***Ünal Gökpınar Başvurusu, Başvuru Numarası: 2018/9115, K.T. 27/7/2019, R.G. Tarih ve Sayı: 16/5/2019-30776***[836]
58. Muhammet Alparslan Başvurusu, Başvuru Numarası: 2019/2677, K.T. 17/11/2021
59. A.G.S.Ö.K. Ltd. Şti. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2019/3276, K.T. 17/11/2021
60. Emin Akyol Başvurusu, Başvuru Numarası: 2019/4696, K.T. 18/1/2023
61. Nalan Uğurlu ve Diğerleri Başvurusu, Başvuru Numarası: 2019/7091, K.T. 29/6/2022
62. Maxxıum Pazarlama ve Ticaret A.Ş. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2019/9692, K.T. 6/10/2022, R.G. Tarih Ve Sayı: 4/11/2022-32003
63. İbrahim Şahintürk Başvurusu, Başvuru Numarası: 2019/9757, K.T. 29/12/2021
64. Yavuz Çanğa Başvurusu, Başvuru Numarası: 2019/13139, K.T. 29/12/2021
65. Onur Oral Başvurusu, Başvuru Numarası: 2019/15602, K.T. 22/2/2022
66. Alya Elektronik İnşaat Sanayi Ticaret Ltd. Şti. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2019/18974, K.T. 29/12/2021
67. Alkapen Doğrama İnşaat Sanayi Ticaret İthalat İhracat Ltd. Şti. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2019/20170, K.T. 15/6/2022, R.G. Tarih Ve Sayı: 23/8/2022- 31932

EK 3: Gelir Vergisi ile İlgili Bireysel Başvuru Kararlarının Listesi

1. ***Abdullah Doğtaş Başvurusu, Başvuru Numarası: 2012/1123, K.T. 26/6/2014***[837]
2. Keskinkılıç Gıda Sanayi ve Ticaret A.Ş. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2013/4413, K.T. 21/11/2013
3. Rabia Kocaaku Başvurusu, Başvuru Numarası: 2013/5053, K.T. 7/7/2015

[836] Katma değer vergisi ve gelir vergisi

[837] Katma değer vergisi ve gelir vergisi

4. Santa Farma İlaç Sanayi A.Ş. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2013/5554 K.T. 6/2/2014
5. Selçuk Emiroğlu Başvurusu, Başvuru Numarası: 2013/5660 K.T. 20/3/2014
6. Ahmet Türko Başvurusu, Başvuru Numarası: 2013/5949 K.T. 12/3/2015, R.G. Tarih- Sayı: 16/5/2015-29357
7. ***Dese Örme Tekstil Sanayi ve Dış Ticaret Ltd. Şti. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2013/8986, K.T. 31/3/2016***[838]
8. A. N. A. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2014/109, K.T. 20/9/2017
9. Özlem Türkeş Başvurusu, Başvuru Numarası: 2014/505, K.T. 17/7/2014, R.G. Tarih-Sayı: 16/10/2014-29147
10. Rauf Zülfükar Başvurusu, Başvuru Numarası: 2014/1068, K.T. 23/2/2017
11. ***Ali Rıza Zümbül Başvurusu, Başvuru Numarası: 2014/2328, K.T. 14/9/2017***[839]
12. Tamer Aslantaş ve Diğerleri Başvurusu, Başvuru Numarası: 2014/5685 K.T. 5/12/2017
13. ***Türkiye İş Bankası A.Ş. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2014/6192 K.T. 12/11/2014, R.G. Tarih-Sayı: 21/2/2015-29274***[840]
14. ***Türkiye İş Bankası A.Ş. Başvurusu (2), Başvuru Numarası: 2014/6193 K.T. 15/10/2015***[841]
15. Ahmet Nuri Demirsoy ve Annıta Demirsoy Başvurusu, Başvuru Numarası: 2014/12080, K.T. 6/4/2017
16. Ford Motor Company Başvurusu, Başvuru Numarası: 2014/13518, K.T. 26/10/2017, R.G. Tarih Ve Sayı: 13/12/2017- 30269
17. ***Mehmet Arif Madenci Başvurusu, Başvuru Numarası: 2014/13916, K.T. 12/1/2017***[842]
18. ***Anadolu Anonim Türk Sigorta Şirketi Şubeleri Başvurusu, Başvuru Numarası: 2014/17286, K.T. 16/11/2016***[843]

---

838 Katma değer vergisi ve gelir vergisi
839 Katma değer vergisi ve gelir vergisi
840 Gelir vergisi ve damga vergisi
841 Gelir vergisi ve damga vergisi
842 Katma değer vergisi ve gelir vergisi
843 Gelir vergisi ve damga vergisi

19. ***Türkiye İş Bankası A.Ş. Başvurusu (3), Başvuru Numarası: 2015/356 K.T. 22/9/2016***[844]
20. ***Türkiye İş Bankası A.Ş. (5) Başvurusu, Başvuru Numarası: 2015/6691, K.T. 8/3/2018***[845]
21. ***Türkiye İş Bankası A.Ş. (8) Başvurusu, Başvuru Numarası: 2015/11278, K.T. 18/4/2019***[846]
22. ***Türkiye Sınai Kalkınma Bankası A.Ş. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2015/12721, K.T. 18/4/2019***[847]
23. Ford Motor Company Başvurusu (2), Başvuru Numarası: 2015/12767, K.T. 9/5/2019
24. ***Türkiye İş Bankası A.Ş. (4) Başvurusu, Başvuru Numarası: 2015/19152, K.T. 22/9/2016***[848]
25. Millî Reasürans Türk A.Ş. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2016/70, K.T. 1/7/2020; R.G. Tarih ve Sayı: 11/8/2020-31210
26. Millî Reasürans Türk A.Ş. Başvurusu (2), Başvuru Numarası: 2016/73, K.T. 8/7/2020
27. ***Türkiye İş Bankası A.Ş. (7) Başvurusu, Başvuru Numarası: 2016/931, K.T. 6/2/2019***[849]
28. ***Türkiye İş Bankası A.Ş. (10) Başvurusu, Başvuru Numarası: 2016/1008, K.T. 19/11/2019***[850]
29. Selim Akel Başvurusu, Başvuru Numarası: 2016/1330, K.T. 19/11/2019
30. ***Türkiye İş Bankası A.Ş. (9) Başvurusu, Başvuru Numarası: 2016/2400, K.T. 3/4/2019; R.G. Tarih ve Sayı: 21/5/2019-30780***[851]
31. ***Türkiye Sınai Kalkınma Bankası A.Ş. Başvurusu (2), Başvuru Numarası: 2016/2760, K.T. 4/7/2019***[852]
32. Nail Hacıimamoğlu Başvurusu, Başvuru Numarası: 2016/8362, K.T. 30/9/2020

844 Gelir vergisi ve damga vergisi
845 Gelir vergisi ve damga vergisi
846 Gelir vergisi ve damga vergisi
847 Gelir vergisi ve damga vergisi
848 Gelir vergisi ve damga vergisi
849 Gelir vergisi ve damga vergisi
850 Gelir vergisi ve damga vergisi
851 Gelir vergisi ve damga vergisi
852 Gelir vergisi ve damga vergisi

33. Egeplast Ege Plastik Ticaret ve Sanayi A.Ş. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2016/10725, K.T. 18/4/2019, R.G. Tarih Ve Sayı: 5/12/2019- 30969
34. Baymina Enerji A.Ş. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2016/13456, K.T. 29/5/2019, R.G. Tarih Ve Sayı: 18/7/2019-30835
35. Ramazan Demirer ve Turgay Demirer Başvurusu, Başvuru Numarası: 2016/13925, K.T. 17/6/2020
36. ***Türkiye Sınai Kalkınma Bankası A.Ş. Başvurusu (3), Başvuru Numarası: 2017/32754, K.T. 10/3/2020***[853]
37. ***M.R.T.A.Ş. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2017/38233, K.T. 2/12/2020***[854]
38. ***Türkiye Sınai Kalkınma Bankası A.Ş. Başvurusu (4), Başvuru Numarası: 2018/1560, K.T. 24/3/2021***[855]
39. ***Ünal Gökpınar Başvurusu, Başvuru Numarası: 2018/9115, K.T. 27/7/2019, R.G. Tarih Ve Sayı: 16/5/2019-30776***[856]
40. Kemal Turan Başvurusu, Başvuru Numarası: 2018/18194, K.T. 25/2/2021
41. ***Türkiye İş Bankası A.Ş. (11) Başvurusu, Başvuru Numarası: 2015/26015, K.T. 13/4/2021***[857]
42. Selahattin Bayri Başvurusu, Başvuru Numarası: 2018/32374, K.T. 15/9/2021
43. ***Türkiye İş Bankası A.Ş. (12) Başvurusu, Başvuru Numarası: 2019/1270, K.T. 6/10/2021***[858]
44. ***M.R.T.A.Ş. Başvurusu (2), Başvuru Numarası: 2019/5982, K.T. 25/5/2022***[859]
45. Fnss Savunma Sistemleri A.Ş. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2019/13737, K.T. 27/1/2021
46. Carolıne Nıcole Koç Ve Diğerleri Başvurusu, Başvuru Numarası: 2019/26345, K.T. 22/9/2022

[853] Gelir vergisi ve damga vergisi
[854] Gelir vergisi ve damga vergisi
[855] Gelir vergisi ve damga vergisi
[856] Katma değer vergisi ve gelir vergisi
[857] Gelir vergisi ve damga vergisi
[858] Gelir vergisi ve damga vergisi
[859] Gelir vergisi ve damga vergisi

EK 4: Damga Vergisi ile İlgili Bireysel Başvuru Kararlarının Listesi

1. ***Türkiye İş Bankası A.Ş. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2014/6192 K.T. 12/11/2014, R.G. Tarih-Sayı: 21/2/2015-29274***[860]
2. ***Türkiye İş Bankası A.Ş. Başvurusu (2), Başvuru Numarası: 2014/6193 K.T. 15/10/2015***[861]
3. ***Anadolu Anonim Türk Sigorta Şirketi Şubeleri Başvurusu, Başvuru Numarası: 2014/17286, K.T. 16/11/2016***[862]
4. ***Türkiye İş Bankası A.Ş. Başvurusu (3), Başvuru Numarası: 2015/356 K.T. 22/9/2016***[863]
5. ***Türkiye İş Bankası A.Ş. (5) Başvurusu, Başvuru Numarası: 2015/6691, K.T. 8/3/2018***[864]
6. ***Türkiye İş Bankası A.Ş. (8) Başvurusu, Başvuru Numarası: 2015/11278, K.T. 18/4/2019***[865]
7. ***Türkiye Sınai Kalkınma Bankası A.Ş. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2015/12721, K.T. 18/4/2019***[866]
8. ***Arbay Petrol Gıda Turizm Taşımacılık Sanayi Ticaret Ltd. Şti. Ve Arbay Turizm Taşımacılık İthalat İhracat İnşaat ve Organizasyon Sanayi Ve Ticaret Ltd. Şti. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2015/15100, K.T. 27/2/2019, R.G. Tarih Ve Sayı: 3/4/2019- 30734***[867]
9. ***Arbay Petrol Gıda Turizm Taşımacılık Sanayi Ticaret Ltd. Şti. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2015/15104, K.T. 4/7/2019***[868]
10. ***Türkiye İş Bankası A.Ş. (4) Başvurusu, Başvuru Numarası: 2015/19152, K.T. 22/9/2016***[869]

---

860 Gelir vergisi ve damga vergisi
861 Gelir vergisi ve damga vergisi
862 Gelir vergisi ve damga vergisi
863 Gelir vergisi ve damga vergisi
864 Gelir vergisi ve damga vergisi
865 Gelir vergisi ve damga vergisi
866 Gelir vergisi ve damga vergisi
867 Katma değer vergisi ve damga vergisi
868 Katma değer vergisi ve damga vergisi
869 Gelir vergisi ve damga vergisi

11. ***Türkiye İş Bankası A.Ş. (7) Başvurusu, Başvuru Numarası: 2016/931, K.T. 6/2/2019***[870]
12. ***Türkiye İş Bankası A.Ş. (10) Başvurusu, Başvuru Numarası: 2016/1008, K.T. 19/11/2019***[871]
13. ***Türkiye İş Bankası A.Ş. (9) Başvurusu, Başvuru Numarası: 2016/2400, K.T. 3/4/2019; R.G. Tarih Ve Sayı: 21/5/2019-30780***[872]
14. ***Türkiye Sınai Kalkınma Bankası A.Ş. Başvurusu (2), Başvuru Numarası: 2016/2760, K.T. 4/7/2019***[873]
15. ***Nurbay Taşımacılık Tekstil Gıda İthalat İhracat Ltd. Şti. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2016/7783, K.T. 18/7/2019***[874]
16. ***Türkiye Sınai Kalkınma Bankası A.Ş. Başvurusu (3), Başvuru Numarası: 2017/32754, K.T. 10/3/2020***[875]
17. ***M.R.T.A.Ş. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2017/38233, K.T. 2/12/2020***[876]
18. ***Türkiye Sınai Kalkınma Bankası A.Ş. Başvurusu (4), Başvuru Numarası: 2018/1560, K.T. 24/3/2021***[877]
19. ***Türkiye İş Bankası A.Ş. (11) Başvurusu, Başvuru Numarası: 2015/26015, K.T. 13/4/2021***[878]
20. ***Türkiye İş Bankası A.Ş. (12) Başvurusu, Başvuru Numarası: 2019/1270, K.T. 6/10/2021***[879]
21. ***M.R.T.A.Ş. Başvurusu (2), Başvuru Numarası: 2019/5982, K.T. 25/5/2022***[880]
22. Çolakoğlu İnşaat Turizm Enerji Üretimi Sanayi ve Ticaret Anonim Şirketi Ve Kanık İnşaat Limited Şirketi Başvurusu, Başvuru Numarası: 2019/40353, K.T. 28/6/2022, R.G. Tarih Ve Sayı: 2/9/2022- 31941

---

870 Gelir vergisi ve damga vergisi
871 Gelir vergisi ve damga vergisi
872 Gelir vergisi ve damga vergisi
873 Gelir vergisi ve damga vergisi
874 Katma değer vergisi ve damga vergisi
875 Gelir vergisi ve damga vergisi
876 Gelir vergisi ve damga vergisi
877 Gelir vergisi ve damga vergisi
878 Gelir vergisi ve damga vergisi
879 Gelir vergisi ve damga vergisi
880 Gelir vergisi ve damga vergisi

EK-5: Gümrük Vergisi ile İlgili Bireysel Başvuru Kararlarının Listesi

1. ***Akel Gıda San. ve Tic. A.Ş. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2013/28, K.T. 25/02/2015, R.G. Tarih-Sayı: 27/5/2015-29368***[881]
2. ***Akün Gıda Maddeleri Sanayi ve Ticaret A.Ş. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2013/1993, K.T. 6/5/2015, R.G. Tarih- Sayı: 27/6/2015-29399***[882]
3. Yavuzlar Nakliyat Turizm Petrol San. ve Tic. Ltd. Şti. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2013/3914, K.T. 10/3/2016
4. Denktaş Nakliyat Turizm Ltd. Şti. Başvurusu (2), Başvuru Numarası: 2013/3915, K.T. 10/3/2016
5. Denktaş Nakliyat Turizm Ltd. Şti. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2013/3963, K.T. 15/10/2015, R.G. Tarih Ve Sayı: 25/12/2015-29573
6. ***Akün Gıda Maddeleri Sanayi ve Ticaret A.Ş. Başvurusu (2), Başvuru Numarası: 2013/6361 K.T. 6/5/2015***[883]
7. ***Ada Deniz Acentalıkları ve Danışmanlık Ltd. Şti. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2013/6405 K.T. 15/12/2015***[884]
8. ***İkra Lojistik Uluslararası Taşımacılık ve Ticaret A.Ş. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2013/7267, K.T. 6/1/2016***[885]
9. Göktaş Yassı Madde Mamülleri San. Tic. A.Ş. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2014/11214, K.T. 21/6/2017
10. ***Sabri Yılmaz Başvurusu, Başvuru Numarası: 2014/13344, K.T. 10/1/2018***[886]
11. Mehmet Ziyat Özdemir Başvurusu, Başvuru Numarası: 2014/13899, K.T. 12/6/2018
12. Süleymanoğulları Bağırsak Sanayi ve Ticaret Ltd. Şti. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2015/488 K.T. 10/6/2020

[881] Katma değer vergisi ve gümrük vergisi
[882] Katma değer vergisi ve gümrük vergisi
[883] Katma değer vergisi ve gümrük vergisi
[884] Katma değer vergisi ve gümrük vergisi
[885] Katma değer vergisi ve gümrük vergisi
[886] Katma değer vergisi ve gümrük vergisi

EK 6: Elektrik ve Havagazı Tüketim Vergisi ile İlgili Bireysel Başvuru Kararlarının Listesi

1. İskenderun Demir ve Çelik A.Ş. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2015/941 K.T. 25/10/2018, R.G. Tarih Ve Sayı: 25/12/2018-30636
2. Ereğli Demir Çelik Fabrikaları T.A.Ş. Genel Müdürlüğü Başvurusu, Başvuru Numarası: 2015/4791, K.T. 14/11/2018
3. İskenderun Demir ve Çelik A.Ş. Başvurusu (2), Başvuru Numarası: 2015/19521, K.T. 8/5/2019
4. İskenderun Demir ve Çelik A.Ş. Başvurusu (3), Başvuru Numarası: 2016/12214, K.T. 13/6/2019
5. Ereğli Demir Çelik Fabrikaları T.A.Ş. Genel Müdürlüğü Başvurusu (2), Başvuru Numarası: 2017/28966, K.T. 13/6/2019
6. Ereğli Demir Çelik Fabrikaları T.A.Ş. Genel Müdürlüğü Başvurusu (3), Başvuru Numarası: 2018/20679, K.T. 24/3/2021
7. İskenderun Demir ve Çelik A.Ş. Başvurusu (4), Başvuru Numarası: 2018/20884, K.T. 7/4/2021
8. İskenderun Demir ve Çelik A.Ş. Başvurusu (5), Başvuru Numarası: 2019/6774, K.T. 14/9/2022
9. Ereğli Demir Çelik Fabrikaları T.A.Ş. Genel Müdürlüğü Başvurusu (4), Başvuru Numarası: 2019/11424, K.T. 27/11/2021

EK 7: Kurumlar Vergisi ile İlgili Bireysel Başvuru Kararlarının Listesi

1. Em Export Dış Ticaret A.Ş. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2013/4051, K.T. 21/4/2016
2. Em Export Dış Ticaret A.Ş. Başvurusu (2), Başvuru Numarası: 2014/10283, K.T. 5/4/2017
3. Osman Yıldırım Başvurusu, Başvuru Numarası: 2016/6396, K.T. 2/12/2020
4. Koç Holding Emekli ve Yardım Sandığı Vakfı Başvurusu, Başvuru Numarası: 2016/15421, K.T. 12/11/2019, R.G. Tarih Ve Sayı: 10/12/2019- 30974

5. ***Akışık İnşaat Turizm Otelcilik Tic. Ltd. Şti. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2017/21012, K.T. 15/1/2020***[887]
6. İhsan Güleçenoğlu Başvurusu, Başvuru Numarası: 2018/13941, K.T. 3/2/2022
7. Yapı ve Kredi Bankası A.Ş. (2), Başvuru Numarası: 2018/14110, K.T. 9/6/2021
8. Çukurova İthalat ve İhracat Türk A.Ş. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2019/4408, K.T. 18/5/2022, R.G. Tarih Ve Sayı: 3/8/2022-31912

EK 8: Özel Tüketim Vergisi ile İlgili Bireysel Başvuru Kararlarının Listesi

1. British American Tobacco Tütün Mamülleri San. ve Tic. A.Ş. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2014/13386, K.T. 20/7/2017
2. Reis Otomotiv Ticaret ve Sanayi A.Ş. Başvurusu (2), Başvuru Numarası: 2015/5293, K.T. 28/6/2018
3. Reis Otomotiv Ticaret ve Sanayi A.Ş. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2015/6728, K.T. 1/2/2018, R.G. Tarih Ve Sayı: 7/3/2018-30353
4. Reis Otomotiv Ticaret ve Sanayi A.Ş. Başvurusu (3), Başvuru Numarası: 2015/6735, K.T. 3/7/2019
5. Berko İlaç ve Kimya San. A.Ş. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2015/14612, K.T. 22/1/2019
6. Reis Rs Enerji Elektrik Üretimi Motorlu Araçlar Tütün Ürünleri Dağıtım Pazarlama Sanayi ve Ticaret A.Ş. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2015/17259, K.T. 28/6/2018

EK 9: Motorlu Taşıtlar Vergisi ile İlgili Bireysel Başvuru Kararlarının Listesi

1. Vinnel Brown And Root Service Coop. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2013/2041, K.T. 10/6/2015, R.G. Tarih- Sayı: 14/7/2015-29416
2. Şah Tarım İnşaat Turizm Seyahat Yatçılık San. ve Tic. Ltd.Şti. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2013/7847, K.T. 9/3/2016

[887] Katma değer vergisi ve kurumlar vergisi

3. Çölbeyi Lojistik Nakliyat Gümrükleme Denizcilik İnşaat Turizm Sanayii ve Ticaret Limited Şirketi Başvurusu, Başvuru Numarası: 2014/12354, K.T. 9/11/2017
4. Beşir Konu Başvurusu, Başvuru Numarası: 2018/15128, K.T. 13/4/2021, R.G. Tarih Ve Sayı: 8/6/2021-31505

EK 10: Banka ve Sigorta Muameleleri Vergisi ile İlgili Bireysel Başvuru Kararlarının Listesi

1. Garanti Bankası A.Ş. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2013/4553, K.T. 16/4/2015, R.G. Tarih- Sayı: 13/7/2015-29415
2. ***Balkan Sigorta Aracılık Hizmetleri Ticaret ve Limited Şirketi Ve Kırklareli Sigorta Aracılık Hizmetleri Ticaret ve Limited Şirketi Başvurusu, Başvuru Numarası: 2014/4832, K.T. 25/10/2017***[888]
3. Burak Şendir Başvurusu, Başvuru Numarası: 2015/278 K.T. 9/5/20109

EK 11: Emlak Vergisi ile İlgili Bireysel Başvuru Kararlarının Listesi

1. Gemak Gemi İnşaat Sanayi ve Ticaret A.Ş. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2013/7698, K.T. 18/2/2016
2. Hilmi Kocabey ve Diğerleri Başvurusu, Başvuru Numarası: 2018/27686, K.T. 17/11/2021, R.G. Tarih Ve Sayı: 29/12/2021-31704
3. Filiz Freıfrau Von Thermann ve İnci Sıeber Başvurusu, Başvuru Numarası: 2019/33855, K.T. 13/9/2022, R.G. Tarih Ve Sayı: 20/12/2022- 32049

[888] Katma değer vergisi ve banka ve sigorta muameleleri vergisi

EK 12: Vergi Türü Belirtilmemiş Bireysel Başvuru Kararlarının Listesi

1. Osman Nuri Öner Başvurusu, Başvuru Numarası: 2013/578, K.T. 23/03/2016
2. Hüsamettin Kemal Esiner Başvurusu, Başvuru Numarası: 2013/1949, K.T. 24/6/2015
3. Nusret Yumrutaş Başvurusu, Başvuru Numarası: 2013/6355 K.T. 19/11/2015
4. Mohammed Aynosah Başvurusu, Başvuru Numarası: 2013/8896, K.T. 23/2/2016, R.G. Tarih Ve Sayı: 24/3/2016-29663
5. Ahmet Akcan Başvurusu, Başvuru Numarası: 2014/3130, K.T. 24/3/2016
6. Hüseyin Çağlıyan Başvurusu, Başvuru Numarası: 2014/12553, K.T. 22/2/2018
7. İlyas Yımaz Başvurusu, Başvuru Numarası: 2015/1927 K.T. 25/10/2018, R.G. Tarih Ve Sayı: 18/4/2018-30389
8. E-Ba İnşaat Taahhüt Ticaret Ltd. Şti. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2015/13921, K.T. 27/6/2018
9. Mehmet Coşkun Karabaşoğlu Başvurusu, Başvuru Numarası: 2015/14383, K.T. 19/2/2019
10. Erkan Keskiner Başvurusu, Başvuru Numarası: 2015/15041 K.T. 12/6/2019
11. Bestami Alliş Başvurusu, Başvuru Numarası: 2015/16656, K.T. 23/1/2019
12. Güven Bostan Başvurusu, Başvuru Numarası: 2016/4293, K.T. 1/7/2020; R.G. Tarih Ve Sayı: 6/8/2020-31205
13. Tasfiye Halinde Domino Medya Bil. İlt. Rek. Yayın İnş. Tic. Ltd. Şti. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2016/14948, K.T. 26/2/2020
14. Recep Yılmaz Yazıcıoğlu Başvurusu, Başvuru Numarası: 2017/33714, K.T. 25/5/2022; R.G. Tarih ve Sayı: 3/8/2022-31912
15. Nermin Aslan Başvurusu, Başvuru Numarası: 2018/7666, K.T. 21/10/2020, R.G. Tarih ve Sayı: 4/12/2020-31324
16. Abdullah Yılmaz ve Diğerleri Başvurusu, Başvuru Numarası: 2018/24941, K.T. 9/7/2020[889]
17. Sadettin Keskin Başvurusu (2), Başvuru Numarası: 2018/32154, K.T. 4/5/2020[890]

[889] Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiası
[890] Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiası

18. Güney Eczacıları Üretim Temin ve Dağıtım Kooperatifi Başvurusu, Başvuru Numarası: 2018/34175, K.T. 21/7/2020[891]
19. Gülkan Sarp Başvurusu, Başvuru Numarası: 2018/34523, K.T. 19/11/2020[892]
20. Sadettin Keskin Başvurusu (3), Başvuru Numarası: 2018/34682, K.T. 3/6/2020[893]
21. Sadettin Keskin Başvurusu (4), Başvuru Numarası: 2018/35391, K.T. 8/7/2020
22. Göksel Kayseri Başvurusu, Başvuru Numarası: 2018/36775, K.T. 19/11/2020
23. İsmail Duygulu Başvurusu, Başvuru Numarası: 2018/37582, K.T. 19/11/2020[894]
24. Tevfik Ayhan Başvurusu, Başvuru Numarası: 2019/17968, K.T. 29/6/2022, R.G. Tarih Ve Sayı: 26/8/2022-31935
25. Nokta Grup Dijital Baskı Makinaları Kağıt Kırtasiye San. ve Tic. Ltd. Şti. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2019/26649, K.T. 19/10/2022,
26. Celalettin Akyüz Başvurusu, Başvuru Numarası: 2019/36667, K.T. 20/4/2020
27. Mesel Oto ve İnş. Malz. San. Tic. Ltd. Şti. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2019/36941, K.T. 20/4/2020[895]
28. Bilgiç Petrol Gıda Sanayi Pazarlama Dış Ticaret Ltd. Şti. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2019/38754, K.T. 20/4/2020[896]

[891] Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiası
[892] Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiası
[893] Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiası
[894] Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiası
[895] Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiası
[896] Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiası

EK 13: Vergi Dışındaki Kamu Gelirlerine İlişkin Bireysel Başvuru Kararlarının Listesi

1. Mürsel Polat ve Nuriye Artuç Başvurusu, Başvuru Numarası: 2014/3470, K.T. 25/10/2017[897]
2. Ali Şahin ve Cafer Aksakal Başvurusu, Başvuru Numarası: 2014/4230, K.T. 11/1/2017[898]
3. Özeyyüpoğlu Tekstil Nak. Gıda Tarım İnş. Tic. A.Ş. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2014/7044, K.T. 22/6/2015[899]
4. Emine Altay Başvurusu, Başvuru Numarası: 2014/18691, K.T. 8/11/2017[900]
5. Er-Kom Komünikasyon Tanıtım ve Reklam Hizmetleri A.Ş. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2015/15389, K.T. 21/3/2019[901]
6. Karagülle Yapı Müh. İnş. Tic. Ltd. Şti. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2015/18081, K.T. 8/3/2018[902]
7. Ali Rıza Akıncı ve Diğerleri Başvurusu, Başvuru Numarası: 2018/22268, K.T. 15/6/2021[903]

EK 14: İncelenen Bireysel Başvuruların Şikâyet Konusu Edilen Hak ve İlkelere Göre Listesi[904]

A. Mülkiyet Hakkı[905]

1. Hasan Çelen Başvurusu, Başvuru Numarası: 2012/73, K.T. 5/3/2013
2. **Abdullah Doğtaş Başvurusu, Başvuru Numarası: 2012/1123, K.T. 26/6/2014**

---

[897] Yol katılım payı
[898] Yargı harcı
[899] Destekleme primi
[900] Maden ruhsat harcı
[901] İlan asma tahsis ücreti
[902] Numarataj ücreti
[903] Hat devir ücreti
[904] Kalın yazılan bireysel başvurular hem mülkiyet hakkı hem de adil yargılanma hakkı yönünden bireysel başvuru konusu edilmişlerdir.
İtalik yazılan bireysel başvurular mülkiyet ve/veya adil yargılanma haklarından biri ile diğer hak ve ilkeler yönünden şikâyet konusu edilmişlerdir.
[905] Bir başvuruda birden fazla şikâyet ileri sürülüp incelenebildiği için mülkiyet hakkı kapsamında incelenen şikâyet sayısı 118 olmasına rağmen mülkiyet hakkının şikâyet konusu edildiği bireysel başvuru sayısı 111'dir.

3. Akel Gıda San. ve Tic. A.Ş. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2013/28, K.T. 25/02/2015, R.G. Tarih-Sayı: 27/5/2015-29368
4. E.T.Y.İ. A.Ş. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2013/596, K.T. 8/5/2014
5. **Hüsamettin Kemal Esiner Başvurusu, Başvuru Numarası: 2013/1949, K.T. 24/6/2015**
6. Akün Gıda Maddeleri Sanayi Ve Ticaret A.Ş. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2013/1993, K.T. 6/5/2015, R.G. Tarih- Sayı: 27/6/2015-29399
7. **Cemal Bayseferoğulları Başvurusu, Başvuru Numarası: 2013/2264, K.T. 26/2/2015**
8. Hilal Özkök Başvurusu, Başvuru Numarası: 2013/2420, K.T. 14/1/2014
9. Murat Çevik Başvurusu (4), Başvuru Numarası: 2013/3241, K.T. 16/12/2015
10. Murat Çevik Başvurusu (2), Başvuru Numarası: 2013/3244, K.T. 7/72015, R.G. Tarih- Sayı: 17/8/2015-29448
11. Murat Çevik Başvurusu, Başvuru Numarası: 2013/3245, K.T. 11/12/2014, R.G. Tarih- Sayı: 12/5/2015-29353
12. Murat Çevik Başvurusu (5), Başvuru Numarası: 2013/3246, K.T. 16/12/2015
13. Sait Şahin Başvurusu, Başvuru Numarası: 2013/4338, K.T. 4/11/2015
14. **Keskinkılıç Gıda Sanayi ve Ticaret A.Ş. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2013/4413, K.T. 21/11/2013**
15. Hilal Özkök Başvurusu (2), Başvuru Numarası: 2013/5028, K.T. 14/1/2014
16. Rabia Kocaaku Başvurusu, Başvuru Numarası: 2013/5053, K.T. 7/7/2015
17. Santa Farma İlaç Sanayi A.Ş. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2013/5554 K.T. 6/2/2014
18. *Selçuk Emiroğlu Başvurusu, Başvuru Numarası: 2013/5660 K.T. 20/3/2014*[906]
19. Akün Gıda Maddeleri Sanayi ve Ticaret A.Ş. Başvurusu (2), Başvuru Numarası: 2013/6361 K.T. 6/5/2015
20. **Narsan Plastik San. Tic. Ltd. Şti. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2013/6842, K.T. 20/4/2016, R.G. Tarih ve Sayı: 17/6/2016-29745**

[906] Etkili başvuru hakkı ve mülkiyet hakkı

21. **Murat Çevik Başvurusu (3), Başvuru Numarası: 2013/9505, K.T. 25/6/2015**
22. A. N. A. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2014/109, K.T. 20/9/2017
23. Özlem Türkeş Başvurusu, Başvuru Numarası: 2014/505, K.T. 17/7/2014, R.G. Tarih-Sayı: 16/10/2014-29147
24. *Rauf Zülfükar Başvurusu, Başvuru Numarası: 2014/1068, K.T. 23/2/2017*[907]
25. Mehmet Gürsoy Başvurusu, Başvuru Numarası: 2014/1108, K.T. 7/6/2017
26. **Hasibe Uysal Başvurusu, Başvuru Numarası: 2014/3975, K.T. 5/7/2017**
27. Tamer Aslantaş ve Diğerleri Başvurusu, Başvuru Numarası: 2014/5685 K.T. 5/12/2017
28. Türkiye İş Bankası A.Ş. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2014/6192 K.T. 12/11/2014, R.G. Tarih-Sayı: 21/2/2015-29274
29. Türkiye İş Bankası A.Ş. Başvurusu (2), Başvuru Numarası: 2014/6193 K.T. 15/10/2015
30. **Sam Yağcılık Sanayi ve Ticaret A.Ş. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2014/6675, K.T. 30/6/2016**
31. **Em Export Dış Ticaret A.Ş. Başvurusu (2), Başvuru Numarası: 2014/10283, K.T. 5/4/2017**
32. **Göktaş Yassı Madde Mamülleri San. Tic. A.Ş. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2014/11214, K.T. 21/6/2017**
33. **Ahmet Nuri Demirsoy ve Annıta Demirsoy Başvurusu, Başvuru Numarası: 2014/12080, K.T. 6/4/2017**
34. **Çölbeyi Lojistik Nakliyat Gümrükleme Denizcilik İnşaat Turizm Sanayii ve Ticaret Limited Şirketi Başvurusu, Başvuru Numarası: 2014/12354, K.T. 9/11/2017**
35. British American Tobacco Tütün Mamülleri San. ve Tic. A.Ş. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2014/13386, K.T. 20/7/2017
36. Ford Motor Company Başvurusu, Başvuru Numarası: 2014/13518, K.T. 26/10/2017, R.G. Tarih ve Sayı: 13/12/2017- 30269

[907] Mülkiyet hakkı, adil yargılanma hakkı ve ayrımcılık yasağı

37. **Mehmet Arif Madenci Başvurusu, Başvuru Numarası: 2014/13916, K.T. 12/1/2017**
38. Anadolu Anonim Türk Sigorta Şirketi Şubeleri Başvurusu, Başvuru Numarası: 2014/17286, K.T. 16/11/2016
39. Türkiye İş Bankası A.Ş. Başvurusu (3), Başvuru Numarası: 2015/356 K.T. 22/9/2016
40. İskenderun Demir ve Çelik A.Ş. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2015/941 K.T. 25/10/2018, R.G. Tarih ve Sayı: 25/12/2018-30636
41. İlyas Yılmaz Başvurusu, Başvuru Numarası: 2015/1927 K.T. 25/10/2018, R.G. Tarih ve Sayı: 18/4/2018-30389
42. **Erbakır Elektronik Bakır Mamülleri A.Ş. Başvurusu**, **Başvuru Numarası: 2015/3930 K.T. 23/10/2019**
43. Ereğli Demir Çelik Fabrikaları T.A.Ş. Genel Müdürlüğü Başvurusu, Başvuru Numarası: 2015/4791, K.T. 14/11/2018
44. Reis Otomotiv Ticaret ve Sanayi A.Ş. Başvurusu (2), Başvuru Numarası: 2015/5293, K.T. 28/6/2018
45. Türkiye İş Bankası A.Ş. (5) Başvurusu, Başvuru Numarası: 2015/6691, K.T. 8/3/2018
46. **Reis Otomotiv Ticaret ve Sanayi A.Ş. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2015/6728, K.T. 1/2/2018, R.G. Tarih ve Sayı: 7/3/2018-30353**
47. Reis Otomotiv Ticaret ve Sanayi A.Ş. Başvurusu (3), Başvuru Numarası: 2015/6735, K.T. 3/7/2019
48. Türkiye İş Bankası A.Ş. (8) Başvurusu, Başvuru Numarası: 2015/11278, K.T. 18/4/2019
49. Türkiye Sınai Kalkınma Bankası A.Ş. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2015/12721, K.T. 18/4/2019
50. Ford Motor Company Başvurusu (2), Başvuru Numarası: 2015/12767, K.T. 9/5/2019
51. Mehmet Coşkun Karabaşoğlu Başvurusu, Başvuru Numarası: 2015/14383, K.T. 19/2/2019
52. Berko İlaç ve Kimya San. A.Ş. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2015/14612, K.T. 22/1/2019

53. **Erkan Keskiner Başvurusu, Başvuru Numarası: 2015/15041 K.T. 12/6/2019**
54. Arbay Petrol Gıda Turizm Taşımacılık Sanayi Ticaret Ltd. Şti. ve Arbay Turizm Taşımacılık İthalat İhracat İnşaat Ve Organizasyon Sanayi Ve Ticaret Ltd. Şti. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2015/15100, K.T. 27/2/2019, R.G. Tarih ve Sayı: 3/4/2019- 30734
55. Arbay Petrol Gıda Turizm Taşımacılık Sanayi Ticaret Ltd. Şti. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2015/15104, K.T. 4/7/2019
56. **Er-Kom Komünikasyon Tanıtım ve Reklam Hizmetleri A.Ş. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2015/15389, K.T. 21/3/2019**
57. **Reis Rs Enerji Elektrik Üretimi Motorlu Araçlar Tütün Ürünleri Dağıtım Pazarlama Sanayi ve Ticaret A.Ş. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2015/17259, K.T. 28/6/2018**
58. İskenderun Demir ve Çelik A.Ş. Başvurusu (2), Başvuru Numarası: 2015/19521, K.T. 8/5/2019
59. Millî Reasürans Türk A.Ş. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2016/70, K.T. 1/7/2020; R.G. Tarih ve Sayı: 11/8/2020-31210
60. Millî Reasürans Türk A.Ş. Başvurusu (2), Başvuru Numarası: 2016/73, K.T. 8/7/2020
61. Berko İlaç ve Kimya San. A.Ş. Başvurusu (2), Başvuru Numarası: 2016/477, K.T. 13/6/2019
62. Türkiye İş Bankası A.Ş. (7) Başvurusu, Başvuru Numarası: 2016/931, K.T. 6/2/2019
63. **Türkiye İş Bankası A.Ş. (10) Başvurusu, Başvuru Numarası: 2016/1008, K.T. 19/11/2019**
64. **Selim Akel Başvurusu, Başvuru Numarası: 2016/1330, K.T. 19/11/2019**
65. **Türkiye İş Bankası A.Ş. (9) Başvurusu, Başvuru Numarası: 2016/2400, K.T. 3/4/2019; R.G. Tarih ve Sayı: 21/5/2019-30780**
66. Türkiye Sınai Kalkınma Bankası A.Ş. Başvurusu (2), Başvuru Numarası: 2016/2760, K.T. 4/7/2019

67. Bilnam İşletmecilik Ve Ticaret A.Ş. (Eski Unvanı-Bilnam İşletmecilik ve Tic. Ltd. Şti.) Başvurusu, Başvuru Numarası: 2016/3675, K.T. 3/11/2020; R.G. Tarih ve Sayı: 5/3/2021-31414
68. Güven Bostan Başvurusu, Başvuru Numarası: 2016/4293, K.T. 1/7/2020; R.G. Tarih ve Sayı: 6/8/2020-31205
69. **Osman Yıldırım Başvurusu, Başvuru Numarası: 2016/6396, K.T. 2/12/2020**
70. Nurbay Taşımacılık Tekstil Gıda İthalat İhracat Ltd. Şti. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2016/7783, K.T. 18/7/2019
71. Telpa Telekomünikasyon Ticaret A.Ş. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2016/8880, K.T. 12/11/2019, R.G. Tarih ve Sayı: 5/12/2019- 30969
72. **Egeplast Ege Plastik Ticaret ve Sanayi A.Ş. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2016/10725, K.T. 18/4/2019, R.G. Tarih ve Sayı: 5/12/2019- 30969**
73. **Ayfer Atalmış Başvurusu, Başvuru Numarası: 2016/12198, K.T. 9/6/2020, R.G. Tarih ve Sayı: 29/7/2020-31200**
74. İskenderun Demir ve Çelik A.Ş. Başvurusu (3), Başvuru Numarası: 2016/12214, K.T. 13/6/2019
75. Baymina Enerji A.Ş. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2016/13456, K.T. 29/5/2019, R.G. Tarih ve Sayı: 18/7/2019-30835
76. **Petrol Ofisi A.Ş. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2016/14254, K.T. 28/11/2019, R.G. Tarih Ve Sayı: 9/1/2020-31003**
77. **Koç Holding Emekli Ve Yardım Sandığı Vakfı Başvurusu, Başvuru Numarası: 2016/15421, K.T. 12/11/2019, R.G. Tarih ve Sayı: 10/12/2019- 30974**
78. Ereğli Demir Çelik Fabrikaları T.A.Ş. Genel Müdürlüğü Başvurusu (2), Başvuru Numarası: 2017/28966, K.T. 13/6/2019
79. **Yusuf Yatçı Başvurusu, Başvuru Numarası: 2017/31801, K.T. 10/6/2020**
80. Türkiye Sınai Kalkınma Bankası A.Ş. Başvurusu (3), Başvuru Numarası: 2017/32754, K.T. 10/3/2020

81. Osman Nuri Kurt Başvurusu, Başvuru Numarası: 2017/33011, K.T. 10/3/2020
82. M.R.T.A.Ş. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2017/38233, K.T. 2/12/2020
83. Federal Mogul Powertrain Otomotiv A.Ş. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2017/38679, K.T. 21/7/2020
84. Türkiye Sınai Kalkınma Bankası A.Ş. Başvurusu (4), Başvuru Numarası: 2018/1560, K.T. 24/3/2021
85. Yapı Ve Kredi Bankası A.Ş. (2), Başvuru Numarası: 2018/14110, K.T. 9/6/2021
86. Beşir Konu Başvurusu, Başvuru Numarası: 2018/15128, K.T. 13/4/2021, R.G. Tarih Ve Sayı: 8/6/2021-31505
87. Ereğli Demir Çelik Fabrikaları T.A.Ş. Genel Müdürlüğü Başvurusu (3), Başvuru Numarası: 2018/20679, K.T. 24/3/2021
88. İskenderun Demir ve Çelik A.Ş. Başvurusu (4), Başvuru Numarası: 2018/20884, K.T. 7/4/2021
89. **Ali Rıza Akıncı ve Diğerleri Başvurusu, Başvuru Numarası: 2018/22268, K.T. 15/6/2021**
90. Türkiye İş Bankası A.Ş. (11) Başvurusu, Başvuru Numarası: 2015/26015, K.T. 13/4/2021
91. **Selahattin Bayri Başvurusu, Başvuru Numarası: 2018/32374, K.T. 15/9/2021**
92. Türkiye İş Bankası A.Ş. (12) Başvurusu, Başvuru Numarası: 2019/1270, K.T. 6/10/2021
93. Muhammet Alparslan Başvurusu, Başvuru Numarası: 2019/2677, K.T. 17/11/2021
94. Çukurova İthalat ve İhracat Türk A.Ş. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2019/4408, K.T 18/5/2022, R.G. Tarih Ve Sayı: 3/8/2022-31912
95. M.R.T.A.Ş. Başvurusu (2), Başvuru Numarası: 2019/5982, K.T. 25/5/2022
96. İskenderun Demir ve Çelik A.Ş. Başvurusu (5), Başvuru Numarası: 2019/6774, K.T. 14/9/2022
97. Nalan Uğurlu ve Diğerleri Başvurusu, Başvuru Numarası: 2019/7091, K.T. 29/6/2022

98. Maxxıum Pazarlama ve Ticaret A.Ş. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2019/9692, K.T. 6/10/2022, R.G. Tarih Ve Sayı: 4/11/2022-32003
99. İbrahim Şahintürk Başvurusu, Başvuru Numarası: 2019/9757, K.T. 29/12/2021
100. Ereğli Demir Çelik Fabrikaları T.A.Ş. Genel Müdürlüğü Başvurusu (4), Başvuru Numarası: 2019/11424, K.T. 27/11/2021
101. Yavuz Çanğa Başvurusu, Başvuru Numarası: 2019/13139, K.T. 29/12/2021
102. Onur Oral Başvurusu, Başvuru Numarası: 2019/15602, K.T. 22/2/2022
103. Tevfik Ayhan Başvurusu, Başvuru Numarası: 2019/17968, K.T. 29/6/2022, R.G. Tarih Ve Sayı: 26/8/2022-31935
104. Alya Elektronik İnşaat Sanayi Ticaret Ltd. Şti. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2019/18974, K.T. 29/12/2021
105. Alkapen Doğrama İnşaat Sanayi Ticaret İthalat İhracat
106. Ltd. Şti. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2019/20170, K.T. 15/6/2022, R.G. Tarih ve Sayı: 23/8/2022- 31932
107. Carolıne Nıcole Koç ve Diğerleri Başvurusu, Başvuru Numarası: 2019/26345, K.T. 22/9/2022
108. Nokta Grup Dijital Baskı Makinaları Kağıt Kırtasiye San. ve Tic. Ltd. Şti. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2019/26649, K.T. 19/10/2022
109. Filiz Freıfrau Von Thermann ve İnci Sıeber Başvurusu, Başvuru Numarası: 2019/33855, K.T. 13/9/2022, R.G. Tarih ve Sayı: 20/12/2022-32049
110. Çolakoğlu İnşaat Turizm Enerji Üretimi Sanayi ve Ticaret Anonim Şirketi Ve Kanık İnşaat Limited Şirketi Başvurusu, Başvuru Numarası: 2019/40353, K.T. 28/6/2022, R.G. Tarih ve Sayı: 2/9/2022- 31941
111. **Genesis Halıcılık İnşaat Taahhüt Turizm ve Unlu Mamüller Tic.San.Ltd Şti Başvurusu, Başvuru Numarası: 2020/1107, K.T. 1/2/2023**

B. Adil Yargılanma Hakkı[908]

1. **Abdullah Doğtaş Başvurusu, Başvuru Numarası: 2012/1123, K.T. 26/6/2014**
2. Osman Nuri Öner Başvurusu, Başvuru Numarası: 2013/578, K.T. 23/03/2016
3. **E.T.Y.İ. A.Ş. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2013/596, K.T. 8/5/2014**
4. *Fulpet Akaryakıt Tic. ve San. Ltd. Şti. Başvurusu (2), Başvuru Numarası: 2013/1833, K.T. 22/6/2015*[909]
5. *Fulpet Akaryakıt Tic. Ve San. Ltd. Şti. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2013/1834, K.T. 25/2/2015, R.G. Tarih-Sayı: 27/5/2015-29368*[910]
6. **Hüsamettin Kemal Esiner Başvurusu, Başvuru Numarası: 2013/1949, K.T. 24/6/2015**
7. Vinnel Brown And Root Service Coop. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2013/2041, K.T. 10/6/2015, R.G. Tarih- Sayı: 14/7/2015-29416
8. **Cemal Bayseferoğulları Başvurusu, Başvuru Numarası: 2013/2264, K.T. 26/2/2015**
9. *Ercanlar Otomotiv Oto Kaporta Boya Döşeme Elektrik san. ve Tic. Ltd. Şti. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2013/2477, K.T. 20/4/2016*[911]
10. Yavuzlar Nakliyat Turizm Petrol San. ve Tic. Ltd. Şti. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2013/3914, K.T. 10/3/2016
11. Denktaş Nakliyat Turizm Ltd. Şti. Başvurusu (2), Başvuru Numarası: 2013/3915, K.T. 10/3/2016
12. Denktaş Nakliyat Turizm Ltd. Şti. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2013/3963, K.T. 15/10/2015, R.G. Tarih ve Sayı: 25/12/2015-29573
13. Em Export Dış Ticaret A.Ş. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2013/4051, K.T. 21/4/2016
14. Gür-Sel İnşaat Malzemeleri San. Tic. Ltd. Şti. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2013/4324, K.T. 7/72015

---

[908] Bir başvuruda birden fazla şikâyet ileri sürülüp incelenebildiği için adil yargılanma hakkı kapsamında incelenen şikâyet sayısı 154 olmasına rağmen adil yargılanma hakkının şikâyet konusu edildiği bireysel başvuru sayısı 105'tir.

[909] Suç ve cezaların kanuniliği ilkesi ve adil yargılanma ilkesi

[910] Suç ve cezaların kanuniliği ilkesi ve adil yargılanma ilkesi

[911] Suç ve cezaların kanuniliği ilkesi ve adil yargılanma ilkesi

15. **Keskinkılıç Gıda Sanayi ve Ticaret A.Ş. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2013/4413, K.T. 21/11/2013**
16. Garanti Bankası A.Ş. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2013/4553, K.T. 16/4/2015, R.G. Tarih- Sayı: 13/7/2015-29415
17. Ahmet Türko Başvurusu, Başvuru Numarası: 2013/5949 K.T. 12/3/2015, R.G. Tarih- Sayı: 16/5/2015-29357
18. Nusret Yumrutaş Başvurusu, Başvuru Numarası: 2013/6355 K.T. 19/11/2015
19. *Ada Deniz Acentalıkları ve Danışmanlık Ltd. Şti. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2013/6405 K.T. 15/12/2015*[912]
20. **Narsan Plastik San. Tic. Ltd. Şti. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2013/6842, K.T. 20/4/2016, R.G. Tarih ve Sayı: 17/6/2016-29745**
21. İkra Lojistik Uluslararası Taşımacılık ve Ticaret A.Ş. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2013/7267, K.T. 6/1/2016
22. Gemak Gemi İnşaat Sanayi ve Ticaret A.Ş. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2013/7698, K.T. 18/2/2016
23. Şah Tarım İnşaat Turizm Seyahat Yatçılık San. ve Tic. Ltd.Şti. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2013/7847, K.T. 9/3/2016
24. Mohammed Aynosah Başvurusu, Başvuru Numarası: 2013/8896, K.T. 23/2/2016, R.G. Tarih ve Sayı: 24/3/2016-29663
25. Dese Örme Tekstil Sanayi ve Dış Ticaret Ltd. Şti. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2013/8986, K.T. 31/3/2016
26. **Murat Çevik Başvurusu (3), Başvuru Numarası: 2013/9505, K.T. 25/6/2015**
27. ABP Gıda San. Tur. ve Tic. Ltd. Şti. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2014/72, K.T. 25/3/2015
28. *Rauf Zülfükar Başvurusu, Başvuru Numarası: 2014/1068, K.T. 23/2/2017*[913]
29. Ahmet Akcan Başvurusu, Başvuru Numarası: 2014/3130, K.T. 24/3/2016

[912] Ayrımcılık yasağı, kapsam dışı haklar ve adil yargılanma hakkı
[913] Mülkiyet hakkı, adil yargılanma hakkı ve ayrımcılık yasağı

30. Mürsel Polat Ve Nuriye Artuç Başvurusu, Başvuru Numarası: 2014/3470, K.T. 25/10/2017
31. **Hasibe Uysal Başvurusu, Başvuru Numarası: 2014/3975, K.T. 5/7/2017**
32. Ali Şahin ve Cafer Aksakal Başvurusu, Başvuru Numarası: 2014/4230, K.T. 11/1/2017
33. Münür Ata Başvurusu, Başvuru Numarası: 2014/4958, K.T. 22/1/2015, R.G. Tarih- Sayı: 10/6/2015-29382
34. Vedat Ersöz Başvurusu, Başvuru Numarası: 2014/5357 K.T. 8/11/2017
35. **Sam Yağcılık Sanayi Ve Ticaret A.Ş. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2014/6675, K.T. 30/6/2016**
36. Gündüz Kardeşler İnş. Tar. ve Hayv. Pet. Teks. San. Tic. Ltd. Şti. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2014/6734, K.T. 25/1/2018
37. Özeyyüpoğlu Tekstil Nak. Gıda Tarım İnş. Tic. A.Ş. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2014/7044, K.T. 22/6/2015
38. **Em Export Dış Ticaret A.Ş. Başvurusu (2), Başvuru Numarası: 2014/10283, K.T. 5/4/2017**
39. **Göktaş Yassı Madde Mamülleri San. Tic. A.Ş. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2014/11214, K.T. 21/6/2017**
40. Arif Parlak Başvurusu, Başvuru Numarası: 2014/11655, K.T. 10/01/2018
41. **Ahmet Nuri Demirsoy ve Annıta Demirsoy Başvurusu, Başvuru Numarası: 2014/12080, K.T. 6/4/2017**
42. **Çölbeyi Lojistik Nakliyat Gümrükleme Denizcilik İnşaat Turizm Sanayii ve Ticaret Limited Şirketi Başvurusu, Başvuru Numarası: 2014/12354, K.T. 9/11/2017**
43. Hüseyin Çağlıyan Başvurusu, Başvuru Numarası: 2014/12553, K.T. 22/2/2018
44. Z. Y. V. M. Ltd. Şti. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2014/12805, K.T. 4/10/2017
45. Sabri Yılmaz Başvurusu, Başvuru Numarası: 2014/13344, K.T. 10/1/2018
46. Mehmet Ziyat Özdemir Başvurusu, Başvuru Numarası: 2014/13899, K.T. 12/6/2018

47. **Mehmet Arif Madenci Başvurusu, Başvuru Numarası: 2014/13916, K.T. 12/1/2017**
48. Emine Altay Başvurusu, Başvuru Numarası: 2014/18691, K.T. 8/11/2017
49. Matset Matbaa Makine ve Malzemeleri San. ve Tic. A.Ş. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2014/19070, K.T. 1/2/2017
50. Burak Şendir Başvurusu, Başvuru Numarası: 2015/278 K.T. 9/5/20109
51. Süleymanoğulları Bağırsak Sanayi ve Ticaret Ltd. Şti. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2015/488 K.T. 10/6/2020
52. **Erbakır Elektronik Bakır Mamülleri A.Ş. Başvurusu**, **Başvuru Numarası: 2015/3930 K.T. 23/10/2019**
53. Teslime Aydoğan Başvurusu, Başvuru Numarası: 2015/4255, K.T. 9/6/2020, R.G. Tarih ve Sayı: 15/9/2020-31245
54. Açan Demir Ticaret ve Sanayi Ltd. Şti. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2015/5766, K.T. 6/3/2019
55. Kenan Köksal Başvurusu, Başvuru Numarası: 2015/10591, K.T. 3/12/2020
56. E-Ba İnşaat Taahhüt Ticaret Ltd. Şti. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2015/13921, K.T. 27/6/2018
57. **Erkan Keskiner Başvurusu, Başvuru Numarası: 2015/15041 K.T. 12/6/2019**
58. **Er-Kom Komünikasyon Tanıtım ve Reklam Hizmetleri A.Ş. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2015/15389, K.T. 21/3/2019**
59. Bestami Alliş Başvurusu, Başvuru Numarası: 2015/16656, K.T. 23/1/2019
60. **Reis Rs Enerji Elektrik Üretimi Motorlu Araçlar Tütün Ürünleri Dağıtım Pazarlama Sanayi ve Ticaret A.Ş. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2015/17259, K.T. 28/6/2018**
61. Karagülle Yapı Müh. İnş. Tic. Ltd. Şti. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2015/18081, K.T. 8/3/2018
62. Türkiye İş Bankası A.Ş. (4) Başvurusu, Başvuru Numarası: 2015/19152, K.T. 22/9/2016
63. *Deniz Elektrik Taahhüt Tic. Ltd. Şti. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2016/780, K.T. 24/6/2020*[914]

[914] Adil yargılanma hakkı ve kapsam dışı haklar

64. **Türkiye İş Bankası A.Ş. (10) Başvurusu, Başvuru Numarası: 2016/1008, K.T. 19/11/2019**
65. **Selim Akel Başvurusu, Başvuru Numarası: 2016/1330, K.T. 19/11/2019**
66. **Türkiye İş Bankası A.Ş. (9) Başvurusu, Başvuru Numarası: 2016/2400, K.T. 3/4/2019; R.G. Tarih ve Sayı: 21/5/2019-30780**
67. As Elmaslar Nak. Harf. İnş. Maden Taah. Tic. ve San. Ltd. Şti. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2016/5849, K.T. 25/9/2019
68. **Osman Yıldırım Başvurusu, Başvuru Numarası: 2016/6396, K.T. 2/12/2020**
69. Nail Hacıimamoğlu Başvurusu, Başvuru Numarası: 2016/8362, K.T. 30/9/2020
70. **Egeplast Ege Plastik Ticaret ve Sanayi A.Ş. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2016/10725, K.T. 18/4/2019, R.G. Tarih ve Sayı: 5/12/2019- 30969**
71. Naci Hilal Durmaz Başvurusu, Başvuru Numarası: 2016/10910, K.T. 23/6/2020
72. **Ayfer Atalmış Başvurusu, Başvuru Numarası: 2016/12198, K.T. 9/6/2020, R.G. Tarih ve Sayı: 29/7/2020-31200**
73. Ramazan Demirer ve Turgay Demirer Başvurusu, Başvuru Numarası: 2016/13925, K.T. 17/6/2020
74. **Petrol Ofisi A.Ş. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2016/14254, K.T. 28/11/2019, R.G. Tarih Ve Sayı: 9/1/2020-31003**
75. Tasfiye Halinde Domino Medya Bil. İlt. Rek. Yayın İnş. Tic. Ltd. Şti. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2016/14948, K.T. 26/2/2020
76. **Koç Holding Emekli ve Yardım Sandığı Vakfı Başvurusu, Başvuru Numarası: 2016/15421, K.T. 12/11/2019, R.G. Tarih ve Sayı: 10/12/2019- 30974**
77. Tasfiye Halinde Dis Reklam Elek. Bilg. Turz. San. Ve Tic. Ltd. Şti. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2016/55435, K.T. 8/9/2020
78. Mehmet Turgay Özbekler Başvurusu, Başvuru Numarası: 2017/20779, K.T. 11/3/2020, R.G. Tarih Ve Sayı: 28/4/2020-31112

79. Akışık İnşaat Turizm Otelcilik Tic. Ltd. Şti. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2017/21012, K.T. 15/1/2020
80. Armasan Vakum Ambalaj San. ve Tic. Ltd. Şti. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2017/22937, K.T. 16/9/2020
81. Trakya Kalıp Ve Plastik Kapak İmalatı Sanayi ve Tic. Ltd. Şti. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2017/30526, K.T. 18/11/2020, R.G. Tarih ve Sayı: 20/1/2021-31370
82. **Yusuf Yatçı Başvurusu, Başvuru Numarası: 2017/31801, K.T. 10/6/2020**
83. Nermin Aslan Başvurusu, Başvuru Numarası: 2018/7666, K.T. 21/10/2020, R.G. Tarih ve Sayı: 4/12/2020-31324
84. Ünal Gökpınar Başvurusu, Başvuru Numarası: 2018/9115, K.T. 27/7/2019, R.G. Tarih ve Sayı: 16/5/2019-30776
85. İhsan Güleçenoğlu Başvurusu, Başvuru Numarası: 2018/13941, K.T. 3/2/2022
86. Kemal Turan Başvurusu, Başvuru Numarası: 2018/18194, K.T. 25/2/2021
87. Marka Madeni Yağ Sanayi Ticaret Ltd. Şti. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2018/20215, K.T. 20/10/2020
88. **Ali Rıza Akıncı ve Diğerleri Başvurusu, Başvuru Numarası: 2018/22268, K.T. 15/6/2021**
89. Abdullah Yılmaz ve Diğerleri Başvurusu, Başvuru Numarası: 2018/24941, K.T. 9/7/2020
90. Hilmi Kocabey ve Diğerleri Başvurusu, Başvuru Numarası: 2018/27686, K.T. 17/11/2021, R.G. Tarih Ve Sayı: 29/12/2021-31704
91. Sadettin Keskin Başvurusu (2), Başvuru Numarası: 2018/32154, K.T. 4/5/2020
92. **Selahattin Bayri Başvurusu, Başvuru Numarası: 2018/32374, K.T. 15/9/2021**
93. Güney Eczacıları Üretim Temin ve Dağıtım Kooperatifi Başvurusu, Başvuru Numarası: 2018/34175, K.T. 21/7/2020
94. Gülkan Sarp Başvurusu, Başvuru Numarası: 2018/34523, K.T. 19/11/2020

95. Sadettin Keskin Başvurusu (3), Başvuru Numarası: 2018/34682, K.T. 3/6/2020
96. Sadettin Keskin Başvurusu (4), Başvuru Numarası: 2018/35391, K.T. 8/7/2020
97. Göksel Kayseri Başvurusu, Başvuru Numarası: 2018/36775, K.T. 19/11/2020
98. İsmail Duygulu Başvurusu, Başvuru Numarası: 2018/37582, K.T. 19/11/2020
99. A.G.S.Ö.K. Ltd. Şti. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2019/3276, K.T. 17/11/2021
100. Emin Akyol Başvurusu, Başvuru Numarası: 2019/4696, K.T. 18/1/2023
101. FNSS Savunma Sistemleri A.Ş. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2019/13737, K.T. 27/1/2021
102. Celalettin Akyüz Başvurusu, Başvuru Numarası: 2019/36667, K.T. 20/4/2020
103. Mesel Oto ve İnş. Malz. San. Tic. Ltd. Şti. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2019/36941, K.T. 20/4/2020
104. Bilgiç Petrol Gıda Sanayi Pazarlama Dış Ticaret Ltd. Şti. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2019/38754, K.T. 20/4/2020
105. **Genesis Halıcılık İnşaat Taahhüt Turizm ve Unlu Mamüller Tic.San.Ltd Şti Başvurusu, Başvuru Numarası: 2020/1107, K.T. 1/2/2023**

C. Diğer Haklar ve İlkeler

1. *Fulpet Akaryakıt Tic. ve San. Ltd. Şti. Başvurusu (2), Başvuru Numarası: 2013/1833, K.T. 22/6/2015*[915]
2. *Fulpet Akaryakıt Tic. ve San. Ltd. Şti. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2013/1834, K.T. 25/2/2015, R.G. Tarih-Sayı: 27/5/2015-29368*[916]

[915] Suç ve cezaların kanuniliği ilkesi ve adil yargılanma hakkı
[916] Suç ve cezaların kanuniliği ilkesi ve adil yargılanma hakkı

3. *Ercanlar Otomotiv Oto Kaporta Boya Döşeme Elektrik san. Ve Tic. Ltd. Şti. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2013/2477, K.T. 20/4/2016*[917]
4. *Selçuk Emiroğlu Başvurusu, Başvuru Numarası: 2013/5660 K.T. 20/3/2014*[918]
5. *Ada Deniz Acentalıkları ve Danışmanlık Ltd. Şti. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2013/6405 K.T. 15/12/2015*[919]
6. *Rauf Zülfükar Başvurusu, Başvuru Numarası: 2014/1068, K.T. 23/2/2017*[920]
7. Mehmet Gürsoy Başvurusu, Başvuru Numarası: 2014/1108, K.T. 7/6/2017[921]
8. Ali Rıza Zümbül Başvurusu, Başvuru Numarası: 2014/2328, K.T. 14/9/2017[922]
9. Balkan Sigorta Aracılık Hizmetleri Ticaret ve Limited Şirketi Ve Kırklareli Sigorta Aracılık Hizmetleri Ticaret ve Limited Şirketi Başvurusu, Başvuru Numarası: 2014/4832, K.T. 25/10/2017[923]
10. *Deniz Elektrik Taahhüt Tic. Ltd. Şti. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2016/780, K.T. 24/6/2020*[924]
11. Recep Yılmaz Yazıcıoğlu Başvurusu, Başvuru Numarası: 2017/33714, K.T. 25/5/2022; R.G. Tarih Ve Sayı: 3/8/2022-31912[925]

EK 15: Bireysel Başvuru Sonucuna Göre Adil Yargılanma Hakkına İlişkin Bireysel Başvuruların Listesi

1. Esas İncelemesi Yapılan Bireysel Başvurular

a. İhlal Kararı Verilen Bireysel Başvurular

aa. Makul Sürede Yargılanma Hakkı

1. E.T.Y.İ. A.Ş. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2013/596, K.T. 8/5/2014
2. Hüsamettin Kemal Esiner Başvurusu, Başvuru Numarası: 2013/1949, K.T. 24/6/2015

[917] Suç ve cezaların kanuniliği ilkesi ve adil yargılanma ilkesi
[918] Etkili başvuru hakkı ve mülkiyet hakkı
[919] Ayrımcılık yasağı, kapsam dışı haklar ve adil yargılanma hakkı
[920] Ayrımcılık yasağı, Mülkiyet hakkı ve adil yargılanma hakkı
[921] Eşitlik ilkesi ve ayrımcılık yasağı
[922] Suç ve cezaların kanuniliği ilkesi
[923] Suç ve cezaların kanuniliği ilkesi ve ayrımcılık yasağı
[924] Adil yargılanma hakkı ve kapsam dışı haklar
[925] Suç ve cezaların kanuniliği ilkesi

3. Cemal Bayseferoğulları Başvurusu, Başvuru Numarası: 2013/2264, K.T. 26/2/2015
4. Gür-Sel İnşaat Malzemeleri San. Tic. Ltd. Şti. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2013/4324, K.T. 7/72015
5. Garanti Bankası A.Ş. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2013/4553, K.T. 16/4/2015, R.G. Tarih- Sayı: 13/7/2015-29415
6. Ada Deniz Acentalıkları ve Danışmanlık Ltd. Şti. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2013/6405 K.T. 15/12/2015
7. Dese Örme Tekstil Sanayi ve Dış Ticaret Ltd. Şti. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2013/8986, K.T. 31/3/2016
8. Hasibe Uysal Başvurusu, Başvuru Numarası: 2014/3975, K.T. 5/7/2017
9. Ali Şahin ve Cafer Aksakal Başvurusu, Başvuru Numarası: 2014/4230, K.T. 11/1/2017
10. Sam Yağcılık Sanayi ve Ticaret A.Ş. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2014/6675, K.T. 30/6/2016
11. Özeyyüpoğlu Tekstil Nak. Gıda Tarım İnş. Tic. A.Ş. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2014/7044, K.T. 22/6/2015
12. Ahmet Nuri Demirsoy ve Annıta Demirsoy Başvurusu, Başvuru Numarası: 2014/12080, K.T. 6/4/2017
13. Mehmet Arif Madenci Başvurusu, Başvuru Numarası: 2014/13916, K.T. 12/1/2017
14. Karagülle Yapı Müh. İnş. Tic. Ltd. Şti. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2015/18081, K.T. 8/3/2018
15. Abdullah Yılmaz ve Diğerleri Başvurusu, Başvuru Numarası: 2018/24941, K.T. 9/7/2020
16. Sadettin Keskin Başvurusu (2), Başvuru Numarası: 2018/32154, K.T. 4/5/2020
17. Güney Eczacıları Üretim Temin ve Dağıtım Kooperatifi Başvurusu, Başvuru Numarası: 2018/34175, K.T. 21/7/2020
18. Gülkan Sarp Başvurusu, Başvuru Numarası: 2018/34523, K.T. 19/11/2020
19. Sadettin Keskin Başvurusu (3), Başvuru Numarası: 2018/34682, K.T. 3/6/2020
20. Sadettin Keskin Başvurusu (4), Başvuru Numarası: 2018/35391, K.T. 8/7/2020
21. İsmail Duygulu Başvurusu, Başvuru Numarası: 2018/37582, K.T. 19/11/2020

22. A.G.S.Ö.K. Ltd. Şti. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2019/3276, K.T. 17/11/2021
23. Fnss Savunma Sistemleri A.Ş. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2019/13737, K.T. 27/1/2021
24. Celalettin Akyüz Başvurusu, Başvuru Numarası: 2019/36667, K.T. 20/4/2020
25. Mesel Oto ve İnş. Malz. San. Tic. Ltd. Şti. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2019/36941, K.T. 20/4/2020
26. Bilgiç Petrol Gıda Sanayi Pazarlama Dış Ticaret Ltd. Şti. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2019/38754, K.T. 20/4/2020
27. Genesis Halıcılık İnşaat Taahhüt Turizm ve Unlu Mamüller Tic.San.Ltd Şti Başvurusu, Başvuru Numarası: 2020/1107, K.T. 1/2/2023

bb. Hakkaniyete Uygun Yargılanma Hakkı

1. Teslime Aydoğan Başvurusu, Başvuru Numarası: 2015/4255, K.T. 9/6/2020, R.G. Tarih ve Sayı: 15/9/2020-31245
2. Kenan Köksal Başvurusu, Başvuru Numarası: 2015/10591, K.T. 3/12/2020
3. Deniz Elektrik Taahhüt Tic. Ltd. Şti. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2016/780, K.T. 24/6/2020
4. Tasfiye Halinde Dis Reklam Elek. Bilg. Turz. San. ve Tic. Ltd. Şti. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2016/55435, K.T. 8/9/2020

cc. Gerekçeli karar hakkı

1. Yavuzlar Nakliyat Turizm Petrol San. ve Tic. Ltd. Şti. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2013/3914, K.T. 10/3/2016
2. Denktaş Nakliyat Turizm Ltd. Şti. Başvurusu (2), Başvuru Numarası: 2013/3915, K.T. 10/3/2016
3. Denktaş Nakliyat Turizm Ltd. Şti. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2013/3963, K.T. 15/10/2015, R.G. Tarih ve Sayı: 25/12/2015-29573
4. Nusret Yumrutaş Başvurusu, Başvuru Numarası: 2013/6355 K.T. 19/11/2015
5. Şah Tarım İnşaat Turizm Seyahat Yatçılık San. ve Tic. Ltd.Şti. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2013/7847, K.T. 9/3/2016
6. Münür Ata Başvurusu, Başvuru Numarası: 2014/4958, K.T. 22/1/2015, R.G. Tarih- Sayı: 10/6/2015-29382
7. Burak Şendir Başvurusu, Başvuru Numarası: 2015/278 K.T. 9/5/20109

8. Nail Hacıimamoğlu Başvurusu, Başvuru Numarası: 2016/8362, K.T. 30/9/2020
9. Kemal Turan Başvurusu, Başvuru Numarası: 2018/18194, K.T. 25/2/2021
10. Hilmi Kocabey ve Diğerleri Başvurusu, Başvuru Numarası: 2018/27686, K.T. 17/11/2021, R.G. Tarih ve Sayı: 29/12/2021-31704
11. A.G.S.Ö.K. Ltd. Şti. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2019/3276, K.T. 17/11/2021

dd. Mahkemeye erişim hakkı

1. Ahmet Türko Başvurusu, Başvuru Numarası: 2013/5949 K.T. 12/3/2015, R.G. Tarih- Sayı: 16/5/2015-29357
2. Gemak Gemi İnşaat Sanayi ve Ticaret A.Ş. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2013/7698, K.T. 18/2/2016
3. Mohammed Aynosah Başvurusu, Başvuru Numarası: 2013/8896, K.T. 23/2/2016, R.G. Tarih Ve Sayı: 24/3/2016-29663
4. Göktaş Yassı Madde Mamülleri San. Tic. A.Ş. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2014/11214, K.T. 21/6/2017
5. Mehmet Ziyat Özdemir Başvurusu, Başvuru Numarası: 2014/13899, K.T. 12/6/2018
6. E-Ba İnşaat Taahhüt Ticaret Ltd. Şti. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2015/13921, K.T. 27/6/2018
7. Karagülle Yapı Müh. İnş. Tic. Ltd. Şti. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2015/18081, K.T. 8/3/2018
8. Petrol Ofisi A.Ş. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2016/14254, K.T. 28/11/2019, R.G. Tarih ve Sayı: 9/1/2020-31003
9. Tasfiye Halinde Domino Medya Bil. İlt. Rek. Yayın İnş. Tic. Ltd. Şti. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2016/14948, K.T. 26/2/2020
10. Nermin Aslan Başvurusu, Başvuru Numarası: 2018/7666, K.T. 21/10/2020, R.G. Tarih ve Sayı: 4/12/2020-31324
11. Marka Madeni Yağ Sanayi Ticaret Ltd. Şti. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2018/20215, K.T. 20/10/2020
12. Hilmi Kocabey ve Diğerleri Başvurusu, Başvuru Numarası: 2018/27686, K.T. 17/11/2021, R.G. Tarih Ve Sayı: 29/12/2021-31704

13. Emin Akyol Başvurusu, Başvuru Numarası: 2019/4696, K.T. 18/1/2023

b. İhlal Olmadığına Dair Karar Verilen Bireysel Başvurular

1. Narsan Plastik San. Tic. Ltd. Şti. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2013/6842, K.T. 20/4/2016, R.G. Tarih ve Sayı: 17/6/2016-29745[926]
2. Ali Şahin ve Cafer Aksakal Başvurusu, Başvuru Numarası: 2014/4230, K.T. 11/1/2017[927]
3. Matset Matbaa Makine ve Malzemeleri San. Ve Tic. A.Ş. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2014/19070, K.T. 1/2/2017[928]
4. As Elmaslar Nak. Harf. İnş. Maden Taah. Tic. ve San. Ltd. Şti. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2016/5849, K.T. 25/9/2019[929]
5. Ünal Gökpınar Başvurusu, Başvuru Numarası: 2018/9115, K.T. 27/7/2019, R.G. Tarih ve Sayı: 16/5/2019-30776[930]
6. İhsan Güleçenoğlu Başvurusu, Başvuru Numarası: 2018/13941, K.T. 3/2/2022[931]
7. Hilmi Kocabey Ve Diğerleri Başvurusu, Başvuru Numarası: 2018/27686, K.T. 17/11/2021, R.G. Tarih ve Sayı: 29/12/2021-31704[932]

2. Kabul Edilemezlik Kararı Verilen Bireysel Başvurular

a. Zaman Bakımından Yetkisizlik Nedeniyle

1. Osman Nuri Öner Başvurusu, Başvuru Numarası: 2013/578, K.T. 23/03/2016
2. Rauf Zülfükar Başvurusu, Başvuru Numarası: 2014/1068, K.T. 23/2/2017

b. Kişi Bakımından Yetkisizlik Nedeniyle

1. Emine Altay Başvurusu, Başvuru Numarası: 2014/18691, K.T. 8/11/2017

c. Konu Bakımından Yetkisizlik Nedeniyle

1. Reis Otomotiv Ticaret ve Sanayi A.Ş. Başvurusu (2), Başvuru Numarası: 2015/5293, K.T. 28/6/2018

---

926 Hakkaniyete uygun yargılanma hakkı
927 Hakkaniyete uygun yargılanma hakkı
928 Mahkemeye erişim hakkı
929 Gerekçeli karar hakkı
930 Aynı suçtan dolayı iki kez yargılanmama ve cezalandırılmama hakkı
931 Mahkemeye erişim hakkı
932 Silahların eşitliği ilkesi / çelişmeli yargılama ilkesi (idare)

2. Reis Otomotiv Ticaret ve Sanayi A.Ş. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2015/6728, K.T. 1/2/2018, R.G. Tarih ve Sayı: 7/3/2018-30353
3. Reis Rs Enerji Elektrik Üretimi Motorlu Araçlar Tütün Ürünleri Dağıtım Pazarlama Sanayi ve Ticaret A.Ş. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2015/17259, K.T. 28/6/2018
4. Mehmet Turgay Özbekler Başvurusu, Başvuru Numarası: 2017/20779, K.T. 11/3/2020, R.G. Tarih Ve Sayı: 28/4/2020-31112

d. Süre Aşımı Nedeniyle

1. Türkiye İş Bankası A.Ş. (4) Başvurusu, Başvuru Numarası: 2015/19152, K.T. 22/9/2016

e. Açıkça Dayanaktan Yoksunluk Nedeniyle

1. Abdullah Doğtaş Başvurusu, Başvuru Numarası: 2012/1123, K.T. 26/6/2014[933]
2. Osman Nuri Öner Başvurusu, Başvuru Numarası: 2013/578, K.T. 23/03/2016[934]
3. Fulpet Akaryakıt Tic. ve San. Ltd. Şti. Başvurusu (2), Başvuru Numarası: 2013/1833, K.T. 22/6/2015[935]
4. Fulpet Akaryakıt Tic. ve San. Ltd. Şti. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2013/1834, K.T. 25/2/2015, R.G. Tarih-Sayı: 27/5/2015-29368[936]
5. Hüsamettin Kemal Esiner Başvurusu, Başvuru Numarası: 2013/1949, K.T. 24/6/2015[937]
6. Vinnel Brown And Root Service Coop. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2013/2041, K.T. 10/6/2015, R.G. Tarih- Sayı: 14/7/2015-29416[938]
7. Ercanlar Otomotiv Oto Kaporta Boya Döşeme Elektrik San. ve Tic. Ltd. Şti. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2013/2477, K.T. 20/4/2016[939]
8. Em Export Dış Ticaret A.Ş. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2013/4051, K.T. 21/4/2016[940]

---

933 Mahkemeye erişim hakkı
934 Adil yargılanma hakkı (genel) ve gerekçeli karar hakkı
935 Adil yargılanma hakkı (genel), hakkaniyete uygun yargılanma hakkı ve silahların eşitliği ilkesi / çelişmeli yargılama ilkesi (idare)
936 Adil yargılanma hakkı (genel), hakkaniyete uygun yargılanma hakkı ve silahların eşitliği ilkesi / çelişmeli yargılama ilkesi (idare)
937 Adil yargılanma hakkı (genel) ve hakkaniyete uygun yargılanma hakkı
938 Adil yargılanma hakkı (genel) ve gerekçeli karar hakkı
939 Adil yargılanma hakkı (genel) (idare)
940 Adil yargılanma hakkı (genel) ve gerekçeli karar hakkı

9. Gür-Sel İnşaat Malzemeleri San. Tic. Ltd. Şti. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2013/4324, K.T. 7/72015[941]
10. Keskinkılıç Gıda Sanayi ve Ticaret A.Ş. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2013/4413, K.T. 21/11/2013[942]
11. Garanti Bankası A.Ş. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2013/4553, K.T. 16/4/2015, R.G. Tarih- Sayı: 13/7/2015-29415[943]
12. Ahmet Türko Başvurusu, Başvuru Numarası: 2013/5949 K.T. 12/3/2015, R.G. Tarih- Sayı: 16/5/2015-29357[944]
13. Ada Deniz Acentalıkları ve Danışmanlık Ltd. Şti. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2013/6405 K.T. 15/12/2015[945]
14. İkra Lojistik Uluslararası Taşımacılık ve Ticaret A.Ş. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2013/7267, K.T. 6/1/2016[946]
15. Dese Örme Tekstil Sanayi ve Dış Ticaret Ltd. Şti. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2013/8986, K.T. 31/3/2016[947]
16. Murat Çevik Başvurusu (3), Başvuru Numarası: 2013/9505, K.T. 25/6/2015[948]
17. ABP Gıda San. Tur. Ve Tic. Ltd. Şti. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2014/72, K.T. 25/3/2015[949]
18. Ahmet Akcan Başvurusu, Başvuru Numarası: 2014/3130, K.T. 24/3/2016[950]
19. Vedat Ersöz Başvurusu, Başvuru Numarası: 2014/5357 K.T. 8/11/2017[951]
20. Sam Yağcılık Sanayi Ve Ticaret A.Ş. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2014/6675, K.T. 30/6/2016[952]
21. Gündüz Kardeşler İnş. Tar. Ve Hayv. Pet. Teks. San. Tic. Ltd. Şti. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2014/6734, K.T. 25/1/2018[953]

---

941 Adil yargılanma hakkı (genel) (idare)
942 Adil yargılanma hakkı (genel) (idare)
943 Mahkemeye erişim hakkı (idare)
944 Silahların eşitliği ilkesi / çelişmeli yargılama ilkesi (İdare)
945 Adil yargılanma hakkı (genel) (idare) ve Silahların eşitliği ilkesi / çelişmeli yargılama ilkesi (İdare)
946 Adil yargılanma hakkı (genel) (idare)
947 Adil yargılanma hakkı (genel) (idare)
948 Hakkaniyete uygun yargılanma hakkı (idare)
949 Adil yargılanma hakkı (genel) (ceza)
950 Adil yargılanma hakkı (genel) (idare)
951 Hakkaniyete uygun yargılanma hakkı (idare)
952 Gerekçeli karar hakkı (idare)
953 Adil yargılanma hakkı (genel) ve gerekçeli karar hakkı

22. Em Export Dış Ticaret A.Ş. Başvurusu (2), Başvuru Numarası: 2014/10283, K.T. 5/4/2017[954]
23. Arif Parlak Başvurusu, Başvuru Numarası: 2014/11655, K.T. 10/01/2018[955]
24. Ahmet Nuri Demirsoy Ve Annıta Demirsoy Başvurusu, Başvuru Numarası: 2014/12080, K.T. 6/4/2017[956]
25. Çölbeyi Lojistik Nakliyat Gümrükleme Denizcilik İnşaat Turizm Sanayii ve Ticaret Limited Şirketi Başvurusu, Başvuru Numarası: 2014/12354, K.T. 9/11/2017[957]
26. Hüseyin Çağlıyan Başvurusu, Başvuru Numarası: 2014/12553, K.T. 22/2/2018[958]
27. Z. Y. V. M. Ltd. Şti. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2014/12805, K.T. 4/10/2017[959]
28. Sabri Yılmaz Başvurusu, Başvuru Numarası: 2014/13344, K.T. 10/1/2018[960]
29. Açan Demir Ticaret ve Sanayi Ltd. Şti. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2015/5766, K.T. 6/3/2019[961]
30. Mehmet Arif Madenci Başvurusu, Başvuru Numarası: 2014/13916, K.T. 12/1/2017[962]
31. Süleymanoğulları Bağırsak Sanayi ve Ticaret Ltd. Şti. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2015/488 K.T. 10/6/2020[963]
32. Erkan Keskiner Başvurusu, Başvuru Numarası: 2015/15041 K.T. 12/6/2019[964]
33. Bestami Alliş Başvurusu, Başvuru Numarası: 2015/16656, K.T. 23/1/2019[965]
34. Türkiye İş Bankası A.Ş. (10) Başvurusu, Başvuru Numarası: 2016/1008, K.T. 19/11/2019[966]

---

954 Gerekçeli karar hakkı (idare)
955 Adil yargılanma hakkı (genel) ve gerekçeli karar hakkı
956 Gerekçeli karar hakkı
957 Mahkemeye erişim hakkı (idare)
958 Adil yargılanma hakkı (genel) (idare)
959 Mahkemeye erişim hakkı (idare)
960 Adil yargılanma hakkı (genel) (idare)
961 Gerekçeli karar hakkı (idare)
962 Gerekçeli karar hakkı (idare)
963 Hakkaniyete uygun yargılanma hakkı (idare)
964 Mahkemeye erişim hakkı (idare)
965 Mahkemeye erişim hakkı (idare)
966 Mahkemeye erişim hakkı (idare)

35. Türkiye İş Bankası A.Ş. (9) Başvurusu, Başvuru Numarası: 2016/2400, K.T. 3/4/2019; R.G. Tarih Ve Sayı: 21/5/2019-30780[967]
36. Osman Yıldırım Başvurusu, Başvuru Numarası: 2016/6396, K.T. 2/12/2020[968]
37. Naci Hilal Durmaz Başvurusu, Başvuru Numarası: 2016/10910, K.T. 23/6/2020[969]
38. Ayfer Atalmış Başvurusu, Başvuru Numarası: 2016/12198, K.T. 9/6/2020, R.G. Tarih Ve Sayı: 29/7/2020-31200[970]
39. Ramazan Demirer Ve Turgay Demirer Başvurusu, Başvuru Numarası: 2016/13925, K.T. 17/6/2020[971]
40. Koç Holding Emekli Ve Yardım Sandığı Vakfı Başvurusu, Başvuru Numarası: 2016/15421, K.T. 12/11/2019, R.G. Tarih Ve Sayı: 10/12/2019- 30974[972]
41. Mehmet Turgay Özbekler Başvurusu, Başvuru Numarası: 2017/20779, K.T. 11/3/2020, R.G. Tarih Ve Sayı: 28/4/2020-31112[973]
42. Akışık İnşaat Turizm Otelcilik Tic. Ltd. Şti. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2017/21012, K.T. 15/1/2020[974]
43. Armasan Vakum Ambalaj San. Ve Tic. Ltd. Şti. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2017/22937, K.T. 16/9/2020[975]
44. Trakya Kalıp Ve Plastik Kapak İmalatı Sanayi Ve Tic. Ltd. Şti. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2017/30526, K.T. 18/11/2020, R.G. Tarih Ve Sayı: 20/1/2021-31370[976]
45. Yusuf Yatçı Başvurusu, Başvuru Numarası: 2017/31801, K.T. 10/6/2020[977]
46. Ali Rıza Akıncı Ve Diğerleri Başvurusu, Başvuru Numarası: 2018/22268, K.T. 15/6/2021[978]
47. Selahattin Bayri Başvurusu, Başvuru Numarası: 2018/32374, K.T. 15/9/2021[979]

---

967 Mahkemeye erişim hakkı (idare)
968 Hakkaniyete uygun yargılanma hakkı (idare)
969 Hakkaniyete uygun yargılanma hakkı (idare) ve masumiyet karinesi (idare)
970 Hakkaniyete uygun yargılanma hakkı (idare) ve silahların eşitliği ilkesi / çelişmeli yargılama ilkesi (İdare)
971 Hakkaniyete uygun yargılanma hakkı (idare)
972 Gerekçeli karar hakkı (idare)
973 Silahların eşitliği ilkesi / çelişmeli yargılama ilkesi (İdare)
974 Mahkemeye erişim hakkı (idare)
975 Hakkaniyete uygun yargılanma hakkı (idare)
976 Hakkaniyete uygun yargılanma hakkı (idare)
977 Makul sürede yargılanma hakkı (idare)
978 Mahkemeye erişim hakkı (idare)
979 Makul sürede yargılanma hakkı (idare) ve hakkaniyete uygun yargılanma hakkı (idare)

48. Göksel Kayseri Başvurusu, Başvuru Numarası: 2018/36775, K.T. 19/11/2020[980]
49. FNSS Savunma Sistemleri A.Ş. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2019/13737, K.T. 27/1/2021[981]
50. Mesel Oto Ve İnş. Malz. San. Tic. Ltd. Şti. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2019/36941, K.T. 20/4/2020[982]
51. Bilgiç Petrol Gıda Sanayi Pazarlama Dış Ticaret Ltd. Şti. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2019/38754, K.T. 20/4/2020[983]

f. Başvuru Yollarının Tüketilmemiş Olması Nedeniyle

1. Osman Nuri Öner Başvurusu, Başvuru Numarası: 2013/578, K.T. 23/03/2016[984]
2. Fulpet Akaryakıt Tic. ve San. Ltd. Şti. Başvurusu (2), Başvuru Numarası: 2013/1833, K.T. 22/6/2015[985]
3. Fulpet Akaryakıt Tic. ve San. Ltd. Şti. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2013/1834, K.T. 25/2/2015, R.G. Tarih-Sayı: 27/5/2015-29368[986]
4. Erbakır Elektronik Bakır Mamülleri A.Ş. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2015/3930 K.T. 23/10/2019[987]
5. Açan Demir Ticaret ve Sanayi Ltd. Şti. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2015/5766, K.T. 6/3/2019[988]
6. Er-Kom Komünikasyon Tanıtım ve Reklam Hizmetleri A.Ş. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2015/15389, K.T. 21/3/2019[989]
7. Deniz Elektrik Taahhüt Tic. Ltd. Şti. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2016/780, K.T. 24/6/2020[990]
8. Selim Akel Başvurusu, Başvuru Numarası: 2016/1330, K.T. 19/11/2019[991]
9. Osman Yıldırım Başvurusu, Başvuru Numarası: 2016/6396, K.T. 2/12/2020[992]

---

[980] Silahların eşitliği ilkesi / çelişmeli yargılama ilkesi (İdare)
[981] Adil yargılanma hakkı(genel)
[982] Hakkaniyete uygun yargılanma hakkı (idare)
[983] Hakkaniyete uygun yargılanma hakkı (idare)
[984] Mahkemeye erişim hakkı (idare)
[985] Aleni yargılanma hakkı (idare)
[986] Aleni yargılanma hakkı (idare)
[987] Makul sürede yargılanma hakkı (idare)
[988] Gerekçeli karar hakkı (idare)
[989] Makul sürede yargılanma hakkı (idare)
[990] Makul sürede yargılanma hakkı (idare)
[991] Makul sürede yargılanma hakkı (idare)
[992] Makul sürede yargılanma hakkı (idare)

10. Egeplast Ege Plastik Ticaret Ve Sanayi A.Ş. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2016/10725, K.T. 18/4/2019, R.G. Tarih ve Sayı: 5/12/2019- 30969[993]
11. Tasfiye Halinde Domino Medya Bil. İlt. Rek. Yayın İnş. Tic. Ltd. Şti. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2016/14948, K.T. 26/2/2020[994]
12. Koç Holding Emekli Ve Yardım Sandığı Vakfı Başvurusu, Başvuru Numarası: 2016/15421, K.T. 12/11/2019, R.G. Tarih ve Sayı: 10/12/2019- 30974[995]
13. Gülkan Sarp Başvurusu, Başvuru Numarası: 2018/34523, K.T. 19/11/2020[996]
14. Mesel Oto Ve İnş. Malz. San. Tic. Ltd. Şti. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2019/36941, K.T. 20/4/2020[997]

g. Anayasal ve Kişisel Önemden Yoksunluk Nedeniyle

1. Mürsel Polat Ve Nuriye Artuç Başvurusu, Başvuru Numarası: 2014/3470, K.T. 25/10/2017[998]

h. İncelenmesine Yer Olmadığı Kararı

1. Burak Şendir Başvurusu, Başvuru Numarası: 2015/278 K.T. 9/5/20109

i. Başvurunun Reddi

1. Ali Şahin ve Cafer Aksakal Başvurusu, Başvuru Numarası: 2014/4230, K.T. 11/1/2017
2. Hilmi Kocabey Ve Diğerleri Başvurusu, Başvuru Numarası: 2018/27686, K.T. 17/11/2021, R.G. Tarih Ve Sayı: 29/12/2021-31704[999]

---

[993] Makul sürede yargılanma hakkı (idare)
[994] Makul sürede yargılanma hakkı (idare)
[995] Makul sürede yargılanma hakkı (idare)
[996] Adil yargılanma hakkı ve diğer anayasal haklar
[997] Hakkaniyete uygun yargılanma hakkı (idare)
[998] Gerekçeli karar hakkı (idare)
[999] 2018/34230 numaralı başvuru yönünden mükerrer başvuru olması ve 2018/27686 numaralı başvuru yönünden başvuru yıllarının tüketilmemiş olması nedeniyle

EK 16: Bireysel Başvuru Sonucuna Göre Mülkiyet Hakkına İlişkin Bireysel Başvuruların Listesi

1. Esas İncelemesi Yapılan Bireysel Başvurular

a. İhlal Kararı Verilenler

1. Akel Gıda San. ve Tic. A.Ş. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2013/28, K.T. 25/02/2015, R.G. Tarih-Sayı: 27/5/2015-29368
2. Akün Gıda Maddeleri Sanayi ve Ticaret A.Ş. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2013/1993, K.T. 6/5/2015, R.G. Tarih- Sayı: 27/6/2015-29399
3. Murat Çevik Başvurusu (4), Başvuru Numarası: 2013/3241, K.T. 16/12/2015
4. Murat Çevik Başvurusu (2), Başvuru Numarası: 2013/3244, K.T. 7/72015, R.G. Tarih- Sayı: 17/8/2015-29448
5. Murat Çevik Başvurusu, Başvuru Numarası: 2013/3245, K.T. 11/12/2014, R.G. Tarih- Sayı: 12/5/2015-29353
6. Murat Çevik Başvurusu (5), Başvuru Numarası: 2013/3246, K.T. 16/12/2015
7. Akün Gıda Maddeleri Sanayi Ve Ticaret A.Ş. Başvurusu (2), Başvuru Numarası: 2013/6361 K.T. 6/5/2015
8. Narsan Plastik San. Tic. Ltd. Şti. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2013/6842, K.T. 20/4/2016, R.G. Tarih Ve Sayı: 17/6/2016-29745
9. Türkiye İş Bankası A.Ş. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2014/6192 K.T. 12/11/2014, R.G. Tarih-Sayı: 21/2/2015-29274
10. Türkiye İş Bankası A.Ş. Başvurusu (2), Başvuru Numarası: 2014/6193 K.T. 15/10/2015
11. Göktaş Yassı Madde Mamülleri San. Tic. A.Ş. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2014/11214, K.T. 21/6/2017
12. Ford Motor Company Başvurusu, Başvuru Numarası: 2014/13518, K.T. 26/10/2017, R.G. Tarih Ve Sayı: 13/12/2017- 30269
13. Anadolu Anonim Türk Sigorta Şirketi Şubeleri Başvurusu, Başvuru Numarası: 2014/17286, K.T. 16/11/2016
14. Türkiye İş Bankası A.Ş. Başvurusu (3), Başvuru Numarası: 2015/356 K.T. 22/9/2016
15. İskenderun Demir Ve Çelik A.Ş. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2015/941 K.T. 25/10/2018, R.G. Tarih ve Sayı: 25/12/2018-30636

16. Erbakır Elektronik Bakır Mamülleri A.Ş. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2015/3930 K.T. 23/10/2019
17. Ereğli Demir Çelik Fabrikaları T.A.Ş. Genel Müdürlüğü Başvurusu, Başvuru Numarası: 2015/4791, K.T. 14/11/2018
18. **Reis Otomotiv Ticaret ve Sanayi A.Ş. Başvurusu (2), Başvuru Numarası: 2015/5293, K.T. 28/6/2018**[1000]
19. Türkiye İş Bankası A.Ş. (5) Başvurusu, Başvuru Numarası: 2015/6691, K.T. 8/3/2018
20. **Reis Otomotiv Ticaret ve Sanayi A.Ş. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2015/6728, K.T. 1/2/2018, R.G. Tarih ve Sayı: 7/3/2018-30353**[1001]
21. **Reis Otomotiv Ticaret ve Sanayi A.Ş. Başvurusu (3), Başvuru Numarası: 2015/6735, K.T. 3/7/2019**[1002]
22. Türkiye İş Bankası A.Ş. (8) Başvurusu, Başvuru Numarası: 2015/11278, K.T. 18/4/2019
23. Türkiye Sınai Kalkınma Bankası A.Ş. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2015/12721, K.T. 18/4/2019
24. Ford Motor Company Başvurusu (2), Başvuru Numarası: 2015/12767, K.T. 9/5/2019
25. Arbay Petrol Gıda Turizm Taşımacılık Sanayi Ticaret Ltd. Şti. Ve Arbay Turizm Taşımacılık İthalat İhracat İnşaat Ve Organizasyon Sanayi Ve Ticaret Ltd. Şti. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2015/15100, K.T. 27/2/2019, R.G. Tarih Ve Sayı: 3/4/2019- 30734
26. Arbay Petrol Gıda Turizm Taşımacılık Sanayi Ticaret Ltd. Şti. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2015/15104, K.T. 4/7/2019

[1000] Mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak ayrımcılık yasağının ihlal edildiğine karar verilmiştir. Anayasa Mahkemesi bu başvurulara ilişkin hak nitelendirmesini mülkiyet hakkı olarak yaptığı için istatistiki değerlendirmelerde ilgili başvurular mülkiyet hakkı kapsamında değerlendirilmiştir.

[1001] Mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak ayrımcılık yasağının ihlal edildiğine karar verilmiştir. Anayasa Mahkemesi bu başvurulara ilişkin hak nitelendirmesini mülkiyet hakkı olarak yaptığı için istatistiki değerlendirmelerde ilgili başvurular mülkiyet hakkı kapsamında değerlendirilmiştir.

[1002] Mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak ayrımcılık yasağının ihlal edildiğine karar verilmiştir. Anayasa Mahkemesi bu başvurulara ilişkin hak nitelendirmesini mülkiyet hakkı olarak yaptığı için istatistiki değerlendirmelerde ilgili başvurular mülkiyet hakkı kapsamında değerlendirilmiştir.

27. **Reis Rs Enerji Elektrik Üretimi Motorlu Araçlar Tütün Ürünleri Dağıtım Pazarlama Sanayi ve Ticaret A.Ş. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2015/17259, K.T. 28/6/2018**[1003]
28. İskenderun Demir ve Çelik A.Ş. Başvurusu (2), Başvuru Numarası: 2015/19521, K.T. 8/5/2019
29. Türkiye İş Bankası A.Ş. (7) Başvurusu, Başvuru Numarası: 2016/931, K.T. 6/2/2019
30. Türkiye İş Bankası A.Ş. (10) Başvurusu, Başvuru Numarası: 2016/1008, K.T. 19/11/2019
31. Türkiye İş Bankası A.Ş. (9) Başvurusu, Başvuru Numarası: 2016/2400, K.T. 3/4/2019; R.G. Tarih Ve Sayı: 21/5/2019-30780
32. Türkiye Sınai Kalkınma Bankası A.Ş. Başvurusu (2), Başvuru Numarası: 2016/2760, K.T. 4/7/2019
33. Bilnam İşletmecilik ve Ticaret A.Ş. (Eski Unvanı-Bilnam İşletmecilik Ve Tic. Ltd. Şti.) Başvurusu, Başvuru Numarası: 2016/3675, K.T. 3/11/2020; R.G. Tarih Ve Sayı: 5/3/2021-31414
34. Güven Bostan Başvurusu, Başvuru Numarası: 2016/4293, K.T. 1/7/2020; R.G. Tarih Ve Sayı: 6/8/2020-31205
35. Nurbay Taşımacılık Tekstil Gıda İthalat İhracat Ltd. Şti. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2016/7783, K.T. 18/7/2019
36. Telpa Telekomünikasyon Ticaret A.Ş. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2016/8880, K.T. 12/11/2019, R.G. Tarih ve Sayı: 5/12/2019- 30969
37. İskenderun Demir ve Çelik A.Ş. Başvurusu (3), Başvuru Numarası: 2016/12214, K.T. 13/6/2019
38. Baymina Enerji A.Ş. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2016/13456, K.T. 29/5/2019, R.G. Tarih Ve Sayı: 18/7/2019-30835
39. Ereğli Demir Çelik Fabrikaları T.A.Ş. Genel Müdürlüğü Başvurusu (2), Başvuru Numarası: 2017/28966, K.T. 13/6/2019
40. Türkiye Sınai Kalkınma Bankası A.Ş. Başvurusu (4), Başvuru Numarası: 2018/1560, K.T. 24/3/2021

[1003] Mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak ayrımcılık yasağının ihlal edildiğine karar verilmiştir. Anayasa Mahkemesi bu başvurulara ilişkin hak nitelendirmesini mülkiyet hakkı olarak yaptığı için istatistiki değerlendirmelerde ilgili başvurular mülkiyet hakkı kapsamında değerlendirilmiştir.

41. Ereğli Demir Çelik Fabrikaları T.A.Ş. Genel Müdürlüğü Başvurusu (3), Başvuru Numarası: 2018/20679, K.T. 24/3/2021
42. İskenderun Demir Ve Çelik A.Ş. Başvurusu (4), Başvuru Numarası: 2018/20884, K.T. 7/4/2021
43. Türkiye İş Bankası A.Ş. (11) Başvurusu, Başvuru Numarası: 2015/26015, K.T. 13/4/2021
44. Türkiye İş Bankası A.Ş. (12) Başvurusu, Başvuru Numarası: 2019/1270, K.T. 6/10/2021
45. Muhammet Alparslan Başvurusu, Başvuru Numarası: 2019/2677, K.T. 17/11/2021
46. Çukurova İthalat Ve İhracat Türk A.Ş. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2019/4408, K.T 18/5/2022, R.G. Tarih ve Sayı: 3/8/2022-31912
47. İskenderun Demir ve Çelik A.Ş. Başvurusu (5), Başvuru Numarası: 2019/6774, K.T. 14/9/2022
48. Nalan Uğurlu ve Diğerleri Başvurusu, Başvuru Numarası: 2019/7091, K.T. 29/6/2022
49. İbrahim Şahintürk Başvurusu, Başvuru Numarası: 2019/9757, K.T. 29/12/2021
50. Ereğli Demir Çelik Fabrikaları T.A.Ş. Genel Müdürlüğü Başvurusu (4), Başvuru Numarası: 2019/11424, K.T. 27/11/2021
51. Yavuz Çanğa Başvurusu, Başvuru Numarası: 2019/13139, K.T. 29/12/2021
52. Onur Oral Başvurusu, Başvuru Numarası: 2019/15602, K.T. 22/2/2022
53. Tevfik Ayhan Başvurusu, Başvuru Numarası: 2019/17968, K.T. 29/6/2022, R.G. Tarih Ve Sayı: 26/8/2022-31935
54. Alya Elektronik İnşaat Sanayi Ticaret Ltd. Şti. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2019/18974, K.T. 29/12/2021
55. Filiz Freıfrau Von Thermann Ve İnci Sıeber Başvurusu, Başvuru Numarası: 2019/33855, K.T. 13/9/2022, R.G. Tarih Ve Sayı: 20/12/2022- 32049
56. Çolakoğlu İnşaat Turizm Enerji Üretimi Sanayi Ve Ticaret Anonim Şirketi Ve Kanık İnşaat Limited Şirketi Başvurusu, Başvuru Numarası: 2019/40353, K.T. 28/6/2022, R.G. Tarih Ve Sayı: 2/9/2022- 31941

b. İhlal Olmadığına Dair Kararlar

1. A. N. A. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2014/109, K.T. 20/9/2017
2. Hasibe Uysal Başvurusu, Başvuru Numarası: 2014/3975, K.T. 5/7/2017
3. Mehmet Arif Madenci Başvurusu, Başvuru Numarası: 2014/13916, K.T. 12/1/2017
4. İlyas Yımaz Başvurusu, Başvuru Numarası: 2015/1927 K.T. 25/10/2018, R.G. Tarih Ve Sayı: 18/4/2018-30389
5. Türkiye Sınai Kalkınma Bankası A.Ş. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2015/12721, K.T. 18/4/2019
6. Mehmet Coşkun Karabaşoğlu Başvurusu, Başvuru Numarası: 2015/14383, K.T. 19/2/2019
7. Millî Reasürans Türk A.Ş. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2016/70, K.T. 1/7/2020; R.G. Tarih Ve Sayı: 11/8/2020-31210
8. Millî Reasürans Türk A.Ş. Başvurusu (2), Başvuru Numarası: 2016/73, K.T. 8/7/2020
9. Türkiye İş Bankası A.Ş. (9) Başvurusu, Başvuru Numarası: 2016/2400, K.T. 3/4/2019; R.G. Tarih Ve Sayı: 21/5/2019-30780
10. Koç Holding Emekli Ve Yardım Sandığı Vakfı Başvurusu, Başvuru Numarası: 2016/15421, K.T. 12/11/2019, R.G. Tarih ve Sayı: 10/12/2019- 30974
11. Türkiye Sınai Kalkınma Bankası A.Ş. Başvurusu (3), Başvuru Numarası: 2017/32754, K.T. 10/3/2020
12. M.R.T.A.Ş. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2017/38233, K.T. 2/12/2020
13. Federal Mogul Powertrain Otomotiv A.Ş. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2017/38679, K.T. 21/7/2020
14. Maxxıum Pazarlama Ve Ticaret A.Ş. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2019/9692, K.T. 6/10/2022, R.G. Tarih Ve Sayı: 4/11/2022-32003

15. Alkapen Doğrama İnşaat Sanayi Ticaret İthalat İhracat Ltd. Şti. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2019/20170, K.T. 15/6/2022, R.G. Tarih Ve Sayı: 23/8/2022- 31932

16. Carolıne Nıcole Koç Ve Diğerleri Başvurusu, Başvuru Numarası: 2019/26345, K.T. 22/9/2022

2. Kabul Edilemezlik Kararı Verilenler

a. Zaman Bakımından Yetkisizlik Nedeniyle

1. Hasan Çelen Başvurusu, Başvuru Numarası: 2012/73, K.T. 5/3/2013
2. Keskinkılıç Gıda Sanayi ve Ticaret A.Ş. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2013/4413, K.T. 21/11/2013
3. Murat Çevik Başvurusu (3), Başvuru Numarası: 2013/9505, K.T. 25/6/2015
4. Rauf Zülfükar Başvurusu, Başvuru Numarası: 2014/1068, K.T. 23/2/2017
5. Mehmet Gürsoy Başvurusu, Başvuru Numarası: 2014/1108, K.T. 7/6/2017
6. Sam Yağcılık Sanayi Ve Ticaret A.Ş. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2014/6675, K.T. 30/6/2016
7. Selahattin Bayri Başvurusu, Başvuru Numarası: 2018/32374, K.T. 15/9/2021

b. Kişi Bakımından Yetkisizlik Nedeniyle

1. Santa Farma İlaç Sanayi A.Ş. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2013/5554 K.T. 6/2/2014
2. Çölbeyi Lojistik Nakliyat Gümrükleme Denizcilik İnşaat Turizm Sanayii ve Ticaret Limited Şirketi Başvurusu, Başvuru Numarası: 2014/12354, K.T. 9/11/2017

c. Konu Bakımından Yetkisizlik Nedeniyle

1. Cemal Bayseferoğulları Başvurusu, Başvuru Numarası: 2013/2264, K.T. 26/2/2015
2. Rabia Kocaaku Başvurusu, Başvuru Numarası: 2013/5053, K.T. 7/7/2015
3. Selçuk Emiroğlu Başvurusu, Başvuru Numarası: 2013/5660 K.T. 20/3/2014

d. Süre Aşımı Nedeniyle

1. Mehmet Arif Madenci Başvurusu, Başvuru Numarası: 2014/13916, K.T. 12/1/2017

e. Açıkça Dayanaktan Yoksunluk Nedeniyle

1. E.T.Y.İ. A.Ş. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2013/596, K.T. 8/5/2014
2. Hüsamettin Kemal Esiner Başvurusu, Başvuru Numarası: 2013/1949, K.T. 24/6/2015
3. Hilal Özkök Başvurusu, Başvuru Numarası: 2013/2420, K.T. 14/1/2014
4. Sait Şahin Başvurusu, Başvuru Numarası: 2013/4338, K.T. 4/11/2015
5. Em Export Dış Ticaret A.Ş. Başvurusu (2), Başvuru Numarası: 2014/10283, K.T. 5/4/2017
6. Ahmet Nuri Demirsoy ve Annıta Demirsoy Başvurusu, Başvuru Numarası: 2014/12080, K.T. 6/4/2017
7. British American Tobacco Tütün Mamülleri San. ve Tic. A.Ş. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2014/13386, K.T. 20/7/2017
8. Er-Kom Komünikasyon Tanıtım Ve Reklam Hizmetleri A.Ş. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2015/15389, K.T. 21/3/2019
9. Türkiye İş Bankası A.Ş. (10) Başvurusu, Başvuru Numarası: 2016/1008, K.T. 19/11/2019
10. Türkiye İş Bankası A.Ş. (9) Başvurusu, Başvuru Numarası: 2016/2400, K.T. 3/4/2019; R.G. Tarih Ve Sayı: 21/5/2019-30780
11. Osman Yıldırım Başvurusu, Başvuru Numarası: 2016/6396, K.T. 2/12/2020
12. Ayfer Atalmış Başvurusu, Başvuru Numarası: 2016/12198, K.T. 9/6/2020, R.G. Tarih Ve Sayı: 29/7/2020-31200
13. Yusuf Yatçı Başvurusu, Başvuru Numarası: 2017/31801, K.T. 10/6/2020
14. Yapı ve Kredi Bankası A.Ş. (2), Başvuru Numarası: 2018/14110, K.T. 9/6/2021
15. M.R.T.A.Ş. Başvurusu (2), Başvuru Numarası: 2019/5982, K.T. 25/5/2022
16. FNSS Savunma Sistemleri A.Ş. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2019/13737, K.T. 27/1/2021

17. Nokta Grup Dijital Baskı Makinaları Kağıt Kırtasiye San. ve Tic. Ltd. Şti. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2019/26649, K.T. 19/10/2022
18. Genesis Halıcılık İnşaat Taahhüt Turizm ve Unlu Mamüller Tic.San.Ltd Şti Başvurusu, Başvuru Numarası: 2020/1107, K.T. 1/2/2023

f. Başvuru Yollarının Tüketilmemiş Olması Nedeniyle

1. Abdullah Doğtaş Başvurusu, Başvuru Numarası: 2012/1123, K.T. 26/6/2014
2. Hilal Özkök Başvurusu (2), Başvuru Numarası: 2013/5028, K.T. 14/1/2014
3. Özlem Türkeş Başvurusu, Başvuru Numarası: 2014/505, K.T. 17/7/2014, R.G. Tarih-Sayı: 16/10/2014-29147
4. Tamer Aslantaş ve Diğerleri Başvurusu, Başvuru Numarası: 2014/5685 K.T. 5/12/2017
5. Göktaş Yassı Madde Mamülleri San. Tic. A.Ş. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2014/11214, K.T. 21/6/2017
6. Berko İlaç ve Kimya San. A.Ş. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2015/14612, K.T. 22/1/2019
7. Erkan Keskiner Başvurusu, Başvuru Numarası: 2015/15041 K.T. 12/6/2019
8. Berko İlaç ve Kimya San. A.Ş. Başvurusu (2), Başvuru Numarası: 2016/477, K.T. 13/6/2019
9. Selim Akel Başvurusu, Başvuru Numarası: 2016/1330, K.T. 19/11/2019
10. Ali Rıza Akıncı ve Diğerleri Başvurusu, Başvuru Numarası: 2018/22268, K.T. 15/6/2021

g. Anayasal ve Kişisel Önemden Yoksunluk Nedeniyle

1. Osman Nuri Kurt Başvurusu, Başvuru Numarası: 2017/33011, K.T. 10/3/2020

h. İncelenmesine Yer Olmadığı Kararı

1. Petrol Ofisi A.Ş. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2016/14254, K.T. 28/11/2019, R.G. Tarih Ve Sayı: 9/1/2020-31003

i. Başvurunun Reddi

1. Beşir Konu Başvurusu, Başvuru Numarası: 2018/15128, K.T. 13/4/2021, R.G. Tarih Ve Sayı: 8/6/2021-31505

j. Düşme Kararı

1. Tamer Aslantaş ve Diğerleri Başvurusu, Başvuru Numarası: 2014/5685 K.T. 5/12/2017

2. Egeplast Ege Plastik Ticaret ve Sanayi A.Ş. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2016/10725, K.T. 18/4/2019, R.G. Tarih ve Sayı: 5/12/2019- 30969

EK 17: Kabul Edilemezlik Kararı Kapsamında Değerlendirilen Diğer Karar Türleri

a. İncelenmesine Yer Olmadığı

1. Mehmet Gürsoy Başvurusu, Başvuru Numarası: 2014/1108, K.T. 7/6/2017[1004]
2. Balkan Sigorta Aracılık Hizmetleri Ticaret ve Limited Şirketi ve Kırklareli Sigorta Aracılık Hizmetleri Ticaret ve Limited Şirketi Başvurusu, Başvuru Numarası: 2014/4832, K.T. 25/10/2017[1005]
3. Burak Şendir Başvurusu, Başvuru Numarası: 2015/278 K.T. 9/5/20109[1006]
4. Petrol Ofisi A.Ş. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2016/14254, K.T. 28/11/2019, R.G. Tarih ve Sayı: 9/1/2020-31003[1007]

b. Düşme Kararı

1. Tamer Aslantaş ve Diğerleri Başvurusu, Başvuru Numarası: 2014/5685 K.T. 5/12/2017[1008]

[1004] Eşitlik ilkesi
[1005] Ayrımcılık yasağı
[1006] Hakkaniyete uygun yargılanma hakkı
[1007] Mülkiyet hakkı
[1008] Başvurucu Erol Çiçek yönünden bireysel başvuru tarihinden sonra ölen başvurucunun murislerinin başvuruyu devam ettirme iradelerini bildirmemeleri sebebiyle AYM İçtüzük'ü 80'inci maddesinin 1 numaralı fıkrasının ç bendi uyarınca

2. Egeplast Ege Plastik Ticaret ve Sanayi A.Ş. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2016/10725, K.T. 18/4/2019, R.G. Tarih ve Sayı: 5/12/2019- 30969[1009]

c. Başvurunun Reddi

1. Ali Şahin ve Cafer Aksakal Başvurusu, Başvuru Numarası: 2014/4230, K.T. 11/1/2017[1010]
2. Beşir Konu Başvurusu, Başvuru Numarası: 2018/15128, K.T. 13/4/2021, R.G. Tarih Ve Sayı: 8/6/2021-31505[1011]
3. Hilmi Kocabey Ve Diğerleri Başvurusu, Başvuru Numarası: 2018/27686, K.T. 17/11/2021, R.G. Tarih Ve Sayı: 29/12/2021-31704[1012]

EK 18: Gerekçelerine Göre Kabul Edilemezlik Kararı Verilen Bireysel Başvuruların Listesi

a. Zaman Bakımından Yetkisizlik[1013]

1. Hasan Çelen Başvurusu, Başvuru Numarası: 2012/73, K.T. 5/3/2013
2. Osman Nuri Öner Başvurusu, Başvuru Numarası: 2013/578, K.T. 23/03/2016
3. Keskinkılıç Gıda Sanayi ve Ticaret A.Ş. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2013/4413, K.T. 21/11/2013
4. Murat Çevik Başvurusu (3), Başvuru Numarası: 2013/9505, K.T. 25/6/2015
5. Rauf Zülfükar Başvurusu, Başvuru Numarası: 2014/1068, K.T. 23/2/2017[1014]
6. Mehmet Gürsoy Başvurusu, Başvuru Numarası: 2014/1108, K.T. 7/6/2017
7. Sam Yağcılık Sanayi ve Ticaret A.Ş. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2014/6675, K.T. 30/6/2016

[1009] Temyiz ettiği hüküm hakkında karar verilmeden önce davasından feragat etmiş olması sebebiyle AYM İçtüzük'ü 80'inci maddesi uyarınca mülkiyet hakkının ihlali iddiası yönünden

[1010] Hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlali iddiasına ilişkin olarak başvurucu Cafer Aksakal yönünden başvuru tarihinden önce vefat etmiş başvurucu adına vekâlet ilişkisi sona ermiş olan avukat tarafından yapılan bireysel başvurunun başvuru hakkının kötüye kullanımı nedeniyle

[1011] Mülkiyet hakkının ihlali iddiası yönünden AYM İçtüzük'ün 59. maddesinin (5) numaralı fıkrasında belirtilen yükümlülüklerine açıkça aykırı bir şekilde bildirimde bulunmadığı için başvuru hakkının kötüye kullanımı nedeniyle

[1012] 2018/34230 numaralı başvuru yönünden mükerrer başvuru olması ve 2018/27686 numaralı başvuru yönünden başvuru yıllarının tüketilmemiş olması nedeniyle

[1013] 8 bireysel başvuruda toplam 10 şikâyet hakkında zaman bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemezlik kararı verilmiştir.

[1014] Eşitlik ilkesi ve ayrımcılık yasağı, adil yargılanma hakkı ve mülkiyet hakkı ihlali şikayetleri yönünden

8. Selahattin Bayri Başvurusu, Başvuru Numarası: 2018/32374, K.T. 15/9/2021

b. Süre Aşımı

1. Mehmet Arif Madenci Başvurusu, Başvuru Numarası: 2014/13916, K.T. 12/1/2017
2. Türkiye İş Bankası A.Ş. (4) Başvurusu, Başvuru Numarası: 2015/19152, K.T. 22/9/2016

c. Kişi Bakımından Yetkisizlik

1. Santa Farma İlaç Sanayi A.Ş. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2013/5554 K.T. 6/2/2014
2. Çölbeyi Lojistik Nakliyat Gümrükleme Denizcilik İnşaat Turizm Sanayii ve Ticaret Limited Şirketi Başvurusu, Başvuru Numarası: 2014/12354, K.T. 9/11/2017
3. Emine Altay Başvurusu, Başvuru Numarası: 2014/18691, K.T. 8/11/2017

d. Konu Bakımından Yetkisizlik[1015]

1. Cemal Bayseferoğulları Başvurusu, Başvuru Numarası: 2013/2264, K.T. 26/2/2015
2. Rabia Kocaaku Başvurusu, Başvuru Numarası: 2013/5053, K.T. 7/7/2015
3. Selçuk Emiroğlu Başvurusu, Başvuru Numarası: 2013/5660 K.T. 20/3/2014[1016]
4. Ada Deniz Acentalıkları ve Danışmanlık Ltd. Şti. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2013/6405 K.T. 15/12/2015
5. Reis Otomotiv Ticaret ve Sanayi A.Ş. Başvurusu (2), Başvuru Numarası: 2015/5293, K.T. 28/6/2018
6. Reis Otomotiv Ticaret ve Sanayi A.Ş. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2015/6728, K.T. 1/2/2018, R.G. Tarih ve Sayı: 7/3/2018-30353
7. Reis Rs Enerji Elektrik Üretimi Motorlu Araçlar Tütün Ürünleri Dağıtım Pazarlama Sanayi ve Ticaret A.Ş. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2015/17259, K.T. 28/6/2018

[1015] 9 bireysel başvuruda toplam 10 şikâyet hakkında konu bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemezlik kararı verilmiştir.

[1016] Etkili başvuru hakkı ve mülkiyet hakkı

8. Deniz Elektrik Taahhüt Tic. Ltd. Şti. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2016/780, K.T. 24/6/2020
9. Mehmet Turgay Özbekler Başvurusu, Başvuru Numarası: 2017/20779, K.T. 11/3/2020, R.G. Tarih ve Sayı: 28/4/2020-31112

e. Açıkça Dayanaktan Yoksunluk[1017]

1. Abdullah Doğtaş Başvurusu, Başvuru Numarası: 2012/1123, K.T. 26/6/2014[1018]
2. Osman Nuri Öner Başvurusu, Başvuru Numarası: 2013/578, K.T. 23/03/2016[1019]
3. E.T.Y.İ. A.Ş. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2013/596, K.T. 8/5/2014[1020]
4. Fulpet Akaryakıt Tic. ve San. Ltd. Şti. Başvurusu (2), Başvuru Numarası: 2013/1833, K.T. 22/6/2015[1021]
5. Fulpet Akaryakıt Tic. ve San. Ltd. Şti. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2013/1834, K.T. 25/2/2015, R.G. Tarih-Sayı: 27/5/2015-29368[1022]
6. Hüsamettin Kemal Esiner Başvurusu, Başvuru Numarası: 2013/1949, K.T. 24/6/2015[1023]
7. Vinnel Brown And Root Service Coop. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2013/2041, K.T. 10/6/2015, R.G. Tarih- Sayı: 14/7/2015-29416[1024]
8. Hilal Özkök Başvurusu, Başvuru Numarası: 2013/2420, K.T. 14/1/2014[1025]
9. Ercanlar Otomotiv Oto Kaporta Boya Döşeme Elektrik San. Ve Tic. Ltd. Şti. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2013/2477, K.T. 20/4/2016[1026]
10. Em Export Dış Ticaret A.Ş. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2013/4051, K.T. 21/4/2016[1027]

[1017] 62 bireysel başvuruda toplam 90 şikâyet hakkında açıkça dayanaktan yoksunluk nedeniyle kabul edilemezlik kararı verilmiştir. Açıkça dayanaktan yoksunluk gerekçesiyle kabul edilemezlik kararı verilen bireysel başvuruların temel hak ve özgürlüklere göre listelenmiş hali için bkz. EK-23: Kabul Edilemezlik Kararı Verilen Bireysel Başvurulardaki Haklar

[1018] Temellendirilmemiş şikâyet, idari işlem niteliğinde karar verilmesi talebi

[1019] Kanun yolu şikâyeti, bir ihlalin olmadığı

[1020] Kanun yolu şikâyeti

[1021] Kanun yolu şikâyeti, ihlalin olmadığı, temellendirilmemiş şikâyet

[1022] Kanun yolu şikâyeti, ihlalin olmadığı, temellendirilmemiş şikâyet

[1023] Kanun yolu şikâyeti, ihlalin olmadığı

[1024] Kanun yolu şikâyeti

[1025] Kanun yolu şikâyeti

[1026] Kanun yolu şikâyeti

[1027] Kanun yolu şikâyeti, bir ihlalin olmadığı

11. Gür-Sel İnşaat Malzemeleri San. Tic. Ltd. Şti. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2013/4324, K.T. 7/72015[1028]
12. Sait Şahin Başvurusu, Başvuru Numarası: 2013/4338, K.T. 4/11/2015[1029]
13. Keskinkılıç Gıda Sanayi ve Ticaret A.Ş. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2013/4413, K.T. 21/11/2013[1030]
14. Garanti Bankası A.Ş. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2013/4553, K.T. 16/4/2015, R.G. Tarih- Sayı: 13/7/2015-29415[1031]
15. Ahmet Türko Başvurusu, Başvuru Numarası: 2013/5949 K.T. 12/3/2015, R.G. Tarih- Sayı: 16/5/2015-29357[1032]
16. Ada Deniz Acentalıkları ve Danışmanlık Ltd. Şti. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2013/6405 K.T. 15/12/2015[1033]
17. İkra Lojistik Uluslararası Taşımacılık ve Ticaret A.Ş. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2013/7267, K.T. 6/1/2016[1034]
18. Dese Örme Tekstil Sanayi ve Dış Ticaret Ltd. Şti. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2013/8986, K.T. 31/3/2016[1035]
19. Murat Çevik Başvurusu (3), Başvuru Numarası: 2013/9505, K.T. 25/6/2015[1036]
20. ABP Gıda San. Tur. ve Tic. Ltd. Şti. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2014/72, K.T. 25/3/2015[1037]
21. Ali Rıza Zümbül Başvurusu, Başvuru Numarası: 2014/2328, K.T. 14/9/2017[1038]
22. Ahmet Akcan Başvurusu, Başvuru Numarası: 2014/3130, K.T. 24/3/2016[1039]

[1028] Kanun yolu şikâyeti
[1029] Kanun yolu şikâyeti
[1030] Kanun yolu şikâyeti
[1031] Kanun yolu şikâyeti
[1032] Bir ihlalin olmadığı
[1033] Bir ihlalin olmadığı
[1034] Kanun yolu şikâyeti
[1035] Kanun yolu şikâyeti
[1036] Kanun yolu şikâyeti
[1037] Kanun yolu şikâyeti
[1038] Bir ihlalin olmadığı
[1039] Kanun yolu şikâyeti

23. Balkan Sigorta Aracılık Hizmetleri Ticaret ve Limited Şirketi ve Kırklareli Sigorta Aracılık Hizmetleri Ticaret ve Limited Şirketi Başvurusu, Başvuru Numarası: 2014/4832, K.T. 25/10/2017[1040]
24. Vedat Ersöz Başvurusu, Başvuru Numarası: 2014/5357 K.T. 8/11/2017[1041]
25. Sam Yağcılık Sanayi ve Ticaret A.Ş. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2014/6675, K.T. 30/6/2016[1042]
26. Gündüz Kardeşler İnş. Tar. ve Hayv. Pet. Teks. San. Tic. Ltd. Şti. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2014/6734, K.T. 25/1/2018[1043]
27. Em Export Dış Ticaret A.Ş. Başvurusu (2), Başvuru Numarası: 2014/10283, K.T. 5/4/2017[1044]
28. Arif Parlak Başvurusu, Başvuru Numarası: 2014/11655, K.T. 10/01/2018[1045]
29. Ahmet Nuri Demirsoy ve Annıta Demirsoy Başvurusu, Başvuru Numarası: 2014/12080, K.T. 6/4/2017[1046]
30. Çölbeyi Lojistik Nakliyat Gümrükleme Denizcilik İnşaat Turizm Sanayii ve Ticaret Limited Şirketi Başvurusu, Başvuru Numarası: 2014/12354, K.T. 9/11/2017[1047]
31. Hüseyin Çağlıyan Başvurusu, Başvuru Numarası: 2014/12553, K.T. 22/2/2018[1048]
32. Z. Y. V. M. Ltd. Şti. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2014/12805, K.T. 4/10/2017[1049]
33. Sabri Yılmaz Başvurusu, Başvuru Numarası: 2014/13344, K.T. 10/1/2018[1050]
34. British American Tobacco Tütün Mamülleri San. ve Tic. A.Ş. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2014/13386, K.T. 20/7/2017[1051]

[1040] Kanun yolu şikâyeti
[1041] Kanun yolu şikâyeti
[1042] Bir ihlalin olmadığı
[1043] Kanun yolu şikâyeti, temellendirilmemiş şikâyet
[1044] Bir ihlalin olmadığı
[1045] Kanun yolu şikâyeti
[1046] Bir ihlalin olmadığı
[1047] Bir ihlalin olmadığı
[1048] Kanun yolu şikâyeti
[1049] Bir ihlalin olmadığı
[1050] Kanun yolu şikâyeti
[1051] Temellendirilmemiş şikâyet

35. Mehmet Arif Madenci Başvurusu, Başvuru Numarası: 2014/13916, K.T. 12/1/2017[1052]
36. Süleymanoğulları Bağırsak Sanayi ve Ticaret Ltd. Şti. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2015/488 K.T. 10/6/2020[1053]
37. Açan Demir Ticaret ve Sanayi Ltd. Şti. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2015/5766, K.T. 6/3/2019[1054]
38. Erkan Keskiner Başvurusu, Başvuru Numarası: 2015/15041 K.T. 12/6/2019[1055]
39. Er-Kom Komünikasyon Tanıtım ve Reklam Hizmetleri A.Ş. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2015/15389, K.T. 21/3/2019[1056]
40. Bestami Alliş Başvurusu, Başvuru Numarası: 2015/16656, K.T. 23/1/2019[1057]
41. Türkiye İş Bankası A.Ş. (10) Başvurusu, Başvuru Numarası: 2016/1008, K.T. 19/11/2019[1058]
42. Türkiye İş Bankası A.Ş. (9) Başvurusu, Başvuru Numarası: 2016/2400, K.T. 3/4/2019; R.G. Tarih ve Sayı: 21/5/2019-30780[1059]
43. Osman Yıldırım Başvurusu, Başvuru Numarası: 2016/6396, K.T. 2/12/2020[1060]
44. Naci Hilal Durmaz Başvurusu, Başvuru Numarası: 2016/10910, K.T. 23/6/2020[1061]
45. Ayfer Atalmış Başvurusu, Başvuru Numarası: 2016/12198, K.T. 9/6/2020, R.G. Tarih ve Sayı: 29/7/2020-31200[1062]
46. Ramazan Demirer ve Turgay Demirer Başvurusu, Başvuru Numarası: 2016/13925, K.T. 17/6/2020[1063]

[1052] Bir ihlalin olmadığı
[1053] Kanun yolu şikâyeti
[1054] Bir ihlalin olmadığı
[1055] Bir ihlalin olmadığı
[1056] Bir ihlalin olmadığı
[1057] Bir ihlalin olmadığı
[1058] Bir ihlalin olmadığı
[1059] Bir ihlalin olmadığı
[1060] Kanun yolu şikâyeti
[1061] Kanun yolu şikâyeti
[1062] Bir ihlalin olmadığı (2)
[1063] Kanun yolu şikâyeti

47. Koç Holding Emekli ve Yardım Sandığı Vakfı Başvurusu, Başvuru Numarası: 2016/15421, K.T. 12/11/2019, R.G. Tarih ve Sayı: 10/12/2019- 30974[1064]
48. Mehmet Turgay Özbekler Başvurusu, Başvuru Numarası: 2017/20779, K.T. 11/3/2020, R.G. Tarih ve Sayı: 28/4/2020-31112[1065]
49. Akışık İnşaat Turizm Otelcilik Tic. Ltd. Şti. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2017/21012, K.T. 15/1/2020[1066]
50. Armasan Vakum Ambalaj San. Ve Tic. Ltd. Şti. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2017/22937, K.T. 16/9/2020[1067]
51. Trakya Kalıp ve Plastik Kapak İmalatı Sanayi ve Tic. Ltd. Şti. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2017/30526, K.T. 18/11/2020, R.G. Tarih ve Sayı: 20/1/2021-31370[1068]
52. Yusuf Yatçı Başvurusu, Başvuru Numarası: 2017/31801, K.T. 10/6/2020[1069]
53. Yapı ve Kredi Bankası A.Ş. (2), Başvuru Numarası: 2018/14110, K.T. 9/6/2021[1070]
54. Ali Rıza Akıncı ve Diğerleri Başvurusu, Başvuru Numarası: 2018/22268, K.T. 15/6/2021[1071]
55. Selahattin Bayri Başvurusu, Başvuru Numarası: 2018/32374, K.T. 15/9/2021[1072]
56. Göksel Kayseri Başvurusu, Başvuru Numarası: 2018/36775, K.T. 19/11/2020[1073]
57. M.R.T.A.Ş. Başvurusu (2), Başvuru Numarası: 2019/5982, K.T. 25/5/2022[1074]
58. Fnss Savunma Sistemleri A.Ş. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2019/13737, K.T. 27/1/2021[1075]

[1064] Bir ihlalin olmadığı
[1065] Temellendirilmemiş şikâyet
[1066] Bir ihlalin olmadığı
[1067] Kanun yolu şikâyeti
[1068] Kanun yolu şikâyeti
[1069]Bir ihlalin olmadığı (2)
[1070] Bir ihlalin olmadığı
[1071] Bir ihlalin olmadığı
[1072] Bir ihlalin olmadığı, kanun yolu şikâyeti
[1073] Bir ihlalin olmadığı, kanun yolu şikâyeti
[1074] Bir ihlalin olmadığı
[1075] Bir ihlalin olmadığı

59. Nokta Grup Dijital Baskı Makinaları Kâğıt Kırtasiye San. ve Tic. Ltd. Şti. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2019/26649, K.T. 19/10/2022[1076]
60. Mesel Oto ve İnş. Malz. San. Tic. Ltd. Şti. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2019/36941, K.T. 20/4/2020[1077]
61. Bilgiç Petrol Gıda Sanayi Pazarlama Dış Ticaret Ltd. Şti. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2019/38754, K.T. 20/4/2020[1078]
62. Genesis Halıcılık İnşaat Taahhüt Turizm ve Unlu Mamüller Tic.San.Ltd Şti Başvurusu, Başvuru Numarası: 2020/1107, K.T. 1/2/2023[1079]

f. Başvuru Yollarının Tüketilmemiş Olması

1. Abdullah Doğtaş Başvurusu, Başvuru Numarası: 2012/1123, K.T. 26/6/2014
2. Osman Nuri Öner Başvurusu, Başvuru Numarası: 2013/578, K.T. 23/03/2016
3. Fulpet Akaryakıt Tic. ve San. Ltd. Şti. Başvurusu (2), Başvuru Numarası: 2013/1833, K.T. 22/6/2015
4. Fulpet Akaryakıt Tic. ve San. Ltd. Şti. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2013/1834, K.T. 25/2/2015, R.G. Tarih-Sayı: 27/5/2015-29368
5. Hilal Özkök Başvurusu (2), Başvuru Numarası: 2013/5028, K.T. 14/1/2014
6. Özlem Türkeş Başvurusu, Başvuru Numarası: 2014/505, K.T. 17/7/2014, R.G. Tarih-Sayı: 16/10/2014-29147
7. Tamer Aslantaş ve Diğerleri Başvurusu, Başvuru Numarası: 2014/5685 K.T. 5/12/2017
8. Göktaş Yassı Madde Mamülleri San. Tic. A.Ş. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2014/11214, K.T. 21/6/2017
9. Erbakır Elektronik Bakır Mamülleri A.Ş. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2015/3930 K.T. 23/10/2019
10. Açan Demir Ticaret ve Sanayi Ltd. Şti. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2015/5766, K.T. 6/3/2019
11. Berko İlaç ve Kimya San. A.Ş. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2015/14612, K.T. 22/1/2019

[1076] Bir ihlalin olmadığı
[1077] Bir ihlalin olmadığı
[1078] Bir ihlalin olmadığı
[1079] Bir ihlalin olmadığı

12. Erkan Keskiner Başvurusu, Başvuru Numarası: 2015/15041 K.T. 12/6/2019
13. Er-Kom Komünikasyon Tanıtım ve Reklam Hizmetleri A.Ş. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2015/15389, K.T. 21/3/2019
14. Berko İlaç ve Kimya San. A.Ş. Başvurusu (2), Başvuru Numarası: 2016/477, K.T. 13/6/2019
15. Deniz Elektrik Taahhüt Tic. Ltd. Şti. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2016/780, K.T. 24/6/2020
16. Selim Akel Başvurusu, Başvuru Numarası: 2016/1330, K.T. 19/11/2019[1080]
17. Osman Yıldırım Başvurusu, Başvuru Numarası: 2016/6396, K.T. 2/12/2020
18. Egeplast Ege Plastik Ticaret ve Sanayi A.Ş. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2016/10725, K.T. 18/4/2019, R.G. Tarih ve Sayı: 5/12/2019- 30969
19. Tasfiye Halinde Domino Medya Bil. İlt. Rek. Yayın İnş. Tic. Ltd. Şti. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2016/14948, K.T. 26/2/2020
20. Koç Holding Emekli ve Yardım Sandığı Vakfı Başvurusu, Başvuru Numarası: 2016/15421, K.T. 12/11/2019, R.G. Tarih ve Sayı: 10/12/2019- 30974
21. Ali Rıza Akıncı ve Diğerleri Başvurusu, Başvuru Numarası: 2018/22268, K.T. 15/6/2021
22. Gülkan Sarp Başvurusu, Başvuru Numarası: 2018/34523, K.T. 19/11/2020
23. Mesel Oto ve İnş. Malz. San. Tic. Ltd. Şti. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2019/36941, K.T. 20/4/2020

g. Anayasal ve Kişisel Önemden Yoksunluk

1. Mürsel Polat ve Nuriye Artuç Başvurusu, Başvuru Numarası: 2014/3470, K.T. 25/10/2017[1081]
2. Osman Nuri Kurt Başvurusu, Başvuru Numarası: 2017/33011, K.T. 10/3/2020[1082]

[1080] Mülkiyet hakkı, makul sürede yargılanma hakkı
[1081] Adil yargılanma hakkı (gerekçeli karar hakkı)
[1082] Mülkiyet hakkı

EK 19: Kabul Edilemezlik Kararı Verilen Bireysel Başvurulardaki Haklar[1083]

A. Mülkiyet Hakkı

a. Zaman bakımından yetkisizlik

1. Hasan Çelen Başvurusu, Başvuru Numarası: 2012/73, K.T. 5/3/2013
2. Keskinkılıç Gıda Sanayi ve Ticaret A.Ş. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2013/4413, K.T. 21/11/2013
3. Murat Çevik Başvurusu (3), Başvuru Numarası: 2013/9505, K.T. 25/6/2015
4. Rauf Zülfükar Başvurusu, Başvuru Numarası: 2014/1068, K.T. 23/2/2017
5. Mehmet Gürsoy Başvurusu, Başvuru Numarası: 2014/1108, K.T. 7/6/2017
6. Sam Yağcılık Sanayi ve Ticaret A.Ş. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2014/6675, K.T. 30/6/2016
7. Selahattin Bayri Başvurusu, Başvuru Numarası: 2018/32374, K.T. 15/9/2021

b. Kişi Bakımından Yetkisizlik

1. Santa Farma İlaç Sanayi A.Ş. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2013/5554 K.T. 6/2/2014
2. Çölbeyi Lojistik Nakliyat Gümrükleme Denizcilik İnşaat Turizm Sanayii Ve Ticaret Limited Şirketi Başvurusu, Başvuru Numarası: 2014/12354, K.T. 9/11/2017

c. Konu Bakımından Yetkisizlik

1. Cemal Bayseferoğulları Başvurusu, Başvuru Numarası: 2013/2264, K.T. 26/2/2015
2. Rabia Kocaaku Başvurusu, Başvuru Numarası: 2013/5053, K.T. 7/7/2015
3. Selçuk Emiroğlu Başvurusu, Başvuru Numarası: 2013/5660 K.T. 20/3/2014

d. Süre Aşımı

1. Mehmet Arif Madenci Başvurusu, Başvuru Numarası: 2014/13916, K.T. 12/1/2017

e. Açıkça Dayanaktan Yoksunluk

1. E.T.Y.İ. A.Ş. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2013/596, K.T. 8/5/2014
2. Hüsamettin Kemal Esiner Başvurusu, Başvuru Numarası: 2013/1949, K.T. 24/6/2015

[1083] Mülkiyet hakkı ve adil yargılanma hakkı olarak 2 adet ana başlığı ve her bir hak altında 7 adet alt başlık var.

3. Hilal Özkök Başvurusu, Başvuru Numarası: 2013/2420, K.T. 14/1/2014
4. Sait Şahin Başvurusu, Başvuru Numarası: 2013/4338, K.T. 4/11/2015
5. Em Export Dış Ticaret A.Ş. Başvurusu (2), Başvuru Numarası: 2014/10283, K.T. 5/4/2017
6. Ahmet Nuri Demirsoy Ve Annıta Demirsoy Başvurusu, Başvuru Numarası: 2014/12080, K.T. 6/4/2017
7. British American Tobacco Tütün Mamülleri San. Ve Tic. A.Ş. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2014/13386, K.T. 20/7/2017
8. Er-Kom Komünikasyon Tanıtım Ve Reklam Hizmetleri A.Ş. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2015/15389, K.T. 21/3/2019
9. Türkiye İş Bankası A.Ş. (10) Başvurusu, Başvuru Numarası: 2016/1008, K.T. 19/11/2019
10. Türkiye İş Bankası A.Ş. (9) Başvurusu, Başvuru Numarası: 2016/2400, K.T. 3/4/2019; R.G. Tarih Ve Sayı: 21/5/2019-30780
11. Osman Yıldırım Başvurusu, Başvuru Numarası: 2016/6396, K.T. 2/12/2020
12. Ayfer Atalmış Başvurusu, Başvuru Numarası: 2016/12198, K.T. 9/6/2020, R.G. Tarih Ve Sayı: 29/7/2020-31200
13. Yusuf Yatçı Başvurusu, Başvuru Numarası: 2017/31801, K.T. 10/6/2020
14. Yapı Ve Kredi Bankası A.Ş. (2), Başvuru Numarası: 2018/14110, K.T. 9/6/2021
15. M.R.T.A.Ş. Başvurusu (2), Başvuru Numarası: 2019/5982, K.T. 25/5/2022
16. FNSS Savunma Sistemleri A.Ş. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2019/13737, K.T. 27/1/2021
17. Nokta Grup Dijital Baskı Makinaları Kağıt Kırtasiye San. Ve Tic. Ltd. Şti. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2019/26649, K.T. 19/10/2022
18. Genesis Halıcılık İnşaat Taahhüt Turizm Ve Unlu Mamüller Tic.San.Ltd Şti Başvurusu, Başvuru Numarası: 2020/1107, K.T. 1/2/2023

f. Başvuru Yollarının Tüketilmemiş Olması Nedeniyle

1. Abdullah Doğtaş Başvurusu, Başvuru Numarası: 2012/1123, K.T. 26/6/2014
2. Hilal Özkök Başvurusu (2), Başvuru Numarası: 2013/5028, K.T. 14/1/2014

3. Özlem Türkeş Başvurusu, Başvuru Numarası: 2014/505, K.T. 17/7/2014, R.G. Tarih-Sayı: 16/10/2014-29147
4. Tamer Aslantaş ve Diğerleri Başvurusu, Başvuru Numarası: 2014/5685 K.T. 5/12/2017
5. Göktaş Yassı Madde Mamülleri San. Tic. A.Ş. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2014/11214, K.T. 21/6/2017
6. Berko İlaç Ve Kimya San. A.Ş. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2015/14612, K.T. 22/1/2019
7. Erkan Keskiner Başvurusu, Başvuru Numarası: 2015/15041 K.T. 12/6/2019
8. Berko İlaç Ve Kimya San. A.Ş. Başvurusu (2), Başvuru Numarası: 2016/477, K.T. 13/6/2019
9. Selim Akel Başvurusu, Başvuru Numarası: 2016/1330, K.T. 19/11/2019
10. Ali Rıza Akıncı Ve Diğerleri Başvurusu, Başvuru Numarası: 2018/22268, K.T. 15/6/2021

g. Anayasal ve kişisel önemden yoksunluk

1. Osman Nuri Kurt Başvurusu, Başvuru Numarası: 2017/33011, K.T. 10/3/2020

h. İncelenmesine Yer Olmadığı Kararı

1. Petrol Ofisi A.Ş. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2016/14254, K.T. 28/11/2019, R.G. Tarih Ve Sayı: 9/1/2020-31003

i. Başvurunun Reddi

1. Beşir Konu Başvurusu, Başvuru Numarası: 2018/15128, K.T. 13/4/2021, R.G. Tarih Ve Sayı: 8/6/2021-31505

j. Düşme Kararı

1. Tamer Aslantaş ve Diğerleri Başvurusu, Başvuru Numarası: 2014/5685 K.T. 5/12/2017
2. Egeplast Ege Plastik Ticaret ve Sanayi A.Ş. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2016/10725, K.T. 18/4/2019, R.G. Tarih ve Sayı: 5/12/2019- 30969

B. Adil Yargılanma Hakkı

a. Anayasal ve kişisel önemden yoksunluk

1. Mürsel Polat ve Nuriye Artuç Başvurusu, Başvuru Numarası: 2014/3470, K.T. 25/10/2017[1084]

b. Başvuru Yollarının Tüketilmemiş Olması Nedeniyle

1. Osman Nuri Öner Başvurusu, Başvuru Numarası: 2013/578, K.T. 23/03/2016[1085]
2. Fulpet Akaryakıt Tic. ve San. Ltd. Şti. Başvurusu (2), Başvuru Numarası: 2013/1833, K.T. 22/6/2015[1086]
3. Fulpet Akaryakıt Tic. ve San. Ltd. Şti. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2013/1834, K.T. 25/2/2015, R.G. Tarih-Sayı: 27/5/2015-29368[1087]
4. Erbakır Elektronik Bakır Mamülleri A.Ş. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2015/3930 K.T. 23/10/2019[1088]
5. Açan Demir Ticaret ve Sanayi Ltd. Şti. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2015/5766, K.T. 6/3/2019[1089]
6. Er-Kom Komünikasyon Tanıtım ve Reklam Hizmetleri A.Ş. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2015/15389, K.T. 21/3/2019[1090]
7. Deniz Elektrik Taahhüt Tic. Ltd. Şti. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2016/780, K.T. 24/6/2020[1091]
8. Selim Akel Başvurusu, Başvuru Numarası: 2016/1330, K.T. 19/11/2019[1092]
9. Osman Yıldırım Başvurusu, Başvuru Numarası: 2016/6396, K.T. 2/12/2020[1093]
10. Egeplast Ege Plastik Ticaret Ve Sanayi A.Ş. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2016/10725, K.T. 18/4/2019, R.G. Tarih Ve Sayı: 5/12/2019- 30969[1094]
11. Tasfiye Halinde Domino Medya Bil. İlt. Rek. Yayın İnş. Tic. Ltd. Şti. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2016/14948, K.T. 26/2/2020[1095]

[1084] Gerekçeli karar hakkı (idare)
[1085] Mahkemeye erişim hakkı (idare)
[1086] Aleni yargılanma hakkı (idare)
[1087] Aleni yargılanma hakkı (idare)
[1088] Makul sürede yargılanma hakkı (idare)
[1089] Gerekçeli karar hakkı (idare)
[1090] Makul sürede yargılanma hakkı (idare)
[1091] Makul sürede yargılanma hakkı (idare)
[1092] Makul sürede yargılanma hakkı (idare)
[1093] Makul sürede yargılanma hakkı (idare)
[1094] Makul sürede yargılanma hakkı (idare)
[1095] Makul sürede yargılanma hakkı (idare)

12. Koç Holding Emekli ve Yardım Sandığı Vakfı Başvurusu, Başvuru Numarası: 2016/15421, K.T. 12/11/2019, R.G. Tarih Ve Sayı: 10/12/2019- 30974[1096]
13. Gülkan Sarp Başvurusu, Başvuru Numarası: 2018/34523, K.T. 19/11/2020[1097]
14. Mesel Oto ve İnş. Malz. San. Tic. Ltd. Şti. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2019/36941, K.T. 20/4/2020[1098]

c. Açıkça Dayanaktan Yoksunluk

1. Abdullah Doğtaş Başvurusu, Başvuru Numarası: 2012/1123, K.T. 26/6/2014[1099]
2. Osman Nuri Öner Başvurusu, Başvuru Numarası: 2013/578, K.T. 23/03/2016[1100]
3. Fulpet Akaryakıt Tic. Ve San. Ltd. Şti. Başvurusu (2), Başvuru Numarası: 2013/1833, K.T. 22/6/2015[1101]
4. Fulpet Akaryakıt Tic. Ve San. Ltd. Şti. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2013/1834, K.T. 25/2/2015, R.G. Tarih-Sayı: 27/5/2015-29368[1102]
5. Hüsamettin Kemal Esiner Başvurusu, Başvuru Numarası: 2013/1949, K.T. 24/6/2015[1103]
6. Vinnel Brown And Root Service Coop. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2013/2041, K.T. 10/6/2015, R.G. Tarih- Sayı: 14/7/2015-29416[1104]
7. Ercanlar Otomotiv Oto Kaporta Boya Döşeme Elektrik San. Ve Tic. Ltd. Şti. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2013/2477, K.T. 20/4/2016[1105]
8. Em Export Dış Ticaret A.Ş. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2013/4051, K.T. 21/4/2016[1106]
9. Gür-Sel İnşaat Malzemeleri San. Tic. Ltd. Şti. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2013/4324, K.T. 7/72015[1107]

[1096] Makul sürede yargılanma hakkı (idare)
[1097] Adil yargılanma hakkı ve diğer anayasal haklar
[1098] Hakkaniyete uygun yargılanma hakkı (idare)
[1099] Mahkemeye erişim hakkı
[1100] Adil yargılanma hakkı (genel) ve gerekçeli karar hakkı
[1101] Adil yargılanma hakkı (genel), hakkaniyete uygun yargılanma hakkı ve silahların eşitliği ilkesi / çelişmeli yargılama ilkesi (idare)
[1102] Adil yargılanma hakkı (genel), hakkaniyete uygun yargılanma hakkı ve silahların eşitliği ilkesi / çelişmeli yargılama ilkesi (idare)
[1103] Adil yargılanma hakkı (genel) ve hakkaniyete uygun yargılanma hakkı
[1104] Adil yargılanma hakkı (genel) ve gerekçeli karar hakkı
[1105] Adil yargılanma hakkı (genel) (idare)
[1106] Adil yargılanma hakkı (genel) ve gerekçeli karar hakkı
[1107] Adil yargılanma hakkı (genel) (idare)

10. Keskinkılıç Gıda Sanayi Ve Ticaret A.Ş. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2013/4413, K.T. 21/11/2013[1108]
11. Garanti Bankası A.Ş. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2013/4553, K.T. 16/4/2015, R.G. Tarih- Sayı: 13/7/2015-29415[1109]
12. Ahmet Türko Başvurusu, Başvuru Numarası: 2013/5949 K.T. 12/3/2015, R.G. Tarih- Sayı: 16/5/2015-29357[1110]
13. Ada Deniz Acentalıkları Ve Danışmanlık Ltd. Şti. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2013/6405 K.T. 15/12/2015[1111]
14. İkra Lojistik Uluslararası Taşımacılık Ve Ticaret A.Ş. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2013/7267, K.T. 6/1/2016[1112]
15. Dese Örme Tekstil Sanayi Ve Dış Ticaret Ltd. Şti. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2013/8986, K.T. 31/3/2016[1113]
16. Murat Çevik Başvurusu (3), Başvuru Numarası: 2013/9505, K.T. 25/6/2015[1114]
17. ABP Gıda San. Tur. Ve Tic. Ltd. Şti. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2014/72, K.T. 25/3/2015[1115]
18. Ahmet Akcan Başvurusu, Başvuru Numarası: 2014/3130, K.T. 24/3/2016[1116]
19. Vedat Ersöz Başvurusu, Başvuru Numarası: 2014/5357 K.T. 8/11/2017[1117]
20. Sam Yağcılık Sanayi Ve Ticaret A.Ş. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2014/6675, K.T. 30/6/2016[1118]
21. Gündüz Kardeşler İnş. Tar. Ve Hayv. Pet. Teks. San. Tic. Ltd. Şti. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2014/6734, K.T. 25/1/2018[1119]
22. Em Export Dış Ticaret A.Ş. Başvurusu (2), Başvuru Numarası: 2014/10283, K.T. 5/4/2017[1120]

[1108] Adil yargılanma hakkı (genel) (idare)
[1109] Mahkemeye erişim hakkı (idare)
[1110] Silahların eşitliği ilkesi / çelişmeli yargılama ilkesi (İdare)
[1111] Adil yargılanma hakkı (genel) (idare) ve Silahların eşitliği ilkesi / çelişmeli yargılama ilkesi (İdare)
[1112] Adil yargılanma hakkı (genel) (idare)
[1113] Adil yargılanma hakkı (genel) (idare)
[1114] Hakkaniyete uygun yargılanma hakkı (idare)
[1115] Adil yargılanma hakkı (genel) (ceza)
[1116] Adil yargılanma hakkı (genel) (idare)
[1117] Hakkaniyete uygun yargılanma hakkı (idare)
[1118] Gerekçeli karar hakkı (idare)
[1119] Adil yargılanma hakkı (genel) ve gerekçeli karar hakkı
[1120] Gerekçeli karar hakkı (idare)

23. Arif Parlak Başvurusu, Başvuru Numarası: 2014/11655, K.T. 10/01/2018[1121]
24. Ahmet Nuri Demirsoy Ve Annıta Demirsoy Başvurusu, Başvuru Numarası: 2014/12080, K.T. 6/4/2017[1122]
25. Çölbeyi Lojistik Nakliyat Gümrükleme Denizcilik İnşaat Turizm Sanayii Ve Ticaret Limited Şirketi Başvurusu, Başvuru Numarası: 2014/12354, K.T. 9/11/2017[1123]
26. Hüseyin Çağlıyan Başvurusu, Başvuru Numarası: 2014/12553, K.T. 22/2/2018[1124]
27. Z. Y. V. M. Ltd. Şti. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2014/12805, K.T. 4/10/2017[1125]
28. Sabri Yılmaz Başvurusu, Başvuru Numarası: 2014/13344, K.T. 10/1/2018[1126]
29. Açan Demir Ticaret Ve Sanayi Ltd. Şti. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2015/5766, K.T. 6/3/2019[1127]
30. Mehmet Arif Madenci Başvurusu, Başvuru Numarası: 2014/13916, K.T. 12/1/2017[1128]
31. Süleymanoğulları Bağırsak Sanayi Ve Ticaret Ltd. Şti. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2015/488 K.T. 10/6/2020[1129]
32. Erkan Keskiner Başvurusu, Başvuru Numarası: 2015/15041 K.T. 12/6/2019[1130]
33. Bestami Alliş Başvurusu, Başvuru Numarası: 2015/16656, K.T. 23/1/2019[1131]
34. Türkiye İş Bankası A.Ş. (10) Başvurusu, Başvuru Numarası: 2016/1008, K.T. 19/11/2019[1132]
35. Türkiye İş Bankası A.Ş. (9) Başvurusu, Başvuru Numarası: 2016/2400, K.T. 3/4/2019; R.G. Tarih Ve Sayı: 21/5/2019-30780[1133]
36. Osman Yıldırım Başvurusu, Başvuru Numarası: 2016/6396, K.T. 2/12/2020[1134]

[1121] Adil yargılanma hakkı (genel) ve gerekçeli karar hakkı
[1122] Gerekçeli karar hakkı
[1123] Mahkemeye erişim hakkı (idare)
[1124] Adil yargılanma hakkı (genel) (idare)
[1125] Mahkemeye erişim hakkı (idare)
[1126] Adil yargılanma hakkı (genel) (idare)
[1127] Gerekçeli karar hakkı (idare)
[1128] Gerekçeli karar hakkı (idare)
[1129] Hakkaniyete uygun yargılanma hakkı (idare)
[1130] Mahkemeye erişim hakkı (idare)
[1131] Mahkemeye erişim hakkı (idare)
[1132] Mahkemeye erişim hakkı (idare)
[1133] Mahkemeye erişim hakkı (idare)
[1134] Hakkaniyete uygun yargılanma hakkı (idare)

37. Naci Hilal Durmaz Başvurusu, Başvuru Numarası: 2016/10910, K.T. 23/6/2020[1135]
38. Ayfer Atalmış Başvurusu, Başvuru Numarası: 2016/12198, K.T. 9/6/2020, R.G. Tarih Ve Sayı: 29/7/2020-31200[1136]
39. Ramazan Demirer Ve Turgay Demirer Başvurusu, Başvuru Numarası: 2016/13925, K.T. 17/6/2020[1137]
40. Koç Holding Emekli Ve Yardım Sandığı Vakfı Başvurusu, Başvuru Numarası: 2016/15421, K.T. 12/11/2019, R.G. Tarih Ve Sayı: 10/12/2019- 30974[1138]
41. Mehmet Turgay Özbekler Başvurusu, Başvuru Numarası: 2017/20779, K.T. 11/3/2020, R.G. Tarih Ve Sayı: 28/4/2020-31112[1139]
42. Akışık İnşaat Turizm Otelcilik Tic. Ltd. Şti. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2017/21012, K.T. 15/1/2020[1140]
43. Armasan Vakum Ambalaj San. Ve Tic. Ltd. Şti. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2017/22937, K.T. 16/9/2020[1141]
44. Trakya Kalıp Ve Plastik Kapak İmalatı Sanayi Ve Tic. Ltd. Şti. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2017/30526, K.T. 18/11/2020, R.G. Tarih Ve Sayı: 20/1/2021-31370[1142]
45. Yusuf Yatçı Başvurusu, Başvuru Numarası: 2017/31801, K.T. 10/6/2020[1143]
46. Ali Rıza Akıncı Ve Diğerleri Başvurusu, Başvuru Numarası: 2018/22268, K.T. 15/6/2021[1144]
47. Selahattin Bayri Başvurusu, Başvuru Numarası: 2018/32374, K.T. 15/9/2021[1145]
48. Göksel Kayseri Başvurusu, Başvuru Numarası: 2018/36775, K.T. 19/11/2020[1146]

[1135] Hakkaniyete uygun yargılanma hakkı (idare) ve masumiyet karinesi (idare)
[1136] Hakkaniyete uygun yargılanma hakkı (idare) ve silahların eşitliği ilkesi / çelişmeli yargılama ilkesi (İdare)
[1137] Hakkaniyete uygun yargılanma hakkı (idare)
[1138] Gerekçeli karar hakkı (idare)
[1139] Silahların eşitliği ilkesi / çelişmeli yargılama ilkesi (İdare)
[1140] Mahkemeye erişim hakkı (idare)
[1141] Hakkaniyete uygun yargılanma hakkı (idare)
[1142] Hakkaniyete uygun yargılanma hakkı (idare)
[1143] Makul sürede yargılanma hakkı (idare)
[1144] Mahkemeye erişim hakkı (idare)
[1145] Makul sürede yargılanma hakkı (idare) ve hakkaniyete uygun yargılanma hakkı (idare)
[1146] Silahların eşitliği ilkesi / çelişmeli yargılama ilkesi (İdare)

49. FNSS Savunma Sistemleri A.Ş. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2019/13737, K.T. 27/1/2021[1147]
50. Mesel Oto Ve İnş. Malz. San. Tic. Ltd. Şti. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2019/36941, K.T. 20/4/2020[1148]
51. Bilgiç Petrol Gıda Sanayi Pazarlama Dış Ticaret Ltd. Şti. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2019/38754, K.T. 20/4/2020[1149]

d. Zaman Bakımından Yetkisizlik Nedeniyle

1. Osman Nuri Öner Başvurusu, Başvuru Numarası: 2013/578, K.T. 23/03/2016
2. Rauf Zülfükar Başvurusu, Başvuru Numarası: 2014/1068, K.T. 23/2/2017

e. Kişi Bakımından Yetkisizlik Nedeniyle

1. Emine Altay Başvurusu, Başvuru Numarası: 2014/18691, K.T. 8/11/2017

f. Konu Bakımından Yetkisizlik Nedeniyle

1. Reis Otomotiv Ticaret Ve Sanayi A.Ş. Başvurusu (2), Başvuru Numarası: 2015/5293, K.T. 28/6/2018
2. Reis Otomotiv Ticaret Ve Sanayi A.Ş. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2015/6728, K.T. 1/2/2018, R.G. Tarih Ve Sayı: 7/3/2018-30353
3. Reis Rs Enerji Elektrik Üretimi Motorlu Araçlar Tütün Ürünleri Dağıtım Pazarlama Sanayi Ve Ticaret A.Ş. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2015/17259, K.T. 28/6/2018
4. Mehmet Turgay Özbekler Başvurusu, Başvuru Numarası: 2017/20779, K.T. 11/3/2020, R.G. Tarih Ve Sayı: 28/4/2020-31112

g. Süre Aşımı

1. Türkiye İş Bankası A.Ş. (4) Başvurusu, Başvuru Numarası: 2015/19152, K.T. 22/9/2016

h. Başvurunun Reddi

1. Ali Şahin ve Cafer Aksakal Başvurusu, Başvuru Numarası: 2014/4230, K.T. 11/1/2017

[1147] Adil yargılanma hakkı(genel)
[1148] Hakkaniyete uygun yargılanma hakkı (idare)
[1149] Hakkaniyete uygun yargılanma hakkı (idare)

2. Hilmi Kocabey ve Diğerleri Başvurusu, Başvuru Numarası: 2018/27686, K.T. 17/11/2021, R.G. Tarih Ve Sayı: 29/12/2021-31704[1150]

i. İncelenmesine Yer Olmadığı

1. Burak Şendir Başvurusu, Başvuru Numarası: 2015/278 K.T. 9/5/20109

C. Suç ve Cezaların Kanuniliği İlkesi[1151]

1. Fulpet Akaryakıt Tic. Ve San. Ltd. Şti. Başvurusu (2), Başvuru Numarası: 2013/1833, K.T. 22/6/2015
2. Fulpet Akaryakıt Tic. ve San. Ltd. Şti. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2013/1834, K.T. 25/2/2015, R.G. Tarih-Sayı: 27/5/2015-29368
3. Ercanlar Otomotiv Oto Kaporta Boya Döşeme Elektrik San. Ve Tic. Ltd. Şti. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2013/2477, K.T. 20/4/2016
4. Ali Rıza Zümbül Başvurusu, Başvuru Numarası: 2014/2328, K.T. 14/9/2017
5. Balkan Sigorta Aracılık Hizmetleri Ticaret ve Limited Şirketi ve Kırklareli Sigorta Aracılık Hizmetleri Ticaret ve Limited Şirketi Başvurusu, Başvuru Numarası: 2014/4832, K.T. 25/10/2017

D. Kapsam Dışı Haklar

1. Ada Deniz Acentalıkları ve Danışmanlık Ltd. Şti. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2013/6405 K.T. 15/12/2015[1152]
2. Deniz Elektrik Taahhüt Tic. Ltd. Şti. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2016/780, K.T. 24/6/2020[1153]

E. Etkili Başvuru Hakkı

1. Selçuk Emiroğlu Başvurusu, Başvuru Numarası: 2013/5660 K.T. 20/3/2014[1154]

[1150] 2018/34230 numaralı başvuru yönünden mükerrer başvuru olması ve 2018/27686 numaralı başvuru yönünden başvuru yıllarının tüketilmemiş olması nedeniyle

[1151] Hepsi hakkında açıkça dayanaktan yoksunluk gerekçesiyle kabul edilemezlik kararı verilmiştir.

[1152] Anayasaya aykırılık iddiası yönünden başvurunun doğrudan ve soyut olarak yasama işlemi aleyhine yapılması nedeniyle konu bakımından yetkisizlik

[1153] Çalışma hakkına yönelik ihlal iddiası yönünden konu bakımından yetkisizlik

[1154] Konu bakımından yetkisizlik

F. Eşitlik İlkesi ve Ayrımcılık Yasağı

1. Ada Deniz Acentalıkları ve Danışmanlık Ltd. Şti. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2013/6405 K.T. 15/12/2015[1155]
2. Rauf Zülfükar Başvurusu, Başvuru Numarası: 2014/1068, K.T. 23/2/2017[1156]
3. Mehmet Gürsoy Başvurusu, Başvuru Numarası: 2014/1108, K.T. 7/6/2017[1157]
4. Balkan Sigorta Aracılık Hizmetleri Ticaret ve Limited Şirketi ve Kırklareli Sigorta Aracılık Hizmetleri Ticaret ve Limited Şirketi Başvurusu, Başvuru Numarası: 2014/4832, K.T. 25/10/2017[1158]

EK 20: Adil Yargılanma Hakkına İlişkin İhlâl Kararı Verilmiş Başvurular

a. Makul Sürede Yargılanma Hakkı

1. E.T.Y.İ. A.Ş. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2013/596, K.T. 8/5/2014
2. Hüsamettin Kemal Esiner Başvurusu, Başvuru Numarası: 2013/1949, K.T. 24/6/2015
3. Cemal Bayseferoğulları Başvurusu, Başvuru Numarası: 2013/2264, K.T. 26/2/2015
4. Gür-Sel İnşaat Malzemeleri San. Tic. Ltd. Şti. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2013/4324, K.T. 7/72015
5. Garanti Bankası A.Ş. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2013/4553, K.T. 16/4/2015, R.G. Tarih- Sayı: 13/7/2015-29415
6. Ada Deniz Acentalıkları ve Danışmanlık Ltd. Şti. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2013/6405 K.T. 15/12/2015
7. Dese Örme Tekstil Sanayi Ve Dış Ticaret Ltd. Şti. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2013/8986, K.T. 31/3/2016
8. Hasibe Uysal Başvurusu, Başvuru Numarası: 2014/3975, K.T. 5/7/2017
9. Ali Şahin ve Cafer Aksakal Başvurusu, Başvuru Numarası: 2014/4230, K.T. 11/1/2017

[1155] Açıkça dayanaktan yoksunluk
[1156] Zaman bakımından yetkisizlik
[1157] İncelenmesine yer olmadığı
[1158] İncelenmesine yer olmadığı

10. Sam Yağcılık Sanayi ve Ticaret A.Ş. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2014/6675, K.T. 30/6/2016
11. Özeyyüpoğlu Tekstil Nak. Gıda Tarım İnş. Tic. A.Ş. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2014/7044, K.T. 22/6/2015
12. Ahmet Nuri Demirsoy ve Annıta Demirsoy Başvurusu, Başvuru Numarası: 2014/12080, K.T. 6/4/2017
13. Mehmet Arif Madenci Başvurusu, Başvuru Numarası: 2014/13916, K.T. 12/1/2017
14. Karagülle Yapı Müh. İnş. Tic. Ltd. Şti. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2015/18081, K.T. 8/3/2018
15. Abdullah Yılmaz ve Diğerleri Başvurusu, Başvuru Numarası: 2018/24941, K.T. 9/7/2020
16. Sadettin Keskin Başvurusu (2), Başvuru Numarası: 2018/32154, K.T. 4/5/2020
17. Güney Eczacıları Üretim Temin ve Dağıtım Kooperatifi Başvurusu, Başvuru Numarası: 2018/34175, K.T. 21/7/2020
18. Gülkan Sarp Başvurusu, Başvuru Numarası: 2018/34523, K.T. 19/11/2020
19. Sadettin Keskin Başvurusu (3), Başvuru Numarası: 2018/34682, K.T. 3/6/2020
20. Sadettin Keskin Başvurusu (4), Başvuru Numarası: 2018/35391, K.T. 8/7/2020
21. İsmail Duygulu Başvurusu, Başvuru Numarası: 2018/37582, K.T. 19/11/2020
22. A.G.S.Ö.K. Ltd. Şti. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2019/3276, K.T. 17/11/2021
23. Fnss Savunma Sistemleri A.Ş. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2019/13737, K.T. 27/1/2021
24. Celalettin Akyüz Başvurusu, Başvuru Numarası: 2019/36667, K.T. 20/4/2020
25. Mesel Oto ve İnş. Malz. San. Tic. Ltd. Şti. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2019/36941, K.T. 20/4/2020
26. Bilgiç Petrol Gıda Sanayi Pazarlama Dış Ticaret Ltd. Şti. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2019/38754, K.T. 20/4/2020
27. Genesis Halıcılık İnşaat Taahhüt Turizm ve Unlu Mamüller Tic.San.Ltd Şti Başvurusu, Başvuru Numarası: 2020/1107, K.T. 1/2/2023

b. Hakkaniyete Uygun Yargılanma Hakkı

1. Teslime Aydoğan Başvurusu, Başvuru Numarası: 2015/4255, K.T. 9/6/2020, R.G. Tarih Ve Sayı: 15/9/2020-31245
2. Kenan Köksal Başvurusu, Başvuru Numarası: 2015/10591, K.T. 3/12/2020
3. Deniz Elektrik Taahhüt Tic. Ltd. Şti. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2016/780, K.T. 24/6/2020
4. Tasfiye Halinde Dis Reklam Elek. Bilg. Turz. San. ve Tic. Ltd. Şti. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2016/55435, K.T. 8/9/2020

c. Gerekçeli Karar Hakkı

1. Yavuzlar Nakliyat Turizm Petrol San. ve Tic. Ltd. Şti. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2013/3914, K.T. 10/3/2016
2. Denktaş Nakliyat Turizm Ltd. Şti. Başvurusu (2), Başvuru Numarası: 2013/3915, K.T. 10/3/2016
3. Denktaş Nakliyat Turizm Ltd. Şti. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2013/3963, K.T. 15/10/2015, R.G. Tarih ve Sayı: 25/12/2015-29573
4. Nusret Yumrutaş Başvurusu, Başvuru Numarası: 2013/6355 K.T. 19/11/2015
5. Şah Tarım İnşaat Turizm Seyahat Yatçılık San. ve Tic. Ltd.Şti. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2013/7847, K.T. 9/3/2016
6. Münür Ata Başvurusu, Başvuru Numarası: 2014/4958, K.T. 22/1/2015, R.G. Tarih- Sayı: 10/6/2015-29382
7. Burak Şendir Başvurusu, Başvuru Numarası: 2015/278 K.T. 9/5/20109
8. Nail Hacıimamoğlu Başvurusu, Başvuru Numarası: 2016/8362, K.T. 30/9/2020
9. Kemal Turan Başvurusu, Başvuru Numarası: 2018/18194, K.T. 25/2/2021
10. Hilmi Kocabey ve Diğerleri Başvurusu, Başvuru Numarası: 2018/27686, K.T. 17/11/2021, R.G. Tarih Ve Sayı: 29/12/2021-31704
11. A.G.S.Ö.K. Ltd. Şti. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2019/3276, K.T. 17/11/2021

d. Mahkemeye Erişim Hakkı

1. Ahmet Türko Başvurusu, Başvuru Numarası: 2013/5949 K.T. 12/3/2015, R.G. Tarih- Sayı: 16/5/2015-29357

2. Gemak Gemi İnşaat Sanayi Ve Ticaret A.Ş. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2013/7698, K.T. 18/2/2016
3. Mohammed Aynosah Başvurusu, Başvuru Numarası: 2013/8896, K.T. 23/2/2016, R.G. Tarih Ve Sayı: 24/3/2016-29663
4. Göktaş Yassı Madde Mamülleri San. Tic. A.Ş. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2014/11214, K.T. 21/6/2017
5. Mehmet Ziyat Özdemir Başvurusu, Başvuru Numarası: 2014/13899, K.T. 12/6/2018
6. E-Ba İnşaat Taahhüt Ticaret Ltd. Şti. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2015/13921, K.T. 27/6/2018
7. Karagülle Yapı Müh. İnş. Tic. Ltd. Şti. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2015/18081, K.T. 8/3/2018
8. Petrol Ofisi A.Ş. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2016/14254, K.T. 28/11/2019, R.G. Tarih Ve Sayı: 9/1/2020-31003
9. Tasfiye Halinde Domino Medya Bil. İlt. Rek. Yayın İnş. Tic. Ltd. Şti. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2016/14948, K.T. 26/2/2020
10. Nermin Aslan Başvurusu, Başvuru Numarası: 2018/7666, K.T. 21/10/2020, R.G. Tarih Ve Sayı: 4/12/2020-31324
11. Marka Madeni Yağ Sanayi Ticaret Ltd. Şti. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2018/20215, K.T. 20/10/2020
12. Hilmi Kocabey ve Diğerleri Başvurusu, Başvuru Numarası: 2018/27686, K.T. 17/11/2021, R.G. Tarih ve Sayı: 29/12/2021-31704
13. Emin Akyol Başvurusu, Başvuru Numarası: 2019/4696, K.T. 18/1/2023

EK 21: Mülkiyet Hakkına İlişkin İhlâl Kararı Verilmiş Başvurular

1. Akel Gıda San. ve Tic. A.Ş. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2013/28, K.T. 25/02/2015, R.G. Tarih-Sayı: 27/5/2015-29368
2. Akün Gıda Maddeleri Sanayi ve Ticaret A.Ş. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2013/1993, K.T. 6/5/2015, R.G. Tarih- Sayı: 27/6/2015-29399
3. Murat Çevik Başvurusu (4), Başvuru Numarası: 2013/3241, K.T. 16/12/2015
4. Murat Çevik Başvurusu (2), Başvuru Numarası: 2013/3244, K.T. 7/72015, R.G. Tarih- Sayı: 17/8/2015-29448

5. Murat Çevik Başvurusu, Başvuru Numarası: 2013/3245, K.T. 11/12/2014, R.G. Tarih- Sayı: 12/5/2015-29353
6. Murat Çevik Başvurusu (5), Başvuru Numarası: 2013/3246, K.T. 16/12/2015
7. Akün Gıda Maddeleri Sanayi ve Ticaret A.Ş. Başvurusu (2), Başvuru Numarası: 2013/6361 K.T. 6/5/2015
8. Narsan Plastik San. Tic. Ltd. Şti. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2013/6842, K.T. 20/4/2016, R.G. Tarih ve Sayı: 17/6/2016-29745
9. Türkiye İş Bankası A.Ş. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2014/6192 K.T. 12/11/2014, R.G. Tarih-Sayı: 21/2/2015-29274
10. Türkiye İş Bankası A.Ş. Başvurusu (2), Başvuru Numarası: 2014/6193 K.T. 15/10/2015
11. Göktaş Yassı Madde Mamülleri San. Tic. A.Ş. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2014/11214, K.T. 21/6/2017
12. Ford Motor Company Başvurusu, Başvuru Numarası: 2014/13518, K.T. 26/10/2017, R.G. Tarih Ve Sayı: 13/12/2017- 30269
13. Anadolu Anonim Türk Sigorta Şirketi Şubeleri Başvurusu, Başvuru Numarası: 2014/17286, K.T. 16/11/2016
14. Türkiye İş Bankası A.Ş. Başvurusu (3), Başvuru Numarası: 2015/356 K.T. 22/9/2016
15. İskenderun Demir Ve Çelik A.Ş. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2015/941 K.T. 25/10/2018, R.G. Tarih Ve Sayı: 25/12/2018-30636
16. Erbakır Elektronik Bakır Mamülleri A.Ş. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2015/3930 K.T. 23/10/2019
17. Ereğli Demir Çelik Fabrikaları T.A.Ş. Genel Müdürlüğü Başvurusu, Başvuru Numarası: 2015/4791, K.T. 14/11/2018
18. **Reis Otomotiv Ticaret Ve Sanayi A.Ş. Başvurusu (2), Başvuru Numarası: 2015/5293, K.T. 28/6/2018**[1159]
19. Türkiye İş Bankası A.Ş. (5) Başvurusu, Başvuru Numarası: 2015/6691, K.T. 8/3/2018

[1159] Mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak ayrımcılık yasağının ihlal edildiğine karar verilmiştir. Anayasa Mahkemesi bu başvurulara ilişkin hak nitelendirmesini mülkiyet hakkı olarak yaptığı için istatistiki değerlendirmelerde ilgili başvurular mülkiyet hakkı kapsamında değerlendirilmiştir.

20. **Reis Otomotiv Ticaret ve Sanayi A.Ş. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2015/6728, K.T. 1/2/2018, R.G. Tarih ve Sayı: 7/3/2018-30353**[1160]
21. **Reis Otomotiv Ticaret ve Sanayi A.Ş. Başvurusu (3), Başvuru Numarası: 2015/6735, K.T. 3/7/2019**[1161]
22. Türkiye İş Bankası A.Ş. (8) Başvurusu, Başvuru Numarası: 2015/11278, K.T. 18/4/2019
23. Türkiye Sınai Kalkınma Bankası A.Ş. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2015/12721, K.T. 18/4/2019
24. Ford Motor Company Başvurusu (2), Başvuru Numarası: 2015/12767, K.T. 9/5/2019
25. Arbay Petrol Gıda Turizm Taşımacılık Sanayi Ticaret Ltd. Şti. Ve Arbay Turizm Taşımacılık İthalat İhracat İnşaat Ve Organizasyon Sanayi Ve Ticaret Ltd. Şti. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2015/15100, K.T. 27/2/2019, R.G. Tarih Ve Sayı: 3/4/2019- 30734
26. Arbay Petrol Gıda Turizm Taşımacılık Sanayi Ticaret Ltd. Şti. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2015/15104, K.T. 4/7/2019
27. **Reis Rs Enerji Elektrik Üretimi Motorlu Araçlar Tütün Ürünleri Dağıtım Pazarlama Sanayi ve Ticaret A.Ş. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2015/17259, K.T. 28/6/2018**[1162]
28. İskenderun Demir ve Çelik A.Ş. Başvurusu (2), Başvuru Numarası: 2015/19521, K.T. 8/5/2019
29. Türkiye İş Bankası A.Ş. (7) Başvurusu, Başvuru Numarası: 2016/931, K.T. 6/2/2019
30. Türkiye İş Bankası A.Ş. (10) Başvurusu, Başvuru Numarası: 2016/1008, K.T. 19/11/2019

[1160] Mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak ayrımcılık yasağının ihlal edildiğine karar verilmiştir. Anayasa Mahkemesi bu başvurulara ilişkin hak nitelendirmesini mülkiyet hakkı olarak yaptığı için istatistiki değerlendirmelerde ilgili başvurular mülkiyet hakkı kapsamında değerlendirilmiştir.

[1161] Mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak ayrımcılık yasağının ihlal edildiğine karar verilmiştir. Anayasa Mahkemesi bu başvurulara ilişkin hak nitelendirmesini mülkiyet hakkı olarak yaptığı için istatistiki değerlendirmelerde ilgili başvurular mülkiyet hakkı kapsamında değerlendirilmiştir.

[1162] Mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak ayrımcılık yasağının ihlal edildiğine karar verilmiştir. Anayasa Mahkemesi bu başvurulara ilişkin hak nitelendirmesini mülkiyet hakkı olarak yaptığı için istatistiki değerlendirmelerde ilgili başvurular mülkiyet hakkı kapsamında değerlendirilmiştir.

31. Türkiye İş Bankası A.Ş. (9) Başvurusu, Başvuru Numarası: 2016/2400, K.T. 3/4/2019; R.G. Tarih Ve Sayı: 21/5/2019-30780
32. Türkiye Sınai Kalkınma Bankası A.Ş. Başvurusu (2), Başvuru Numarası: 2016/2760, K.T. 4/7/2019
33. Bilnam İşletmecilik ve Ticaret A.Ş. (Eski Unvanı-Bilnam İşletmecilik Ve Tic. Ltd. Şti.) Başvurusu, Başvuru Numarası: 2016/3675, K.T. 3/11/2020; R.G. Tarih Ve Sayı: 5/3/2021-31414
34. Güven Bostan Başvurusu, Başvuru Numarası: 2016/4293, K.T. 1/7/2020; R.G. Tarih Ve Sayı: 6/8/2020-31205
35. Nurbay Taşımacılık Tekstil Gıda İthalat İhracat Ltd. Şti. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2016/7783, K.T. 18/7/2019
36. Telpa Telekomünikasyon Ticaret A.Ş. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2016/8880, K.T. 12/11/2019, R.G. Tarih Ve Sayı: 5/12/2019- 30969
37. İskenderun Demir ve Çelik A.Ş. Başvurusu (3), Başvuru Numarası: 2016/12214, K.T. 13/6/2019
38. Baymina Enerji A.Ş. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2016/13456, K.T. 29/5/2019, R.G. Tarih ve Sayı: 18/7/2019-30835
39. Ereğli Demir Çelik Fabrikaları T.A.Ş. Genel Müdürlüğü Başvurusu (2), Başvuru Numarası: 2017/28966, K.T. 13/6/2019
40. Türkiye Sınai Kalkınma Bankası A.Ş. Başvurusu (4), Başvuru Numarası: 2018/1560, K.T. 24/3/2021
41. Ereğli Demir Çelik Fabrikaları T.A.Ş. Genel Müdürlüğü Başvurusu (3), Başvuru Numarası: 2018/20679, K.T. 24/3/2021
42. İskenderun Demir ve Çelik A.Ş. Başvurusu (4), Başvuru Numarası: 2018/20884, K.T. 7/4/2021
43. Türkiye İş Bankası A.Ş. (11) Başvurusu, Başvuru Numarası: 2015/26015, K.T. 13/4/2021
44. Türkiye İş Bankası A.Ş. (12) Başvurusu, Başvuru Numarası: 2019/1270, K.T. 6/10/2021
45. Muhammet Alparslan Başvurusu, Başvuru Numarası: 2019/2677, K.T. 17/11/2021

46. Çukurova İthalat ve İhracat Türk A.Ş. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2019/4408, K.T 18/5/2022, R.G. Tarih Ve Sayı: 3/8/2022-31912
47. İskenderun Demir Ve Çelik A.Ş. Başvurusu (5), Başvuru Numarası: 2019/6774, K.T. 14/9/2022
48. Nalan Uğurlu ve Diğerleri Başvurusu, Başvuru Numarası: 2019/7091, K.T. 29/6/2022
49. İbrahim Şahintürk Başvurusu, Başvuru Numarası: 2019/9757, K.T. 29/12/2021
50. Ereğli Demir Çelik Fabrikaları T.A.Ş. Genel Müdürlüğü Başvurusu (4), Başvuru Numarası: 2019/11424, K.T. 27/11/2021
51. Yavuz Çanğa Başvurusu, Başvuru Numarası: 2019/13139, K.T. 29/12/2021
52. Onur Oral Başvurusu, Başvuru Numarası: 2019/15602, K.T. 22/2/2022
53. Tevfik Ayhan Başvurusu, Başvuru Numarası: 2019/17968, K.T. 29/6/2022, R.G. Tarih Ve Sayı: 26/8/2022-31935
54. Alya Elektronik İnşaat Sanayi Ticaret Ltd. Şti. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2019/18974, K.T. 29/12/2021
55. Filiz Freıfrau Von Thermann ve İnci Sıeber Başvurusu, Başvuru Numarası: 2019/33855, K.T. 13/9/2022, R.G. Tarih ve Sayı: 20/12/2022- 32049
56. Çolakoğlu İnşaat Turizm Enerji Üretimi Sanayi ve Ticaret Anonim Şirketi Ve Kanık İnşaat Limited Şirketi Başvurusu, Başvuru Numarası: 2019/40353, K.T. 28/6/2022, R.G. Tarih ve Sayı: 2/9/2022- 31941

EK 22: Yeniden Yargılama Yapılması İçin Gönderme Kararı Verilen Bireysel Başvurular

1. Akel Gıda San. ve Tic. A.Ş. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2013/28, K.T. 25/02/2015, R.G. Tarih-Sayı: 27/5/2015-29368
2. Akün Gıda Maddeleri Sanayi ve Ticaret A.Ş. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2013/1993, K.T. 6/5/2015, R.G. Tarih- Sayı: 27/6/2015-29399
3. Murat Çevik Başvurusu (4), Başvuru Numarası: 2013/3241, K.T. 16/12/2015
4. Murat Çevik Başvurusu (2), Başvuru Numarası: 2013/3244, K.T. 7/72015, R.G. Tarih- Sayı: 17/8/2015-29448

5. Murat Çevik Başvurusu, Başvuru Numarası: 2013/3245, K.T. 11/12/2014, R.G. Tarih- Sayı: 12/5/2015-29353
6. Murat Çevik Başvurusu (5), Başvuru Numarası: 2013/3246, K.T. 16/12/2015
7. Yavuzlar Nakliyat Turizm Petrol San. ve Tic. Ltd. Şti. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2013/3914, K.T. 10/3/2016
8. Denktaş Nakliyat Turizm Ltd. Şti. Başvurusu (2), Başvuru Numarası: 2013/3915, K.T. 10/3/2016
9. Denktaş Nakliyat Turizm Ltd. Şti. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2013/3963, K.T. 15/10/2015, R.G. Tarih ve Sayı: 25/12/2015-29573
10. Ahmet Türko Başvurusu, Başvuru Numarası: 2013/5949 K.T. 12/3/2015, R.G. Tarih- Sayı: 16/5/2015-29357
11. Nusret Yumrutaş Başvurusu, Başvuru Numarası: 2013/6355 K.T. 19/11/2015
12. Akün Gıda Maddeleri Sanayi Ve Ticaret A.Ş. Başvurusu (2), Başvuru Numarası: 2013/6361 K.T. 6/5/2015
13. Narsan Plastik San. Tic. Ltd. Şti. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2013/6842, K.T. 20/4/2016, R.G. Tarih Ve Sayı: 17/6/2016-29745
14. Gemak Gemi İnşaat Sanayi Ve Ticaret A.Ş. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2013/7698, K.T. 18/2/2016
15. Şah Tarım İnşaat Turizm Seyahat Yatçılık San. Ve Tic. Ltd.Şti. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2013/7847, K.T. 9/3/2016
16. Mohammed Aynosah Başvurusu, Başvuru Numarası: 2013/8896, K.T. 23/2/2016, R.G. Tarih Ve Sayı: 24/3/2016-29663
17. Münür Ata Başvurusu, Başvuru Numarası: 2014/4958, K.T. 22/1/2015, R.G. Tarih- Sayı: 10/6/2015-29382
18. Ford Motor Company Başvurusu, Başvuru Numarası: 2014/13518, K.T. 26/10/2017, R.G. Tarih Ve Sayı: 13/12/2017- 30269
19. Mehmet Ziyat Özdemir Başvurusu, Başvuru Numarası: 2014/13899, K.T. 12/6/2018
20. Burak Şendir Başvurusu, Başvuru Numarası: 2015/278 K.T. 9/5/20109
21. İskenderun Demir Ve Çelik A.Ş. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2015/941 K.T. 25/10/2018, R.G. Tarih ve Sayı: 25/12/2018-30636

22. Erbakır Elektronik Bakır Mamülleri A.Ş. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2015/3930 K.T. 23/10/2019
23. Teslime Aydoğan Başvurusu, Başvuru Numarası: 2015/4255, K.T. 9/6/2020, R.G. Tarih Ve Sayı: 15/9/2020-31245
24. Ereğli Demir Çelik Fabrikaları T.A.Ş. Genel Müdürlüğü Başvurusu, Başvuru Numarası: 2015/4791, K.T. 14/11/2018
25. Reis Otomotiv Ticaret ve Sanayi A.Ş. Başvurusu (2), Başvuru Numarası: 2015/5293, K.T. 28/6/2018
26. Türkiye İş Bankası A.Ş. (5) Başvurusu, Başvuru Numarası: 2015/6691, K.T. 8/3/2018
27. Reis Otomotiv Ticaret ve Sanayi A.Ş. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2015/6728, K.T. 1/2/2018, R.G. Tarih Ve Sayı: 7/3/2018-30353
28. Reis Otomotiv Ticaret ve Sanayi A.Ş. Başvurusu (3), Başvuru Numarası: 2015/6735, K.T. 3/7/2019
29. Kenan Köksal Başvurusu, Başvuru Numarası: 2015/10591, K.T. 3/12/2020
30. Türkiye İş Bankası A.Ş. (8) Başvurusu, Başvuru Numarası: 2015/11278, K.T. 18/4/2019
31. Türkiye Sınai Kalkınma Bankası A.Ş. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2015/12721, K.T. 18/4/2019
32. Ford Motor Company Başvurusu (2), Başvuru Numarası: 2015/12767, K.T. 9/5/2019
33. E-Ba İnşaat Taahhüt Ticaret Ltd. Şti. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2015/13921, K.T. 27/6/2018
34. Arbay Petrol Gıda Turizm Taşımacılık Sanayi Ticaret Ltd. Şti. ve Arbay Turizm Taşımacılık İthalat İhracat İnşaat Ve Organizasyon Sanayi ve Ticaret Ltd. Şti. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2015/15100, K.T. 27/2/2019, R.G. Tarih Ve Sayı: 3/4/2019- 30734
35. Arbay Petrol Gıda Turizm Taşımacılık Sanayi Ticaret Ltd. Şti. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2015/15104, K.T. 4/7/2019
36. Reis Rs Enerji Elektrik Üretimi Motorlu Araçlar Tütün Ürünleri Dağıtım Pazarlama Sanayi ve Ticaret A.Ş. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2015/17259, K.T. 28/6/2018

37. Karagülle Yapı Müh. İnş. Tic. Ltd. Şti. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2015/18081, K.T. 8/3/2018
38. İskenderun Demir ve Çelik A.Ş. Başvurusu (2), Başvuru Numarası: 2015/19521, K.T. 8/5/2019
39. Deniz Elektrik Taahhüt Tic. Ltd. Şti. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2016/780, K.T. 24/6/2020
40. Türkiye İş Bankası A.Ş. (7) Başvurusu, Başvuru Numarası: 2016/931, K.T. 6/2/2019
41. Türkiye İş Bankası A.Ş. (10) Başvurusu, Başvuru Numarası: 2016/1008, K.T. 19/11/2019
42. Türkiye İş Bankası A.Ş. (9) Başvurusu, Başvuru Numarası: 2016/2400, K.T. 3/4/2019; R.G. Tarih ve Sayı: 21/5/2019-30780
43. Türkiye Sınai Kalkınma Bankası A.Ş. Başvurusu (2), Başvuru Numarası: 2016/2760, K.T. 4/7/2019
44. Bilnam İşletmecilik ve Ticaret A.Ş. (Eski Unvanı-Bilnam İşletmecilik Ve Tic. Ltd. Şti.) Başvurusu, Başvuru Numarası: 2016/3675, K.T. 3/11/2020; R.G. Tarih Ve Sayı: 5/3/2021-31414
45. Güven Bostan Başvurusu, Başvuru Numarası: 2016/4293, K.T. 1/7/2020; R.G. Tarih Ve Sayı: 6/8/2020-31205
46. Nurbay Taşımacılık Tekstil Gıda İthalat İhracat Ltd. Şti. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2016/7783, K.T. 18/7/2019
47. Nail Hacıimamoğlu Başvurusu, Başvuru Numarası: 2016/8362, K.T. 30/9/2020
48. Telpa Telekomünikasyon Ticaret A.Ş. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2016/8880, K.T. 12/11/2019, R.G. Tarih Ve Sayı: 5/12/2019- 30969
49. İskenderun Demir ve Çelik A.Ş. Başvurusu (3), Başvuru Numarası: 2016/12214, K.T. 13/6/2019
50. Baymina Enerji A.Ş. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2016/13456, K.T. 29/5/2019, R.G. Tarih ve Sayı: 18/7/2019-30835
51. Petrol Ofisi A.Ş. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2016/14254, K.T. 28/11/2019, R.G. Tarih Ve Sayı: 9/1/2020-31003

52. Tasfiye Halinde Domino Medya Bil. İlt. Rek. Yayın İnş. Tic. Ltd. Şti. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2016/14948, K.T. 26/2/2020
53. Tasfiye Halinde Dis Reklam Elek. Bilg. Turz. San. ve Tic. Ltd. Şti. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2016/55435, K.T. 8/9/2020
54. Ereğli Demir Çelik Fabrikaları T.A.Ş. Genel Müdürlüğü Başvurusu (2), Başvuru Numarası: 2017/28966, K.T. 13/6/2019
55. Recep Yılmaz Yazıcıoğlu Başvurusu, Başvuru Numarası: 2017/33714, K.T. 25/5/2022; R.G. Tarih Ve Sayı: 3/8/2022-31912
56. Türkiye Sınai Kalkınma Bankası A.Ş. Başvurusu (4), Başvuru Numarası: 2018/1560, K.T. 24/3/2021
57. Nermin Aslan Başvurusu, Başvuru Numarası: 2018/7666, K.T. 21/10/2020, R.G. Tarih Ve Sayı: 4/12/2020-31324
58. Kemal Turan Başvurusu, Başvuru Numarası: 2018/18194, K.T. 25/2/2021
59. Marka Madeni Yağ Sanayi Ticaret Ltd. Şti. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2018/20215, K.T. 20/10/2020
60. Ereğli Demir Çelik Fabrikaları T.A.Ş. Genel Müdürlüğü Başvurusu (3), Başvuru Numarası: 2018/20679, K.T. 24/3/2021
61. İskenderun Demir ve Çelik A.Ş. Başvurusu (4), Başvuru Numarası: 2018/20884, K.T. 7/4/2021
62. Türkiye İş Bankası A.Ş. (11) Başvurusu, Başvuru Numarası: 2015/26015, K.T. 13/4/2021
63. Hilmi Kocabey ve Diğerleri Başvurusu, Başvuru Numarası: 2018/27686, K.T. 17/11/2021, R.G. Tarih Ve Sayı: 29/12/2021-31704
64. Türkiye İş Bankası A.Ş. (12) Başvurusu, Başvuru Numarası: 2019/1270, K.T. 6/10/2021
65. Muhammet Alparslan Başvurusu, Başvuru Numarası: 2019/2677, K.T. 17/11/2021
66. A.G.S.Ö.K. Ltd. Şti. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2019/3276, K.T. 17/11/2021
67. Çukurova İthalat ve İhracat Türk A.Ş. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2019/4408, K.T 18/5/2022, R.G. Tarih Ve Sayı: 3/8/2022-31912
68. Emin Akyol Başvurusu, Başvuru Numarası: 2019/4696, K.T. 18/1/2023

69. İskenderun Demir ve Çelik A.Ş. Başvurusu (5), Başvuru Numarası: 2019/6774, K.T. 14/9/2022
70. Nalan Uğurlu ve Diğerleri Başvurusu, Başvuru Numarası: 2019/7091, K.T. 29/6/2022
71. İbrahim Şahintürk Başvurusu, Başvuru Numarası: 2019/9757, K.T. 29/12/2021
72. Ereğli Demir Çelik Fabrikaları T.A.Ş. Genel Müdürlüğü Başvurusu (4), Başvuru Numarası: 2019/11424, K.T. 27/11/2021
73. Yavuz Çanğa Başvurusu, Başvuru Numarası: 2019/13139, K.T. 29/12/2021
74. Onur Oral Başvurusu, Başvuru Numarası: 2019/15602, K.T. 22/2/2022
75. Tevfik Ayhan Başvurusu, Başvuru Numarası: 2019/17968, K.T. 29/6/2022, R.G. Tarih ve Sayı: 26/8/2022-31935
76. Alya Elektronik İnşaat Sanayi Ticaret Ltd. Şti. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2019/18974, K.T. 29/12/2021
77. Filiz Freıfrau Von Thermann ve İnci Sıeber Başvurusu, Başvuru Numarası: 2019/33855, K.T. 13/9/2022, R.G. Tarih ve Sayı: 20/12/2022- 32049
78. Çolakoğlu İnşaat Turizm Enerji Üretimi Sanayi ve Ticaret Anonim Şirketi Ve Kanık İnşaat Limited Şirketi Başvurusu, Başvuru Numarası: 2019/40353, K.T. 28/6/2022, R.G. Tarih Ve Sayı: 2/9/2022- 31941

EK 23: Sadece İhlâl Tesbiti Yapılan Bireysel Başvurular[1163]

1. E.T.Y.İ. A.Ş. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2013/596, K.T. 8/5/2014
2. Hüsamettin Kemal Esiner Başvurusu, Başvuru Numarası: 2013/1949, K.T. 24/6/2015
3. Cemal Bayseferoğulları Başvurusu, Başvuru Numarası: 2013/2264, K.T. 26/2/2015
4. Gür-Sel İnşaat Malzemeleri San. Tic. Ltd. Şti. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2013/4324, K.T. 7/72015
5. Garanti Bankası A.Ş. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2013/4553, K.T. 16/4/2015, R.G. Tarih- Sayı: 13/7/2015-29415

[1163] Hepsi adil yargılanma hakkı kapsamında makul sürede yargılanma hakkının ihlaline ilişkindir.

6. Ada Deniz Acentalıkları ve Danışmanlık Ltd. Şti. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2013/6405 K.T. 15/12/2015
7. Ali Şahin Ve Cafer Aksakal Başvurusu, Başvuru Numarası: 2014/4230, K.T. 11/1/2017
8. Ahmet Nuri Demirsoy ve Annıta Demirsoy Başvurusu, Başvuru Numarası: 2014/12080, K.T. 6/4/2017
9. Mehmet Arif Madenci Başvurusu, Başvuru Numarası: 2014/13916, K.T. 12/1/2017
10. Karagülle Yapı Müh. İnş. Tic. Ltd. Şti. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2015/18081, K.T. 8/3/2018
11. Mesel Oto ve İnş. Malz. San. Tic. Ltd. Şti. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2019/36941, K.T. 20/4/2020
12. Genesis Halıcılık İnşaat Taahhüt Turizm ve Unlu Mamüller Tic.San.Ltd Şti Başvurusu, Başvuru Numarası: 2020/1107, K.T. 1/2/2023

EK 24: Tazminat Ödenmesine Hükmedilen Bireysel Başvurular[1164]

a. Maddi Tazminat[1165]

1. Türkiye İş Bankası A.Ş. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2014/6192 K.T. 12/11/2014, R.G. Tarih-Sayı: 21/2/2015-29274
2. Türkiye İş Bankası A.Ş. Başvurusu (2), Başvuru Numarası: 2014/6193 K.T. 15/10/2015
3. Anadolu Anonim Türk Sigorta Şirketi Şubeleri Başvurusu, Başvuru Numarası: 2014/17286, K.T. 16/11/2016
4. Türkiye İş Bankası A.Ş. Başvurusu (3), Başvuru Numarası: 2015/356 K.T. 22/9/2016

b. Manevi Tazminat[1166]

1. Dese Örme Tekstil Sanayi Ve Dış Ticaret Ltd. Şti. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2013/8986, K.T. 31/3/2016
2. Hasibe Uysal Başvurusu, Başvuru Numarası: 2014/3975, K.T. 5/7/2017

[1164] Maddi ve manevi tazminat olmak üzere iki alt başlığı var.
[1165] Hepsi mülkiyet hakkının ihlaline ilişkindir.
[1166] 17 tanesi adil yargılanma hakkının (15'i makul sürede yargılanma hakkı, 1'i gerekçeli karar hakkı, 1'i mahkemeye erişim hakkı) 1 tanesi mülkiyet hakkının ihlaline ilişkindir.

3. Sam Yağcılık Sanayi Ve Ticaret A.Ş. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2014/6675, K.T. 30/6/2016
4. Özeyyüpoğlu Tekstil Nak. Gıda Tarım İnş. Tic. A.Ş. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2014/7044, K.T. 22/6/2015
5. Yassı Madde Mamülleri San. Tic. A.Ş. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2014/11214, K.T. 21/6/2017[1167]
6. Abdullah Yılmaz Ve Diğerleri Başvurusu, Başvuru Numarası: 2018/24941, K.T. 9/7/2020
7. Hilmi Kocabey Ve Diğerleri Başvurusu, Başvuru Numarası: 2018/27686, K.T. 17/11/2021, R.G. Tarih Ve Sayı: 29/12/2021-31704[1168]
8. Sadettin Keskin Başvurusu (2), Başvuru Numarası: 2018/32154, K.T. 4/5/2020
9. Güney Eczacıları Üretim Temin Ve Dağıtım Kooperatifi Başvurusu, Başvuru Numarası: 2018/34175, K.T. 21/7/2020
10. Gülkan Sarp Başvurusu, Başvuru Numarası: 2018/34523, K.T. 19/11/2020
11. Sadettin Keskin Başvurusu (3), Başvuru Numarası: 2018/34682, K.T. 3/6/2020
12. Sadettin Keskin Başvurusu (4), Başvuru Numarası: 2018/35391, K.T. 8/7/2020
13. İsmail Duygulu Başvurusu, Başvuru Numarası: 2018/37582, K.T. 19/11/2020
14. A.G.S.Ö.K. Ltd. Şti. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2019/3276, K.T. 17/11/2021
15. Fnss Savunma Sistemleri A.Ş. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2019/13737, K.T. 27/1/2021
16. Celalettin Akyüz Başvurusu, Başvuru Numarası: 2019/36667, K.T. 20/4/2020
17. Bilgiç Petrol Gıda Sanayi Pazarlama Dış Ticaret Ltd. Şti. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2019/38754, K.T. 20/4/2020

[1167] Mülkiyet hakkı, mahkemeye erişim hakkı
[1168] Gerekçeli karar hakkı

EK 25: İhlâl Olmadığına Dair Karar Verilen Bireysel Başvurular[1169]

a. Adil yargılanma hakkı

1. Narsan Plastik San. Tic. Ltd. Şti. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2013/6842, K.T. 20/4/2016, R.G. Tarih Ve Sayı: 17/6/2016-29745[1170]
2. Ali Şahin ve Cafer Aksakal Başvurusu, Başvuru Numarası: 2014/4230, K.T. 11/1/2017[1171]
3. Matset Matbaa Makine Ve Malzemeleri San. ve Tic. A.Ş. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2014/19070, K.T. 1/2/2017[1172]
4. As Elmaslar Nak. Harf. İnş. Maden Taah. Tic. ve San. Ltd. Şti. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2016/5849, K.T. 25/9/2019[1173]
5. Ünal Gökpınar Başvurusu, Başvuru Numarası: 2018/9115, K.T. 27/7/2019, R.G. Tarih ve Sayı: 16/5/2019-30776[1174]
6. İhsan Güleçenoğlu Başvurusu, Başvuru Numarası: 2018/13941, K.T. 3/2/2022[1175]
7. Hilmi Kocabey ve Diğerleri Başvurusu, Başvuru Numarası: 2018/27686, K.T. 17/11/2021, R.G. Tarih Ve Sayı: 29/12/2021-31704[1176]

b. Mülkiyet Hakkı

1. A. N. A. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2014/109, K.T. 20/9/2017
2. Hasibe Uysal Başvurusu, Başvuru Numarası: 2014/3975, K.T. 5/7/2017
3. Mehmet Arif Madenci Başvurusu, Başvuru Numarası: 2014/13916, K.T. 12/1/2017
4. İlyas Yımaz Başvurusu, Başvuru Numarası: 2015/1927 K.T. 25/10/2018, R.G. Tarih Ve Sayı: 18/4/2018-30389
5. Türkiye Sınai Kalkınma Bankası A.Ş. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2015/12721, K.T. 18/4/2019

[1169] Adil yargılanma hakkı ve mülkiyet hakkı olmak üzere iki alt başlığı var.
[1170] Hakkaniyete uygun yargılanma hakkı
[1171] Hakkaniyete uygun yargılanma hakkı
[1172] Mahkemeye erişim hakkı
[1173] Gerekçeli karar hakkı
[1174] Aynı suçtan dolayı iki kez yargılanmama ve cezalandırılmama hakkı
[1175] Mahkemeye erişim hakkı
[1176] Silahların eşitliği ilkesi / çelişmeli yargılama ilkesi (idare)

6. Mehmet Coşkun Karabaşoğlu Başvurusu, Başvuru Numarası: 2015/14383, K.T. 19/2/2019
7. Millî Reasürans Türk A.Ş. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2016/70, K.T. 1/7/2020; R.G. Tarih ve Sayı: 11/8/2020-31210
8. Millî Reasürans Türk A.Ş. Başvurusu (2), Başvuru Numarası: 2016/73, K.T. 8/7/2020
9. Türkiye İş Bankası A.Ş. (9) Başvurusu, Başvuru Numarası: 2016/2400, K.T. 3/4/2019; R.G. Tarih ve Sayı: 21/5/2019-30780
10. Koç Holding Emekli ve Yardım Sandığı Vakfı Başvurusu, Başvuru Numarası: 2016/15421, K.T. 12/11/2019, R.G. Tarih Ve Sayı: 10/12/2019- 30974
11. Türkiye Sınai Kalkınma Bankası A.Ş. Başvurusu (3), Başvuru Numarası: 2017/32754, K.T. 10/3/2020
12. M.R.T.A.Ş. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2017/38233, K.T. 2/12/2020
13. Federal Mogul Powertrain Otomotiv A.Ş. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2017/38679, K.T. 21/7/2020
14. Maxxıum Pazarlama ve Ticaret A.Ş. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2019/9692, K.T. 6/10/2022, R.G. Tarih Ve Sayı: 4/11/2022-32003
15. Alkapen Doğrama İnşaat Sanayi Ticaret İthalat İhracat Ltd. Şti. Başvurusu, Başvuru Numarası: 2019/20170, K.T. 15/6/2022, R.G. Tarih Ve Sayı: 23/8/2022- 31932
16. Carolıne Nıcole Koç ve Diğerleri Başvurusu, Başvuru Numarası: 2019/26345, K.T. 22/9/2022